ବାଘ ସବାରୁ

ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ରଥ

ବାଘ ସବାର

ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ରଥ

ଇଷ୍ଟର୍ଣ୍ଣ ମିଡ଼ିଆ ଲିଃ
ଏ/୭୨, ନୂଆପଲ୍ଲୀ, ଭୁବନେଶ୍ୱର
ପିନ୍‌–୭୫୧୦୦୩

ବାଘ ସବାର

[ଗଳ୍ପ ସଙ୍କଳନ]

ଲେଖକ

ଶ୍ରୀ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ରଥ

ଏନ୍.ଏ/୩୨–ନୂଆପଲ୍ଲୀ

ଭୁବନେଶ୍ୱର

ପ୍ରକାଶକ

ଇଷ୍ଟର୍ଣ୍ଣ ମିଡ଼ିଆ ଲିଃ

ଏ/୬୨ ନୂଆପଲ୍ଲୀ, ଭୁବନେଶ୍ୱର–୭୫୧୦୦୩

ମୁଦ୍ରାକର

ପ୍ରିୟଦର୍ଶିନୀ ପ୍ରିଣ୍ଟର୍ସ (ପ୍ରା) ଲିଃ

ଶିଳ୍ପାଞ୍ଚଳ, ଭୁବନେଶ୍ୱର

ପ୍ରଚ୍ଛଦ

ଛନ୍ଦା ଆଚାର୍ଯ୍ୟ

ପ୍ରଥମ ପ୍ରକାଶ

ଅକ୍ଟୋବର–୧୯୯୦

ମୂଲ୍ୟ ତିରିଶ ଟଙ୍କା

ସୂଚୀପତ୍ର

ସମ୍ପଦ

ମୁଁ ଅନୁମାନ କରି ପାରୁଥିଲି ଯେ ପଶ୍ଚିମରୁ ଖରା ପଡ଼ିଲେ ଏ ଅଞ୍ଚଳର ଦୃଶ୍ୟ ଅନେକ ବଦଳିଯିବ । କିନ୍ତୁ କାହା ଉପରେ କାହା ଛାଇ ପଡ଼ିଲେ କେମିତି ଦେଖାଯିବ, କ'ଣ ଲୁଚିବ, କ'ଣ ବା ଦିଶିବ, ଏ ଦୃଶ୍ୟଟିକି ମୋଟ ଉପରେ ଚିହ୍ନି ହବ ନା ନାହିଁ, ଏ କଥା ଭାବି ପାରୁ ନଥିଲି । ଯେତେ ଯାହା ହେଉ ପଛେ ଯେତ' ଆଉ ଅସୁନ୍ଦର ଦିଶିବ ନାହିଁ ! ଏତେ ପ୍ରକାର ସବୁଜ, ନେଳିମିଶା, କଳା-ମିଶା, ହଳଦିଆ, ଧଳାମିଶା ଧୂସର ପାଉଁଶିଆ, ପାଣିଚିଆ, ଗାଢ଼ ସବୁଜର ଏ ବିଚିତ୍ର ଅରଣ୍ୟରେ ଯୁଆଡ଼ୁ ଖରା ପଡ଼ିଲେ ସୁଦ୍ଧା କ'ଣ ଅସୁନ୍ଦର ଦିଶିପାରେ ? ପଶ୍ଚିମରୁ ଖରାପଡି ଦିଶୁ ଅନ୍ୟପ୍ରକାର ଅଚିହ୍ନା !—ତାକୁହିଁ ଦେଖୁଥିବି ଏ ଗଛ-ଉପରକୁ ଅନ୍ଧାର ଆସିବାଯାଏଁ ।

ମୁଁ ଏଇ କିଛିଦିନ ହେଲା ପ୍ରାୟ ଛାତରେ ବସି ଏ ବିଚିତ୍ର ସୁନ୍ଦର ପୃଥିବୀକୁ ଦେଖୁଛି । ଏମିତି ଦେଖିବାର ସୁଯୋଗ ଆଗରୁ ଏତେ ମିଳୁ ନଥିଲା । ଏ ଘର ପଛପଟ ରାସ୍ତାରେ ମୁଁ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କ ପରି ଯାଉଥିଲି, ଆସୁଥିଲି, ଫେରୁଥିଲି ଚାଉଳ ବସ୍ତା, ପରିବାମୁଣା ରିକ୍‌ସାରେ ଲଦି । ବେଳେବେଳେ ଗରମ ସିଙ୍ଗାଡ଼ା, ଆଳୁଚପ୍ ପତର ପୁଡ଼ାରେ ନେଇ ଆସୁଥିଲି । ଏଇ ଛାତରେ ମୁନା, କୁନି ଆଉ ତା ବୋଉ ଘେରି ବସି ଯାଉଥିଲେ । ମୁଁ ବି ବସୁଥିଲି । ମତେ ସେମାନେ ପ୍ରାୟ ଅଲଗା କରି ବାଣ୍ଟି ଦଉଥିଲେ । ସେମାନେ କିନ୍ତୁ ଗପ କରି କରି, ହସି ହସି ଏକାଠି ଖାଉଥିଲେ । ମୋ ଠେଇ କ'ଣଟାଏ ଅଚିହ୍ନା ବୋଧେ ସବୁକାଳେ

ରହିଆସିଚି । ମୁଁ ସତେ ବା ଅନ୍ୟ ଗାଁଆରୁ ଆସିଥିବା ମଉସାଟିଏ । ତା' ଠାରୁ ଅନେକ ବେଶୀ ପରିଚିତ ହୁଏତ, କିନ୍ତୁ ଭିନ୍ନ ନୁହେଁ ।—ସେଇ ସିଙ୍ଗାଡ଼ା ଖାଇବା ବେଳେ ମୁଁ ଏ ଆଡ଼କୁ ଚାହୁଁଥିଲି ନିଶ୍ଚୟ, କିନ୍ତୁ ମୋତେ ବୋଧେ କିଛି ଦେଖା ଯାଉନଥିଲା । ଏଥିରୁ ଅନେକ ଗଛ ଲଟା ସେତେବେଳେ ଖୁବ୍ ପିଲା । ସାରା ପୃଥିବୀ ସେତେବେଳେ ଖୁବ୍ କଅଁଳିଆ ।

ତିରିଶ୍ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ପ୍ରଥମ ମାସର ଦରମା ନେଇ ମୁଁ ଫେରିଥିଲି । ଆକାଶରେ ନୂଆ ମେଘ ଟେକିଥିଲା । ମନେ ଅଛି, ଖୁବ୍ ବର୍ଷା ଛେଚିଥିଲା ସେ ରାତି ସାରା । ଆମେ ଦି' ଜଣ ଜମା ଶୋଇ ନଥିଲୁ । ଏବେ ସେଇ ଅଗଷ୍ଟ ପହିଲା ଦିନ ଭଳି ମାଳଟିଏ, କାଚବନ୍ଧା ବିଦାୟ ପତ୍ରିକାଟିଏ ନେଇ ଫେରିଲା ବେଳକୁ ମେଘ ଓହଳି ରହିଥାଏ ଆକାଶରୁ । କିନ୍ତୁ ଏ ମେଘଟାରେ ପାଣି ଅପେକ୍ଷା ଅନ୍ଧାର ବେଶୀ । ଘରେ ମୁନା, ତା ସ୍ତ୍ରୀ, ତା ପୁଅ, କୁନି, ତା ଝିଅ, ମୁନାବୋଉ ଆଉ କିଏ କିଏ ପାଖ ଆଖ ଲୋକ ସବୁ ବସିଥାନ୍ତି ଦାଣ୍ଡ ଘରେ, ଚା' ଫା' କ'ଣ ଟିକିଏ ଦେଲେ ପିଇବାକୁ, କଣ ସବୁ କହିଲେ । ମତେ ସବୁ ଏକାପ୍ରକାର ଶୁଭିଲା । ତାପରେ—ତାପରେ ବର୍ଷା ହେଲା । ରାତିହେଲା । —ବର୍ଷା ଅପେକ୍ଷା ଅନ୍ଧାର ବେଶୀ ।

ଚାକିରିରୁ ମୋର ଅବସର ନେବା ଆସି ବର୍ଷେ ପାରି ହୋଇଗଲାଣି । ଏବେ ଜୀବନରେ ଠାଏ ଠାଏ ଖାଲି ପଡ଼ି ଯାଉଛି-ଶସ୍ତା ଡଟ୍ କଲମରେ ଲେଖିଲା ଭଳି ! ମାସ ମାସ ବିତି ଯାଉଛି । କାହାପାଖରୁ ଚିଠି ଆସୁନାହିଁ । ମୋ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ମନ ହେଲା ଝିଅ ପାଖରେ ଆସାମରେ ପାଞ୍ଚ ଛ' ମାସ ରହିବେ । ମୁଁ କିଛି କହିଲି ନାହିଁ । କହି ପାରିଲି ନାହିଁ । କହିବାକୁ ମୁଁ କିଏ ? ମୁଁ କ'ଣ ଜାଗିର୍-ଦାରୀ ରଖିଛି ଯେ ମୋତେ ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜଣେ ସେବାରେ ଖଟିଥିବ ! କୁନି ଗଲାବେଳେ ଆଖି ଛଳ ଛଳ କଲା । ମା' ଝିଅ ଧୁକ୍ ଧୁକ୍ ହେଲେ । ମାଇକିନିଏଁ ସେମିତି ହୁଅନ୍ତି । ଗାଡ଼ିରେ ସେମାନେ ପଛପଟ ରସ୍ତାକୁ ବୁଲିଗଲେ ଷ୍ଟେସନ୍ ଆଡ଼େ । ମୁଁ ସାମ୍ନାରେ ଏ ବିଚିତ୍ର ସବୁଜ ସମ୍ଭାରକୁ ଚାହିଁ ରହିଲି । ପଶ୍ଚିମରୁ ଖରା ପଡ଼ୁଥିଲା । ସୁନ୍ଦର ଦିଶୁଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଦିଶୁଥିଲା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନୂଆ, ଖୁବ୍ ନିରେଳା, ଏକ ପ୍ରକାର ଅପରିଚିତ

ପଶ୍ଚିମରୁ ଖରା ପଡ଼ିବାକୁ କ'ଣ ମୁନାର ସ୍ତ୍ରୀ ଦାୟୀ ନା ମୁନା ନିଜେ ?

—ତା ମା' ଦାୟୀ ନା ଆଉକିଏ ଏ ସଂସାରରେ ?? ବେଳଢାଣି ଖରାତ' ପଶ୍ଚିମରୁ ପଡ଼ିବ ହିଁ ପଡ଼ିବ ! ପୁଅ ବୋହୂ ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ବସିଲେ କିଛି ସମୟ ଖୁବ୍ ଭିଡ଼ି ହେଲା ପରି କଥା ହେଉଥାନ୍ତି । ମନ ନେଲା ଭଳି ମିଠା ମିଠା କଅଁଳ କଥା କହିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାନ୍ତି ।

"ଦେଖ ମିତୁ, ବାପାଙ୍କୁ ସନ୍ଧ୍ୟା ସବୁଠୁ ଭଲ ଲାଗେ । ତୁମେ ସନ୍ଧ୍ୟା କେମିତି ବର୍ଦ୍ଧିଆ କରୁଚ ପରା ।"

"ମୁଁ ତ ବାପାଙ୍କୁ କହୁଚି ସେ ଆମ ସାଙ୍ଗେ ଆସି ତାଳଚେରରେ ରହିଲେ କେତେ ଭଲ ହୁଅନ୍ତା !"

"ଛାଡ଼, ଆଜ ସେ ବିଷୟ କହି ଲାଭ ନାହିଁ । ତାଙ୍କ ଘର । ସେ ଯେତେବେଳେ ଚାହିଁବେ, ଆସିବେ ତେବେ ଆମେ ଆସି ମଝିରେ ମଝିରେ ସବୁ ବୁଝି ଯିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।" କଥାରେ କଥାରେ ଟଣାଓଟରା ଲାଗି ପଡ଼ୁଥାଏ ।–ଆରେ ପିଲେ, ତମେ ମୋ ପାଇଁ କାହିଁକି ବ୍ୟସ୍ତ ହଉଚ ?–ତମେ ସତରେ କ'ଣ ଚାହିଁଲେ ବି ଆଉ ମୋ ପାଇଁ ସମୟ ଦେଇ ପାରିବ ? ତମର ହାତ ବାନ୍ଧି ହେଇଯିବ; ମନ ବାନ୍ଧି ହେଇଯିବ । ତାଳଚେରରୁ ତମ ଗାଡ଼ି ଚକ ପଛକୁ ଭିଡ଼ି ହଉଥିବ । ମୋ ଭାଗ୍ୟରେ ଯାହା ପଡ଼ିବ ମୁଁ ଜାଣେ । ତା' ଦିନୁଦିନ ଉଣା ହେଇଯିବ–ତା'ବି ମୁଁ ଜାଣେ । ସେ ସବୁ କ'ଣ ନ ବୁଝି ମୁଁ ଏମିତି ଖାଲି ବୁଢ଼ା ହେଇଯାଇଚି !–

ଅଳ୍ପ ହସିଲି । କହିଲି, "ଆରେ ତମେ ରାତି ଦଶଟା ଯାଏ କାହିଁ ବସିଚ? ଯାଅ ଶୋଇବ । ମୋର ତ ଅଭ୍ୟାସ ଜାଣିଚ, ମୁଁ କିଛି ସମୟ ପଢ଼ିବି, ତା' ପରେ ଶୋଇବି ।"

"ମା' ମୁଣ୍ଡକୁ କ'ଣ ଏମିତି ଯୁଟିଲା ?–ସେ କାହିଁକି କୁନି ସାଙ୍ଗରେ ଆସାମ ବାହାରିଗଲା ?"–ମୋତେ ଖୁବ୍ ଦେଖି ପାରିଲା ପରି ମୁନା କହିଲା । ଭାରି ମାନୁଥିଲା ତାକୁ ସେ କୃତ୍ରିମ ରାଗ ଟିକକ !

ମୁଁ ତାକୁ କହିଲି ବୁଲି ଆସିବାକୁ । ସେ ବିଚାରି ଘରୁ ଗୋଡ଼ କାଢ଼ି କେବେ ବାହାରି ପାରୁ ନଥିଲା । ମୁଁ ତାକୁ କୁଆଡ଼େ ନେଇପାରି ନଥିଲି । ଯାଉ, ଟିକିଏ ବୁଲାବୁଲି କରି ଆସୁ । ମୋର କ'ଣ ଏମିତି ଦର୍କାର କି ? ମୋର ବେଶ୍ ଚଳିଯିବ !"

ମୁନା ଭାରି ଗ୍ରାଣ୍ଡ୍ ଟୋକା । ମୋ କଥାରୁ କୋଉଠି ଟିକିଏ ଓଦା ଧରିଯିବା ବୋଧେ ବାରିଦେଲା । ମୋ ଆଖିକୁ ଚାହିଁ ରହିଲା କିଛି ନକହି । ମୁଁ ମୁହଁ ଫେରେଇ ଟିକିଏ ହସିଦେଲି । ସେଇଟା ମୁହଁ ଫେଚ୍‌କେଇଲା ପରି ହେଇ-ଗଲା ନା' କ'ଣ । ଦୁହେଁ ଜାଣିଗଲେ ଯେ ବୁଢ଼ା ଟିକିଏ କମ୍ ଜୋର୍ ହେଇ-ଯାଇଛି । ଖୁବ୍ ମନଦେଇ ସେମାନେ ମୋ କଥା ଚାରିଦିନ ବୁଝାସୁଝା କଲେ । ତା'ପରେ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ କହିଲି ତାଳଚେର ଚାଲିଯିବା ପାଇଁ ।

ବବ୍‌ଲୁ ତାଙ୍କ ଗେଲ ପୁଅ । ତା' ପାଇଁ ଦୁହେଁ ଦିନରାତି ବ୍ୟସ୍ତ । ବବ୍‌ଲୁଟା ମୋ ପାଇଁ ବି ଗୋଟାଏ ନୂଆ ମୋହ । ତିନି ବର୍ଷର ଟୋକା, ଦିଶୁଚି

ପୃଥିବୀର ସମ୍ରାଟ ପରି ! ଶଳାଟା ଏମିତି ସୁନ୍ଦର ହେଉଛି ନାଁ ! ମୁଁ ତା' ଗୋଲାମ୍ ହେଇ ଖଟିବାକୁ ଆପତ୍ତି ନାହିଁ । ସେ ମୋ ପାଖକୁ ଆସିଲେ ମୋ ଥୋଡ଼ିଟିକୁ ନିଶ୍ଚେ ତା' ପାପୁଲିରେ ମୁଠେଇବ, ଆଉ କିର୍ କିର୍ ହେଇ ହସିବ । ତା ଚିକ୍କଣ ନର୍ମ ହାତକୁ ବୋଧେ ସଇସଇ ଲାଗୁଥିବ ଏ ଖୁଣ୍ଟିଆ ଥୋଡ଼ି !–ଆବେ ହାରାମି; ତୁ' ଟା କୋଉଠି ଥିଲୁ ?–ଆକାଶରେ ଥିଲୁ ନା' ପବନରେ ?–ମୋରି ରକ୍ତରେ ତୁ ଲୁଚିଥିଲୁ, ବୁଢ଼ା ମାରି ରହିଥିଲୁ, ଏମିତି ଆସି ମୋତେ ଶାସନ କରିବାକୁ ?

ମୁଁ ହିଁ ସେମାନଙ୍କୁ ବିଦାୟ କରିଦେଲି ତାଳଚେରକୁ । ପୁଅବୋହୂ ନିଶ୍ଚୟ ଚାହୁଁଥିଲେ ଯିବାକୁ । ଖୁବ୍ ସ୍ବାଭାବିକ କଥା । ତାଙ୍କ ସଂସାରର ଗରିଆଡ଼େ ବାଡ଼ ଉଠିଗଲାଣି । ସେ ଭିତରକୁ ପଶିବାକୁ ଏ ବୁଢ଼ାଟା କିଏ । ଅନେକ ମୂଲହିଙ୍କା, ନାନା ପ୍ରକାର ବିଗ୍ରହକୁ ନେଇ ସେମାନେ ସେ ବେଢ଼ା ଭିତରୁ ହାତ ବଢ଼ାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସେ କି ଆଉ ହୁଏ ? କେବେ ହେଇଥିଲା ଯେ ହବ ?

ମୋର ଏଣିକି ଛାତରେ ବସି ଏ ସବୁଜ ଭୂଇଁକୁ ସାୟାହ୍ନ ଖରରେ ଗ୍ଚହିଁବା ହିଁ ଏକମାତ୍ର କାମ । ପ୍ରତିଦିନ ରୂପ ବଦଳା ହୁଏ ପ୍ରତିଦିନ ସେ ଅପରିଚିତ ଦିଶେ । କିନ୍ତୁ ସୁନ୍ଦର ଦିଶେ ବୋଲି ସହି ହୁଏ ।

ମୁଁ ଏବେ ପ୍ରାୟ ପ୍ରତିଦିନ ଫୁଲ ଗମ୍ଲାରେ ପାଣି ଦିଏ । ଗୁଡ଼ିଏ ସେବତୀ ଗଛକୁ ପାଳିଛି ଶୀତରେ କଢ଼ ଦେଇପାରେ ଏଇ ଆଶାରେ । ଖୁବ୍ ଗହଳ ପାଖୁଡ଼ାର ବଡ଼ ବଡ଼ ସୁନା ସେବତୀ ! ଗୋଟାଏ ଗଛରେ ସତୁରୀ ଯାଏ ଫୁଟି-ଯାଏ । ବୋଝେଇ ହୋଇ ରହେ ମାସେକାଳ । ଏ ବାଟ ଦେଇ ଯାଉଥିବା ଲୋକ-ଙ୍କର ଆଖି ଫୁଟିଯାଏ ତାକୁ ଦେଖି ! ସକାଳର ଦିଅଁ ପୂଜା ନାଁରେ ପର ବାଡ଼ିରୁ ଫୁଲ ଗ୍ଚେରଉଥିବା ବୁଢ଼ାମାନେ, ଆଙ୍କୁଡ଼ି ଧରି ପାକୁଆ ପାଟି ମେଲେଇ ଉପରକୁ ଗ୍ଚହିଁ ରହନ୍ତି ଡଳ ଡଳ ଚଷମା ଭିତରୁ । ମୋତେ ଦେଖିଦେଇ କିଛି ନଜାଣିଲା ପରି ଗ୍ଚଲିଯାନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସ ଛାତ ଉପରକୁ ଶୁଣାଯାଏ !

ମୁଁ ଜଗଦୀଶ ଦାଶ ଘରେ ବ୍ରିଜ୍ ଖେଳେ ଆଉ ତିନିଜଣ ବୁଢ଼ାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ । ଅଲଣା ଲାଗେ । କାରଣ ହାରିଗଲେ କେହି ଆଉ ତାତି ଉଠେନାହିଁ; ଜିଣିଲେ ଦାଉ ଦାଉ ଦିଶେ ନାହିଁ । ସବୁ ଥଣ୍ଡା ନିର୍ଜ୍ଜିବ ମଲା ଧଣ୍ଡପରି ! ପାଟିତୁଣ୍ଡ ନଥିଲେ କି ବ୍ରିଜ୍ ଖେଳ ସେ ।

ମୁଁ ଗୌରାଙ୍ଗ ମଠକୁ ପ୍ରବଚନ ଶୁଣିବାକୁ ଯାଏ । କିଛି ଶୁଣେ । ଇଂରାଜୀରେ ବ୍ୟାକରଣ ଭୁଲଗୁଡ଼ାକୁ ଜରିଥାଏ । ଓଡ଼ିଆରେ ବାକ୍ୟ ଗଠନଗୁଡ଼ାକ ଭୁଲ୍ ଜଣାଯାଏ । ଝାଙ୍କି ହେଉଥିବା ସେ ବକ୍ତାଟିକୁ ଆଉ ଗ୍ଚହିଁ ରହିବାକୁ ମନ ହୁଏ ନାହିଁ । ସେଠୁ ଉଠି ଆସିଲେ ଏଣେ କିଛି କାମ ନାହିଁ । ମୁଁ ବସି କିଛି-ବେଳ ଘୁମାଏ ସେଇଠି ।

ତଥାପି ଏ ସବୁଜ ଗଛଗୁଡ଼ିକୁ ଚାହିଁ ଦେଲେ ପୃଥିବୀରେ ରହିବାକୁ ଲୋଭ ହୁଏ । ଏଡ଼ିକି ସୁନ୍ଦର ସତେ ଏ ପୃଥିବୀ ।

ଝରକା ପାଖରେ ଗୋଟାଏ ମଧୁମାଳତୀ ଲଇ ଖୁବ୍ ଝଙ୍କାଳିଆ ହୋଇ ଉପରକୁ ଉଠିଥାଏ । ବର୍ଷାର ଏଇ ସମୟକୁ ଗତିରେ ବାଡ଼େ, ଦିନବେଳେ କାକର ଲାଗେ । ସେ ବି ଏତେ ସୁନ୍ଦର ବୋଲି ମୁଁ ଜାଣି ନଥିଲି । ମୋଟ ଉପରେ ଏ ପୃଥିବୀକୁ ଆଉ ଥରେ ଆସିବାର ମୋହ ବୋଧହୁଏ ମୁଁ ସଂଗ୍ରହ କରୁଛି, ଏଇ ବର୍ଷେ ହେଲା ।

ଦିନେ ଦେଖିଲି ବେଳକୁ ସେଇ ଝରକା ସନ୍ଧିରେ ଘରଚଟିଆ ହଳେ ଆସି ବସା ବାନ୍ଧିଲେଣି । ମୁଁ ଅନେକ ସମୟ ସେମାନଙ୍କ ପରିଶ୍ରମକୁ ଚାହିଁଥାଏ, ହସୁଥାଏ ! ତାଙ୍କୁ ସେତେବେଳେ ବେକୁବ୍ ବୋଲି ସାରା ସଂସାର କହିଲେ କ'ଣ ସେମାନେ ସେ କଥାକୁ ଖାତିର୍ କରିଥାନ୍ତେ ! ମୁଁ ଖାଲି ସେମାନଙ୍କର ଆତୁରତା ହାଇଁ ପାଇଁ ହେବାର ଦୃଃଖ ଦେଖୁଥାଏ । ମଝିରେ ମଝିରେ ସେମାନେ କୁଳୁ କୁଳୁ ଶବ୍ଦ କରୁଥାନ୍ତି, ଅକ୍ଲାନ୍ତ ସଙ୍ଗମ କରୁଥାନ୍ତି, ମୋତେ ଦିଶୁଥାଏ ଚିତ୍ରପଟ ପରି ।

ସେମାନେ ଉଡ଼ିଗଲେ, ସେବତୀ ଗଛରେ ପତ୍ର ଅଙ୍କୁରିବାର ଦେଖେ । ସାମ୍ନା ଅରଣ୍ୟକୁ ଦେଖେ । ସବୁଜ ରଙ୍ଗର ଖେଳକୁ ଦେଖେ ।

ଚାକର ପିଲାଟି ତା' ଢଙ୍ଗରେ ଯା'ଆସ କରୁଥାଏ । ତା' ସାଙ୍ଗରେ ମୋର ସେଭଳି କଥାବାର୍ତ୍ତା ନଥିଲା, ଏବେ ବି ନାହିଁ । ଏକୁଟିଆ ଘରଟା ଭିତରେ ଏତେ ଗୁଡ଼ାଏ ଖାଲି ସମୟକୁ ନେଇ କ'ଣ କରିହେବ । ମୁଁ ଏମିତି ବସି ସେ ଚଟିଆ ମାନଙ୍କୁ ଦେଖୁଥିବା ଭିତରେ ଯୋଡ଼ିଏ ଛୋଟ ଅଣ୍ଡା ଦେଇ ସାରିଥାଏ । ମା' ପକ୍ଷୀ ତା' ଉପରେ ପେଟେଇ ବସିଥାଏ, ଘୁମଉଥାଏ ଅନେକ ବେଳ ।

ମୁଁ ଚିଠି ଲେଖିଲି ଡାକଚେରକୁ । ବବୁକୁ ନେଇଆସ, ସେ ଚଟିଆ ଛୁଆ ଦେଖିବ । ବାପା ମା'ଙ୍କ ଯତ୍ନ କରିବା ଦେଖିବ, ଆହାର ଖୁଆଇବା ଦେଖିବ ।

ଚିଠି ପାଇ ମୁନା ନିଶ୍ଚେ ହସିଥିବ । ସେ ତା' ବାପାର ଖୋଇ କିଛି କିଛି ଜାଣେତ ! ଅନେକ ବର୍ଷ ତଳେ ମୁଁ ତାକୁ ତା' ସ୍କୁଲରୁ ଦି'ପହର ବେଳେ ଆଣିବାକୁ ଯାଇଥିଲି, ସେ ରତନୀ ଗାଈର କଅଁଳା ବାଛୁରୀକୁ ଦେଖିବ ବୋଲି । ସ୍କୁଲ୍ ମାଷ୍ଟରଟି କିଛି ବୁଝି ନପାରି ମୋ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଥିଲା । ତା'ରି ଭଳି ଜଣେ ବୟସ୍କ ଅଭିଭାବକର କଥାକୁ ଏଡ଼ି ନପାରି ଦୋଦୋ ପାଞ୍ଚ ହୋଇ ମୁନାକୁ ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ଛାଡ଼ି ଦେଇଥିଲା । ସେ ଏ ଯାଏଁ ବୋଧେ ବୁଝି ନଥିବ କାହିଁକି ପିଲାକୁ ପାଠ ଛଡ଼େଇ କଅଁଳା ବାଛୁରୀଟିଏ ଦେଖେଇବାକୁ ନିଆଯାଏ ।

ମୁଁ ଚିଠି ପଠେଇବାର ପରଦିନ ଅଣ୍ଡା ଫୁଟିଗଲା । ଯୋଡ଼ିଏ ମାଉଁସ ଗୋଟାଳି ତା' ଭିତରୁ ବାହାରି ଧକେଇଲେ । ମା' ବାପାଙ୍କର ଧାଁ ଦଉଡ଼

ପାଟିତୁଣ୍ଡ ଆଉ କହିଲେ ନ ସରେ । ଛୁଆ ଦି'ଟାଙ୍କର ଚିଁ ଚିଁ ଗ୍ଭଲିଥାଏ । ପାଟି ମେଲକରି ସେମାନେ ଜଗତ ଯାକ ଭକ୍ଷିଯିବାକୁ ଗ୍ଭହୁଁଥାନ୍ତି ।

ମୁନା ବୋଉକୁ ଏଯାକ ସୁଖ ଲଗେ ନାହିଁ । ସେ ହୁଏତ ଚିଡ଼ିଥାନ୍ତା । ଅଯଥା ଝରକା ପାଖ ମଇଳା ହେଲ ବୋଲି ସେ ଟୋକା ହାତରେ ଘରଚଟିଆ ବସାଟିକୁ ଭଙ୍ଗି ଦେବାକୁ ଧମକେଇଥାନ୍ତା । କିନ୍ତୁ ନିଜେ ସବୁଦିନ ଝାଡ଼ୁମାରି ତଳ ସଫା କରିଥାନ୍ତା । ମଝିରେ ମଝିରେ ଲୁଚି ଲୁଚି ସେ ବସା ଭିତରକୁ ବୁଝିଲ ଭଳି ଗ୍ଭହିଁଥାନ୍ତା । ଦେଖି ଦେଲେ କି ପଗ୍ଭରି ଦେଲେ ଚିଡ଼ିଥାନ୍ତା । –ମାଇକିନିଆ ମାନେ ବୋଧେ ସେମିତି । ତାଙ୍କର କେତେ ଗୁଡ଼ିଏ କଥା ଆଉ କିଏ ଜାଣିବାକୁ ସେମାନେ ଗ୍ଭହାନ୍ତି ନାହିଁ ।–ପିଲ ଜନ୍ମ କରିବା, କଅଁଳା ପିଲଙ୍କୁ ପାଳିବା ସେମାନଙ୍କର ଏକଗ୍ଭଟିଆ । ସେଥିରେ ଅଣ୍ଡିରେ କାହିଁକି ମୁଣ୍ଡ ଖେଳେଇବେ ? ଅଣ୍ଡିରେ ଯଦି ବୋକାଙ୍କ ଭଳି ଅନେଇବେ, ତାଜୁବ ହେଇ ପାଟି ପାକୁ ପାକୁ କରିବେ, ତେବେ ମାଇକିନିଆଙ୍କ ଖୁସି କହିଲେ ନସରେ ।

ଘ୍ଭକର ଟୋକା ହାତରେ ସାଗପୋକ ସଂଗ୍ରହ କରି ମୁଁ ସେ ଚଟିଆ ଛୁଆଙ୍କୁ ଖୁଆଇବାକୁ ଇଚ୍ଛାକଲି । ସେଇଆତ ତା' ମା' ଖୁଆଉଚି ! ତାକୁ ଅପୂର୍ବ ଲଗିଲ ସେ କାମ । ବେଶ୍ ନୂଆ ଖେଳ । ସାଗପୋକ ଆଣି ସେ ବ୍ଲେଡ୍‌ରେ ପଗ ପଗ କରି କାଟିଲ । ଛୋଟ ଚିମୁଟାରେ ସେଥିରୁ ଗୋଟିଏ ମୁଗ ଭଳି ଟେକି ଧରିଲେ ଚିଁ ଚିଁ ଶବ୍ଦ କରି ଦୁଇଟି ରଙ୍ଗଣି ଫୁଲ ଫୁଟିଯାଏ ! ପକେଇ ଦଉ ଦଉ ଟପ୍‌କିନା ଗିଳିଦିଏ । ପୁଣି ପାଟି ମେଲେଇ ଚିଁ ଚିଁ କରେ ।

ମା' ପକ୍ଷୀ ଗ୍ଭରେ ଖୁଆଇ ଦେଇ ବସାରେ ଏଠି ଟିକିଏ ଥଣ୍ଡମାରି ଯତ୍ନ କରିଦିଏ । ତା' ପରେ ଉଡ଼ିଯାଏ ! ସେଇଠୁ ଆମେ ଦିହେଁ ଲଗିଯାଉ ସେବାରେ । ପୋକ ଦେଇ ପକ୍ଷୀ ପାଳିବା କୋଉ ନୂଆ କଥା ହେଇଚି, କାହିଁ କୋଉ ଆଦିମ ଯୁଗର ନିୟମ । ଏଥିରେ ମାଇକିନିଏ ଏତେ ବାହାଦୁରୀ ନେବାର କ'ଣ ଅଛି ?

ମୁଁ ଉତ୍ସାହିତ ହୋଇ ଭବିଲି, ଚଟିଆ ଛୁଆଙ୍କୁ ଆଉ ଟିକିଏ ସାରବାନ୍ ଖାଦ୍ୟ ଦେଲେ କେମିତି ହୁଅନ୍ତା । ଧରଯାଉ କିଛି କ୍ଷୀର । କ୍ଷୀରଟା ସଚରଚର ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ପାଇଁ ଉପାଦେୟ ଖାଦ୍ୟ । ପକ୍ଷୀମାନଙ୍କର ନିଜର କ୍ଷୀର ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ସେମାନେ କ୍ଷୀର ଖାଇବାକୁ ନିଶ୍ଚୟ ଭଲ ପାଇବେ । କ୍ଷୀର ବିଷୟରେ ଅଧିକ ଆଉ କ'ଣ କହିବା–କ୍ଷୀର ହିଁ ତ' ଅମୃତ ।

ମୁଁ ଗୋଟିଏ ଉପରୁ ଯୋଗାଡ଼ କରିନେଲି । ଘ୍ଭକର ଟୋକା ଗୋଟିଏ ଗ୍ଭମଚ୍‌ରେ କ୍ଷୀର ଧରି ଠିଆ ହେଲ । ମେଲ ଚଞ୍ଚୁ ଭିତରେ ଟୋପାଏ କ୍ଷୀର ପଡ଼ିଗଲେ ସେ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ବୁଜିହୋଇ ପୁଣି ଫିଟି ଯାଉଥିଲ । ସେ ପ୍ରାୟ

ଉପରଓଳି ଘଟଣା । ସେଦିନ ଆଉ ଛାତ ଉପରକୁ ଯାଇପାରି ନାହିଁ । ଘୋର ସଂସାର କର୍ମରେ ଲାଗିଥାଏ ତ । ଘରକରଟୋକା ଚାଲିଯାଉଥାଏ । ମୁଁ ଭାବୁଥାଏ ତା’ ଆରଦିନ ସକାଳ ହେଲେ ବନ୍ଧୁ ଆସିଯିବ । ଏ ଚଟିଆ ଛୁଆଙ୍କ ସାଙ୍ଗ ବେଶ୍ ଜମିଯିବ କିଛିଦିନ ।

ଘଡିରେ ମୁନାବୋଉ ପୁଣି ମନ ଭିତରକୁ ଆସି ଗୋଳଘାଣ୍ଟ କଲା । ମୁଁ ଏ ଯାଏଁ କହି ନାହିଁ କାହିଁକି ସେ ହଠାତରେ ଆସାମ ଗଲା ବୁନି ସାଙ୍ଗରେ । ସେ ଗୋଟାଏ ଜିଦ୍‌ବାଦି କଥା । ଘଟଣା ଏହିପରି ।

କାମରୁ ଅବସର ନେବାର ବର୍ଷ ପୁରଣିକୁ ପିଲାଏ ଆସିଥିଲେ ତ, ସେମାନେ ଅଲକ୍ଷ୍ୟରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଉଥାନ୍ତି ଯିବାପାଇଁ । ମୁନା ବୋଉର ମନ ନାନା କାରଣରୁ ଭାରି କଷ୍ଟ । ଆସି ଉଖୁରେଇ ହେଲାପରି କହିଲା, "ଛାଡ଼ । ଦିହକଯାକ କୂଅ ଭିତରେ ବେଙ୍ଗପରି ପଡ଼ି ପଡ଼ି ବିତିଗଲା ।" ମତେ ଶୁଭିଲା ଖୁଣ୍ଟା ଦେଲାପରି ।

ମୁଁ ଟିକିଏ କଡ଼ା ସ୍ୱରରେ କହିଲି, "ହେଲା ଏବେ ମୋ ଆୟତ୍ତରେ ମୁଁ ତୁମକୁ ପୃଥିବୀଯାକ ବୁଲେଇ ପାରିଲି ନାହିଁ । ଏବେତ’ ତୁମ ପୁଅ ଝିଅ ପାରିଲେଣି । ଦୂରଦୂରାନ୍ତରେ ଯାଇ ରହୁଛନ୍ତି । ଯାଉନ ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ।"

"ହଅଅ ! ମୁଁ ପୁଣି ଯିବି !! ହୁଁ, ମୁଁ ଗଲେ ଏଠି ସେବାରେ ଖଟିବ କିଏ ? ତମେ କ’ଣ ଦଣ୍ଡେ ଚଳି ପାରିବ ।"

"ମୋ କଥା କାହିଁ ପଡ଼ିଛି । ତମେ ଏବେ ବେଙ୍ଗ ଭଳି ଏ କୂଅରେ ପଡ଼ି ରହିଥିବ କାହିଁକି ? ଆମର ଆଉ କ’ଣ ଅଛି । ଆମେ ବେଦରକାରୀ ହେଇଗଲୁ । ଆମେ ନଥିଲେ ସେ ଅଫିସଟା ଚଳୁଚି । ଏ ସଂସାରଟା ବି ଚଳିବ । ଆହରି ଭଲରେ ଚଳିବ । ତମେ କାହିଁକି ଏବେ ଆମପାଇଁ କଷ୍ଟ କରୁଚ ? କେବେ ସିନା ଆମେ ଉପାର୍ଜନ କରି କୁଟୁମ୍ବ ପୋଷୁଥିଲୁ ବୋଲି ଆମର ଯତ୍ନ ନିଆ ହଉଥିଲା । ଏବେ ଯେଉଁଠି ପଇସା, ଯୋଉଠି ଆଦର ସେଠିକୁ ଯାଉନ !"

"କେମିତି ଖୁଣ୍‌ଖୁଣିଆ ମଣିଷଟିଏ ତମେ ହୋ ! ଆଡ଼େ ବଇଲେ ଥାଡ଼ କାହିଁକି ବୁଝୁଚ ?"

"ଏଣିକି ତ’ ଏମିତି ତମେ କହିବ ! ମୁଁ କ’ଣ ଏବେ ଖୁଣ ଖୁଣିଆ ହେଇଗଲି । ମୁଁ ଯାହା ଥିଲି ସେଇଆ । କିନ୍ତୁ ଏତେ ବର୍ଷତ’ ଠିକ୍ ବୁଝି ପାରୁଥିଲି । ଆଜି କ’ଣ ହେଇଗଲା ।—ତମେ ଗଲ ବୁଲି ଆସିବ । ଯାଅ ! ଏଠି ରହି କଷ୍ଟ ସହିବାର କିଛି ଦର୍କାର ନାହିଁ ।"

ସେ ଫାଇଁକିନା ରାଗିଯାଇ କହିଲା, "ହଉ ମୁଁ ମଲେ ଯାଇଁ ତମେ ଜାଣିବ ! ହଉ ମୁଁ ଏବେ ଯାଉଚି ବୁନି ସାଙ୍ଗରେ । ସେ ତ ଲଗେଇଚି ଆସିଲା ଦିନୁ । ମୁଁ ବାହାରିଲି ।" "ଯାଉନ, କାହାକୁ ଡରେଇଚ !"

କଥା ଏତିକି । ଏବଂ ସେ ସତକୁ ସତ ବନ୍ଧାଛନ୍ଦା କରି ବାହାରିଗଲା । ମୁଁ ବି ମନା କଲି ନାହିଁ । ଆସି ମାସେ ଭପରେ ହୋଇଗଲା । କିଦ୍‌ରେ ଗ୍ଲାଛି ବୋଲି ସିନା ନ ହେଲେ କ'ଣ ଭଣା ଅସୁବିଧା ? ସକାଳୁ ପତ୍ରିକା ପଢିଲାବେଳେ ଦିନେ ଦିନେ ଲାଗୁଛି ଯେ ସେ ଠିଆ ହୋଇ ଚା' ବଢ଼େଇ ଦଉଛି । ଅଭ୍ୟାସରେ ତୁଣ୍ଡରୁ ବାହାରି ଯାଉଛି–'ଟେବୁଲ ଉପରେ ଥୋଇ ଦଉନ !–ମେର ଚା' କାହିଁ ?' ତା'ପରେ ଆଖି ପାଖରୁ ପତ୍ରିକା ଆଢ଼େଇ ହେଇଯାଏ । ନୌକର ଟୋକାକୁ ଡାକ ପକେଇଲେ ସେ ଚା' କପେ ଆଣି ଦିଏ । ଯେତେ ବତେଇଲେ ସୁଦ୍ଧା ଚା' ଟା ଆଉ ଠିକଣା ଲାଗୁନାହିଁ । ଭବିଚି ଏ ଚା' ଟାକୁ ବଦଳେଇ ଦେବି । ଗୋଟାଏ କଲିକତି ଦୋକାନ ଫିଟିଛି । ସେଇଠି ଭଲ ଚା' ମିଳୁଛି ବୋଲି କିଏ କହୁଥିଲା । ଦେଖିବା !–

ସକାଳୁ ନୌକର ଟୋକାକୁ ଡାକ ପକେଇଲି । ଆରେ ପୋକ ଗୋଟେଇଲୁ ?–କ୍ଷୀର ସଜିଲ କଲୁ ? ସେ କିଛି ସମୟ ଆସିଲା ନାହିଁ । ତା' ପରେ ଡରିଡାରି ଆସି ହାତ ମନ୍ଥି ଠିଆ ହେଲା ।

"କିରେ, ଏମିତି କ'ଣ ଠିଆ ହେଲୁ କ୍ଷୀର କାହିଁ ?"

"ନାହିଁ ବାବୁ ଚଟିଆ ଛୁଆ ଦିଟା ମରିଗଲେ ।"

"ହେଁଏଁ" କହି ମୁଁ ଚୌକିରୁ ଉଠିପଡ଼ୁଥିଲି । ଆଣ୍ଠୁ ଲାଖିଗଲା, ବସି ପଡ଼ିଲି । ତା' ପରେ ସାବଧାନ ହୋଇ ଉଠିବାକୁ ପଡ଼ିଲା ।

ଝରକା ପାଖକୁ ଯାଇ ଅନେଇଲି । ସବୁ ଚୁପ୍ । କ'ଣ ହେଲା ?– ଦେଖିଲାବେଳକୁ ରଙ୍ଗ ପିମ୍ପୁଡ଼ି ଧାର ଲାଗିଚି ବସା ଭିତରକୁ । ଅନେଇଲି । ଯୋଡ଼ିକ ଯାକ ମାଂସ ପିଣ୍ଡୁଳାକୁ ପିମ୍ପୁଡ଼ି ବେଢ଼ି ଯାଇଛନ୍ତି !

ପଛରୁ ନୌକର ଟୋକା କହିଲା "ରତିରେ ବଡ଼ ଚଟିଆ ଦିଟା ଏଇଠି ଶୋଇ ନାହାନ୍ତି । ସକାଳୁ ସେ ଶେଣି ଖୋପରେ ବସି ଚୁକ୍‌ଉଥିଲେ । ସେଇଠୁ ଉଡ଼ି ଚାଲିଗଲେ ଯେ ଆଉ ଆସିଲେ ନାହିଁ ।"

ମୁଁ ସେ ଛୋଟ ଶୁଶାନଟିକୁ ଚାହିଁ ରହିଲି କିଛି ସମୟ । ମୋ ହାତ ଗୋଡ଼ ଭରି ଭରି ଲାଗିଲା । ମୁଁ ଅବଶ ବୋଧକଲି । ଅପରାଧୀ ବୋଧ କଲି । ଫେରି ଆସିଲି ଚୌକିକୁ ।

କେତେବେଳେ ବସିଲି ଜଣା ନାହିଁ । ଫୋନ୍ ବାଜିଲା । ଆରେ ପାଖରୁ ମୁନା କହୁଚି "ବାପା, ଚଟିଆ ଛୁଆ ଦେଖିବାକୁ ବବୁ ଭରି କିଦ୍ ଧରିଚି । ମୋର ଆଜି ଅଫିସ୍‌ରେ ଅସୁବିଧା ଅଛି । ଆମେ କାଲି ସକାଳେ ଆସି ପହଞ୍ଚିବୁ ।

ମୁଁ ତାକୁ ମନା କରିଦେଲି ଆସିବାକୁ । ତା' ମା'କୁ ଲୁଚେଇ ବବୁକୁ ଚପି ଖୁଆଇବାର ମନେ ପଡ଼ିଗଲା । ଦେହ ଶୀତେଇଗଲା । ମୁଁ ଖୁବ୍ ଡରିଗଲି । ଦୀନହୀନ ବୋଧକଲି ।

ଅନେକ ବେଳ ଚୌକିରେ ବସି ବସି ଅନେଇଥାଏ ସାମ୍ନାକୁ । ସବୁଜ ଅରଣ୍ୟ ଆଉ ପ୍ରକାରେ ଦିଶୁଥାଏ ।

ଆଉ କପେ ଚା' ଖାଇଲି । ପୁଣିଥରେ ପେପର୍ ଲେଉଟେଇଲି । ସାମାନ୍ୟ ଦମ୍ଭ ଲଗିଲା । ବସି ଚିଠି ଲେଖିଲି ଆସାମକୁ ।

"—ମୁଁ ଏକ ପ୍ରକାର ଭଲରେ ଅଛି, ଜାଣିବ । ତୁମର ସେଇଠି ସମସ୍ତଙ୍କ କୁଶଳକୁ ପରମେଶ୍ୱର ମାଲିକ । ତୁମ ଆଣ୍ଠୁ ଟିକିଏ ଊଣା ହେଲଣି ନା ନାହିଁ । ଔଷଧ ଖାଉଚ ନା ସେଇଠି ଆଉ ଡାକ୍ତରକୁ ଦେଖେଇଲ ?—ଶୁଣ, ତୁମେ ଆସନ୍ତା ସପ୍ତାହକୁ ଚାଲି ଆସିଲେ ଭଲ ହୁଅନ୍ତା । ଘର ଶେଷ କରିବାକୁ ଆମର ଆଉ ବେଳ କାହିଁ ? ଚାକିରି କରୁଥିଲା ବେଳେ ତମେ ଘର ସାମ୍ନା ଗଛଗୁଡ଼ାକୁ ଚାହିଁ ବସୁଥିଲ । ଉଡ଼ିଗଲା ପକ୍ଷୀଙ୍କୁ ଚାହିଁ ରହୁଥିଲ ଅଦୃଶ୍ୟ ହେବାଯାଏ । ଏବେ ପୂଜା ପର୍ବ ପୁଣି ପାଖେଇ ଆସିଲଣି । ଭରି ସୁନ୍ଦର ଦିଶୁଚି ଚାରିଆଡ଼ । ଆସ, ସାଙ୍ଗ ହେଇ କିଛିଦିନ ସଞ୍ଜବେଳେ ଛାତରେ ବସି ଦେଖିବା । ଆସିଲାବେଳେ କଲିକତାରୁ କିଛି ଫଜ୍‌ଲି ଆମ୍ବ ଆଣିଥିବ । ଏଠା ବଜାରରୁ ଉଠିଗଲାଣି ।"

ସମୟ ଦଶଟା ଉପରେ । ନୌକର ଟୋକା ଚିଠି ପକେଇ ଚାଲିଆସିଲା । ଆସି ମୋ ହାତକୁ ଖଣ୍ଡେ ଚିଠି ବଢ଼େଇ ଦେଲା । ସକାଳର ପହିଲା ଡାକ ।

ଚଷମା ଲଗେଇ ଚିଠିର ଖାମ୍ ଦେଖି ଅଳ୍ପ ହସିଲି । ସିଲିଗୁରିରୁ ଆସିଚି । ଖୋଲି ପଢ଼ିଗଲି । କାଗଜର ଗୋଟିଏ ଫାଳକରେ ମୁନାବୋଉ ଲେଖିଚି । ଆଉ ଫାଳକରେ କୁନି ।

ତା' ହେଲେ ଆସନ୍ତା ଗୁରୁବାର ଦିନ ସେ ଆସି ଏଠି ପହଞ୍ଚିବ । ସେଠି କୁଆଡ଼େ ତା' ଦେହ ସୁଖ ରହୁନାହିଁ । ବବୁ ପାଇଁ ଗୋଟାଏ କ'ଣ ଜିନିଷ କିଣିଚି । ବ୍ରହ୍ମପୁତ୍ର ନଈର ଭଲ ମାଛ ଆସିଥିଲା । ତାକୁ ଭାଜି ବଡ଼ ଅମୁଲ୍ ଡବାରେ ଭର୍ତ୍ତି କରି ଆଣୁଛି । ମୁଁ ମାଛ ପ୍ରଚୁର ଭଲ ପାଏ ।

ସେ ମୋଠୁ ବୟସରେ ଜମା ଦି' ବର୍ଷ ଛୋଟ । ତଥାପି ଆଉ ମୋଠୁ ଦି' ଆଙ୍ଗୁଳ ସାନ । ରଙ୍ଗରେ ମୋଠୁ ଖୁବ୍ ବେଶୀ ଚଟକ ନୁହେଁ, ହେଲେ ଗୋରୀ । ବେଳେ ବେଳେ ତାକୁ ତା' ନାଁ, ଧରି ଡାକିବାକୁ ମୋର ମନ ହୁଏ ।

କଳ୍ପଲତା ! ନାଁ ଟା ଭଲ ହେଇନି ?

—୦—

॥ ଯଦି ସେ ଈଶ୍ୱର ନୁହେଁ ॥

ସମୁଦ୍ରଫେଣା ପରି ସେଦିନ ମେଘ ଓହଳି ରହିଥାଏ । ଯୋପି ପଡ଼ୁଥାଏ ଭଣ୍ଡାର କୋଣ । ସେ ମେଘ ବର୍ଷିଦେଲେ, ମାଟି ତାଡ଼ିନେବ, ଖଣ୍ଡ-ପ୍ରଳୟ କରି ଦେବ ବୋଲି ସମସ୍ତେ ଅନୁଭବ କରୁଥା'ନ୍ତି । ଗ୍ରହିଁ ରହିଥା'ନ୍ତି ଆଷାଢ଼ର ସେ ଅପୂର୍ବ ଆଡ଼ମ୍ବରକୁ । କିନ୍ତୁ ମେଘ ବର୍ଷି ନ ଥାଏ । ସମସ୍ତେ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥା'ନ୍ତି—ପଶୁ, ପକ୍ଷୀ, ତରୁ, ତୃଣ, ଏବଂ ମଣିଷମାନେ ।

ମାନୁବାବୁ ଉପର ମହଲର ଭଉର ପିଣ୍ଡାରୁ ସେ ଟଳମଳ ମେଘକୁ ଗ୍ରହିଁ ଦେଇ ଚମକି ପଡ଼ିଲେ । ଆଖି ମଟକା ମାରି ଆଉଥରେ ଗ୍ରହିଁଲେ । ବିସ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ସହରର କୋଠା, ଲମ୍ବା ଲମ୍ବା ଝାଉଁଗଛ, ପାଣିଟାଙ୍କି, ସେ ଲଇଁ ଆସୁଥିବା ସଂଧ୍ୟାର ସ୍ତବ୍‌ଧତା—ଏ ସବୁ ଯେମିତି ସେ ଆଉଥରେ କେବେ ଦେଖିଛନ୍ତି ! ଅବିକଳ ଏମିତି ! ଟିକିଏ ବି ଏପାଖ ସେପାଖ ନାହିଁ । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ! ସେଇଠି ଠିଆ ହୋଇ ସେ ବର୍ଷ ବର୍ଷ ଧରି ମେଘ ଦେଖିଛନ୍ତି । ତିନି ପୁରୁଷର କୋଠା । ତାଙ୍କ ପିଲ ବେଳୁ ଏଯାଏଁ ଆସି ଷାଠିଏ ବର୍ଷ ହେଲ । ସେ ସେଇ କୋଠାର ପ୍ରତିଟି ଅଂଶ ସହିତ ପରିଚିତ । ଅଥଚ ହଠାତ ସେଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ତାଙ୍କୁ ମନେହେଲ ଯେ ସେଇଟା ଆଉ କାହା ଘର । ସେ ନୂଆ ହୋଇ ଆସିଛନ୍ତି, ଜମା ଚିହ୍ନି ପାରୁ ନାହାନ୍ତି ! କିନ୍ତୁ ସେ ମେଘ ସେ ଲମ୍ବା ପାଣିଟାଙ୍କି, ସେ ଗଛ; ସେ ସମଗ୍ର ଦୃଶ୍ୟଟି ଅବିକଳ ସେମିତି ସେ ନିଶ୍ଚୟ ଆଉଥରେ କେବେ ଦେଖିଛନ୍ତି । ସେଇଠି ଗୋଟିଏ ବେତ ଚୌକି ଉପରେ ସେ ଥମ୍ ହେଇ ବସିଗଲେ । ଆଖି ବୁଜି ଦେବାରୁ ତାଙ୍କୁ ଲଗିଲ ସେ ପାଣି ହୋଇ ଯାଉଛନ୍ତି, ପବନ ହୋଇ ଯାଉଛନ୍ତି, ଶୂନ୍ୟ ହୋଇ ମିଳେଇ ଯାଉଛନ୍ତି ।

ମାନୁବାବୁ ବେଶ୍ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଲୋକ, ଧନରେ, ମାନରେ, କୁଳ ମର୍ଯ୍ୟାଦାରେ । ମାନ୍‌ଧାତା ମହାପାତ୍ରଙ୍କୁ କିଏ ନ ଜାଣେ ? ତାଙ୍କ ଲମ୍ବୁଆ ମିଜାଜ୍, ଭୂର୍ଷଣା ଟାଆଁସା ନିଶ, ଘଞ୍ଚ ଘଞ୍ଚ ଭ୍ରୁଲତା, ଗହୁଆ ଆଖି, ସିଂହ ଗର୍ଜନପରି ସ୍ୱର ତାଙ୍କୁ ହଜାରେ ମଣିଷ ଭିତରେ ଜଣେ କରି ବାରିଦିଏ । ଲୋକେ ଜାଣନ୍ତି ଯେ ମାନୁବାବୁ ଜୀବନ ସାରା ଲଢ଼ିଛନ୍ତି, ମୁକାବିଲା କରିଛନ୍ତି ପଟାଳିଆ ବାଘମାନଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ । କେବେ କିନ୍ତୁ ହାରି ନାହାନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ ହରାଇବା ପାଇଁ ସେମିତି ଜଣେ କେହି ଜନ୍ମି ନାହିଁ । ଏବେ ସେ ପ୍ରାୟ ଘରେ ରହୁଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ବିରାଟ ପରିବାର ତାଙ୍କୁ ଘ୍ୱରି-ଆଡ଼୍ ଘେରି ରହିଛନ୍ତି । ପୁଅ ଝିଅ ସବୁ ବିଛେଇ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି ଦେଶସାରା । ସବା ବଡ଼ପୁଅ ସୁରେନ୍ଦ୍ର ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ହେବ ବିଦେଶରେ ରହିଯାଇଛି । ତା' ପୁଅକୁ ଆସି ଘ୍ୱରିବର୍ଷ । ସେ କୁଆଡ଼େ ଭରି ସ୍ମାଇଲ୍ ହେଉଛି, ଖୁବ୍ ବକ୍‌ବାଦିଆ ହେଉଛି । ମାନୁବାବୁଙ୍କ ଇଚ୍ଛା ତାକୁ ଦେଖିବାକୁ । ସେଦିନ ସକାଳୁ କେବ୍‌ଲ୍‌ରେ ସେ କଥା ହେଉଛନ୍ତି ସୁରେନ୍ଦ୍ରର ସ୍ତ୍ରୀ ସାଙ୍ଗରେ । ସେମାନେ ଟିକେଟ୍ କରି ସାରିଲେଣି । ତିନିଦିନ ପରେ ଏଠି ଆସି ପହଞ୍ଚିବେ ।

ସଂଧ୍ୟାରେ ପ୍ରକାଣ୍ଡ ମେଘ ଟେକିଛି । ମାନୁବାବୁ ଏମିତି ସାମାନ୍ୟ ଉଦାସ ଭଙ୍ଗୀରେ ଆସି ମେଘକୁ ଦେଖି ଦେଲା ପରେ ଥମ୍ ହୋଇ ଚୌକିରେ ଆଖିବୁଜି ବସି ଯାଇଛନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ କେମିତି ଗୋଟାଏ ଅପୂର୍ବ ଅନୁଭବ ହେଉଛି—ଏ ଘରଟା ନୂଆ ଏବଂ ଅପରିଚିତ ଲାଗିବାର ଅର୍ଥ କ'ଣ ? ଏବଂ ସେ ମେଘ, ସେ ସମସ୍ତ ଚିତ୍ର ତାଙ୍କୁ ପରିଷ୍କାର ଭାବରେ ପରିଚିତ ଜଣାଯିବାର ଅର୍ଥ କ'ଣ ? ସେ କେମିତି ଗୋଟାଏ ଅସ୍ୱସ୍ତି ବୋଧ କରୁଥାନ୍ତି । ମନେ ହେଉଥାଏ ଯେମିତି ଘରଟା ଘର ନୁହେଁ, ଆପଣାର ନୁହେଁ, ସେ ନିଜେ ସେ ଘରର ନୁହଁନ୍ତି, ବାହାରର । ବାହାରେ ସେ ସମସ୍ତ ପରିବେଶ ଖୁବ୍ ନିଜର ଖୁବ୍ ଆପଣାର— ଏମିତି ସେ ତାଙ୍କର ଦୀର୍ଘ ଷାଠିଏ ବର୍ଷ ଭିତରେ କେବେ ଅନୁଭବ କରିଥିବାର ମନେ ପକାଇ ପାରୁ ନଥାନ୍ତି ।

ସେ ଅପେକ୍ଷା କରିଥାନ୍ତି, ଉନ୍ମୁଖ ମେଘପରି ତାଙ୍କ ଭିତରେ ଲଜ୍ଜଣା ଟୋକି ହୋଇ ରହିଥାଏ । ବାହାର ଦୃଶ୍ୟରୁ ଯଦି କିଛି ଅଂଶ ବର୍ଷିଯାଏ, ସାମାନ୍ୟ ବଦଳିଯାଏ, ତେବେ ସେ ସାଂଘାତିକ ପାଞ୍ଚଳ ପରିଚୟଟା ବିଲକ୍ଳି ହୋଇଯିବ । ସ୍ଥିର ପାଣିରେ ଆଙ୍ଗୁଠି ମାରିଦେଲେ ପ୍ରତିବିମ୍ବ ଚହଲିଗଲା ପରି ଆଉ ତାକୁ ଚିହ୍ନି ହେବନାହିଁ । ଆଉ ଯେ କୌଣସି ଗୋଟାଏ ଆଷାଢ଼ ସନ୍ଧ୍ୟା ପରି ସେଇଟା ହୋଇଯିବ ଖୁବ୍ ସାଧାରଣ । ତା'ପରେ ହୁଏତ ସେ ସୁସ୍ଥ ବୋଧ କରି ପାରିବେ । ତାଙ୍କ ଶୋଇବା ଘର ବାଲ୍‌କୋନିକୁ ଆଉ କେହି ଉଠି ଆସିବାର ସମ୍ଭାବନା ମଧ୍ୟ ନଥିଲା, ନ ହେଲେ ଅବା ସେ ପଚ୍ଚରି ପାରିଥାନ୍ତେ, ଆଉ କାହାକୁ ସେମିତି ଲାଗୁଛି ନା କେବଳ ତାଙ୍କୁ ? —ସେ ଆଖି ବୁଜି ଦେଉଥାନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ପୁଣି ମଟମଟ ଅନଉ-ଥାନ୍ତି । ଏମିତି ଯୋଡ଼ାଏ ପୃଥିବୀରେ ଏକା ସମୟରେ ବିସ୍ତାରି ହେଇ ରହିଲ

ଭଳି ତାଙ୍କୁ ଲାଗୁଥାଏ । ସେ ମାନିନେବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନଥିଲେ ଯେ ତାଙ୍କୁ କିଛି କିଛି ଡର ହୁଏତ ମାଡ଼ୁଥାଏ । ସେ ବୋଧହୁଏ ହାଲିଆ ହୋଇଗଲେ । ସେମିତି ଆଖି ବୁଜି ଦେଇ ବେତ ଚୌକିଟି ଉପରେ ସେ କିଛି ସମୟ ପରେ ଶୋଇଗଲେ ।

ଘା ଭିତରେ ଖୁବ୍ ଅସ୍ରାଏ ଦ୍ରୁମ୍‌କାଣି ବର୍ଷା ଛେଚି ଦେଇଗଲା । ମାନ୍ଧାତାବାବୁଙ୍କୁ ଜଣାନାହିଁ । ଆଖିଖୋଲି ଗ୍ରହିଁଲା ବେଳକୁ ବାହାରେ ଅନେକ ଅନ୍ଧାର ତାଙ୍କ ଶୋଇବା ଘରୁ ସୋରଏ ଆଲୁଅ ଆସି ପଡ଼ିଥାଏ ବାଗାନ୍‌ରେ, ବର୍ଷାରେ ତିନ୍ତି ଠିଆ ହୋଇଥିବା ନଡୋଳ୍କା ଆମ୍ବଗଛଟି ଉପରେ ।

"ବାପା, ଗ୍ର' ଆଣିଦେବି ?"

"ତୁମ ଦେହ ଭଲ ଅଛିତ ?—ଏମିତି ଏ ମୁହଁ ସଞ୍ଜବେଳେ କାହିଁକି ଶୋଇଗଲ ?"

"ବାପା ଉଠିଲଣି କି ?—ଶୋଇବା ଘରକୁ ଗ୍ଲଲିଆସ । ବାହାରେ ଥଣ୍ଡା ପବନ ବହୁଚି ।"

ମମତାର ଗୁଡ଼ିଏ ସ୍ୱର । ଝିଅ, ପୁଅ, ସ୍ତ୍ରୀ—ମାନ୍ଧାତାବାବୁ ଅନେକଟା ସୁସ୍ଥବୋଧ କଲେ । ଚୌକିରୁ ନ ଉଠି ଗୋଡ଼ ଲମ୍ବେଇ ଅଳସ ଭାଙ୍ଗିଲେ । କହିଲେ, "ପିଣ୍ଡା ବତୀଟା ଲଗେଇଦେ ।"

ଆଲୁଅ ଜଳିଲା । ଆଉ ତିନୋଟି ବେତ ଚୌକିରେ ସେମାନେ ଆସି ବସିଲେ । ତାଙ୍କୁ ଗ୍ରହିଁ ହସିଲେ । ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହେଲେ । ଦେବେନ୍ଦ୍ର ସାନପୁଅ । ସାଇକଲଜିରେ ଗବେଷଣା କରେ । ଭରି ସୁନାମ କଲଣି, ଆହୁରି କରିବ । ନମିତା ସବା ସାନ ଝିଅ । ଏମ୍. ଫିଲ୍. କରୁଛି ଇଂରଜୀରେ । କହୁଚି ବାହା ହବ ନାହିଁ, ପ୍ରଫେସର ହବ । ସ୍ତ୍ରୀ ନିରୁପମା ଅଦ୍ଭୁତ ମହିଳା । ସମଗ୍ର ପରିବାରକୁ ସମ୍ଭାଳି ଆସିଛନ୍ତି ତିରିଶ୍ ବର୍ଷଧରି । ମାନ୍ଧାତା ମହାପାତ୍ର ତାଙ୍କୁ ଯେତିକି ସ୍ନେହ କରନ୍ତି ସେତିକି ସମ୍ମାନ କରନ୍ତି । ଦୋଅଡ଼ ପକ୍ଷ ସ୍ତ୍ରୀ ବୋଲି ତାଙ୍କର ଅନେକ ସମୟରେ ମନେ ପଡ଼େନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ମନେ ପଡ଼ିଲେ ବର୍ଷା ବତାସିରେ ସବୁ କବାଟ ଝର୍କା ସାହାଣ ମେଲା ହୋଇଗଲା ପରି ଲାଗେ ।—ସେ ଅଣ୍ଡାଳି ହୁଅନ୍ତି ନିରୁପମାଙ୍କ ପାଇଁ । ତାଙ୍କୁ ଯାଇଗଲେ ଦମ୍ଭ ଲାଗେ । ନିରୁପମା ତାଙ୍କ ଆଖିକୁ ଗ୍ରହିଁଦେଲେ ତାଙ୍କ ଭିତରର ସବୁ ଅନ୍ଦିକନ୍ଦି ବୁଝିଯାଆନ୍ତି—ତାଙ୍କୁ ସମ୍ଭାଳି ନିଅନ୍ତି, ଯେମିତି ସମ୍ଭାଳି ଆସିଛନ୍ତି ସେତେବଡ଼ ପରିବାରର ଦାୟିତ୍ୱ ! ସେ କିନ୍ତୁ ଜାଣନ୍ତି ; ଯେ ମାନ୍ଧାତା ମହାପାତ୍ରଙ୍କୁ କେହି କେବେ ଦୟା ଦେଖେଇଲେ ସେ ଭୟଙ୍କର ଚିଡ଼ି ଯାଆନ୍ତି । କାହା ପାଖରୁ ତଳ ହାତରେ ସେ କିଛି ନେଇ ନାହାନ୍ତି । ସ୍ତ୍ରୀ ପାଖରୁ ବି ନୁହେଁ । ଏଣୁ ଖୁବ୍ ସତର୍କ ରହି ତାଙ୍କୁ ସମ୍ଭାଳିବାକୁ ହୁଏ ।

ବତୀ ଜଳିଲାପରେ ସମସ୍ତେ ତାଙ୍କୁ ଅନେଇଲେ । ମାନ୍ଧାତା ମହାପାତ୍ର ବେଶ ସୁସ୍ଥ ଜଣା ଯାଉଥା'ନ୍ତି । କୌଣସି ଅସୁବିଧା ତା'ହେଲେ ନାହିଁ । ନମିତା ବାପାଙ୍କୁ

ଘୁ' କପେ ବଢ଼େଇ ଦେଇ ତାଙ୍କ ଚୌକି ପାଖରେ ଅଣ୍ଟେଇ ବସି ପଡ଼ିଲ । କହିଲ, "ବାପା ସୁରଭଇଙ୍କ ଚିଠି ଏଇ ସଞ୍ଜବେଳେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲ । ସେମାନେ ପଅରଦିନ ମାନେ, ରବିବାର ତିନିଟା ବେଳେ ଏଠି ପହଞ୍ଚିବେ !"

ସେ ଚୌକିରେ ସଳଖି ବସିଲେ ! "ଆଚ୍ଛା, ଆଚ୍ଛା, ମିଚୁ ବି ସେଇଆ ଟେଲିଫୋନ୍‌ରେ କହୁଥିଲ !" ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଗୁହିଁ କହିଲେ "ସୁର ପାଇଁ କ'ଣ ସବୁ ପିଠା କରୁଚ ? ସେ ଟୋକାର ରୁଚି ଆଉ ବଦଳିଲ ନାହିଁ ।. ମଫସଲି କାହିଁକା ! ଗଡ଼ାଏ ଆରିଷା ଖାଇବ, ଚିତଉ, ଧୁଆପୁରମଣ୍ଡା, ଅଟକାଳି ଖାଇବ । ତାକୁ କ'ଣ ଲଗେ ଏସବୁ କେଜାଣି ।"

"ସେଇଟା ବାପା, ହେରିଡେଟେରି ମାନେ ପୁରୁଷାନୁକ୍ରମିକ । ତୁମର ନ ହେଲେ ମା'ଙ୍କର ସେମିତି ରୁଚିଥିବ, ନ ହେଲେ ଆମର ଜେଜେ ମା'ଙ୍କର ନିଷ୍ଚୟ ଥିବ ।"

ଘୁ' ପିଇ ପିଇ ମାନଧାତା ଅଳ୍ପ ହସି କହିଲେ, "ସେଇଟା ତୋର ପାଠ କଥା । ସେମିତି ହେଲେ ତ ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ପରିବାରରେ ଖାଲି ଚିତଉ ଖାଉଥାନ୍ତେ ।" ସମସ୍ତେ ହସିଲେ । ବାପା ତା ପାଠକୁ ଏମିତି ଥଟ୍ଟା କରନ୍ତି । ଦେବେନ୍ଦ୍ରକୁ ଭଲ ଲଗେ ।

"ନାଇଁ ବାପା, ଆମ ପାଠ କ'ଣ ସେଇଆ କହୁଚି ? ସେଥିରେ..."

"ଥାଉ ଥାଉ" ମଝିରେ କହିଲ ନମିତା "ଆମର ଏଠନା ସାଇକଲଜି ପଢ଼ିବାକୁ ବେଳ ନାଇଁ ।"

"ଏମିତି କୌଣସି ବିଷୟ ଶୁଣୁ ଶୁଣୁ ଚିଡ଼ିବା ମଧ୍ୟ ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାର ମନସ୍ତାତ୍ତ୍ୱିକ ଲକ୍ଷଣ ।"

"ବୁଝିଲ ଦେବୁଭାଇ, ତମକୁ ସବୁ ସେମିତି ଦେଖାଯାଉଚି ।"

"ଦୁଃଖର କଥା, ଏତେ ପାଠପଢ଼ି ତତେ କିଛି ଦେଖାଯାଉ ନାହିଁ ।"

ନିରୁପମା ପିଲଙ୍କ କଳି ତୁଟାଇବାକୁ କଥା ବଦଳାଇ କହିଲେ "ଆରେ ସୁରଭଇ ଆସିବ ସମସ୍ତେ କୁଆଡ଼େ ଭେଜି କରି ଯିବାକୁ କହୁଥିଲ ପର ।"

"ସେଇଟା ତ ସ୍ଥିର ହୋଇ ସାରିଚି । ନଭେମ୍ବର ସାତ ତାରିଖ ରବିବାର !" ଦେବେନ୍ଦ୍ର ନିଶ୍ଚିତର ସ୍ୱରରେ କହିଲ–

'ନଭେମ୍ବର ସାତ' ? ଅସ୍ୱସ୍ତିକ ପଗ୍ଗରିଲେ ମାନୁବାବୁ ।

ନିରୁପମା କ'ଣଟାଏ ହଠାତ୍ ବୁଝିଗଲ ପରି କହିଲେ, "ନା ସାତ ତାରିଖ କରନାହିଁ । ତା' ଆର ରବିବାର କରୁନା । ଚୌଦ ତାରିଖଟା ଭଲ ହେବ ।"

କିନ୍ତୁ "ସାତଟା ହିଁ ସାତ ହବ ! ତୁମେ ମା' ଆଉ ଏମିତି କଥାଟାକୁ ବିଗାଡ଼ ନାଇଁ ।"

"ନାଇଁ ମା' ସେମିତି କରନା । ଆମେ ଭଇଙ୍କୁ ଚିଠି ଦେଇସାରିଚୁ ପର !" କହିଲ ନମିତା—

"ଆଚ୍ଛା ଠିକ୍ ଅଛି ପିଲାଏ ଯଦି ଘୁରୁଛନ୍ତି, ସେଇ ସାତ ତାରିଖ ହିଁ ରହିଲ ।" ମାନ୍ଧାତା ମହାପାତ୍ରଙ୍କର ସ୍ୱରରେ କଥା ଛିଣ୍ଡିଗଲ ।

ପିଲାଏ ଖୁସିରେ ଉଠି ଚାଲିଗଲେ ।

ନିରୁପମା ବସି ରହିଲେ ତାଙ୍କୁ ଚାହିଁ କିଛି ସମୟ ! ପଇଁତିରିଶ ବର୍ଷ ତଳର ଏଇ ନଭେମ୍ବର ସାତ ତାରିଖ ମାନ୍ଧାତାଙ୍କର ଭିତର ଉଖାରି ହେଇଯାଇଥିବ । ସେ ଅନୁଭବ କରୁଥାନ୍ତି ! କିଛି କହିବାର ଉପାୟ ନାହିଁ । ସେ ଯଥା ସମ୍ଭବ ଶାନ୍ତ, ସ୍ଥିର ହସଟି ଭିତରେ ଅନେଇଲେ ସ୍ୱାମୀଙ୍କୁ ! କହିଲେ, "ଆଜି ପାଗ ଏମିତି ହେଇଚି । ଖାଇବା ଏଇ ଉପରକୁ ନେଇ ଆସିବି କି ?"

ମାନ୍ଧାତା ବୋଧହୁଏ କିଛି ଶୁଣି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଅନ୍ତତଃ ଶୁଣିବାର କୌଣସି ଲକ୍ଷଣ ନଥିଲ ।

ସ୍ୱରକୁ ଦୁଇବର୍ଷ ବେଳେ ନିରୁପମା ଆସି ତା' ଦାୟିତ୍ୱ ନେଲେ—ଗୋଛା ଗୋଛା ବିଜୁଳି ଆକାଶରୁ ଛିଡ଼ି ପଡ଼ୁଥିଲ । ଅନ୍ଧାର ଗର୍ଜୁଥିଲ ଝଡ଼ରେ ସମୁଦ୍ର-ପରି । ଅନେକ ସଂଗ୍ରାମ ପରେ ଗଛମାନଙ୍କର ଛିନ୍ନଛତ୍ର ଅବୟବ କୁଢ଼ କୁଢ଼ ଗଦା ହୋଇଥିଲେ ଏଠି ସେଠି । ନିରୁପମା ପ୍ରଥମେ ଶାଢ଼ୀଟିଏ, ଚୁଡ଼ିଟିଏ, ନାରୀଟିଏ, ମହିଳାଟିଏ ଏବଂ ଶେଷରେ ସର୍ବଂସହା ମା'ଟିଏ ହେଇ ସେ ଅବିନ୍ୟସ୍ତ ପୃଥିବୀକୁ ଆୟତ୍ତ କଲେ, ସଜାଡ଼ି ନେଲେ, ପାଳିନେଲେ ! ତିରିଶ ବର୍ଷ ଭିତରେ ସେ କେବେ ପଚାରି ନାହାନ୍ତି କେମିତି ମାନ୍ଧାତାଙ୍କ ସଂସାର ସେମିତି ବିଧ୍ୱସ୍ତ ହୋଇଯାଇଥିଲ । କୌତୁହଳ ହେଇଚି । କିନ୍ତୁ ସେ ସବୁ ଜାଣିବାକୁ ସେ ପ୍ରୟୋଜନ ମନେକରି ନାହାନ୍ତି ।—ମାନ୍ଧାତା ମହାପାତ୍ର ଅନେକ ସମୟରେ ସେ ଅତଡ଼ା ଦାଢ଼ରେ ଠିଆହେଇ ନଦୀଗର୍ଭର ବିକରାଳ ଭଉଁରୀକୁ ଚାହିଁ ରହିଥିବାର ସେ ଦେଖିଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଅସମ୍ଭବ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ସେ ମଣିଷଟାର ! କେବେ ପାଟି ଫିଟେଇ ସେ ନିରୂପମାଙ୍କୁ ପଦଟିଏ ବି କହିଦେଇ ନାହାନ୍ତି । ଅନେକ ବର୍ଷରେ ସେଦିନ ହୁଏତ ପୁଣି ସେ ଅତୀତର ଘା'ଟା ଖଣ୍ଡିଆ ହେଇ ରକ୍ତ ଝରଉଥିଲ । ନିରୁପମା ଚୁପ୍‌ରହି ଅପେକ୍ଷା କଲେ ।

କିଛି ସମୟ ପରେ ମାନୁବାବୁ ଗୋଟିଏ ଆଡ଼େ ଚାହିଁରହି କହିଲେ, "ବୁଝିଲନା, ଆଜି ଗୋଟେ ବିଚିତ୍ର କଥା ଘଟିଲ ।"

ଓ...ତା'ହେଲେ ଏଇଟା ଆଉ ଗୋଟାଏ କ'ଣ କଥା ! ନିରୁପମା ଅନେକ ଆଶ୍ୱସ୍ତ ବୋଧକଲେ । ତାଙ୍କ ମୁହଁରୁ ମେଘ ଓହ୍ଲେଇ ଯିବାରୁ କପାଳ ଚକ୍‌ଚକ୍ ଦେଖାଗଲ । ସେ ଯଥେଷ୍ଟ ଆଗ୍ରହରେ ପଚାରିଲେ—"କ'ଣ ଘଟିଲ ?"—

ଆଜି କିଛି ସମୟ ପାଇଁ ମୋରପରିଷ୍କାର ମନେହେଉଛି ଯେ ମୁଁ ଏ ଘରର କେହିନୁହଁ । ମୁଁ ଗୋଟାଏ ବାହାର କୋଉଠିକାର ମଣିଷ । ଏ ଘର ମୋର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅପରିଚିତ !"

"ହ ଅ ଅ ! "ତମର ଯୋଉକଥା !"—ହସି ହସି କହିଲେ ନିରୂପମା-- "ଏମିତି ଅସମ୍ଭବ କଥାଗୁଡ଼ାଏ କାହିଁକି ଭବୁଚ ?"

"ତୁମେ ବିଶ୍ୱାସ କରିବ ନାହିଁ ମୁଁ ଜାଣେ ! ଆଉ କିଏ କହିଥିଲେ ମୁଁ ବି ବିଶ୍ୱାସ କରିନଥାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ନିଜର ଅନୁଭବକୁ କେମିତି ଉଡ଼େଇ ଦେଇ ହେବ ! ମୁଁ ପରିଷ୍କାର ଗ୍ରହିଁଥାଏ, ସେଇ କଣଟାରୁ ମେଘ ଟେକି ରଖିଥାଏ, ସେ ମେଘ ସେ ଟାଓ୍ୱାର, ସେ ଝାଉଁଗଛ ଖୁବ୍ ପରିଚିତ ଲଗୁଥାଏ । ସେଇଠି ଥାଇ ବାହାରୁ ସତେ ବା ମୁଁ ଏ ଘରଟାକୁ ଦେଖୁଥାଏ ଏବଂ ଚିହ୍ନି ପାରୁନଥାଏ । ଏଇଠି ଠିଆ-ହେଇ ଏ ଚୌକି, ଏ କାନ୍ଥକୁ ଚିହ୍ନି ପାରୁନଥାଏ, ଏ କବାଟଟା ଯେମିତି ମୁଁ ଜାଣେନାହିଁ କୁଆଡ଼କୁ ଫିଟିଛି—ହେଇତ ଦେବୁ ଆସିଲଣି । ତାକୁ ପଗ୍ଭରିବା ।

ଦେବେନ୍ଦ୍ର ବାପାଙ୍କର ଶେଷବାକ୍ୟ ଶୁଣି ଦେଇଥାଏ । ସେ ବସୁବସୁ କହିଲା—"କବାଟଟା ଗୋଟାଏ ସିମ୍ବଲ ବାପା ! ତା'ର ସେ ପାଖେ ସବୁବେଳେ ଗୋଟାଏ ମିଷ୍ଟି, ମାନେ ଗୋଟାଏ....."

ନିରୁପମା ଦେଖିଲେ ଯେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ଆଉ ଅନ୍ୟଆଡ଼େ ବାଗେଇଲଣି । ସେ ଆସ୍ତେ ଉଠୁ ଉଠୁ କହିଲେ, "ଉପରକୁ ଖାଇବା ତାହେଲେ ପଠାଇଦେବି । ଦେବୁ ତୁ ବାପାଙ୍କ ସାଙ୍ଗେ ଏଇଠି ଖାଇବୁ ନା ତଳକୁ ଆସିବୁ "—

"ନା କାହାରି ଖାଇବା ଉପରକୁ ପଠାଇବା ଦରକାର ନାହିଁ, ଆମେ ତଳକୁ ଗ୍ଭଲିଆସିବୁ । ସେଇଠି ସମସ୍ତେ ଏକାଠି ଖାଇବା ।"

ନିରୂପମା ଖୁବ୍ ଖୁସି ହୋଇ ଗ୍ରହିଁଲେ । ଖୁସିରେ ହସିଲେ ସେ ଏବେବି ଅଦ୍ଭୁତ ସୁନ୍ଦର ଦେଖାଯାନ୍ତି । ସେ ଆସ୍ତେ ପରଦା ଆଡ଼େଇ ଗ୍ଭଲିଗଲେ ।

"ହଁ ବାପା, କବାଟ ବିଷୟ କହୁଥିଲି—"

"ଆରେ ଶୁଣ କବାଟ କଥା ମୁଁ ଶୁଣିବାକୁ ଗ୍ରହେଁ ନାହିଁ—ତମ ବିଦ୍ୟାରେ ଅତୀତଟାକୁ କେମିତି ବୁଝାଅ ?"

"ମାନେ ?"

"ମାନେ ଅତୀତଟା ମୃତ ନା ଜୀବନ୍ତ ?"

"ଆମେ ତାକୁ ଏକ ପ୍ରକାର ଜୀବନ୍ତ ବୋଲି ଭବୁ । ସେ ଜିନିଷ ଅବଚେତନା ଭିତରେ ଶୋଇ ରହିଥାଏ । କିନ୍ତୁ ମଣିଷର ସମସ୍ତ ଆଚରଣ, ରୁଚି, ତା'ର କାମ, କଥା, କୃତିତ୍ୱ ସବୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରୁଥାଏ ।"

"ଆଛା, ସେ କଥା ବୁଝି ହଉଚି. ଆମେ ତାକୁ ସଂସ୍କାର ବୋଲି ଜାଣିଚୁ ! ସେଇଟା ତେ ଜନ୍ମମାନଙ୍କରୁ ମଧ୍ୟ ସଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିଥିଲା । ସ୍ମୃତି ରହେ ନାହିଁ କିନ୍ତୁ ସଂସ୍କାର ରହେ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଜାଣିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲି ଯେ ଏ ବର୍ଷଗରୁ ସେ ବର୍ଷଗକୁ ଚଳଭଳି ଆଉ ଗୋଟାଏ ସମୟକୁ ଯାଇ ହେବ କି ?—"

"ତା' ଉପରେ ତ, ବାପା ଏବେ ହଜାରେ କଥା ହେଲଣି । ଅବଚେତନା ଭିତରେ ବୁଡ଼ିରହିଥିବା ଅନେକ ସ୍ମୃତିକୁ ପୁଣି ତିଆରି ନିଆଯାଇ ପାରୁଚି ! ଗୋଟେ ବୁଢ଼ାକୁ ତା'ର ପାଞ୍ଚବର୍ଷର ଚେତନାକୁ ଫେରାଇ ନିଆଯାଇ ପାରୁଛି ! ଅନୁମାନ କରାଯାଉଚି ଯେ ଏଥର ପୂର୍ବଜନ୍ମର ସ୍ମୃତି ବା ସଂସ୍କାରକୁ ମଧ୍ୟ ଖୋଲି ଦେଇ ହେବ ।"

—"ହଁ !" ମାନୁବାବୁ ଗମ୍ଭୀର ଜଣାଗଲେ ।

ଦେବୁ ସାମାନ୍ୟ ଇତସ୍ତତଃ ହେଲା, କାଳେ ବାପା ବିରକ୍ତ ହେଇଯାଇ ପାରନ୍ତି ଏହି ଭୟରେ । ମାନୁବାବୁ ମନକୁ ମନ ପଚାରିଲା ପରି କହିଲେ, "ଅଦେଖା ରାଜ୍ୟ କିମ୍ବା ଅଜଣା ସମୟକୁ ଜଣେ କ'ଣ ଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ ?"

ଦେବୁ କିଛି କହିବା ଆଗରୁ ଖବର ଆସିଲା ଯେ ବଡ଼ା ହେଇଗଲଣି । ଖାଇବାକୁ ଯିବାପାଇଁ ମା' ଡକେଇ ପଠେଇଛନ୍ତି—ଉଭୟେ ଉଠିଲେ । କୌଣସି କାରଣରୁ ଉଦ୍‌ଭ୍ରାନ୍ତ ଜଣାଗଲେ । ମାନୁବାବୁ ଆଉ ଦୁଇଦିନ ଯାଏଁ ସେ ବିଷୟ ଉଠେଇଲେ ନାହିଁ । ବୋଧହୁଏ ଭୁଲିଗଲେ । ସୁରେନ୍ଦ୍ର ଆସିବା ଆୟୋଜନରେ ଘରେ ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାର ଛନଛନ ଭାବ ଭରି ରହିଥାଏ । ସବୁଠାରୁ ସ୍ଥିର ଥାଆନ୍ତି ମାନୁବାବୁ । ସେଇଟା ତାଙ୍କର ସ୍ୱଭାବ । ସେଦିନ ପନ୍ଦର ମିନିଟ୍ ଡେରିରେ ପ୍ଲେନ୍ ଓହ୍ଲେଇଲା । ଆଉ ପନ୍ଦର ମିନିଟ୍‌ରେ ଦୁଇଟାଯାକ ଗାଡ଼ିରେ ସମସ୍ତେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଗଲେ ।

ମାନୁବାବୁ ସେଇ ଉପର ପିଣ୍ଡାରେ ଠିଆ ଅପେକ୍ଷାକରିଥାନ୍ତି । ଦେବୁ, ନମିତା ତା' ମା' ଗାଡ଼ିରୁ ଓହ୍ଲେଇଲେ । ସୁରେନ୍ଦ୍ର ତା' ପୁଅକୁ ହାତଧରି ଓହ୍ଲେଇ ଆଣିଲା । ତା' ପଛରେ ତା' ସ୍ତ୍ରୀ । ସୁରେନ୍ଦ୍ରର ପୁଅ ପପୁକୁ ମାନୁବାବୁ ଦେଖୁ ଦେଖୁ କେମିତି ଗୋଟାଏ ଚମକିଲାପରି ହେଲେ । ତାଙ୍କ ଭିତରେ କ'ଣଟାଏ ଛକ୍‌କରି ଅଟକିଗଲା, ପୁଣି ହୁଗୁଳି ବୋହିଗଲା ।

ସାଏବ ପିଲାପରି ଚେହେରା, ସେମିତି ବେଶ, ସେମିତି ଢଙ୍ଗ !—ସେ ବାପାର ହାତଧରି ଠିଆ ହୋଇଥାଏ, ତା'ପରେ ସେ ଚାରିଆଡ଼କୁ ବଲବଲ ଚାହିଁଲା । ଛନ ଛନ ହେଲା, ବାପର ହାତକୁ ଛିଞ୍ଚାଡ଼ିଦେଇ କୋଠା ଉପରକୁ ଚାହିଁଗଲା ।

ତା'ପରେ ମାନୁବାବୁଙ୍କୁ ଦେଖିଦେଇ ବଡ଼ ପାଟିରେ ଚିହିଁକିଲା, "ମାନା"— "ମାନା—" ସେ ଡାକରେ ମାନୁବାବୁ ହଠାତ୍ ବିବର୍ଣ୍ଣ ଦେଖାଗଲେ ! ତାଙ୍କୁ

ସେଭଳି ଆଉ କେହି ଡାକିପାରେ ବୋଲି ସେ କଳ୍ପନା କରିନଥିଲେ । ସେ ବାଲ୍‌କୋନିର ବାଡ଼ ଧରି ଠିଆହୋଇ ରହିଗଲେ ।

ତଳୁ ପପୁ କାହାକୁ ଖାତିର୍ ନକରି ଘର ଭିତରକୁ ପଶି ଆସିଲା–"ଆରେ ରହ", "ଆରେ ପଡ଼ିଯିବୁ"–କହିକହି ବାପ ମା କକେଇ ଗୋଡ଼େଇଲେ ! କିନ୍ତୁ ପପୁ ସତେବା ବହୁକାଳୁ ଏ ଘରକୁ ଜାଣେ, ଏମିତି ସେ ପଶିଗଲା, ପାହାଚ ଡେଇଁ ଯାଉଥିଲା । ସୁରେନ୍ଦ୍ର ଯାଇ ତାକୁ ଧରି ପକାଇଛ । ଅନ୍ୟମାନେ ଆସି ଘେରିଗଲେ । ମା' ପଚାରିଲେ, "କିରେ ଇଏ ଏମିତି କ'ଣ ହଉଚି ?"–ସାଇବ ପିଲାତ'–ତାକୁ ଛାଡ଼ି ଦଉନୁ ସେ ଏମିତି କୁଆଡ଼େ ଯିବ କି ?–"

ସମସ୍ତେ ପପୁ ପଛେ ପଛେ ଚାଲିଥାନ୍ତି । ସେ ତାର ଠିକ୍ ବାଟ ବାରିଆସି ମାନୁବାବୁଙ୍କ ଶୋଇବା ଘରେ ପଶିଲା–ବାକି କାବାହେଇ କଥା ହଉହଉ ପଶି ଆସିଲେ । କିରେ କିଏ ବତେଇ ଦେଲାପରି ଏ କ'ଣ ବାଟ ବାରି ଦେଉଚି । "ଖୁବ୍ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ କଥା"–ତୁମେ କେହି ତାକୁ ଡିଷ୍ଟର୍ବ କରନାହିଁ–କହିଲା ଦେବୁ ।

ମାନୁବାବୁ ତଥାପି ବାହାରକୁ ଚାହିଁ ଠିଆ ହୋଇଥାନ୍ତି । ତାଙ୍କ ପିଠିପଟେ ଲୁମ ଠିଆ ଠିଆ ହେଇଗଲା–ଶୋଇବା ଘରୁ ଖପ୍ ଖପ୍ ଡେଇଁଗଲା ପପୁ–

ପିଣ୍ଡାରେ ପହଞ୍ଚି ସେମିତି ତାଳିମାରି ଚିତ୍କାର କଲା, "ମାନା ! ମାନା !!" ଏବଂ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବିସ୍ମିତକରି ମାନୁବାବୁ ଗର୍ଜି ଉଠିଲେ–"ୟୁ...ସଟ୍ ଅପ୍ !"–

ସେ ପପୁକୁ ସେମିତି ଥଟ୍ଟାକରି ଅଭିନୟ କରୁଥିଲେ କି ସତକୁ ସତ ରାଗିଯାଇଥିଲେ ବୁଝିବାକୁ ସମଗ୍ର ପରିବାର ଥ' ହେଇ ଠିଆ ହୋଇଥାନ୍ତି ! –ସେଇ ସ୍ତବ୍ଧତା ଭିତରେ ପପୁ ବିନା କାରଣରେ ଖଲ ଖଲ ହସି ଉଠିଲା ।

ତା'ର ସାନ ହାତଟିକୁ ଉପରକୁ ଟେକି ଟିପରେ ମାନୁବାବୁଙ୍କୁ ଦେଖେଇ ପୁଣି କହିଲା..."ମାନା...ମାନା"...ଏବଂ ପୁଣି ହସିଲା ।

ମାନୁବାବୁ ବେତ ଚୌକି ଉପରେ ନଥିକିନା ବସିପଡ଼ି ଗୋଟାଏ ନିଃଶ୍ୱାସ ଛାଡ଼ି ତା'କୁ ଚାହିଁଲେ । ସେ ବି ତା'ପରେ ହୋ ହୋ ହସି ଉଠିଲେ ।

ଘଟଣା କ'ଣ ? ସମସ୍ତେ ତଟସ୍ଥ ହେଲାପରି ଚାହିଁଥାନ୍ତି ! ନାତି ଗୋସେଇଁ ବାପ ଭିତରେ କ'ଣ ରହସ୍ୟ ଚାଲିଥାଏ କେହି ବୁଝିବାର ଉପାୟ ନଥିଲା ।

ଦେବୁ ଗଳା ସଫାକରି ପଚାରିଲା, 'ସୁରଭାଇ, ଏଇଟା ମୋତେ ଭରି ଷ୍ଟ୍ରେଞ୍ଜ ଜଣା ଯାଉଚି ! ପପୁ ଏମିତି ସବୁବେଳେ ବ୍ୟବହାର କରେ କି ?–"

"ନାଁ· ନାଁ"–କହି ସୁରେନ୍ଦ୍ର ଏବଂ ତା' ସ୍ତ୍ରୀ ଦୁହେଁ ପୁଅ ପାଖକୁ ଚାଲି ଆସିଲେ । ଦେବୁ ହାଁ ହାଁ କରି ତାଙ୍କୁ ମନାକଲା । ପପୁ ସାମ୍ନାରେ ଆଣ୍ଠେଇ ବସିପଡ଼ି କହିଲା, "ହାଲୋ...ଡୁ ୟୁ ନୋ ଆଓ୍ୱାର ଡାଡି !"

ପପୁ ଆଖି ମଟକା ମାରି ମୁଣ୍ଡ ଟୁଙ୍ଗାରି କହିଲା, "ୟେସ୍...ହି ଇଜ୍ ମାନା –ମାନା...ହିଁ ହିଁ ହି ହି !" ସୁରେନ୍ଦ୍ର ଚଟ୍‌କିନା ତା' ମୁହଁରେ ହାତରଖି ତାକୁ ଜବରଦସ୍ତି ନେଇଗଲା ବେଡ୍‌କୁ ଦେବୁ ପୁଣି ବୁଲିଯାଇ ପଚାରିଲା, "ଡୁ ୟୁ ନୋ ଦିସ୍ ହାଉସ୍"–"ୟେସ୍...ୟେସ୍..."

ପପକୁ ତା ବାପା ଟେକିନେଇ ଚାଲିଗଲା ତଳକୁ । ସମସ୍ତେ ଆଉସବୁ କଥା ଭୁଲି କେବଳ ଏଇ ଅଦ୍‌ଭୁତ ଘଟଣାରେ ବିଚଳିତ ଏବଂ ଏକ ପ୍ରକାର ଆକ୍ରାନ୍ତ ରହିଥାନ୍ତି । ପପୁର ମା' କେବଳ କାନ୍ଦକାନ୍ଦ ହୋଇ ପପୁକୁ ଆଉଁସିବାରେ ଲାଗି-ଥାଏ । ପୁଅର ବିପଦ ଆଶଙ୍କା କରି ବିକଳ ବିବର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ଯାଉଥାଏ । ସବୁଠୁ ବେଶି ମାଲିକାନା ଦେଖାଉ ଥାଏ ଦେବେନ୍ଦ୍ର । "ଆରେ ତମେସବୁ କିଛି ପାଟି କର ନାହିଁ । କିଛି ଗୋଳମାଳ କରନାହିଁ । ଏଇଟା ଗୋଟାଏ ପାରା-ସାଇକଲଜିକାଲ କେସ୍ । କେହି କିଛି ବ୍ୟସ୍ତ ହୁଅନାହିଁ । ମୁଁ ସବୁ କରୁଛି । ମିନୁ ମୋ ଟେପ୍ ରେକର୍ଡ଼ଟା ନେଇଆ, ଧାଇଁଯା । ସୁରଭାଇ, ଏଇ ଡାଇନିଂ ଟେବୁଲରେ ପପୁକୁ ବସେଇଲ ।– ଦେଖ ଭବି ! ତମେ ଏମିତି ହେଲେ ସବୁ ଭଣ୍ଡୁର ହୋଇଯିବ । ମୁଁ ତମକୁ ନିର୍ଭର ଜବାବ ଦେଲି ଯେ ପପୁର କିଛି ହୋଇନାହିଁ । ସେ ପୁରାପୁରି ଠିକ୍ ଅଛି । ତମେ ଖାଲି ଦେଖ ଏବଂ କିଛି ନକହି ଶୁଣ ।" କେଜାଣି କେମିତି ସମସ୍ତେ ଦେବୁକୁ ଚୁପ୍‌ଚାପ ମାନିଗଲେ । ପପୁ ଡାଇନିଂ ଟେବୁଲ ଉପରେ ବସି ଗୋଡ଼ ଝୁଲଉଥାଏ । ଚାରିଆଡ଼େ ଚାହିଁ ମୁଚ୍ ମୁଚ୍ ହସୁଥାଏ ।

ହଠାତ୍ ନିରୂପମାଙ୍କୁ ଚାହିଁ ଆଙ୍ଗୁଠି ଦେଖେଇ କହିଲା, 'ଡଲି !'

ସେ ପ୍ରାୟ ଚମକି ପଡ଼ିଥାନ୍ତେ । ଗାଲରେ ହାତଦେଇ ଏଡ଼େ ଏଡ଼େ ଆଖିରେ ଚାହିଁ ରହିଲେ । ବିସ୍ମୟରେ ପାଟି ମେଲା ରହିଗଲା ।

"କିରେ, ମୋ ପିଲବେଳର ଡାକ ନାଁ ଇଏ କେମିତି ଜାଣିଲା ?"

ସମସ୍ତେ ଥମ୍‌ହୋଇ ରହିଗଲେ । କାହାକୁ ଜଣା ନଥିଲା ଯେ, ନିରୂପମାଙ୍କ ଡାକ ନାଁ 'ଡଲି' ଥିଲା । ଦେବେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରାୟ ଡାକ୍ତର ଢଙ୍ଗରେ ଟେପ୍ ରେକର୍ଡରକୁ ଚଳେଇ ଦେଇ ପପୁର ଆଖିକୁ ଚାହିଁଲା । ଆଖି ଯୋଡ଼ିକ ସାମାନ୍ୟ ପେଜୁଆ–ମନେ ହେଉଥିଲା ଯେମିତି ସେଠିକା କୌଣସି ଜିନିଷ ତାକୁ ଦିଶୁ ନଥିଲା । ଦେବେନ୍ଦ୍ର ଏଇ ସନ୍ଦେହରେ ପଚାରିଲା, "ପପୁ, ହ୍ୱାଯାର ଇଜ୍ ୟୋର୍ ମମି"?...

ପପୁ ପୂର୍ବଭଳି ନିରୂପମାଙ୍କୁ ଚାହିଁ ଖଳ ଖଳ ହସୁଥିଲା । ଆଙ୍ଗୁଠି ଦେଖେଇ କହୁଥିଲା, "ଡଲି–ଡଲି ।" ତା' ବାପା ମା ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ଦେବେନ୍ଦ୍ରର ଡାଗିଦରେ କେବଳ ଚୁପ୍ ରହିଲେ ଭରି କଷ୍ଟରେ–

"ନାଓ, ପପୁ, ପପୁ ହ୍ୱାୟାର ଇଜ୍ ୟୋର ମମି !" ପପୁ ଚୁପ୍ ଚାପ୍ ମା' ଆଡ଼େ ଚାହିଁଲ, ଅଳ୍ପ ହସିଲା । ଦି ହାତ ଟେକି କାଖ ହେବାକୁ ଡାକିଲ, 'ମମି'–

ମିତୁ ଝାମ୍ପମାରି ପୁଅକୁ ଟେକିନେଇ ଜାକି ଧରିଲା । ଭଡ଼୍ ଭଡ଼୍ ଗୁଡ଼ାଏ କାନ୍ଦି ପକେଇଲା । ସମସ୍ତେ ଆଶ୍ୱସ୍ତ ବୋଧକଲେ । ଦେବେନ୍ଦ୍ର କିନ୍ତୁ ଗୁହିଁ ରହିଥାଏ କୌତୂହଳରେ, ଅବିଶ୍ୱାସରେ । ପପୁ ସ୍ୱାଭାବିକ ହୋଇଯିବାରୁ ସୁରେନ୍ଦ୍ର ମଧ୍ୟ ସ୍ୱାଭାବିକ ହୋଇଗଲା । ଘରର ନୌକର ଯେ ସବୁ ରୁଣ୍ଡ ହେଇଥିଲେ ଯେ ଯାହା କାମକୁ ବାହାରିଗଲେ । ଜିନିଷ ବୁହାହେଲା । ସବୁ ଗ୍ୱଲିଲା ଠିକ୍ ଯୋଜନା ଅନୁସାରେ । କିନ୍ତୁ ପପୁର ସେଇ କେତେ ମିନିଟ୍‌ର ଆଚରଣ ମେଘ ଗତିରେ ବିଜୁଳୀ ପରି ଚମକି ଯାଉଥାଏ ସମସ୍ତଙ୍କ ମନ ଭିତରେ ।

ସଂଧ୍ୟାରେ ମାନ୍ଧାତା ମହାପାତ୍ର ଅନେକ ଦିନ ହେଲା ପଦାକୁ ବାହାରୁ ନଥିଲେ । ସେଇଦିନ ପାଇଜାମା ପଞ୍ଜାବୀ ପିନ୍ଧି ହାତୀଦାନ୍ତ ବେଣ୍ଟ ଲଗିଥିବା ଶିଂଘ ବାଡ଼ିଟିଏ ଧରି ବୁଲି ବାହାରିଲେ । ସାଙ୍ଗରେ ଆଲ୍‌ସେସିଆନ କୁକୁରକୁ ଧରି ନୌକର ପିଲାଟି ଗଲା । ସାଢ଼େ ଗ୍ୱରିଟାରେ ଗ୍ୱ' ପିଇବା ବେଳେ ସେ ବିଶେଷ କିଛି କଥା କହିନଥିଲେ । ପପୁକୁ ଦେଖିବାକୁ ମାସେକାଳ ଆଗ୍ରହ ଦେଖାଉଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ଜମା ସେକଥା ସେ ଉଠାଉ ନଥିଲେ । ଆଉ କେହି ମଧ୍ୟ ସାହସ କରି ପପୁକୁ ତାଙ୍କ ସାମ୍ନାକୁ ଆଣିବା କଥା ଚିନ୍ତା କରି ପାରିନଥିଲେ ।

ସେ ରାସ୍ତାଧରି ଗଲାବେଳେ ଯେ ଯାହା ଢଙ୍ଗରେ ମାନୁବାବୁଙ୍କୁ ସମସ୍ତେ ପଛରୁ ଅନେଇଥାନ୍ତି । ଘରଟା କେମିତି ଅଜବ ଧରଣର ଚୁପ୍ ଗୁପ୍ ହୋଇଯାଇଥାଏ । କ'ଣଟାଏ ମଡ଼େଇ ହେଇ ପଡ଼ିଥାଏ ସମସ୍ତଙ୍କ ଉପରେ । କେହି ଆଉ ଖୋଲା ମନରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଇ ପାରୁ ନ ଥାନ୍ତି ।

ଦେଖାଗଲା ଯେ, ଦେବୁ ତା' ବଖରରେ କିଛି ଚୌକି ପକେଇ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଡାକିନେଇ ବସେଇଲା । ପପୁ ଶୋଇ ଯାଇଥିବାରୁ ଜଣକୁ ଜଗେଇ ଦେଇ ମିତୁ ମଧ୍ୟ ଆସି ବସିଲା । ଦେବୁ ବୁଝେଇବା ଢଙ୍ଗରେ କହିଲା, "ସମସ୍ତେ ମନଦେଇ ଶୁଣ ମୁଁ କଣ କହୁଚି ! ଏଇଟା ଖୁବ୍ ଜରୁରୀ ସମସ୍ତଙ୍କର ଜାଣିବା—ବାପାଙ୍କୁ ମୁଁ ଏକୁଟିଆ ଦେଖି ବୁଝେଇ ଦେବି !—କ'ଣ ହେଲା ଯେ ପପୁ ଆଜି ସେମିତି ହେଲା । ତାର ଅନେକ କାରଣ ଥାଇପାରେ, କିନ୍ତୁ ମତେ ଲଗୁଛି ଯେ ସେ ତାର ପୂର୍ବଜନ୍ମ-କଥା କହୁଛି । ଏମିତି ଅନେକ ରିପୋର୍ଟ ରହିଛି । ଏଇ କେସ୍‌ଟାରେ ଅସୁବିଧା ହେଲା ଯେ ସେ ତା ପୂର୍ବ ପରିଚୟ ଦେଇ ପାରିନାହିଁ ଏଯାଏଁ । ଆଉ ମଧ୍ୟ ସେ ଏଯାଏଁ ସେ ଅଞ୍ଚଳର ଭାଷା କହି ପାରିନାହିଁ । ଗୋଟିଏ କଥା ନିଶ୍ଚିତ ରୂପେ ଜଣା ଯାଉଛି ଯେ, ବାପା ଏବଂ ମା'ଙ୍କୁ ସେ ପିଲାବେଳେ ଜାଣିଚି ଖୁବ୍ ପାଖରୁ । ଘନିଷ୍ଠ ଭାବରେ ଜାଣିଛି । ସେ କିଏ ହୋଇପାରେ ବାପା ମା' ହିଁ ଆମକୁ କହି ପାରିବେ !"

ନିରୂପମା ଛେପ ଢୋକିଲେ ! କେମିତି କହିବେ ସେତେବେଳେ "ମୋ ନାଁ ଚଳି ଥିଲା । ସମସ୍ତେ ମତେ ସେଇ ନାଁରେ ଡାକୁଥିଲେ । ଇଏ କି ସିଏ ଡାକୁଥିଲା ବୋଲି କହି ହେବନାହିଁ ।"

"ଆଚ୍ଛା ! ମା' ଟିକିଏ ମନେ ପକାଅ ! —ତୁମ ସାଙ୍ଗରେ ଖବ୍ ଘନିଷ୍ଠ କିଏ ଥିଲା । ଆଉ କିଏ ଟମର ପରମ ଶତ୍ରୁ ଥିଲା ! —ବରଂ ତୁମ ସାଙ୍ଗରେ କିଏ ଝଗଡ଼ା କରିଥିଲା କହ ! କାରଣ ବାପାଙ୍କୁ, 'ମାନା' ବୋଲି ଡାକି ଦେବାରୁ ସେ ଉପରେ ଚିଡ଼ି ଯାଇଥିଲେ । ତୁମେ ସମସ୍ତେ ଦେଖିଚ ।"

ସମସ୍ତଙ୍କ ମୁହଁଟିମାନ ଶୁଖିଗଲା । ପୁଣି ଆଟଙ୍କ ମଡ୍ଡେଲ ହେଇପଡ଼ିଲା । ଚପ୍ ଗୁପ୍ ସନ୍ଧ୍ୟା ନଇଁ ଆସୁଥିଲା ତିନି ପୁରୁଷର ସେ ପୁରୁଣା ବଙ୍ଗଳା ଉପରକୁ ।

ସୁରେନ୍ଦ୍ର ଭାରି ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ ବସିଥାଏ । କହିଲା, "ଆଚ୍ଛା ଦେବୁ ତୋ' କହିବା କଥା ଯଦି ଠିକହୁଏ, ମାନେ, ପପୁ ଯଦି ପୂର୍ବ ଜନ୍ମକଥା ମନେ ପକଉ-ଥାଏ ତେବେ ଏମିତି ହଠାତ୍ କାହିଁକି ହବ ।—ଅବଶ୍ୟ, ଗୋଟାଏ ଖୁବ୍ ପିକ୍ୟୁ-ଲିଅର କଥା ଯା' ଆଗରୁ ହେଇଚି । ମିତ୍ରୁ, ମନେ ପକାଅ—ଯେଉଁଦିନ ମାର୍ଟିନ୍ ଆସିଥିଲା ଆମ ଘରକୁ । ଆମ ଆଇବମ୍ ଦେଖୁଥିଲା ବେଳେ ବାପାଙ୍କ ଫଟ ଦେଖି ପପୁ କେମିତି ପାଟି କରିଥିଲା—ଚିତ୍କାର କଲଭଳି । ତା' ଆଗରୁ ସେଇ ଫଟ ସେ ଅନେକ ଥର ଦେଖିଥିଲା । ସେମିତି ତ କେବେ ହେଇନଥିଲା ।"

ଦେବେନ୍ଦ୍ର କ'ଣ କହିବାକୁ ଯାଉଥିଲା । ତା' ଭଉଜ ମିତ୍ରୁ କହିବାରୁ ତୁନି ପଡ଼ିଗଲା । ମିତ୍ରୁ କହିଲା, "ମୋର ଏବେ ମନେ ପଡ଼ୁଚି । ସେ ବାପାଙ୍କ ଫଟଟାକୁ ଖୁବ୍ ବେଶି ଦେଖୁଥିଲା । ଖୋଜି ଖୋଜି ସେ ଫଟଟାକୁ ବାହାର କରୁଥିଲା—ତା ଉପରେ ଟିପ ଘୋଷାରୁ ଥିଲା । ଆମେ ଭବୁଥିଲେ ଯେ ସେ ବାପାଙ୍କୁ ନଦେଖି ଖୁବ୍ ଭଲ ପାଉଥିଲା—"

"ତା' ହେଲେ ଭବି ! ଏଇଟା ପୁରା ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇଗଲା । ପପୁର ସ୍ମୃତି ତା'ଭିତରେ ଛଟପଟ ହେଉଥିଲା କିନ୍ତୁ ଠିକ୍ ପ୍ରକାଶ ପାଇ ପାରୁନଥିଲା । ଏଠିକି ଫେରିଆସିବାରୁ ପୁରୁଣା ପରିବେଶରେ ବାପାଙ୍କୁ ଦେଖିଦେଇ ହଠାତ ଦ୍ୱାର ଫିଟି-ଗଲା । ମୁଁ ଭବୁଚି ପପୁ ଏବଂ ବାପାଙ୍କର ଗୋଟାଏ ମୁହାମୁହିଁ ଇଣ୍ଟରଭ୍ୟୁ କରେଇବି ।" ଘରିଆଡ଼ୁ ଆଟଙ୍କର ସ୍ୱର ଶୁଣାଗଲା, "—ନା, ନା' ନା' ନା' ।"

ଦେବୁ ହସିଲା—"ଏଥିରେ କାହାରି କିଛି ଅନିଷ୍ଟ ହେବାର ଆଶଙ୍କା ନାହିଁ । ବରଂ ଏଭଳି କେସ୍ ଷ୍ଟଡିଟାଏ ବାହାରିଲେ ସେ ଦୁହେଁ ପୃଥିବୀ ବିଖ୍ୟାତ ହୋଇ-ଯିବେ ।"—

ପୁଣି ସେଇ ସ୍ୱର "ନା ଆମର ସେ ସବୁ ଦରକାର ନାହିଁ ।—ନା' ନା' !"

"ଶୁଣ, ଏମିତି କ'ଣ ଅଶିକ୍ଷିତଙ୍କ ଭଳି ହଉଚ ସବୁ ! ବାପା ବୋଧହୁଏ ଜାଣି ସାରିଲେଣି ସେ କିଏ । ତାଙ୍କୁ ଖାଲି ସିଧାସଳଖ ପଗ୍ଚରିବା କଥା । ମୋର ପୁରା ବିଶ୍ୱାସ ହେଉଚି ଯେ ପପୁ ଅକ୍ଲେଶରେ ବାପାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଓଡ଼ିଆରେ କଥା-ବାର୍ତ୍ତା ହେଇପାରିବ । ମୁଁ କହୁଚି ଏଇଟା ଏତେ ଡ୍ରାମାଟିକ୍ ହେବ ଯେ କହି

ହେବନାହିଁ ! ତୁମେମାନେ ସବୁ ଚୁପ୍‌ରହି ଦେଖିବ । ମୁଁ ସବୁ କରିବି । ଆମେ ଲରି ଲକ୍‌କି । ଏଥର ଗୋଟାଏ ବିଖ୍ୟାତ ଘଟଣା ହେବ । ମୁଁ ବାପାଙ୍କ ସାଙ୍ଗେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଇଯାଏ । ତାଙ୍କ ଫେରିବା ସମୟ ହେଇଗଲା ?"

ସମସ୍ତେ ଉଠିଲେ । ସୁରେନ୍ଦ୍ର ଦେବୁ ହାତଧରି ବାହାରକୁ ଚାଲିଗଲା । ସେମାନେ ବୁଲାବୁଲି କରି ଫେରିଲା ବେଳକୁ ମାନୁବାବୁ ଆସି ସାରିଥାନ୍ତି । ଦୁଇଭାଇ ଉପର ମହଲକୁ ଉଠିଗଲେ । ବିନା କାରଣରେ ଦେବୁକୁ କେମିତି ଡରଡର ଲାଗୁଥାଏ ! ସେ ଭାବୁଥାଏ ସେଇଟା ଉଦ୍‌ବେଗ କେବଳ ।

ମାନୁବାବୁ ସେଇ ପଞ୍ଜାବୀ ପାଇଜାମା ପିନ୍ଧି ଆରାମ ଚୌକିରେ ବସିଥାନ୍ତି । ଅସ୍ୱାଭାବିକ ଗମ୍ଭୀର ଦିଶୁଥାନ୍ତି । ଅନ୍ୟ ସମୟ ହେଇଥିଲେ ଦେବୁର ସାହସ ନଥିଲା ସେ ବାପକୁ ସାମ୍ନା କରିବା ପାଇଁ । କିନ୍ତୁ ସେ ସମଗ୍ର ଘଟଣାଟା ବୁଝିଚିବୋଲି ଭାବୁଥିବାରୁ ତା'ର ହିମ୍ମତ ବଢ଼ିଯାଇଥିଲା । ସେ ଘର ଭିତରକୁ ପଶିଯାଇ ଗୋଟାଏ ଚୌକିରେ ବସି ସୁରେନ୍ଦ୍ରକୁ ଆଉ ଗୋଟାଏ ଦେଖାଇଦେଲା ।

"କୁଆଡ଼େ ଆସିଲ ?"—ଖୁବ୍ ଉଦାସ ଅନାତ୍ମୀୟ ସ୍ୱରର ପ୍ରଶ୍ନ ଶୁଣି ଉଭୟେ ସାମାନ୍ୟ ଦବିଗଲେ ।

ଦେବୁ କହିଲା, "ନାଇଁ ବାପା, ସେ ପପୁ ବିଷୟରେ...!!"

ତାକୁ କହିବାକୁ ନଦେଇ ମାନୁବାବୁ ସେଇଭଳି ସ୍ୱରରେ କହିଲେ, "ନା, ମୁଁ ବର୍ତ୍ତମାନ କିଛି ଶୁଣିବାକୁ ଚାହେଁ ନାହିଁ । ମୋର ଅନେକ କାମ ଅଛି କରିବାକୁ ।"

ଦେବୁ ଇତସ୍ତତଃ ହେଉଥିଲା । ସୁର କହିଲା "ବାପା, ଦେବୁ ଯାହା କହୁଚି ଯଦି ସତ ହୋଇଥାଏ, ତେବେ ଘଟଣାଟା ସିରିଅସ୍ ! ସେ ଟୋକା ସିମିତି କେବେ ବ୍ୟବହାର କରିନାହିଁ । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ କଥା ସେ ତୁମକୁ ଦେଖୁ ଦେଖୁ ସେମିତି କାହିଁକି ହେଲା ? ଦେବୁ କହୁଛି ସେ ତାର ପୂର୍ବ ଜନ୍ମରେ ତୁମକୁ ଜାଣି-ଥିଲା ।..."

"ନନ୍‌ସେନ୍‌ସ ! ଦେବୁ କିଛି ଜାଣେନାହିଁ ! ସେ ଯାହା କହୁଛି ସବୁ ପୋଥି ବିଦ୍ୟା । ତୁମେ ଏବେ ଯାଅ—ମୋର କାମ ଅଛି ।"

ଦୁଇଭାଇ ବାଧ୍ୟ ଡରକୁଳା ଛୁଆଙ୍କ ଭଳି ଉଠିଲେ ଏବଂ ଚାଲିଆସିଲେ । ଅନେକ ରାତିଯାଏଁ ସେ ଘରେ କେହି ଶୋଇ ପାରିଲେ ନାହିଁ । ନାନା ପ୍ରକାର କଳ୍ପନାରେ ଘର ଡହଳୁ ଥାଏ । ଉପର ବଖରାରେ ଆଲୁଅ ଜଳୁଥାଏ ରାତି ଗୋଟାଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ! ଦେବୁ କ'ଣ ଗୁଡ଼ାଏ ସବୁ ଲେଖି ପକଉଥାଏ । ସୁରେନ୍ଦ୍ର ତା'ର ପୁରୁଣା ଡାଏରୀ ପତ୍ର ଘାଣ୍ଟୁଥାଏ । ନମିତା ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାଏ ପଢ଼ିବା-ପାଇଁ, କିନ୍ତୁ ଅଧିକାଂଶ ସମୟ ଖାଲି କାନ୍ଥଟାକୁ ଚାହିଁରହି ଯାଉଥାଏ । ନିରୂପମା

ଅଗଣାକୁ ଘର ଗ୍ଲବୁଲ ହେଉଥାନ୍ତି । ଏତେ ଗଡି ଯାଏଁ କାହିଁକି ଉପରେ ଆଲୁଅ ଜଳୁଚି ବୋଲି ତାଙ୍କ ମନରେ ଅନନ୍ତ ଦୁର୍ଭାବନା ।

କିଏ ଜାଣେ କ'ଣ ରହସ୍ୟ ସେ ବିଚିତ୍ର ଘଟଣାଟିରେ ଲୁଚି ରହିଥିଲା ! ହୁଏତ ଦେବୁ ଭାବୁଥିଲା, ତା' ନିଶ୍ଚୟ ପ୍ରେମ ଏବଂ ମୃତ୍ୟୁ ଜନିତ ହେଇଥିବ । ନହେଲେ ବାପା ଏତେ ଦୋହଲି ଯିବା ଲୋକ ନୁହନ୍ତି, ସେମାନେ ଜନ୍ମ ହେବାର ପୂର୍ବ ଘଟଣା ନିଶ୍ଚୟ । ନହେଲେ କେହି ହେଲେ ତ କିଛି ମନେ ରଖିଥାନ୍ତେ । ମାନ୍‌ଧାତା ମହାପାତ୍ରଙ୍କର ଶତ୍ରୁ ଅସଂଖ୍ୟ ! କଥା କଥାକେ ଲୋକଟାକୁ ଶେଷ-କରି ନଈକୁ ଭସ୍ ଫିଙ୍ଗିଦେବା ସେ କାହର ସାଧାରଣ କଥା । ସେମିତି ଗୋଟାଏ କେହି; ହୁଏତ ପଶି ଆସିଚି—ପରିବାର ଭିତରକୁ । ହୁଏତ, ସେ ଅନେକ ଗୁପ୍ତ ତଥ୍ୟ ଜାଣେ, ଯାହା ପ୍ରଘଟ ହେଇଯିବା ଭୟରେ ବାପା, ସେମିତି ଚିଡ଼ି ଉଠିଥିଲେ ।

ନିରୂପମା ପିଲାଦିନ କଥା ମନେ ପକାଇ ସେ ସମୟର ଲୋକଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ସେଦିନର ଅନୁଭବକୁ ଯୋଡ଼ୁଥାନ୍ତି, ଭାବୁଥାନ୍ତି, କିଏ ହୋଇପାରେ—ଏ ଆତ୍ମା ? ତାଙ୍କ ଭଉନା ଯେ'ଜି ଟୋକା ବୟସରେ ହାଣ ଖାଇଗଲେ—ତାଙ୍କ କଥା ବେଶୀ ମନେ ପଡ଼ୁଥାଏ । ମନେ ପକେଇ ଦେହ ଶୀତେଇ ଉଠୁଥାଏ । ମାନଧାତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଭଉନାଙ୍କର ଘୋର ଝଗଡ଼ା ପାଚିତୁଣ୍ଡ ଜିଦ୍, ମନେ ପଡ଼ୁଥାଏ । ସେ ଥରି ଉଠୁଥାନ୍ତି ଗୋଟାପଣେ । ସେ ବିଭ ହେଇଛନ୍ତି ସିନା, କିନ୍ତୁ ମାନଧାତାଙ୍କୁ ସେ ପ୍ରାଣେ ଭୟ କରନ୍ତି ଏବେ ମଧ୍ୟ । ତାଙ୍କ ସ୍ୱାମୀ ତାଙ୍କୁ କୌଣସି କଥାରେ ଏଯାଏଁ ଗାଳି ପଦେ ଦେଇ ନାହାନ୍ତି । ତଥାପି ତାଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ବୁକୁ ଧଡ଼୍ ଧଡ଼୍ ହେବା ତାଙ୍କ ଜୀବନ ସାରା ସେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ଆସିଛନ୍ତି । ଧର ଯଦି ଭଉନାଙ୍କ ଆତ୍ମା ଏମିତି ପପୁ ରୂପରେ ଜନ୍ମ ହେଇଥାଏ, ସେତ' କହିଦେବ ତାକୁ କିଏ ମାରିଥିଲା କେମିତି ମାରିଥିଲା । ଧର ଯଦି... । ନିରୂପମା ଝାଳେଇ ଗଲେ । ଅଗଣାକୁ ଅନେଇଲେ ଉପରୁ ଆଲୁଅ ତଥାପି ପଡ଼ିଥିଲା । ଧାର ଧାର ଲୁହ ଆଖିରୁ ବୋହିଗଲା । କାହିଁକି ବୋହିଗଲା, ସେ କହିପାରି ନଥାନ୍ତେ ।

ମିତୁ ପପୁ ଉପରେ ହ ତଦେଇ ସେମିତି ଶୋଇଥାଏ, ଆଖିକୁ ନିଦ ନାହିଁ । ଭାବୁଥାଏ ଅସଂଖ୍ୟ କଥା । ତାକୁ ଲାଗୁଥାଏ ଯେ ପପୁ ଖୁବ୍ ଅସୁସ୍ଥ । କେହି ତା' ବିଷୟରେ ଡାକ୍ତରକୁ ଡାକୁ ନାହାନ୍ତି । ଏମିତି ହଉ ହଉ ଯଦି ପପୁ ସତକୁ ସତ ପାଗଳ ହେଇଯାଏ...ସେ ସୁରେନ୍ଦ୍ରକୁ ଯାଇ କହିଲା । ସେ କୌଣସି ଉତ୍ତର ନ ଦେଇ ମିତୁକୁ ତାଗିଦ୍ କଲା ଶୋଇଯିବା ପାଇଁ ।

ସେ ରତିରେ ଭୀଷଣ ଗରମ । ମେଘ ଟେକି ରଖିଥାଏ । ଟିକିଏ ବି ପବନ ନ ଥାଏ । ପାହାନ୍ତା ପହରକୁ ଦେବୁ ମୁଣ୍ଡରୁ ଟପ୍‌ଟପ୍ ଝାଳ ଛିଡ଼ି ପଡ଼ିଲା । ସେ ଏକ ରକମ୍ ସ୍ତବ୍‌ଧ ହେଇ ଯାଇଥିଲା । ତାକୁ ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ସମ୍ଭାବନା

ଦିଶୁଥିଲା—ତା'ର ହଠାତ୍ ମନେ ପଡ଼ିଯାଇଥିଲା ଯେ, ସୁରଭାଇଙ୍କ ମା' କେମିତି ମରିଗଲେ ଏତେ ଚଞ୍ଚଳ ! ତା'ରି ସହିତ ନିଶ୍ଚୟ କେହି ଜଣେ ସଂପୃକ୍ତ ଥିଲା । ସେ ହୁଏତ ତାଙ୍କର ଗୁପ୍ତ ପ୍ରେମିକ ଥିଲା...ଏବଂ ହୁଏତ ବାପା ଯେମିତି ମିଜାଜ୍‌ର ଲୋକ, ତାକୁ ହତ୍ୟା କରିଛନ୍ତି, ଏବଂ ହୁଏତ ନିଜ ସ୍ତ୍ରୀକୁ ମଧ୍ୟ ସେଇ କାରଣରୁ ହତ୍ୟା କରିଛନ୍ତି । ଇସ୍..ସେଥିପାଇଁ ସେ ପପୁକୁ ଦେଖି ଏମିତି ଚିଡ଼ି ଯାଉଛନ୍ତି—ସେ ହୁଏତ ଆହୁରି ରାଗିଗଲେ ଆଜ କ'ଣ କରି ଦେଇପାରନ୍ତି । ପପୁ ହୁଏତ ଏଠି ନିରାପଦ ନୁହେଁ । ଦେବୁ ଉତ୍ୟକ୍ତ ଅବସ୍ଥାରେ ବାହାରେ ଆସି କାଚଜରରେ ବୁଲିଲା । ତା' ମୁଣ୍ଡରୁ ଟପ୍ ଟପ୍ ଝାଳ ଛିଡି ପଡ଼ୁଥାଏ ।

ସକାଳୁ ସମସ୍ତଙ୍କର ନିଦ ମଳମଳ ଆଖି ! ସମସ୍ତେ ବିମର୍ଷ, କାତର, କ୍ଳାନ୍ତ ଦିଶୁଥାନ୍ତି । ଉପରେ ଶୋଉଥିବା ନୌକର ଟୋକା ଆସି ଡାଇନିଂ ଟେବୁଲ୍ ପାଖରେ ଠିଆହେଲା । ସମସ୍ତେ ତାକୁ ଆତଙ୍କିତ ହେଇ ଚାହିଁ ରହିଲେ । ଦେବୁ ଛେପ ଢୋକି ଅପେକ୍ଷା କଲା, ତାକୁ ଲାଗିଲା ଯେ ନୌକର ଟୋକା କହିବ, ବଡ଼ବାବୁଙ୍କ କବାଟ ଫିଟୁନାହିଁ । ଭିତରୁ ବନ୍ଦ ଅଛି । ହୁଏତ ପଙ୍ଖାରୁ କ'ଣଟାଏ ଝୁଲୁଚି !!

ସେ କିନ୍ତୁ ଦାନ୍ତ କାଢ଼ି କହିଲା, "ବାବୁ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଡକେଇଛନ୍ତି ଉପରେ ଚା' ଖାଇବାକୁ ।" ଦେବୁ ଚୌକିଟା ଉପରେ ନଥିକିନା ବସିପଡିଲା । ମୁହଁ ଘୋଡ଼େଇ ନିଜକୁ ସମ୍ଭାଳିନେଲା । ନିରୂପମା ଖୁବ ତତ୍‌ପର ଜଣାଗଲେ । ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଡାକିଦେଲେ । ରୋଷେଇଆକୁ କହିଲେ ଚା' ସଜିଲ୍ କରି ଆଣିବାକୁ । ମିତୁକୁ ଛାଡ଼ି ବାକି ସମସ୍ତେ ଉଠିଲେ ଉପରକୁ ।

ମାନୁବାବୁ ବସିଥାନ୍ତି ତାଙ୍କ ଚୌକିରେ । ବେଶ୍ ସୁସ୍ଥ ଦେଖା ଯାଉଥାନ୍ତି । ଏମାନେ ଯାଇ ନିଶବ୍ଦରେ ବସିଗଲେ । ସତେବା କୌଣସି ବିଚାରଳୟର ଆସାମୀ ସବୁ ।

ମାନୁବାବୁ କହିଲେ, କିରେ ସୁର ତୋ ପୁଅ କାହିଁ ? ତା' ମା' କାହିଁ ?

ଦେବୁ ତା' ଅଣାୟତ୍ତରେ ଉଡ଼୍‌କିନା ଠିଆ ହେଇପଡ଼ିଲା । କହିଲା, "ମାନେ ତୁମେ ପପୁକୁ ଏଠିକି ଆଣିବାକୁ ଚାହୁଁଚ ?"

ମାନୁବାବୁ ସ୍ୱାଭାବିକ ଢଙ୍ଗରେ କହିଲେ "କାହିଁ କ'ଣ ହେଲା କି ?"

ଚା' ଆସିଲା । ଅନେକ ଇତସ୍ତତଃ କରି ଦୁଇଥର ଡକେଇବାରେ ପପୁକୁ ନେଇ ମିତୁ ଆସିଲା । ଡରି ଡରି ଗେରିଣା ପିଲାକୁ ଧରିଲାପରି ଗୋଟାଏ ଚୌକିରେ ଆସି ବସିଲା ।

ମାନୁବାବୁ କହିଲେ, "ଆରେ ସେ ପିଲାଟାକୁ କାହିଁ ଏମିତି ଧରିଚୁ ତା' ଦେହ ବ୍ୟସ୍ତ ଅଛିକି ? ତାକୁ ଏଇ ମୋ ପାଖ ଚୌକିରେ ବସା ।"

ପପୁ ବଡ଼ ସାଇବିକ ଉପରେ ବସିଲା, ଗୋଡ଼ ହଲେଇଲା । ବିସ୍କୁଟ୍‌ଟିଏ ଖେଇଦେଲା । ତା' ପରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଗ୍ରହିଁଲା । ମାନୁବାବୁଙ୍କୁ ମୁରୁ ମୁରୁ ହସି କହିଲା, "ମାନା-ମାନା !"

କାହା ହାତରୁ ଗ୍ଲ' କପ୍‌ଟା ତଳେ ଖସିପଡ଼ିଲା । ମାନୁବାବୁ ଠୋ ଠୋ ହସିଲେ । ଟେବୁଲ ଉପରେ କପ୍ ରଖି ପପୁ ପିଠିରେ ହାତରଖି ହସିଲେ ।

ଦେବୁ ମୁହଁରୁ ରକ୍ତ ଫାଟି ପଡୁଥାଏ । କ'ଣ ହବ ତା'ପରେ । ମାନୁବାବୁ କହିଲେ "ହଇରେ ତୁ ଈଶ୍ୱର ବେହେରା କାହୁଁ ଆସିଲୁ ? ମୁଁ ତୋ ନାଁଟା ହିଁ ଭୁଲି ଯାଇଥିଲି । କାଲି ଖୋଜି ଖୋଜି ପାଇଲି !"

ନିରୁପମା ଚମକିଲା ପରି କହିଲେ, ହଁ ଯିଏ ଆମଘରେ ମାଛ ଲଗୁଆଣି ଦଉଥିଲା । ସେଇ ବୁଢ଼ା କେଉଟ ? ସେଇତ, ମତେ ଡଲି ବୋଲି ଚିଡ଼ଉ ଥିଲା ।

ମାନୁବାବୁ ଦେବୁକୁ ଗ୍ରହିଁ କହିଲେ, "ଆଜିକୁ ପଗ୍ରଶ ବର୍ଷତଳେ ସେଇ କେଉଟ ବୁଢ଼ା ମୋତେ 'ମାନା' ବୋଲି ଡାକୁଥିଲା ! ଆମ ବାପାଙ୍କଠୁ ବଡ଼ ବୟସରେ । ଖୁବ୍ ସ୍ନେହ କରୁଥିଲା ମୋତେ । ହୁଏତ ତୁ ଯାହା କହୁଚୁ ତା' ଠିକ୍ !"

ଦେବୁ ମୁହଁ କେମିତି ଦିଶୁଥିଲା କେଜାଣି, ତାକୁ ଗ୍ରହିଁ ସମସ୍ତେ ହସି ଉଠିଲେ !

—୦—

ଘାଟ ମହାସୁଲ

କଥା ସରି ଆସିଲା ବୋଲି ସମସ୍ତେ ଜାଣୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ କେହି କିଛି କହୁ ନଥିଲେ ସେଭଳି କଥା ବି ଆଉ ଗୁଡ଼ାଏ ଦିନ ଗଡ଼ିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ପୁଅ ବୋହୂ ନାତି ନାତୁଣୀ, ବନ୍ଧୁ ବାନ୍ଧବ ସମସ୍ତେ ବାନ୍ଧିହୋଇ ପଡ଼ିଥାନ୍ତି । ବୁଢ଼ା ଚଞ୍ଚଳ କେମିତି ଉଠିଗଲେ ଯେ ଯୁଆଡ଼େ ସେମାନେ ତାଙ୍କ କାମରେ ଯିବେ ନା' ଏମିତି ବସି ବାଉଳୁ ଗୁଉଳୁ ଶୁଣୁଥିବେ, ବାଉଳୁ ଗୁଉଳୁ ହେଉଥିବେ ! ସମସ୍ତେ ଚାହିଁ ଲାଗିଥାନ୍ତି କେମିତି ସେ ପୁରୁଣା ପଞ୍ଜୁରୀ ଭିତରୁ ଛଟପଟ ହେଉଥିବା ପକ୍ଷୀଟି ଉଡ଼ିଯାଉ ! –ଯାଉ ବୁଢ଼ା ଏ ଗୁହମୁତରୁ ତ୍ରାହି ପାଇଯାଉ; ସେମାନେ ବି ଏ ଝଞ୍ଜାଳରୁ ମୁକୁଳି ଯାଆନ୍ତୁ, ତ୍ରାହି ପାଇ ଯାଆନ୍ତୁ !

ସେଦିନ ସଞ୍ଜବେଳେ ବଡ଼ ବୋହୂକୁ ଘେରି ସମସ୍ତେ ଆଗ୍ରହରେ ଶୁଣୁଥାନ୍ତି । ବଡ଼ବୋହୂ ମେଦିନୀପୁର ଝିଅ । ଓଡିଆ ଏବେ ବି ତା ତୁଣ୍ଡରେ ବଙ୍କା ବଙ୍କା, ମିଠା ମିଠା । –"ଆରେ ମୁଁ କହୁଚି ପର ଆର କେଉ ନାଇଁ ବୋଲି......ବାପା, ମୁଁ ବଡ଼ ବଉ, ମୁଁ ପର ଏକ୍‌ଲା, ତମ ପାଶେ ଅଛି"...ଯେତେ କହିଲେ ସେ ବାର୍ ବାର୍ କହୁଥାନ୍ତି, "ଅରେ ତୋ ସାଙ୍ଗରେ ସେ ଟା' କେ ?"..."କାଇଁ, କେଇ ନାଇଁତ" ! ମୁଁ ଘୁରିଦିଗେ ଡରି ଡରି ଗ୍ହହିଲି ବାପାଙ୍କର ଆଖିଗୁଡ଼ା ଏମ୍‌ତି ବଡ଼ ବଡ଼, ସେ ତାକୁ ଆଉରି ବଡ଼ କରି ଗ୍ହହିଥାନ୍ତି 'ଆରେ, ତୋ'ର ପଛରେ ସେ ଠିଆ ହୋଇଛି, ମୁହଁ ଦେଖଉନାଇଁ !' ମୁଁ ଚମ୍‌କି କରି ଛୁଟି ଆସିଥାନ୍ତି, ହଲ୍ଲା କରିଥାନ୍ତି !"

ମଝିଆଁ ପୁଅ ଆର୍ମିରେ କେପ୍‌ଟେନ୍ । "ନାହିଁ, ବଡ଼ ବଉ ! ବାପାଙ୍କୁ ସେମିତି ଦିଶିବାର କାରଣ ଅଛି । ସେମିତି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଦେଖାଯାଏ । ଦୁଇଟା ଇଲାକାର ସୀମାରେ ଠିଆହେଲେ ଉଭୟ ପକ୍ଷକୁ ଦେଖିହୁଏ !"

"ହିନ୍ଦୁସ୍ଥାନ୍ ପାକିସ୍ଥାନ କଥା କହୁଛ ନା ?" ବଡ଼ବୋହୂ ଥଟ୍ଟା କରିବାରୁ ସମସ୍ତେ ହସି ଉଠିଲେ । ତା'ପରେ ସେ ନିଜେ ଖୁବ୍ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ କହିଲ, "ଦେଖ' କଥାଟାକୁ ଉଡ଼େଇ ଦେଲେ ହବ ନାହିଁ । ବାପା ଶେଷକୁ କହିଲେ ''ମୁଁ ଜାଣେ, ସେ'ଟା ସୁଦର୍ଶନର ସ୍ତ୍ରୀ ! ସେ ଏଠିକି କାହିଁକି ଆସିଚି ? –ମତେ ସେ ବଦନାମ କରିବାକୁ ଆସିଚି । ...ତମେ ସୁଦର୍ଶନକୁ ଡାକ ! ସୁଦର୍ଶନ୍ ! ତା ଉତ୍ତାରୁ ତ ସେଇ ଡାକ ଗ୍ଲିଚି–ସୁଦର୍ଶନ, ସୁଦର୍ଶନ !' ବୁଢ଼ା ଏଣେ କିଛି ଦେଖି ପାରୁ ନାହାନ୍ତି, କିଛି ଶୁଣିପାରୁ ନାହାନ୍ତି !"

ବିଷମ ସମସ୍ୟାର ସାମ୍ନାସାମ୍ନି ହୋଇଯିବାରୁ ସମସ୍ତେ ନୀରବ ହେଇ-ଗଲେ । ଛ'ସ୍ତରୀ ବର୍ଷର ବୁଢ଼ା ଶ୍ରୀନିବାସ ବ୍ରହ୍ମା । ତାଙ୍କର ଶେଷ ଇଚ୍ଛା ସୁଦର୍ଶନ ମହାପାତ୍ରଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ । ସୂର୍ଯ୍ୟ ପଛେ ପଶ୍ଚିମରେ ଉଦୟ ହେବା ସମ୍ଭବ କିନ୍ତୁ ଏ ଦୁଇ ବୁଢ଼ା କେବେ ପରସ୍ପରକୁ ଗ୍ହିଁ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେବା କାହାରି ବିଶ୍ୱାସ ହେଲ ନାହିଁ ।

ଦିନ ଓଳିକ କଥା ନୁହେଁ । ପଗ୍ଶ ବର୍ଷର ଅପଢ଼ । ଦି'ଟା ମେରୁ ପରି ଦୁହେଁ ଅଟଳ ରହିଛନ୍ତି । ସମସ୍ତେ ଜାଣନ୍ତି ଯେ ସେ ଦୁଇଭଇ । ମାମୁଁ ପୁଅ ପିଉସୀ ପୁଅ ଦିହେଁ । ଦୁହିଁଙ୍କର ବିଖ୍ୟାତ ପରିବାର । ସେମାନଙ୍କ ପିଲମାନେ ମଧ୍ୟ ପାଠଶାଠ ପଢ଼ି ବେଶ୍ ବଡ଼ଲୋକ ହୋଇ ଗଲେଣି । ନାତି ନାତୁଣୀ ମଧ୍ୟ ବଡ଼ ହେଇଗଲେଣି । ତଥାପି ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଅଦୃଶ୍ୟ ବାଡ଼ଟାଏ କାହିଁ କେଉଁ କାଳରୁ ଠିଆ ହେଇଚି । ସେ ମୂଳରହସ୍ୟ କାହାକୁ କିଛି ଜଣାନାହିଁ। ଥାଜି ଶ୍ରୀନିବାସ ବ୍ରହ୍ମା ଆରପାରିକୁ ବାହାରିଲ ବେଳେ କହୁଛନ୍ତି 'ସୁଦର୍ଶନକୁ ଡାକ' । କିଏ ଯିବ ? କେମିତି ଯିବ ? କେମିତି କ'ଣ ହବ ! ଏଡ଼େ ବଡ଼ ପଥର ପାଚେରୀ କିଏ ଲଂଘିଯାଇ ପାରିବ ? ସେ ଯକ୍ଷ କ'ଣ ଶୁଣିବ, ନା' ଗଳି ହବ ଆସିବାକୁ ? ଭରି ଅଡ଼ୁଆ କଥା । ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଅଠାକାଠିରେ ପଡ଼ି ଛଟପଟ ହେଲ ପରି ଲଗୁଥାଏ ।

ଗୋଟାଏ ଗ୍ଲଲକ ନାତି ଟୋକା କହିଲ, ଜେଜେଙ୍କୁ ତ ଦିଶୁନାହିଁ । ସେ କାହାକୁ ଚିହ୍ନିପାରୁ ନାହାନ୍ତି । ମତେ ନେଇ ଆଗରେ ଠିଆ କରଇ ଦିଅ, ସୁଦର୍ଶନ ମହାପାତ୍ର ବୋଲି । ସେ ପାକୁଆ ପାଟିରେ ବୁଢ଼ା ପରି କଥା କହିବାର ଅଭିନୟ କରିବାରୁ ଗୁଡ଼ାଏ ହାସ୍ୟରୋଳ ହେଲ । କିନ୍ତୁ ପୁଣି ଠପ୍‌କିନା ଚୁପ୍ ପଡ଼ିଗଲ ସବୁ । ଭିତର ବଖରରୁ ଭରି କ୍ଷୀଣ ସ୍ୱରଟିଏ ଶୁଭିଲ, ସୁଦର୍ଶନ କାହିଁ ? ସୁଦର୍ଶନକୁ ଡାକ ।"

ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବୋଧହେଲ ସେମାନଙ୍କ ଭିତରକୁ ଆଉ ଜଣେ କିଏ ପଶି ଆସିଲ ନୀରବରେ । ସେଇ ଜଣକ ନିଃଶବ୍ଦରେ ବିଚରଣ କଲ ଘରସାର । ସନ୍ଧ୍ୟା ସମୟ । ଶୀତ ମଡ଼େଇ ପଡ଼ୁଥାଏ । ସମସ୍ତେ ଚୁପ୍ । ବୁଢ଼ାଙ୍କ ବଖରରେ ବଡ଼ ଉହ୍ମେଇରେ ରଡ଼ନିଆଁ ଡହକୁଥାଏ ।

କେପ୍‌ଟେନ୍ ପୁଅ ବଡ଼ ଭଉକୁ ଗୁହିଁ କହିଲ, "ସେ ଆସୁ ନଆସୁ" ତମେ ଥରେ ଯାଇ ଡାକିଦିଅ । ଏମିତି କଥାଟାକୁ ବୁଝେଇ କହିଲେ, ସେ ହୁଏତ ମାନିଯିବ । ଧର ଯଦି ନ ବୁଝି ଦି'ପଦ କହି କ'ଣ ଅପମାନ ଦେଲ ସହିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ନା' କ'ଣ କହୁଛ ? ଆଉ କ'ଣ ଉପାୟ ଅଛି ?"

ବଡ଼ପୁଅ ଛିଲା ଜଜ୍ । ସିଗାର୍ ଟାଣି ଚଳକୁ ଗୁହିଁ ବସିଥାଏ । ବୁଝିବାକୁ ଗଲେ ଏ ସମଗ୍ର ଦାୟିତ୍ୱ ତା'ର । ସେ ହିଁ ତିଳୋଦକ ଦବ । ସେ କ୍ରିୟା ଧରିବ, ପିଣ୍ଡ ବାଢ଼ିବ ।

ପାଞ୍ଚ ଛ' ମାଇଲ ରସ୍ତା ଗଲେ ସୁଦର୍ଶନ ମହାପାତ୍ରଙ୍କ ଗାଁ । ଗଲେ ଶୀଘ୍ର ଯିବା କଥା । ନ ହେଲେ ଶୀତ ରତି ବଳେଇ ଗଲେ ଯିବା ଆସିବା ଭାରି କଷ୍ଟ । ଅବଶ୍ୟ ରସ୍ତା ଉପରେ ଗାଁ । ଗାଡ଼ିନେଇ ଗଲେ ପନ୍ଦର ମିନିଟ୍‌ରେ ଯାଇ ଫେରି ଆସିହେବ । କିନ୍ତୁ ଲଗୁଥାଏ କାହିଁ କେତେ ଦୂରନ୍ତ ସେ ଜାଗା । ଏ ପଗ୍ଭଶ ବର୍ଷରେ ମୁଣ୍ଡିଆଳ ବୁଢ଼ା ଦି'ଜଣଙ୍କ ଲଢ଼େଇକୁ ନେଇ ଦି ଗାଁ ଭିତରେ ବାଡ଼ ପଡ଼ି ଯାଇଛି । ସବୁବେଳେ ତେଜାତେଜି । ଏମିତି ଅନ୍ଧାର ରତିରେ ତାଙ୍କ ବ୍ୟୂହ ଭିତରେ ପଶିଯିବା ଉଚିତ ହେବ କି ?

ଶ୍ରୀନିବାସ ବ୍ରହ୍ମା ଖଣ୍ଡା ଧାରରେ ଗ୍ଭଲିବା ଲୋକ । ଜପ, ତପ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଦିହକ ବିତିଯାଇଛି । ଶାସ୍ତ୍ର ପୁରଣରେ ପାରଙ୍ଗମ । ବୁଢ଼ା ଅନେକ ତତ୍ତ୍ୱ କଥା ବୁଝାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଗୋଟାଏ କଥାରେ ସେ ଅଟଳ । ସୁଦର୍ଶନ ମହାପାତ୍ର ପ୍ରସଙ୍ଗ ପଡ଼ିଲେ ସେ ତୁନି ପଡ଼ିଯାଆନ୍ତି । ସେ ନାଁ ତାଙ୍କ ତୁଣ୍ଡରେ କେହି କେବେ ଶୁଣି ନାହିଁ । କେହି ବୁଝି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ, ପଗ୍ଭରି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଗାଁର ମୁରବି ସେ । ଯାହା କହିବେ ମୁଣ୍ଡେଇ ନେବା । ତାଙ୍କ ଇଜ୍ଜତ୍ ଗାଁର ଇଜ୍ଜତ୍ ।

ସେ ଏବେ ଗ୍ଭହୁଁଛନ୍ତି ସୁଦର୍ଶନ ମହାପାତ୍ର ପାଖରେ ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଁଇବାକୁ । ତାଙ୍କର ଏଇଲଗେ ମତି ଭ୍ରମ ବେଳ । ପଗ୍ଭଶ ବର୍ଷରେ କଥା ଅନେକ ଆଗେଇ ଗଲଣି । ଦୁଇପକ୍ଷ ଭିତରେ ଅକାତକାତ ବଢ଼ିପାଣି । ଏ କୂଳ ସେ କୂଳ ଓସାରି ହେଇଗଲଣି । ଆଉ ତାକୁ ଏକାଠି କରିବା ଦୁଃସାଧ୍ୟ । ଗାଁ ଲୋକେ ଜାଣିଲେ କ୍ଷେପି ଆସିବେ । ଆମ ପାଇଁ ସେମାନେ ମୋଚି ସାହି । ଆମେ ତାଙ୍କ ପାଇଁ ହାଡ଼ି ସାହି । ଆମେ ତାକୁ ଦେଖିଲେ ବିଷ୍ଟୁପାଣି ହଉଚୁ, ଛୁଇଁଦେଲେ ସ୍ନାହାନ । ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଶ୍ରୀନିବାସ ବ୍ରହ୍ମା ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଁଇ ଦେବେ ଆମେ ବଞ୍ଚି ଥାଉ ଥାଉ । କେତେ କେତେ ମୁକାବିଲା ନ ହେଇଚି । ମାଲିମକଦମା ମାଳ ମାଳ । କୋଉ କଥାରେ ଛୁଞ୍ଚି ମୁନରେ ମୁନେ ବଳେଇ ଯାଇନାହାନ୍ତି ମୋଚି ସାହିଆ । ଏବେ କ'ଣ ନା ଦାନ୍ତରେ ତିରଣ ଧରି ଶରଣ ପଶିଲ ପରି ବ୍ରହ୍ମା ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରି ଆଣୁଛନ୍ତି ସୁଦର୍ଶନ ମହାପାତ୍ରକୁ । କେଡ଼େ କଥା ସତେ ।

କାପଟେନ୍ ପୁଅ ପୁଣି କହିଲ,"କିଏ କ'ଣ କହିବ, ନ କହିବ, ସେଥିକୁ ଆମେ ଏତେବେଳୁ ଗୁଡାଏ ଅତଙ୍କ ହେବାର କାରଣ ନାହିଁ । ଆମକୁ ତ' ଏ ରତିଟା

ପାରି ହେବାକୁ ହବ । ସଙ୍କଟ ଆମର, ଆଉ କାହାରି ନୁହେଁ । ବାପାଙ୍କର ଶେଷ ଇଚ୍ଛା । ମୋ ମତରେ ଆମେ ଥରେ ଯାଇ ତାକୁ ଡାକିଦେବା ଦରକାର । ତେଣିକି ସେ ଆସୁ ନ ଆସୁ ଭିନ୍ନ କଥା । ତୁମକୁ ନ ପଠେଇ ମୁଁ ନିଜେ ଯାଉଛି । କିନ୍ତୁ ମତେ ଦେଖିଲେ ସେମାନେ ଚମକିବେ । ତାଙ୍କ ଧାରଣା ମୁଁ ଗୁଳିମାରି ବୁଢ଼ାର ଖପୁରି ଉଡ଼େଇ ଦେବି ।"

ବଡ଼ବୋହୂ କହିଲା, "ଏଟା ତ ଲଢ଼ାଇର୍ ବ୍ୟାପାର । ତୁମି ଯାଅ ନା କେନ ?" ତୁଣ୍ଡରୁ ବଙ୍ଗଳା ଖସିଯିବାରୁ ସେ ଜିଭ କାମୁଡ଼ି ପକେଇଲା । ସମସ୍ତେ ମୁରୁକିମାରି ହସିଲେ ।

"ଆଚ୍ଛା ତା'ହେଲେ ଠିକ୍ ଅଛି । ମୁଁ ଯାଉଛି ।" ପାଖରେ ବସିଥିଲା ତା' ସ୍ତ୍ରୀ । ତାକୁ ଚାହିଁ ଟିକିଏ ହସିଦେଲା—ସତେ ବା ଲଢ଼େଇ ପାଇଁ ପରୱାନା ମିଳି ଗଲା ଏବଂ ସେ ବିଦାୟ ନଉଛି ଏମିତି ଭଙ୍ଗୀରେ । ସାନବୋହୂ ସାମାନ୍ୟ ଭୂରୁକୁଞ୍ଚେଇ ବଡ଼ଭାଇ, ବଡ଼ବୋହୂକୁ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ଚାହିଁଦେଲା । ଆଖି ଫେରେଇ ଆଣିଲା ତଳକୁ । ସେମିତି ତଳକୁ ଚାହିଁ କହିଲା "ଚଞ୍ଚଳ ଚାଲିଆସିବ ।" ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସାମାନ୍ୟ ଅସ୍ୱସ୍ତି ବୋଧ ହେଲା ।

ଫଟ୍‌କିନା ଠିଆ ହୋଇପଡ଼ି ସେ ବାହାରି ଗଲା । ଗୋଟାଏ ଓଭର କୋଟ୍ ପିନ୍ଧି ଠପ୍‌ଠପ୍ ଓହ୍ଲାଇଗଲା ପାହାଚ । ତା' ସ୍ତ୍ରୀ କୌଣସି ବାହାନା ନ ଥାଇ ତା ନିଜ ବଖରକୁ ଚାଲିଗଲା ।

ଦାଣ୍ଡଘରୁ ସମସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ଉଠିଗଲେ । ପିଣ୍ଡାରେ ଚେସ୍ ଖେଳ ଧରି ବସିଗଲେ ଦୁଇ ନାତି । ଗୋଟାଏ ସେଥିରୁ ଜେଭିଅର୍ସରେ ପଢ଼େ, ଆରଟା ପଢ଼େ ଯାଦବପୁରରେ । ପାଞ୍ଚଦିନ କାଳ ଗାଁରେ ରହି ତାଙ୍କୁ ଉବେଇ ଟୁବେଇ ଲଗୁଥାଏ । ସମୟ କଟୁ ନଥାଏ । ଏଣେ ଆଉ ବି କିଛି ଘଟୁ ନଥାଏ । ଚେସ୍ ବୋର୍ଡ ପାଖରେ ଆଉ ସବୁ ଭାଇଭଉଣୀ ଦୁଇଭାଗ ହୋଇ ବସିଗଲେ; ଧଳା ରଜା ଏବଂ କଳା ରଜାର ସମର୍ଥକମାନେ ।

ଦାଣ୍ଡ ଘରେ କେବଳ ବଡ଼ପୁଅ ଚୁରୁଟ୍ ଟାଣି ବସିରହିଲା । ଘର ସାର କୋର୍ଟ ରୁମ୍ ପରି ଚୁପ୍‌ଚାପ୍ । ଆସାମୀ ହୁଏତ ଅପେକ୍ଷା କରିଛି ନିଷ୍ପତ୍ତି ଶୁଣିବା ପାଇଁ । ଭରିହେଇ ରହିଛନ୍ତି ଅଦୃଶ୍ୟ ଦେଖଣାହାରି । ଦୋରିଷ୍ଟ ପକେଇବାକୁ ଥାନ ନାହିଁ । ପଛକଥା, ଆଗ କଥା, ଶୀତ ରତିରେ ହାତ ଧରାଧରି ହେଇ ଲମ୍ବା ଓଭର କୋଟ୍ ପିନ୍ଧି ପଶି ଆସୁଛନ୍ତି । ପୁରୁଷ ପୁରୁଷ ଧରି ପାପ କରୁଛନ୍ତି ମଣିଷମାନେ । ଦଣ୍ଡ ଭୋଗୁଛନ୍ତି ଅସୁମାରି । କିନ୍ତୁ ସବୁବେଳେ ବର୍ଦ୍ଧି-ପାଣି ନିଜ କୂଳ ଲଂଘି ଯାଉଚି । ମଣିଷ ନିଜେ ଗଢ଼ିଥିବା କାନୁନ୍‌କୁ ନିଜେ ଲଂଘି ଯାଉଚି ।

କିଏ ଆସି ସେ ଘରୁ କ'ଣଟାଏ ନେଇ ନିଃଶବ୍ଦରେ ଚାଲିଗଲା । ବୋଧହୁଏ ଦେବେନ୍ଦ୍ରର ସ୍ତ୍ରୀ ଥାର୍ମୋସ ଫ୍ଲାସଟା ନେଲା ତା' ସାନ ପୁଅକୁ କ୍ଷୀର ପିଆଇବାକୁ ।

କେପ୍‌ଟେନ୍ ଦେବେନ୍ଦ୍ର ବ୍ରହ୍ମାର ସ୍ତ୍ରୀ ଆସିଛି ଜବଲ୍‌ପୁରରୁ । ସେଠିକା ଆଦବ କାଇଦା ସାଙ୍ଗରେ ଗାଁ କଥା ଜମା ମିଶୁନାହିଁ । ତଥାପି ଏ ଶେଷ ଦାୟିତ୍ୱ ତୁଲାଇବାକୁ ପଡ଼ିବ । କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଏଠୁ ବିଦାୟ ନେଇଗଲେ ତାଙ୍କ ଜୀବନ ତାଙ୍କର । କ୍ଲବରେ ଡିନ୍‌ର, ଡାନ୍‌ସ ! —ଖୁବ୍ ସଫା, ଖୁବ୍ ଚତୁର, ଖୁବ୍ ମାପଚୁପ୍ ଜୀବନ—

ଅଧଘଣ୍ଟାଏ ବୋଧେ ପାରି ହୋଇଗଲା ।

ପିଣ୍ଡାରୁ ଶୁଭିଲା "ଚେକ୍ !" ଭିତର ଘରୁ ଶୁଭିଲା ଖୁବ୍ ଅସ୍ପଷ୍ଟ କିଛି । ତା' ସାଙ୍ଗକୁ ମେଦିନୀପୁରୀଆ କଥା, ବଙ୍କା ବଙ୍କା, ମିଠା ମିଠା । ଆଉଥରେ ବୋଧେ ଦେବେନ୍ଦ୍ରର ସ୍ତ୍ରୀ ଆସ୍ତେ ଆସି ଗୁଲିଗଲା । ଦେବେନ୍ଦ୍ର ଫେରିଲା ନାହିଁ । ଫେରି ଆସିବା କଥା । ଏମିତି ଘଡି ଦଶ, ଏଗାର, ବାର ବାଜି ଯିବକି ?

ବାପ ପାଖକୁ ଉଠିଯାଇ ସେ ଲହଡ଼ି ମାରୁଥିବା ଅନ୍ଧାର ସମୁଦ୍ରକୁ ଦେଖି-ବାକୁ ଇଚ୍ଛା ନାହିଁ । ଏଣେ ପିଲଙ୍କ ପାଖେ ଠିଆ ହୋଇ ଘୋଡ଼ାଖେଳ ଦେଖିଲେ ଚଳନ୍ତା । ମନ ଘାଣ୍ଟି ହେଉଚି । ବାହାର ପିଣ୍ଡାକୁ ଯାଇ ଅନ୍ଧାର ଭିତରକୁ ଗୁହିଁ ରହିବାର ଅର୍ଥ ନାହିଁ । ଖାଲିଟାରେ ଗୁରିଆଡ଼କୁ ଟାଣି ହେଇ, ଗୁରିଆଡ଼ୁ ବିମୁଖ ହେଇ ଚୁରୁଟ୍ ଟାଣିବା ମଧ୍ୟ ଭରି କଷ୍ଟ ।

ସେ ଦିନର ଇଂରେଜୀ ପତ୍ରିକାଟା ପଡ଼ିଥିଲା ଆଖି ପକଉ ପକଉ ଦିଶିଲା ବଡ଼ ବଡ଼ ଅକ୍ଷରରେ ନାରୀଧର୍ଷଣ, ହତ୍ୟା ଅପରାଧ । ଇସ୍, କେଡ଼େ ଆଦିମ, କେଡ଼େ ସାଧାରଣ ସେ ଅପରାଧ । ସବୁଠି ସବୁକାଳେ ଘଟିଆସୁଛି । ...ଅନ୍ଧାରରାତି, ଶୀତରାତି...ଅପରାଧର ରାତି ।

କ'ଣ ହେଲା ସତେ ? ବାଟରେ ଗାଡ଼ି ଅସୁବିଧା ହେଲା କି ? ଗାଁବାଲା କ'ଣ ହଇରଣ କଲେ କି ? ବୁଢ଼ା କ'ଣ କହିବାରୁ ତାକୁ ବସେଇ ଦେଇବନ୍ଦ୍ର ବୁଝଉଚି କି ? ନ ହେଲେ ଏତେ ବିଳମ୍ବ ହେବା କଥା ନୁହେଁ ତ । ତା' ସ୍ତ୍ରୀ ଯାହାସବୁ ଭାବୁଛି ସେ ଗୁଡ଼ାକ କାହିଁକି ହବ ? କାହିଁକି ଏକ୍‌ସିଡେଣ୍ଟ ହବ ?...କାହିଁକି ଗାଁ-ବାଲା ମେଳି ହୋଇ ଗାଡ଼ି ପୋଡ଼ି ଦେବେ ? କାହିଁକି ତାକୁ ଛୁରୀ ଭୁସି ଦେବେ ?...କାହିଁକି ହୁତ୍ ହୁତ୍ ଗୁଡ଼ାଏ ନିଆଁ ଜଳି ଉଠିବ ??

ସେ ଧଡ଼ ଧାଡ଼ ଉଠି ଠିଆ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ବସି ରହିବା ସମ୍ଭବ ହେଲା ନାହିଁ । ପିଲାଏ ଗୋଳ କଲେ । ବୋଧେ କଳା ରଙ୍ଗା ଜିଣିଗଲା । ତଳକୁ ଯାଇ ଖାଇବା ପାଇଁ ଖବର ଆସିଲା । ପିଲେ ପାଟିତୁଣ୍ଡ କରି ଓହ୍ଲେଇ ଗଲେ ।

"କାହିଁ ତୁମେ ଖାଇ ନେଇ ନାହିଁ ?" ପଗ୍ଚରିଲା ବଡ଼ ବୋହୂ ।

"ନା ଦେବେନ୍ଦ୍ର ଫେରିଆସୁ !"

ସାନବୋହୂ ସେଇଠି କୋଉଠି ଥିଲା । ଆସି ପଗ୍ଚରିଲା, "ଆଚ୍ଛା ସେ ଗାଁଟା ଏମିତି କେତେ ବାଟ କି ?"

ହଠାତ୍ ଘରିଆଡ଼େ ନୀରବ ହୋଇଗଲା । କେହି ଜଣେ ଅଦୃଶ୍ୟ ରହି ବିଚରଣ କଲା ସେ ଖାଲି ବଖରା ଗୁଡ଼ିକରେ । ଦେବେନ୍ଦ୍ରର ସ୍ତ୍ରୀ ଧଡ଼ ପଡ଼ ଚାଲିଗଲା ଶୋଇଥିବା ପୁଅ ପାଖକୁ । ବିନା କାରଣରେ ମଶାରି ଟେକି ତା' ଗରମ ଶାଇଟିକୁ ସଜାଡ଼ି ଦେଲା । ଭାରି ସୁନ୍ଦର ଦିଶୁଥିଲା ଦେବେନ୍ଦ୍ରର ସ୍ତ୍ରୀ ।

ବୁଢ଼ା ବାପକୁ ଏପରି ସମୟରେ ସମସ୍ତେ ବେଢ଼ି ରହି ବିଦାୟ ଦେବା କଥା । କିନ୍ତୁ ସେ ଫୁଲ୍ଲକୁଟିଆ ଗନ୍ଧ, ସେ ଡହକୁଥିବା ରଡନିଆଁର ତାତି, ସେ ଡାହାଣିଆ ଆଲୁଅ, କନକୁଟ ହୋଇଯିବା ମଳି କଟ କଟ ପୁରୁଣା ଭଙ୍ଗା ପଲଙ୍କ, ପାଖରେ ମୂତନଳୀ ବେଡ଼ପାନ୍, ଧୂପଧୂଆଁକୁ ବୁଡ଼େଇ ଉଠି ଆସୁଥିବା ସେ-ପାରିର ଗନ୍ଧ, ସମ୍ଭାଳିବା ପାଇଁ ଅସୀମ ଧୈର୍ଯ୍ୟର ପ୍ରୟୋଜନ ।

"ବାପା କେମିତି ଅଛନ୍ତି" ବୋଲି ଏଇଠି ଥାଇ ପଚାରିବା ଉଚିତ୍ ହେବ କି ?

ତଥାପି ଚୁରୁଟ୍ ଲିଭେଇ ଦେଇ ବଡ଼ପୁଅ ସୁରେନ୍ଦ୍ର ଖୁବ ଧୀରେ ଭିତର ବଖରା ଆଡ଼କୁ ଚାଲିଗଲା ।

ଦେବେନ୍ଦ୍ରର ସ୍ତ୍ରୀ ଚାଲିଗଲା ବାହାର ପିଣ୍ଡାକୁ । ଶୀତରାତି ଖୁବ୍ ନିସ୍ତବ୍ଧ । ଏ ଅଞ୍ଚଳର ରାତି ସତେ ଭାରି ଅନ୍ଧାର ।

ଖାଇବା ପାଖରୁ ପିଲାଏ ଗୋଳ କଲେ । କୋବି ତରକାରି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଭଲ ଲାଗିଲା । ସୁ' ସା' ହୋଇ ସମସ୍ତେ ଉଠି ଆସିଲେ ପୁଣି ଥରେ ଚେସ୍‌ଖେଳ ପାଖକୁ । କାହାର ଧଳା ରଜା ହେବ ବୋଲି ବହେ ପାଟିତୁଣ୍ଡ କରି ସବୁ ଚୁପ୍ ଚାପ୍ ବସିଗଲେ । ଦୁଇପକ୍ଷ ସୈନ୍ୟ ଧାଡ଼ି ବାନ୍ଧି ଠିଆ ହୋଇଗଲେ ସବୁବେଳେ ଯେମିତି ଚୁପ୍‌ଚାପ୍ ଗୋଟାଏ କ'ଣ ଓହ୍ଲେଇ ଆସେ ।...

ରାତି ଦଶ୍ !

ପିଲାଏ ହାଇ ମାରିଲେ । ସୁରେନ୍ଦ୍ର ଏ ବଖରାରୁ ସେ ବଖରା, ଘରକୁ ବାହାର ଅସ୍ଥିର ହୋଇ ଟହଲି ଲାଗିଥାଏ । ବଡ଼ ବୋହୂ ପାଖକୁ ଲାଗିଆସି ସାନ ବୋହୂ କାନ୍ଦ କାନ୍ଦ ହୋଇ ପଚାରିଲା "କାହିଁ ଏତେବେଳ ହେଲା ସେ ଆସିଲେ ନାହିଁ: ରାତି ଆସି ଦଶଟା ହୋଇଗଲା ?"

ଶୀତଦିନେ ଦଶଟା ରାତି ଢେର ରାତି !

ସୁରେନ୍ଦ୍ରର ଇଚ୍ଛା ଟର୍ଚ୍ଚ ଧରି ରାସ୍ତାକୁ ବାହାରି ପଡ଼ିବାକୁ । ପାଟି ଦରମେଲା କରି ନିଶ୍ଚଳ ହୋଇ କାହାକୁ ଅପେକ୍ଷା କରିଥିବା ବାପାଙ୍କୁ ଉଦେଇ ପଚାରିବାକୁ ଯେ କାହିଁକି ସେ ଅସମୟରେ ଏମିତି ଗୋଟାଏ ଅସମ୍ଭବ କଥା ମାଗି ବସିଲେ ? ଏତେବେଳେ ଏମିତି ବିପଜ୍ଜନକ ଖେଳ ଖେଳିବାର ପ୍ରୟୋଜନ କ'ଣ ?

ଅନ୍ଧାର ପଡ଼ିଆରୁ ଖେଳାଳୀ ଫେରୁଥିବା ବେଳେ ହିସାବ ନିକାସ କରେ ନାହିଁ । ଯାହା ମିଳିଛି ଭଲ, ନ ମିଳିଛି ଭଲ । ଏମିତି କ'ଣ ବାପାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ

ବୋଝ ଇଦି ହେଇ ରହିଚି, ଯାହାକୁ ଓହ୍ଲେଇ ଦେଇ ପାରିଲେ ସେ ସଚ୍ଛନ୍ଦ ହୋଇ ଗ୍ଲିଯାଇ ପାରିବେ ?—କ'ଣ ଘଟିଥାଇ ପାରେ ସେ ପଚ୍ଚିଶ ବର୍ଷ ତଳେ ?

କାହିଁ ? ଯାହା ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ତଳେ, କିମ୍ବା ପାଞ୍ଚ ହଜାର ବର୍ଷ ତଳେ ଘଟିଥିଲ, ସେଇଆ ହିଁ ଘଟିଥାଇ ପାରେ ! ମଣିଷ ଆଉ କେବେ କ'ଣ ଅଲଗା କଥା କଉ କି ?

ସାଙ୍ଗେ ଦଣ୍ଡ !

ଦ୍ମୁଦ୍ମୁ ହେଇ ଦୌଡ଼ିଗଲେ ପିଣ୍ଡାକୁ ଦେବେନ୍ଦ୍ରର ସ୍ତ୍ରୀ । ବହୁ ଦୂରରୁ ଗାଡ଼ି ଶବ୍ଦ ଶୁଣାଗଲା । ତାଙ୍କରି ଗାଡ଼ିର ଶବ୍ଦ । ଗ୍ଲି ଆସିଲେ ସୁରେନ୍ଦ୍ର ଆଉ ବଡ଼ବୋହୂ । ଓହ୍ଲେଇଗଲା ଗୋଟାଏ ପଥର ବୋଝ । ତଥାପି କେମିତି କେମିତି ଲଗୁଥାଏ । ଦେବେନ୍ଦ୍ର ତ' ଏମିତି ଗାଡ଼ି ଚଳାଏ ନାହିଁ । ସେ ଚଳେଇଲେ ଏମିତି ଶବ୍ଦ ହୁଏ ନାହିଁ ।...

ଦୁଆରକୁ ନ ଆସି ଦଶହାତ ଆଗରୁ ଗାଡ଼ି ରହିଗଲା । ତା' ଭିତରୁ ଓହ୍ଲେଇଲେ ଚ୍ରରିଜଣ ଲୋକ । ଖୁବ୍ ସାବଧାନରେ ଭିତରୁ ଓହ୍ଲେଇ ଆଣିଲେ ଜଣେ ବୁଢ଼ା ଲୋକକୁ । ସୁଦର୍ଶନ ମହାପାତ୍ର ! ସୁରେନ୍ଦ୍ରର ଭୂରୁ କୁଞ୍ଚେଇଗଲା । ଡ୍ରାଇଭର ସିଟ୍‌ରୁ ଆଉଜଣକୁ ଓହ୍ଲେଇବାର ଦେଖି ଦେବେନ୍ଦ୍ରର ସ୍ତ୍ରୀ ଚିତ୍କାର କରି ଉଠିଲା । ତଳୁ ସମସ୍ତେ ଚ୍ହିଁଲେ ଉପରକୁ । ସ୍ଥିର ହେଇ ରହିଗଲେ ସେମିତି ।

ସୁରେନ୍ଦ୍ର ଠପ୍ ଠପ୍ ଓହ୍ଲେଇଗଲା ତଳକୁ ।

ବୁଢ଼ା ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇଥିବା ସେ ଚ୍ରରିଜଣଙ୍କୁ ଦେଖି ତା' ଦେହ ଶୀତେଇଗଲା । ସେମାନେ ଏକବସ୍ତ୍ରୀ ଫୁଙ୍ଗୁଳା ଲୋକ; କୋକେଇ କାନ୍ଧେଇବା ଲୋକ । ଡ୍ରାଇଭରର ପିଠିଟା ଖୁବ୍ ଚଉଡ଼ା । ତା ମୁହଁ କେମିତି, କେଜାଣି !

ସୁରେନ୍ଦ୍ର କିଛି ପଚ୍ରିବା ପୂର୍ବରୁ ଗୁମ୍ପା ଭିତରୁ କହିଲପରି ବୁଢ଼ା କହିଲେ "ଦେବେନ୍ଦ୍ର ଭଲ ଅଛି । ଆମେ ଗଲେ ସେ ଆସିବ । ସେ ସେଇଠି ଶୋଇ ଯାଇଚି ।"

ଏମିତି କ'ଣ ସ୍ୱର ଶୁଭୁଛି କେଜାଣି ! ସୁଦର୍ଶନ ମହାପାତ୍ରଙ୍କୁ ତ' ସେ ବହୁକାଳ ଶୁଣିନାହିଁ ! ଗୋଟାଏ କୂଅ ଭିତରୁ କହିଲା ପରି ଏ ସ୍ୱର । ତାଙ୍କ ସ୍ୱର ଏମିତି ହୋଇଥିବ ।

ପୁଣି ଶୁଭିଲ, "ମତେ ପର ଶ୍ମଶାନିବାସ ବନ୍ଧୁ ଡକେଇଛନ୍ତି ?—ଗ୍ଲ ଦେଖିବା !"

ନିରୁପାୟ ସୁରେନ୍ଦ୍ର ବୁଲିପଡ଼ି ପାହାଚ ଧରିଲା । ତା' ପଛରେ ମାଆଜଣ । ଡ୍ରାଇଭରଟା ରହିଗଲା । କିଏ ସେ ଡ୍ରାଇଭର ?—ଦେବେନ୍ଦ୍ର କାହିଁକି ଶୋଇ-ଗଲା ?... ଶୋଇଯିବାର ଅର୍ଥ କ'ଣ ?

ଆଉ ଜମା ଦି'ଟା ପାହାଚ । ମୁଣ୍ଡ ପଛକୁ ଗୋଇଠି ଯାଏ ଭ୍ରମ ଠିଆ ଠିଆ ହେଇଗଲା ସୁରେନ୍ଦ୍ର । ତା' ପଛରେ ଆଦୌ ପାଦଶବ୍ଦ ନାହିଁ । ସେମାନେ କ'ଣ ରିଭଲ୍‌ଭର୍ ଟେକି ରହିଛନ୍ତି । ପଛକୁ ଫେରି ଚାହିଁ ଦେବାକୁ ତା'ର ସାହସ ନାହିଁ । ଗୋଟିଏ ପାହାଚ ଅତି କଷ୍ଟରେ ଉଠିଗଲା । ଆଉ ପାହାଚେ ଗଲେ ଉପରେ ଆଲୁଅ; ବଡ଼ବୋହୂ, ଦେବେନ୍ଦ୍ରର ସ୍ତ୍ରୀ, ପଲଙ୍କରେ ଶୋଇଥିବା ବାପ, ଉହେ୍ଇରେ ଉଡ଼ନିଆଁ !......କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ??

ଓହୋ, ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ଖାଲି ପାଦରେ ଆସୁଛନ୍ତି ପର ! ସେ ଭୁସ୍‌କିନା ଶେଷ ପାହାଚ ଟା ଉଠିଗଲା । ବୁଲି ପଡ଼ି ଚାହିଁଲା ବେଳକୁ ସେମାନଙ୍କର ମୁଣ୍ଡ ଦିଶୁଚି । ସେମାନେ ସେମିତି ନିଃଶବ୍ଦରେ ଉଠି ଆସୁଛନ୍ତି ।

ଆଲୁଅରେ ସୁନ୍ଦା ବୁଢ଼ା ମୁହଁଟା ଝାପ୍‌ସା ଦିଶୁଥିଲା । ସୁରେନ୍ଦ୍ର ଆଖିକୁ ବୋଧେ ସେମିତି ଦିଶୁଥିଲା । ବାପାଙ୍କ ଶୋଇବା ବଖରାରେ ଖଟ ଆଉ କାନ୍ଥ ସନ୍ଧାରେ ଠିଆ ହୋଇଥା'ନ୍ତି ଦି'ବୋହୂ । ଆଖିରେ ପଲକ ନାହିଁ । ତୁଣ୍ଡରେ କଥା ନାହିଁ ।

ପିଲାଗୁଡ଼ାକ କୁଆଡ଼େ ଗଲେ । ସମସ୍ତେ କ'ଣ ଶୋଇଗଲେ ?

ସୁଦର୍ଶନ ମହାପାତ୍ର ଘରେ ପଶୁ ପଶୁ ପଲଙ୍କ ଉପରେ ସେ ଚଞ୍ଚଳ ହୋଇ ଉଠିଲା । ଆଖି ଫିଟିଗଲା ।

"ସୁର ! ସୁଦର୍ଶନ ଆସିଲା ?" ବାପାଙ୍କର ସ୍ୱର ଏମିତି କାହିଁକି ଶୁଭୁଚି ଅବିକଳ ସୁଦର୍ଶନ ମହାପାତ୍ର ସ୍ୱର ପରି ? ବୁଢ଼ା ହେଇଗଲେ ସମସ୍ତଙ୍କର ସ୍ୱର ସମାନ ହେଇ ଯାଉଥିବ । କଅଁଳା ପିଲାଙ୍କ କାନ୍ଦଣା ଏକାଭଳି ନୁହେଁ କି ?

ସୁଦର୍ଶନ ମହାପାତ୍ର ପଲଙ୍କ ଦାଢ଼ରେ ବସି ଗଳା ଝାଡ଼ି କହିଲେ "କାହିଁକି ଡାକିଲ ?"

ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ସେ ଯେଉଁ ମାଇଭାଇ ପରି ଚାରିଜଣ ଆସିଥିଲେ, ସେମାନେ ସେଇ ତହକୁଥିବା ବଢ଼ ଉହେ୍ଇଟାକୁ ଘେରି ବସିଗଲେ ।

ଇସ୍...ସୁରେନ୍ଦ୍ରକୁ ଏତେ ଗରମ ଲାଗୁଛି କାହିଁକି ? ତା' କପାଳ ଜକେଇ ଯାଉଛି । ବଡ଼ବୋହୂ ଭୁଲଇତାରୁ ନାକ ଅଗକୁ ଝାଳ ନିଗିଡ଼ି ଯାଉଛି କାହିଁକି ?

ଶ୍ରୀନିବାସ ବୁଢ଼ା ସେମିତି ସ୍ଥିର ପଡ଼ିରହି କହିଲେ, "ଆସିଲୁ, ଭଲ କଲୁ ! ସୁଦର୍ଶନ...ମୁଁ ତତେ, କହିବାକୁ ଡାକିଲି...ତୁ ମୋ ମାମୁଁପୁଅ ଭାଇ...ସାନଭାଇ...

"ହେ...ହେ...ହେ..." ! ସୁଦର୍ଶନ ମହାପାତ୍ରଙ୍କ ସ୍ୱର ବୋଧେ ସେମିତି !!

"ମତେ ବେଳ ନାହିଁ...ଶୁଣ...ତୋ' ହାତ ଧରୁଚି...ମତେ କ୍ଷମା କରିଦେ... । ମୁଁ . ମୁଁ...ପାପ କରିଚି ! ଓଃ...ସେ ଯଦି ନାହିଁ କରିଥାନ୍ତା...ମୁଁ...ମୁଁ ତାକୁ ଜମା ଛୁଇଁ ନ ଥାନ୍ତି ! –ସେ ଠିଆ ରହିଗଲା । ମୁଁ ଦ୍ରୋହ କରିଚି...ମଠା ପିନ୍ଧି ମନ୍ଦିରକୁ

-ବେଲପତ୍ର ନେଇ ଯିବା ବାଟରେ ସେ ନିଛାଟିଆ ଗଛ ଗହଳିରେ ଠିଆ ହେଇଗଲ । ମୁଁ ପାପୀ...ମୁଁ ବେଲପତ୍ର ଥାଳି ପକେଇ ଦେଲି;...ଧୋସଡ଼ା ଫିଙ୍ଗି-ଦେଲି...ରୁଦ୍ରାକ୍ଷମାଳ ଛିଣ୍ଡିଗଲ...ମୁଁ ଧର୍ମକୁ ବୁଡ଼ିଗଲି...ମାତ୍ର ସେ ପାଟି ଫିଟେଇଲ ନାହିଁ...ମତେ...ମତେ ସେ ସାରିଦେଲ...ସୁଦର୍ଶନ, ମୋ ଭଉବୋହୂଟାକୁ ଭୁଇଁରୁ ଉଠି ଠିଆ ହେବାର ଦେଖି ମୁଁ ପଳେଇ ଆସିଲି । ...ମୁଁ ସେକାଳୁ ତୋ' ମୁହଁକୁ ଆଉ ଗୃହିଁ ପାରିଲି ନାହିଁ । ଗାଁ ଛାଡ଼ି ଏଠିକି ପଳେଇ ଆସିଲି । ଲାଜ ଘୋଡ଼େଇବାକୁ ତୋର ଶତ୍ରୁତା କଲି । ...ମୁଁ ପାପୀ...ଘୋର...ପାପୀ... ।''

ଶ୍ରୀନିବାସ ବୃଦ୍ଧା ମୁଣ୍ଡ ଗଡ଼େଇଲେ କଷ୍ଟରେ । ଆଖିରୁ ପାଣି ନିଗିଡ଼ି ଗଲ ।

''ହେ...ହେ...ହେ...ଯେ ଗୋଟେ କଥା ? ତମେ ଯାହା କରିଚ ସେଗୁଡ଼ା ସବୁ ପିଲ ଖେଳ । ମନରୁ ଇଚ୍ଛି ଶୁଖିଗଲେ ସେ ବଳେ ଗ୍ଲଲିଯାଏ । ମୁଁ କେତେ ସେମିତି ଖେଳିଚି ତା'ର ଠିକଣା ନାହିଁ ।''

ଉହେଇ ଗ୍ଲରିପଟୁ ସେମାନେ ବୋଧେ କିର୍ କିର୍ ହସିଲେ । ଗ୍ଲହିଁଲ ବେଳକୁ ଚୁପ୍ । ବୋହୂ ଯୋଡ଼ାକ ତଳକୁ ମୁଣ୍ଡ କରି ଠିଆ ହେଇଛନ୍ତି । ସୁରେନ୍ଦ୍ରକୁ ଖୁବ୍ ଦୁର୍ବଳ ଲଗୁଛି । ପଡ଼ିଯିବ କି ?

''ତେମେ ଏଡ଼େ ଜାଣିବା ଶୁଣିବା ଲେକ ହୋଇ ହେମ୍‌ତି କାଇଁ ବାଉଳି ହଉଚ ?'' କହିଲେ ସୁଦର୍ଶନ କକେଇ । ''କିଏ ! ପାପ କ'ଣ, ପୁଣ୍ୟ କ'ଣ ?, ଭବିଲେ ପାପ, ନଇଲେ ନାଇଁ । ନାସା ରନ୍ଧ୍ରରେ ପବନ ଯାଉଚି, ଆସୁଚି...ତାକୁ କ'ଣ କହିବା ସେ ଏ ପିଣ୍ଡକୁ ସମ୍ଭୋଗୁଚି-ପାପ କରୁଚି ନା ପୁଣ୍ୟ କରୁଚି ?—ଏଇ କଥାକୁ ଭଇନା, ଏତେ କଟାକ ? ଛ୍ୟା, ଛ୍ୟା,... ... ... ମୁଁ ସେଥିରୁ ଭରଣ ଭରଣ କରିଚି । ମୁଁ ତାକୁ ଖ୍ୟାସ କରେ ନାଇଁ ।... ମାତ୍ର ତମକୁ ଆଉ କଥାଏ ମୋ ଆଡ଼ୁ କହିବାକୁ ଆସିଚି । ସେଥିରେ ମୁଁ ଘାଣ୍ଟି ହୋଇଚି ତିରିଶ ବର୍ଷ ।।...''

ସୁଦର୍ଶନ ମହାପାତ୍ର ମୁଣ୍ଡ ତଳକୁ । ସ୍ୱର ଆହୁରି ଗହୀରିଆ ।...''ତମ ପୁଅ କିଏ,...ମୋ ପୁଅ କିଏ ?—ତମ ବଡ଼ପୁଅ ନରେନ୍ଦ୍ରକୁ ବାରବର୍ଷ ହେଇଥାଏ । ରଜାଟାଏ ପରି ଦିଶୁଥାଏ ସେ ଟୋକା । ତାକୁ ଦେଖି ମୁଁ ସହି ପାରିଲି ନାଇଁ । ତେମେ ସେତେବେଳକୁ ଏଠିକି ଉଠି ଆସିଲିଣି । ମାଲି ମକଦ୍ଦମା ଶତ୍ରୁତା, କାହିଁରେ କ'ଣ ! କ'ଣ ମତେ ଗ୍ରାସିଲ କେଜାଣି ମୁଁ ସେ ଟୋକାଟାକୁ ଚୈତନ ମିଶ୍ରର ପୂଜାରେ ପକେଇ ଦବାକୁ କହିଦେଲି । ସେଇଟା ପାଷଣ୍ଡଟାଏ । ତନ୍ତ୍ରରେ ପକେଇ ତିନି ଦିନରେ ମାରିଦେଲ । ମୁଁ ସେ ଟୋକାର ରଇ ଜଳିବା ଗାଁ ମୁଣ୍ଡେ ଠିଆ ହେଇ ଦେଖିଚି । ସେଇଟା ମୋ ଭିତରେ ଜଳୁଚି ଏ ଯାବତ୍ । ଭଇନା, ମତେ ସେଥିରୁ ମୁକୁଳେଇ ଦିଅ ।''

ସୁରେନ୍ଦ୍ରଙ୍କ କୋର୍ଟ ରୁମରେ ଗୋଟାଏ ମୁଦା କାଠବାକ୍ସ ଫିଟାଇ ରଙ୍ଗ ସାଲୁବାଲୁ କନା ଆଉ କଟୁରୀ କାଢ଼ି ସେ ଦାଢ଼ିଆ ମିଆଁ ଇନ୍‌ସପେକ୍ଟର ଦେଖଉଚି । "ହେ...ହେ...ହେ" । କିଏ ହସିଲା ଜେଜାଣି ! ଶ୍ରୀନିବାସ ବ୍ରହ୍ମା ରହି ରହି କହିଲେ, "ଆରେ, ଯାଉନ୍ତୁ, ସୁଦର୍ଶନ । ଏଥିରୁ ଗୋଟେ କଥା ଧରି ବସିଚୁ । ଯେ ଯାହା ମାଣକ ନେଇ ଆସିଚି । ସେତକ ନ ପୂରିଲେ ଚୈତନ୍ୟ ମିଶ୍ର ନା' ତା' ବୋପା—କିଏ ତା' ରୁମ ବଙ୍କା କରି ଥାନ୍ତା ।...ସେଥିରୁ ଗୋଟେ ଅର୍ଘା ଟୋକା ଏ ଘରେ ଜନ୍ମିଥିଲା । ବଞ୍ଚିଥିଲେ କ'ଣ କରିଥାନ୍ତା କେଜାଣି । ଏ ପୃଥିବୀ-ଟାକୁ ମନ୍ଥି ପକେଇ ଥାନ୍ତା ପର ! ସେଥକୁ ତାକୁ ଏଠୁ ନେଇଗଲା । ସେଥିରେ ତୁ' କିଏ ମୁଁ କିଏ, ଆଉ ସେ ମଶାଣି ମୁହାଁ ଚଇତନିଆ କିଏ ? ...ହେ...ହେ...ହେ ହେ...ହେ...ହେ..."

ସୁରେନ୍ଦ୍ରର ପିଣ୍ଡ ଠକ୍ ଠକ୍ ଥରିଲା । ତଳ ଶୋଇବା ଘରୁ ପିଲଟାଏ କିଏ ପାଟିକଲା । ବଡ଼ ବୋହୂର ଆହୁରି ଝାଳ ଝୋପିଲା । ସାନ ବୋହୁର ହାର ବୁଡ଼ିଗଲା ଝାଳରେ ।

ଶ୍ରୀନିବାସ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ହାତଟାକୁ ତାଙ୍କ ବୁକୁ ଉପରେ ଥୋଇ ଦେଇ ସୁଦର୍ଶନ ମହାପାତ୍ର ଉଠିଲେ । ସୁରେନ୍ଦ୍ରକୁ ଦିଶିଲା ସେ ଭରି ଉଞ୍ଚ । ତାଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ଗ୍ରରିଜଣ ମାଲଈଇ ଉଠିଲେ । ସେମାନଙ୍କର ପୁଙ୍ଗୁଳା ପିଠି ତେଲ ସର ସର ଦେଖାଯାଉଥିଲା । ସେମାନେ ପାହାଚରେ ସେମିତି ନିଶବ୍ଦରେ ଓହ୍ଲେଇ ଗଲେ ।

ସୁରେନ୍ଦ୍ର, ସାନବୋହୂ ବଡ଼ ବୋହୂ ସେମିତି ଠିଆ ହୋଇ ରହିଲେ ଉପର ପିଣ୍ଡାରେ ।

ବୁଢ଼ାଙ୍କୁ ସେମାନେ ହାତପଦାରେ ଟୋକି ନେଇ ଗାଡି ଭିତରେ ପୂରେଇ ଦେଲେ । ଡ୍ରାଇଭର ସେମିତି ପଛକରି ଠିଆ ହୋଇଥାଏ । ତା' ପିଠିଟା କୂଳ ପରି ଓସାର । ସେ କେତେବେଳେ ଚଟ୍‌କିନା ବସିଗଲା ଗାଡ଼ିରେ । ଗାଡ଼ିର ଆଲୁଅ ପଡ଼ିଲା । ଘାଇଁ ଘାଇଁ ଡାକ ଦେଇ ଗାଡ଼ି ବୁଲିଗଲା ଅନ୍ଧାରକୁ, ବଡ଼ରାସ୍ତାକୁ ।

ହଠାତ୍ ଆଲୁଅଟା ଲିଭିଗଲା । ପୁଣି ଜଳିଲା ।

କିନ୍ତୁ ଗାଡ଼ି ମୁହଁ ମୋଡ଼ି ଫେରିଲା କାହିଁକି ? ନା' ଇଏ ଆଉ ଗୋଟାଏ ଗାଡ଼ି । ସୁଦର୍ଶନ ମହାପାତ୍ର ପୁଣି ଫେରିଲା କି ?...କାହିଁକି ? ସୁରେନ୍ଦ୍ରର ତଣ୍ଟି ଶୁଖିଗଲା । ସାନବୋହୂ ମୁହଁ ଘୋଡ଼େଇ ଟଳିଲା । ବଡ଼ବୋହୂ ପାଟି ମେଲେଇ ଧକେଇଲା ।

ଗାଡ଼ି ଆଲୁଅ ମାଡ଼ି ଆସିଲା ଏକାଥରେ ଦୁଆର ମୁହଁକୁ । କବାଟଟା ଦୁମ୍ କିନା ବାଡ଼େଇ ଗାଡ଼ି ପାଖରେ ଏକୁଟିଆ ଠିଆ ହେଲା ଓଭର କୋଟ ପିନ୍ଧି ଦେବେନ୍ଦ୍ର । ତା' ସ୍ତ୍ରୀ ଚିତ୍କାର କରି ଉଠିଲା । ଓଭର କୋଟ ମୁଣାରେ ହାତ ଭର୍ତ୍ତି କରି ସେ ଉପରକୁ ଗ୍ରହିଁ ସ୍ଥିର ହେଇଗଲା ।

ସୁରେନ୍ଦ୍ର ଓହ୍ଲେଇଗଲା ତଳକୁ । ତା' ହାତଗୋଡ଼ ଠକ୍ ଠକ୍ ଥରୁଥିଲା । ସେ କିଛି କହିବା ଆଗରୁ ତା' ନାକରେ ଘରଭ୍ ଗନ୍ଧ ବାଜିଲା । ସେ ବୁଝିଗଲା ।

ଦେବେନ୍ଦ୍ର ଥଣ୍ଡେଇଲା ପରି କହିଲା, "ସେ ଶଳା ସୁଦର୍ଶନ ମହାପାତ୍ର ଆଜି ସଞ୍ଜବେଳୁ ମଲଣି । ମଲାବେଳେ ଶ୍ରୀନିବାସ ବ୍ରହ୍ମାକୁ ଡାକୁଥିଲା...ହେ...ହେ...ଶାଳେ ଦୋନୋ ବେକୁବ୍ ବୁଢ୍ଢେ !"

ପଛଆଡ଼ିଆ ଇଟ୍ଚଢ଼ା ଘୁଞ୍ଚିଯାଇ ସୁରେନ୍ଦ୍ର ଦାଣ୍ଡ ପିଣ୍ଡାରେ ଇଥିକିନା ବସିପଡ଼ିଲା । ଉପର ପିଣ୍ଡାରେ ବି' ବୋହୂଯାକ ସେମିତି ନଦ୍‌ନାଦ୍ ବସିପଡ଼ିଲେ, ଗୋଡ଼ ହୁଗୁଳି ଗଲା । ଭିତର ଘରୁ ପିଲାଏ ଚିହୁଁକୁଥିଲେ ।

ରାତି ବାରଟା ।

ଦେବେନ୍ଦ୍ର ଉପରକୁ ଉଠି ଆସୁନାହିଁ କାହିଁକି ?

ସେଇଠୁ ଘୁଞ୍ଚୁନାହିଁ କାହିଁକି ??

—o—

ବାନପ୍ରସ୍ଥ

ଏମିତି ସବୁ ହଠାତ୍ ଚୁପ୍‌ଚାପ୍ ହୋଇଗଲା ଯେ ! —ଝଡ଼ଟାଏ ହବ କି ?

ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଖୁବ୍ ଅସୁସ୍ଥ ଲାଗୁଥାଏ । ତାତି ଯାଉଥାଏ କାନ୍ଥବାଡ଼ ସେ ସ୍ତବ୍ଧତାରେ । ନିଃଶ୍ୱାସ ରୋଧି ଉତ୍କଣ୍ଠିତ ଅବସ୍ଥାରେ ସମସ୍ତେ ଠିଆ ହୋଇଥାନ୍ତି । କୃଷ୍ଣ ବାହିନୀପତିଙ୍କ ସମଗ୍ର ପରିବାର ଦୁରୁଦୁରୁ ଛାତିରେ ଅପେକ୍ଷା କରିଥାନ୍ତି କେତେବେଳେ ଛାତ ଭୁଷୁଡ଼ି ପଡ଼ିବ ଏବଂ କାନ୍ଥମାନେ ସୋର ସୋର ହୋଇ ଛୁଡ଼େଇ ହୋଇଯିବେ ଚାରି ଦିଗକୁ ।

କିନ୍ତୁ କୃଷ୍ଣ ବାହିନୀପତିଙ୍କ କୁଞ୍ଚିତ ଭ୍ରୁ ସଳଖି ଗଲା । ସାମାନ୍ୟ ତଳକୁ ଏବଂ ଶୂନ୍ୟକୁ ଚାହିଁ ସେ ଅଳ୍ପ ହସିଦେଲେ ।

କାହାରି ବିଶ୍ୱାସ ହେଲାନାହିଁ । କେହି ମୋଟ୍ ଉପରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନ ଥିଲେ ସେ ହସଟି ପାଇଁ । ତାଙ୍କ ବଡ଼ପୁଅ ଯେ କି ଅଣ୍ଟାରେ ହାତ ରଖି ଗୋଡ଼ ଫରକଟେଇ ଠିଆ ହୋଇଥିଲା ଝଡ଼ର ପ୍ରତ୍ୟାଶାରେ ଝଡ଼ର ମୁକାବିଲା କରିବାକୁ, ସେ ବି ନୁହେଁ ।

ସମସ୍ତେ ଘୋର ଅସୁସ୍ଥ ବୋଧ କଲେ । ପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ଝଡ଼ ନ ଆସିବାରୁ କେମିତି ଗୋଟାଏ ହତାଶ, ବିଫଳ ଏବଂ ବ୍ୟର୍ଥ ଲାଗିଗଲା ହଠାତ୍ । ସବୁ ଭାଙ୍ଗିରୁଜି ଦେଉ ବରଂ ଝଡ଼ ହିଁ ଆସୁ ବୋଲି ସେମାନେ ନିଃଶ୍ୱାସ ରୋଧି ଅପେକ୍ଷା କରିଥିଲେ ତ ! ସେଥିପାଇଁ ସେ ହସଟିକୁ ନେଇ ସେମାନେ କ'ଣ କରିବେ ବୁଝି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ସିଂହ ଗୁମ୍ଫା ଆଗରେ ସିଂହ ଗର୍ଜିବ, ସିଂହ ଝାମ୍ପିବ ବୋଲି

ଅପେକ୍ଷା କରୁଥିଲା ବେଳେ ହଠାତ୍ ହାତ ଉପରେ ଗଙ୍ଗଶିଉଳି ଫୁଲଟିଏ ଖସି ପଡ଼ିଲା । ନିହାତି ଅସୁସ୍ଥ ଲାଗିବା କଥା !

ସମସ୍ତଙ୍କ ସାମ୍ନାରେ ସେଇ ପାତଳ ହସଟିକୁ ଘୋଡ଼େଇ ହୋଇ କୃଷ୍ଣ ବାହିନୀପତି ପଦାକୁ ବାହାରି ଗଲେ । ତାଙ୍କ ପାଦଶବ୍ଦ କାହାରିକୁ ଶୁଭାଗଲା ନାହିଁ । କାନ୍ଥ ଘଣ୍ଟାଟି କେବଳ ଟିକ୍ ଟିକ୍ ଚାଲୁଥିଲା ପୁରୁଣା ହୃତ୍‌ପିଣ୍ଡଟିଏ ପରି ।

ରାଜୀବ ବାହିନୀପତି ଦୁମ୍ ଦୁମ୍ ହେଇ ଚାଲିଗଲା ଦୋ' ମହଲାରେ ତା' ଶୋଇବା ଘରକୁ । ସାନଭାଇ ରଞ୍ଜନ ଚାଲିଗଲା ଶେଷେଇଘର ଆଡ଼େ । ମଝିଆ ଦୁଇ,ଭାଇ ବୋହୂମାନେ, ନାତି ନାତୁଣୀମାନେ ଯେ ଯାହା ଦିଗରେ ବାହାରିଗଲେ ଏକୁଟିଆ ବସି ଘଟଣାଟାକୁ ନିରେଖିବା ପାଇଁ । ରାଜୀବ ଅନେକ ବର୍ଷ ଧରି ସେଇ-ଭଳି କହି ଆସିଛି; କିନ୍ତୁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଆଗରେ । ସମସ୍ତେ ଭାବିଛନ୍ତି ଯେ ଏମିତି ସେ ବାପ ପଛରେ ସିନା ପରୁଷ କଥା କହୁଥିବ, କିନ୍ତୁ କୃଷ୍ଣ ବାହିନୀପତି ସାମ୍ନାରେ ତା' ପାଟି ଫିଟିବ ନାହିଁ । ତଥାପି ରାଜୀବର ବୟାଳିଶ ବର୍ଷୀୟ ପୁରୁଷକାର ଉପରେ ସେମାନେ ତାଉ ଚଢ଼େଇ ଆସିଛନ୍ତି । ସେମିତି ବି ଦୈନନ୍ଦିନ ଘଟଣା ଘଟି ଆସିଛି ।... ଦିନେ ରାତି ଦଶଟାରେ ଘରକୁ ଫେରିଲାବେଳେ ବାଟରୁ ତା' ସାନପୁଅ କାନ୍ଦ ଶୁଣି ସେ ତାତି ଯାଇଥିଲା । ତାକୁ ସେତେବେଳେ ଖୁବ୍ ଭେକ ବି କରୁଥିଲା । ସେ ଧାଇଁଲାପରି ତା' ବଖରାରେ ପଶି ଭୟଙ୍କର ଚିତ୍କାର କରିଥିଲା । ପୁଅ ନ ହୋଇଥିଲେ ମାଇପ ଟୋଟିକୁ ହୁଏତ ଚିପି ଦେଇଥାନ୍ତା । ତା' ସ୍ତ୍ରୀ କିନ୍ତୁ ଆଦୌ ବିଚଳିତ ନ ହୋଇ ସୁକ୍ ସୁକ୍ କାନ୍ଦ ଭିତରେ କହିଥିଲା; "ବାପକୁ ହାତ ନ ପତେଇଲେ ଯଦି ଚଳିବାକୁ ତୁମର ବଳ ନାହିଁ, କାହିଁକି ପିଲାଝିଲା ଗୁଡ଼େ ଜନ୍ମ କରୁଥିଲ ? କାହିଁକି ବିଭା ହଉଥିଲ ? ମୁଁ ମୋ ପିଲା ପାଇଁ କାହାକୁ ଅମୂଲ କ୍ଷୀର ମାଗି ପାରିବି ନାହିଁ । ନ ହେଲେ ମତେ ଛାଡ଼ି ଦଉନା, ମୁଁ ଦୁଃଖ କରି ମୋ ପିଲାକୁ ପୋଷିବି !" ରାଜୀବକୁ ଦଶଦିଗ ଅନ୍ଧାର ଦିଶିଥିଲା । ସେ କାନ୍ଥରୁ ବନ୍ଧୁକ ଉଠାଇ ଆଣିଥିଲା, ବାପକୁ ଯୋଉଠି ପାଇବ ସେଇଠି ଲାଞ୍ଛିଦେବ ବୋଲି–"ଶଳା ବୁଢ଼ାକୁ ଏଥର ଖତମ କରିବି ।" ପାଗଳ ପରି ବାହାରି ପଡ଼ିଲା ବେଳକୁ ନୌକର ଟୋକା ଝୋଲାଟିଏ ଧରି ପଶିଆସିଲା । ତା' ଭିତରୁ କେଜିକିଆ ବଡ଼ ଅମୂଲ୍ ଡବାଟିଏ ଥୋଇଦେଇ ଆଡ଼େଇ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା ।

କୃଷ୍ଣ ବାହିନୀପତି ମାଲିକ୍ । ସମଗ୍ର ଖାନ୍‌ଦାନର ଏକଛତ୍ର ଅଧିପତି । ତାଙ୍କରି ଇଚ୍ଛାରେ ଉତ୍ତରମୁହାଁ ଘର । ତାଙ୍କରି ଇଚ୍ଛାରେ ଅଗଣାରେ ଅଗସ୍ତି ଗଛ । ତାଙ୍କରି ଇଚ୍ଛାରେ ବାଷକ ଧାନ କିଣିବାକୁ ଏକମାତ୍ର ବନଓ୍ୱାରିଲାଲ୍ । ଅଥଚ ଆଖପାଖ ସମସ୍ତଙ୍କ ଘରକୁ ଦକ୍ଷିଣମୁହାଁ ପବନ ଆସେ । ଅନେକଙ୍କ

ଅଗଣାରେ ଜାତି ଜାତି ଫୁଲ ଫୁଟେ । ସମସ୍ତଙ୍କ ଧାନ ପାଇଁ ସରକାରୀ ବ୍ୟବସାୟୀ ବସ୍ତାରେ କୋଡ଼ିଏ ଟଙ୍କା ଦିଏ । କିନ୍ତୁ କ'ଣ କରଯାଇ ପାରେ ? କୃଷ୍ଣ ବାହିନୀପତିଙ୍କୁ ବୁଝେଇବ କିଏ ?

ସେହିପରି ରଜୀବର ମନ ନଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ସେ ଡାକ୍ତରୀ ପଢ଼ି ପଢ଼ି ଆଉ ଡାକ୍ତର ହେଇପାରିଲା ନାହିଁ । ତା' ତଳଭଇ ଦି'ଟାଯାକ ଓକିଲତି ପଢ଼ି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ସାନଭଇ ଭିଡ଼ି ହଉଚି ବାଣିଜ୍ୟ ବିଦ୍ୟା ପଢ଼ିବ ନାହିଁ । ଶେଷକୁ ସେ ବି ଛାଡ଼ିଦେବ । ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ସବୁବେଳେ ସବୁ ନିଷ୍ପତ୍ତି କେବଳ ଜଣେ ନେଇଆସିଛି ଗତ ଚାଳିଶ ବର୍ଷ ଧରି । ଅନ୍ଧାର ଘରୁ ବାହାରିବାକୁ ବାଟ ନପାଇ ଗୋଟାଏ କାନ୍ଥରେ ସମସ୍ତେ ବାଡ଼େଇ ହେଉଛନ୍ତି । ପରସ୍ପର ପାଖରେ ଗୁଡ଼ାଏ ଅର୍ଥହୀନ କଥା କହୁଛନ୍ତି । ଚଟିଧରି ଫଟାଫଟି ହେଉଛନ୍ତି । ଭତଖିଆ ପାଖରେ ଥାଳି ଗିନା ଫୋପାଡ଼ୁଛନ୍ତି । ସାଧାରଣ କାରଣ ପାଇଁ ମା'ମାନେ ପିଲାଙ୍କୁ ମାଡ଼ ମାରୁଛନ୍ତି । ତଥାପି ପିଲାଙ୍କ ଜାମା କିଣା ହଉଚି ନିୟମିତ ଭାବରେ-- ପ୍ରତି ରଥଯାତ୍ରାକୁ, ଜନ୍ମଦିନକୁ, କୁମାରପୂର୍ଣ୍ଣିମାକୁ । ନାତି ନାତୁଣୀଙ୍କ ଯାବତୀୟ ପ୍ରୟୋଜନ ପାଇଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା ହେଉଛି ପ୍ରତିଦିନ । ରନ୍ଧାଶାଳରେ ଦୈନିକ ଆମିଷ ନିରାମିଷ ତରିଠା' ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଉଛି । ବାହାରେ ବାହିନୀପତିଙ୍କ ପରିବାରର ଇଜ୍ଜତ ଯେମିତି ଥିଲା ସେମିତି ରହିଛି ।

ସେଦିନ ଥିଲା କୁମାରପୂର୍ଣ୍ଣିମା । ସକାଳ ବଜାର ସରି ଆସିଲା ପରେ ନୌକର ଟୋକା ଗୋଟାଏ ଥାକ ନୂଆଲୁଗା ଆଣି ଭିତର ପିଣ୍ଡାରେ ଦୁମ୍‌କିନା ଥୋଇଦେଲା । ଛୋଟପିଲା ସବୁ ଝପଟିଆସି ବେଢ଼ିଗଲେ । ନୂଆଜାମା ଆସିଗଲା ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ । ଯେ ଯାହାର ବାଛି ପିନ୍ଧି ସାରିଲା ପରେ ଦାଣ୍ଡ ବଖରାରେ ଯାଇ ଜେଜେଙ୍କୁ ମୁଣ୍ଡିଆ ମାରିଥାନ୍ତେ; ଟଙ୍କା ମିଳିଥାନ୍ତା । ଜହ୍ନ ଉଇଁଥାନ୍ତା—ଏଡ଼େବଡ଼ ଥାଳିପଟ ପରି ପୂନେଇ ଜହ୍ନ । ଘରେ ବାହାରେ ଜହ୍ନ ଉଇଁ ଯାଇଥାନ୍ତା । ମହୋତ୍ସବର ଜହ୍ନ ।

କିନ୍ତୁ ବଡ଼ବୋହୂ ଓହ୍ଲେଇ ଆସି କେଜାଣି କାହିଁକି ତା' ତିନିଟା ପିଲାଙ୍କୁ ସେ ଗହଳି ଭିତରୁ ଓଟାରିନେଲା । ତାଇ ତାଇ ବଜେଇଦେଲା ସେମାନଙ୍କ ହସକୁରା ଗାଲମାନଙ୍କରେ ଚଟକଣା । ସେମାନେ ଆବାକାବା ହେଇ ଅନେଇଲେ । ଝିଙ୍କି ହେଲେ, କାନ୍ଦିଲେ । ତାକୁ ଦେଖି ଆଉ ଦୁଇ ବୋହୂ ମଧ୍ୟ ସେଇଆ କଲେ । ମା' ମାନଙ୍କର ରୋଷ, ପିଲାଙ୍କ କାନ୍ଦଣାରେ ମେଣ୍ଢାଶାଳରେ ନିଆଁ ଲାଗିଲା ପରି ଗୋଳ ଉଠିଲା । ବାପମାନେ ଉଠିଆସି ଠିଆହେଲେ ସେମାନଙ୍କ ପଛରେ । ନୌକର ଟୋକା ଲୁଗା ଗଣ୍ଠିଲିଟି ଫିଟେଇଦେଇ ବସିରହିଲା ବୋକାଙ୍କ ଭଳି ।

ରଜୀବ ପେଣ୍ଡମୁଣ୍ଡାରେ ହାତ ଭରାକରି ଖେପି ଆସିଲା ତାରି ଉପରକୁ । ସେ ଭୟରେ ଉଠି ଲେଉଟି ପଡ଼ୁ ପଡ଼ୁ ତା' ଅଣ୍ଟାରେ କଚକିନା ଗୋଟାଏ ଲାତ ବସିଗଲା । ସେ ପଡ଼ିଉଠି ଘୁସୁରିଗଲା ଅଗଣାକୁ ।

—"ଶଳା ଆସିଚି କାଙ୍ଗାଳଙ୍କୁ ଲୁଗା ବାଣ୍ଟିବାକୁ ? ଆଉ ପଡ଼ିଅଛୁ ହେଉଚି ଏ ଶଳା ଲୁଗା ବେଠିଆ, ମୂଲିଆଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଆମ ପାଇଁ ??"

ସେ ଗୋଡ଼ ମାରି ଦଳି ଚକଟି ସେ ନୂଆ ଜାମାପଟାକୁ ଛିନ୍ନଛତ୍ର କରି-ପକେଇଲ । ପିଲାଏ ଯାହା ଭେଁ ଭେଁ ହଉଥିଲେ, ଏତେବେଳେ ଆଖିନଦୀ ଥମେଇଲେ । ବଡ଼ ଦଦେଇଙ୍କୁ ପିଲାଏ ପ୍ରାଣେ ଭୟ କରନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ କିଏ କହି-ଦେଇଚି ଯେ ସେ ନିଶା ଖାଆନ୍ତି । ଅଣ୍ଡାରେ ସବୁବେଳେ ଏତେବଡ଼ ଛୁରୀ ଖୋସା ହେଇଥାଏ ।

ଭାଇ, ଭାଉଜ, ପିଲାମାନେ ସମସ୍ତେ ଆଡ଼ ହେଇଗଲେ । ସାପ ଖେଳ ଦେଖିଲା ଭଳି ସେମାନେ ଘେର ମାରି ଠିଆ ହୋଇଥାନ୍ତି । ମଝିରେ ପାଗଳ ପରି ଗର୍ଜାଉଥିବା ସେ ଛୋଟ ଛୋଟ ନାଲିନେଳି ଜାମାଯୋଡ଼, ଶାଢ଼ୀ, ପ୍ଲାଷ୍ଟିକ ମୁଣା-ମାନଙ୍କରେ ବଡ଼ ପେଣ୍ଟସାଟ ସବୁ ଚକଟି ପକଉଥାଏ । ଘାତ ମାଡ଼ରେ ଛିଟିକି ପଡ଼ୁଥାନ୍ତି ସେ ସବୁ କୁଆଁରି ପୁନେଇଁର ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ଜହ୍ନପରି ।

ଏତିକିବେଳେ କୃଷ୍ଣ ବାହିନୀପତି ଆସି ପିଣ୍ଡା ମୁଣ୍ଡରେ ଠିଆ ହେଇଗଲେ । ଗର୍ଜାଉ ସେଇଭଳି ଚକଟି ଲାଗିଥାଏ । କହୁଥାଏ, "ଶଳା, ଗୋଟାଏ ପଚିଆଗ ଗୁଲିଚି । ଆମେ କ'ଣ ଏଠି ଖାଲି ବେଧପିଲା ଗୋଠ କରି ପଡ଼ିଚୁ । ମେଣ୍ଢା ପୋଷି ପଲ ମଡ଼େଇଲା ପରି ସେ ଆମକୁ ପଡ଼ି ଖଞ୍ଜୁଥିବ ? ମାର୍ ଶାଲା । ଯାଃ ଶାଲା ! ହମ୍ ନହିଁ ମାଁଗ୍‌ତା ! ଶଳା ତୋ ପଇସା, ଜମିବାଡ଼ି, କୋଠା କୋଉଠୁ ଆଣିଚୁ ମୁଁ ଜାଣି ନାହିଁ ? ଶାଲା, ବୁଢ଼ା ଟାଉଟର । କେତେ ଲୋକଙ୍କୁ ନ ଠକିଚୁ । କେତେ ଜୁଆ ନ ଖେଳିଚୁ ? ହମ୍ ସବ୍ ଜାନ୍‌ତା ହେ । ତତେ ଶଳା ମୁଁ ଫାଶୀ ଚଢ଼େଇ ଦେବି । ଏ ବଙ୍ଗଳାକୁ ନିଆଁ ଲଗେଇ ଦେବି । ଶାଲା, ମୁଁ ଏଠି ଆଉ ଏକ ମିନିଟ୍ ରହିବାକୁ ଗ୍ଲହେଁ ନାହିଁ ।"

ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଖିରେ ପଲକ ନ ପଡ଼ିବା, ସମସ୍ତଙ୍କ ପିତୁଳା ସ୍ଥିର ହୋଇ ଯାଇଥିବା ସେ ଦେଖି ପାରୁ ନ ଥିଲା । ଗ୍ଲରିଆଡ଼ୁ କ'ଣଟାଏ ପାକଳ କାଟି ଘେରି ଆସୁଥିବା ସେ ଅନୁଭବି ପାରୁ ନ ଥିଲା । ତା'ର ଦୁବ୍ରଦୁବ୍ର ପାଦଶବ୍ଦ ଲୁଗା ଉପରେ ଧିମେଇ ଗଲା । ଲିଭିଗଲା । ତା' ସଁ ସଁ ନିଃଶ୍ୱାସ ତାକୁ ଖୁବ୍ ନିକଟରେ ଶୁଣାଗଲା । ସେ ବୁଲି ଗ୍ଲହିଁ ଦେଖିଲା ବାପ ଠିଆ ହେଇଚି !

ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ରହି ପୁଣି ଚକଟିଲା ଲୁଗାକୁ । ଗର୍ଜିଲା, ଗୋଡ଼ ଫାଙ୍କରେ ଚଉ ହାତକୁ ଅଣ୍ଡାରେ ରଖି ଠିଆ ହେଲା ନୂଆ ଜାମାର ବିପର୍ଯ୍ୟସ୍ତ ଲୁଗା ଉପରେ । ଦାନ୍ତ କାମୁଡ଼ି ଅନେଇଲା କୃଷ୍ଣ ବାହିନୀପତିକୁ ।

କୃଷ୍ଣ ବାହିନୀପତିଙ୍କ ଭୃକୁଟି କୁଞ୍ଚେଇ ଗଲା । ମୁହଁର ରେଖା ସବୁ ଇସ୍ପାତ୍ ତାର ପରି ଟାଣିଗଲା । ସ୍ତବ୍ଧ ହେଇଗଲା ଗ୍ଲରିଆଡ଼ ଝଡ଼ର ପ୍ରତୀକ୍ଷାରେ ।

ଓଃ, କେତେ ଦିନର ପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ସେ ଝଡ଼ ! ଲୁହା ଜଂଜିର ଛିଣ୍ଡେଇବାର, ଚୁନ୍ଦା ଅମୁହାଁ ଦେଉଳକୁ ଭଙ୍ଗି ଦେବାର ଝଡ଼ । ମୁକ୍ତି ! ସ୍ୱାଭାବିକ ହାତଗୋଡ଼ ମୁକୁଳି ଯିବାର ସ୍ୱାଧୀନତା । ଏକୁଟିଆ ନିଗଳନ୍ତ ଖସି ପଡ଼ିବାର ଭୟ । ଏଣେ ପୁଣି ସୁଅରେ ଭସି ଯିବାର ଆତଙ୍କ । ନିଥାଁର କଳିଯିବାର ମୋହ । ଭୟାବହ ଝଡ଼ । ପ୍ରିୟ, ପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ଚକ୍ରାନ୍ତ ବିଦ୍ରୋହର ଝଡ଼ ।

କିନ୍ତୁ ଆକାଶର ଗୁଳ୍ଫି ଫଟି ଯାଇଥିଲା । ଝଡ଼ ହୋଇ ନ ଥିଲା ।

କୃଷ୍ଣ ବାହିନୀପତି ପାତଳ ହସଟିଏ ଘୋଡ଼େଇ ନୀରବ ହୋଇ ବାହାରି ଯାଉଥିଲେ ପଦାକୁ । ରଜୀବ୍ ତା' ଶୋଇବା ଘରକୁ ସିନା ଉଠି ଯାଇଥିଲା, ସେଠି କିନ୍ତୁ ରହିପାରିଲା ନାହିଁ । ସେମିତି ପକେଟରେ ହାତ ପୁରେଇ ପହିଜ କାଟୁଥାଏ । ତା' ଭୂରୁ ଓହଳି ରହିଥାଏ । ସେ ଫଟ୍‌କିନା ବୁଲିପଡ଼ି ବାହାରି ଆସିଲା । ଓହ୍ଲେଇଗଲା ତଳକୁ ଏବଂ ଦାଣ୍ଡକୁ ।

ବାଟରେ ସାନଭାଇ ରବି ସାଙ୍ଗେ ଦେଖା ହେଲା । ସେ ଆଖି ଟେକି ଥରେ ଚାହିଁଲା । ତା'ପରେ ଚାଲିଗଲା ମୁହଁପୋତି । —"କିଏ ସେଇଟା ଇଡିଅଟ୍ କାହାଁକା ! ଶାଳା, ମାଇପ ବୋଲକର : ଅକର୍ମଣ୍ୟ ଭର୍ଦା । ଓଃ ତା' ଚେହେରା କେମିତି ସେ ବୁଢ଼ା ଟାଉଟର ଭଳି ଦିଶି ଆସିଲାଣି । ବେକୁବ୍ କାହାଁକା ! ମଲା ଧଣ୍ଡସାପ ପରି ପଡ଼ିଥାଏ, ଦି'ଓଳି ଭାତ ଗଣ୍ଡେ ଖାଇ ମନ୍ଦା ବଢ଼ଉଥାଏ । ଏମିତି ଯାଇ ବାହାରେ ଗ୍ୱ'କପେ ଖାଇବାକୁ ଅଣ୍ଟାରେ ବଳ ନାହିଁ । ଯା'ଠୁ ଅନ୍ତତଃ ଶହେ ଗଜ ଦୂରରେ ନ ରହିଲେ ନିଃଶ୍ୱାସ ରୁନ୍ଧି ହେଇଯିବ । —ରଜୀବ ପିଉଥିବା ସିଗ୍ରେଟ୍‌ଟାକୁ ମୁହଁରୁ କାଢ଼ି ଜୋରରେ ତଳକୁ ଫିଙ୍ଗି ଦେଲା । ଶେଷ ଧୂଆଁ କଳେ ଛାଡ଼ିଦେଇ ବଜାର ଆଡ଼କୁ ମୋଡ଼ିଗଲା ।

ରଞ୍ଜନ ସକାଳୁ ଜଳଖିଆ ଖାଇଦେଇ ବୁଲିବାକୁ ବାହାରିପଡ଼େ । ସେ ଏବେ ବୁଢ଼ା ବାପର ଅଲିଅଳ ପୁଅ । ଏକୁଡ଼ିଶାଳରୁ ମା' ଝିଆ ପିଲଟା ତ ! ସେ ବାପ ଆଡ଼େ ଆଉଜି ରହିଥାଏ । ତା'ର ଝୁଙ୍କ୍ ଲାଗିଛି ସେ ବ୍ୟବସାୟ କରିବ, ଦୋକାନ କରିବ । ଝିଅଙ୍କ ମୁଡି, ମାଳି ଦୋକାନ । ମହିଳା କଲେଜ ସାମ୍ନାରେ କରିବ । ସବୁଦିନ ଦୋକାନ ଦୁଆରେ ପ୍ରଜାପତି ଉଡ଼ି ବୁଲିବେ । କି ବଢ଼ିଆ ! ସେ ଆଉ ପାଠ ପଢ଼ି କ'ଣ କରିବ ? ବାଣିଜ୍ୟ ବିଦ୍ୟାର ସାର କଥାଯାକ ସେ ଜାଣି ଗଲାଣି । ଏଣିକି ତାକୁ ପ୍ରୟୋଗ କରିବା କଥା । ଚାଳିଶ, ପଚାଶ ହଜାର ଟଙ୍କାରେ ସେ ବିଜିନେସ୍ କରିବ । ଗୋଟାଏ ସଫାରି ସୁଟ୍ କରେଇଛି ବାପକୁ କହି । ତହେଲେ ଭାଇନା ତ ସବୁଯାକ ଚକଟି ପକେଇଲା । ତା'ମନ ସେଥିପାଇଁ ଭାରି ଉଣା । ସେ କେତେଥର ଭାବିଛି ମୁଠା ଟାଣକରି ବକ୍‌ସିଂ କରିବା ଢଙ୍ଗରେ ରଜୀବ ବାହିନୀପତିର ତଳ ଥୋଡ଼ି ଉଡ଼େଇ ଦିଅନ୍ତା । ଭାଇନା ତାକୁ କେଜାଣି କାହିଁକି ଜମା ସୁଖ ପାଏନାହିଁ । ଆଉ ସେ ଭାଉଜ ମଧ୍ୟ ଭାରି ଢପଡ଼ଙ୍ଗରି । ଛୋଟ

ଘର ଝିଅ । ଏଠିକି ଆସି ଖାଇବାକୁ ପିନ୍ଧିବାକୁ ପାଇବାନ୍ତୁ କାହାକୁ ଖାତିର କରୁନାହିଁ । ପୁରୁଣା ଘର-ଭଙ୍ଗେଇ ସେ ତମ୍ପମୁହିଁ । ଏ ଭଉନାଟା ବି ଶଳା ମାଇଚିଆ । ତାରି କଥାରେ କାନ ଧରି ଉଠୁଚି ବସୁଚି ।

ରଞ୍ଜନ ଘଣ୍ଟାରେ ଗୋଡ଼ିଟାକୁ ଖୁଣ୍ଟେଇ ପକେଇଲା । ଶୂନ୍ୟକୁ ଦୁଇ ଘୁରି ବକ୍‌ସିଂ ମାରି ଦେଇଗଲା । ବଡ଼ ଭଉନାଟା ଗୋଟାଏ ବୁଢ଼ା ବେକାରିଆ । ଏଠି ସେଠି ଟାଉଟରଙ୍କ ସାଙ୍ଗ । ଗଞ୍ଜେଇ, ମଦ, ତାସ୍ ଖେଳରେ ଦିନ କାଟେ । ସବୁଠି ବାପ ନାଁରେ କୁତ୍ସା କରେ । ନମକ୍ ହାରାମ୍ ଶଳା । ଏଠୁ ଯିବ ଯିବ କହୁଚି, ଯାଉନାହିଁ କାହିଁକି ? ସେ ଏଠୁ ଗଲେ ଯୋଡ଼ାଏ ଦିନରେ ଗଛତଳେ ପଡ଼ି ମରିଯିବ । ରୋଜଗାର ତ ପଇସାଟିଏ ନାହିଁ—କଥା ଯେ ପର୍ବତ ପରି ! ହୁଁ !!

'କାମ କ'ଣ ହବ ? ବାହିନୀପତି ଘରେ କ'ଣ ପଇସା ନାହିଁ ?' ଯୁକ୍ତି କରନ୍ତି ରବି ଆଉ ରମୁ—ରବୀନ୍ଦ୍ର ଏବଂ ରମଣେନ୍ଦ୍ର । ଯୋଡ଼ିକ ଯାକ ଖୁବ୍ ସାଙ୍ଗ । ଏକାଠି ଖାଆନ୍ତି, ଏକାଠି ବୁଲନ୍ତି । କେବେ କୌଣସି ଆପତ୍ତି ଅଭିଯୋଗ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ରଜୀବ ସେମାନଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ଚିଡ଼େ । କହେ ସେ ଯୋଡ଼ାକ ହଳେ ବଳଦ । କୁଣ୍ଡାପାଣି ଖାଇ ଲଙ୍ଗଳ ଟାଣିବାକୁ ଜନ୍ମ ହେଇଛନ୍ତି । ପଘାରେ ବନ୍ଧା ପଡ଼ିଲେ ତାଙ୍କୁ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ଲାଗେ; ନିଦ ମାଡ଼େ । ସେମାନଙ୍କ ମାଇପମାନେ ମଧ୍ୟ ଯୋଡ଼ିଏ ମାଈ ଘୁଷୁରି । ଅତି ଅସନି, ଅଳ୍ପଲୁକି ମାଦଳ । ତାଙ୍କୁ ପୁରୁଷ ଦେଖିଲେ କୌଣସି ବିକ୍ରିୟା ହୁଏନାହିଁ । ସେମାନେ ଖୁସିରେ ଖାଇପିଇ ଉଷୁମ ବଖରଟିମାନଙ୍କରେ ମନ୍ଦା ମଡ଼େଇ ବସିଥାନ୍ତି । ତାଙ୍କ କୋଡ଼ରେ ସବୁବେଳେ କଅଁଳା ପିଲଟିଏ କୁଁ କୁଁ କରୁଥାଏ ।

ରବି, ରମ୍ ଏ ଯାଏଁ ଚିନ୍ତା କରିବା ଶିଖି ନାହାନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ ମଟେଇବାକୁ ରଜୀବକୁ ଅନେକ ଦିନ ଲାଗିଗଲା । ଏବେ ସେମାନେ ମୁହଁ ଭରି କରି ଅମାନିଆ ବଳଦ ପରି ବାପକୁ ବେଖାତିର୍ କଲେଣି । ତାଙ୍କୁ ଯେଉଁ ଖେତକୁ ଅଡ଼େଇ ନେବ, ସେମାନେ ପାକୁଳି କରି କରି ସେଇ ଖେତରେ ପଶିବେ । କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ଦୈବାତ୍ ଯଦି ଏଠା ଛାଡ଼ି ବାହାରିଯାନ୍ତି କରିବେ କ'ଣ ? ଖାଇବେ କୋଉଠୁ ? ମଜୁରୀ ଲାଗିବାକୁ ସୁଦ୍ଧା ସେମାନଙ୍କର ଯୋଗ୍ୟତା ନାହିଁ । ନ ଥାଉ । ଉପାର୍ଜନ କରି ନ ପାରି ମରନ୍ତୁ ଯାନ୍ତେ ! ସେ ବଞ୍ଚିଥିଲେ କେତେ, ମଲେ କେତେ !

ରଜୀବ ପୁରୁଣା ଅଭ୍ୟାସରେ ପଶିଗଲା ବଜାରର ପଶ୍ଚିମପଟ ଘ୍ୟ' ଦୋକାନରେ ।

ବାଙ୍କା ଘ୍ୟ' ଦୋକାନ ବାହାରକୁ ଯାହା ଦିଶେ ତା' ନୁହଁ । ଦିନରେ ଯାହା ଦିଶେ ରତିରେ ତା' ନୁହଁ । ଦିନ ଏଗାରଟାରେ ରଜୀବ ପଶି ଆସୁଥିବାର ଦେଖି ବାଙ୍କନିଧି ସାହୁ ସାମାନ୍ୟ ଆଟଙ୍କିତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ରଜୀବ କିଛି ନ କହି

ଗୋଟାଏ କଣକିଆ ଟେବୁଲ ପାଖରେ ବସି ପଡ଼ି କିଛି ସମୟ ପରେ କପେ ଚା' ପାଇଁ ବରଗଦ କଲା । ଏବେ ଅଳ୍ପଦିନ ତଳେ ସେ ସମସ୍ତଙ୍କ ହାତ ଉଧାରି ଶୁଝି ଦେଲା । ପ୍ରାୟ ହଜାରେ ଟଙ୍କା । କୋଉଠୁ ଯୋଗାଡ଼ କଲା ହଜାରେ ଟଙ୍କା ? ଲୋକେ ଚୁପ୍‌ଚାପ୍ ହଉଥିଲେ ଯେ ତା' ପୂର୍ବର ବେଙ୍କ୍ ଡକେଇତିରେ ବୋଧେ ରାଜୀବର ହାତ ଥିଲା !

ରାଜୀବ୍ ଚା' ପିଇଲାବେଳେ ଭାବି ପର୍ସଟିକୁ ଅନ୍ୟମନସ୍କ ଭାବରେ ଗଡ଼ଉଥାଏ । ସେ ନିଶ୍ଚୟ ଆମ୍ବାସେଡ଼ୋର୍ ଚଢ଼ି ପାରିଥାନ୍ତା । ତା' ନିଜ ଉପାର୍ଜନରୁ ତା' ସାଙ୍ଗମାନଙ୍କୁ ରାତିଏ ମନଇଚ୍ଛା ଭଲ ମାଲ୍ ପିଆଇ ପାରିଥାନ୍ତା । ସିମ୍‌ଲାରେ ସପ୍ତାହେ ରହି ଛୁଟି କଟେଇ ପାରିଥାନ୍ତା । ତା' ପାଖରେ ହଜାରେ ଲୋକ ଖଟିଥାନ୍ତେ । ସେ ସିଗାର୍ ଲଗେଇ ଦଫ୍‌ତରରେ ବସୁଥାନ୍ତା । ସେକ୍ରେଟେରୀ ଥାନ୍ତା ଗୋଟାଏ ସ୍ମାର୍ଟ ସାଇବାଣୀ... । ଏ ସବୁ ରାଜୀବର ନିତିଦିନିଆ ସ୍ୱପ୍ନ ଗତ କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷ ଧରି ।

କିନ୍ତୁ ସେ କିଛି କରି ପାରି ନାହିଁ । ବାପର ବଚସର ଭୃତ୍ୟ ସ୍କୁଲ ପିଲଟିଏ ପରି ସେ ତା'ର ଦିନ ଖର୍ଚ୍ଚ ପାଇଁ ବାପକୁ ହାତ ପତେଇ ଆସିଛି । ତା'ର ପେଣ୍ଟ ସାର୍ଟ ମୋଜା ଯୋତା ସବୁ ବାପ କିଣିଆଣି ଦେଇଚି । ନିଜେ ଯାଇ ଦୋକାନରୁ ଇଚ୍ଛାମତେ କିଣିବାର ସୁଯୋଗ ସେ ପାଇ ନାହିଁ । ତା'ଅଭାବକୁ ନେଇ ସେ କେବେହେଲେ ବଞ୍ଚି ପାରି ନାହିଁ । ଯାହା ଯେତେବେଳେ ଦରକାର, ସବୁ ଆସି ଖଞ୍ଜି ହେଇ ଯାଇଛି । ଏଇ କେତେବର୍ଷ ହେବ ତାକୁ ପ୍ରତିମାସ ଗୋଟିଏ ଲଫାପା ଭିତରେ ପାଞ୍ଚଶ ଟଙ୍କା ମିଳେ । ତାକୁ ସେ କହେ ଧୂଆଁ ପାଣି ଖର୍ଚ୍ଚ । ବାପ ଜାଣେ ଏବଂ ଯୋଗାଇ ଦିଏ । ଓଃ, ଏଭଳି ନିର୍ମମ ଭାବରେ ମୋଲାଏମ୍ ପାଟ ଡୋରରେ ଆସ୍ତେ ଚିପି ଚିପି ମଣିଷକୁ ହତ୍ୟା କରିବା ସେ ଆଉ ବରଦାସ୍ତ କରି ପାରିବ ନାହିଁ ।

ସେ ତା' ଅଜାଣତରେ ଟେବୁଲ ଉପରେ ବିଧାଟାଏ ବସେଇ ଦେଲା । ଚା, କପ୍ ଉଛୁଳି ତଳେ ପଡ଼ିଗଲା । ଦୌଡ଼ି ଆସିଲା ବାଙ୍କା ସାହୁ । ତତବର ହେଇ ନିଜେ ଜନା ଲଗେଇ ସଫା କରି ପକେଇଲା । ଡାକ ଛାଡ଼ିଲା ନୌକର ଟୋକାକୁ ତଳୁ କପ୍ ପ୍ଲେଟ ଗୋଟେଇ ନେବା ପାଇଁ

"ଆପଣ ସାର୍ ଏଠି କାହିଁକି ବସିଲେ ? ଉଠନ୍ତୁ ଆର ଟେବୁଲକୁ ଯିବା । ଆରେ ହେ, ଟୋକା ! ସାହେବଙ୍କ ପାଇଁ ଚିଙ୍ଗୁଡ଼ି କଟ୍‌ଲେଟ୍ ଗୋଟାଏ ପ୍ଲେଟ୍ ଆଣିବୁ ।"

ରାଜୀବ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ ବସିଥାଏ । ବୁକୁ ଉପରେ ହାତ ଛନ୍ଦି ସାମ୍ନାକୁ ଆଖି ମଟକା ନ ପକାଇ ଚାହିଁଥାଏ । ବାଙ୍କା ଦୋହରାଇଲା, "ସାର୍, ଉଠନ୍ତୁ ଆର ଟେବୁଲକୁ ଯିବା ।"

ରଜୀବ ଚିଡ଼େ ନ ଘୁଞ୍ଚି ପଚାରିଲା, "କାହିଁକି ?" ଅତି ରୁକ୍ଷ ଅମାନିଆ ସ୍ୱର !

ବାଙ୍କା ଅଳ୍ପ ହସି କହିଲା, "ଏଇ ଅଧଘଣ୍ଟାଏ ଆଗରୁ ପୁଣ ବୁଢ଼ାବାବୁ ଆପଣ ଯୋଉଠି ବସିଛନ୍ତି ସେଇଠି ବସି ଚା' ପିଇ ଗଲେ ।"

ରଜୀବ ଛପ୍‌କିନା ନିଜ ବାହୁକୁ ଭିଡ଼ି ଧରିଲା । ବୁଢ଼ାବାବୁ ମାନେ କୃଷ୍ଣ ବାହିନୀପତି ! ସେ ଅଞ୍ଚଳର ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ସେଇ ବୁଢ଼ା ହିଁ ଏକମାତ୍ର ମାନ୍ୟ-ଗଣ୍ୟ ଲୋକ, ଏକମାତ୍ର ଧନୀ, ଏକମାତ୍ର ଭୟଙ୍କର ମଣିଷ; ଏକମାତ୍ର ଏମ୍. ଏଲ୍ ଏ, ଏକମାତ୍ର ମନ୍ତ୍ରୀ । ସେ ଆସି ବାଙ୍କା ଦୋକାନରେ ବସି ଚା' ଖାଇଲଣି ? ଏଠିକି ସେ ବୁଢ଼ା କାହିଁକି ଆସିଲା ?

କିଛି ନ ଜାଣିବା ଢଙ୍ଗରେ ପଚାରିଲା, "କୋଉ ବୁଢ଼ାବାବୁ ?"

ବାଙ୍କା ଭୁରୁ କୁଞ୍ଚେଇ ରଜୀବକୁ ଫିକ୍‌କିନା ହସି ଦେଇ କହିଲା—"ଏ ଖଣ୍ଡ ମଣ୍ଡଳରେ ବୁଢ଼ାବାବୁ ଆଉ କେଇ ଜଣ କି ?"

କୃଷ୍ଣ ବାହିନୀପତି କ'ଣ ଆମଭଳି ଗୋଲାମମାନଙ୍କ ଚା' ଦୋକାନକୁ କେବେ ପଶିପାରିବ ? ସେ ତ କେବେ ନଇଁ ପାରିବ ନାହିଁ । ରଜୀବ ପାଟି ଫିଟେଇ ପଚାରିଲା । "କ'ଣ ଆଜି ଚାଲି ଆସିଥିଲା ଭୁଲ୍‌ରେ ?" ମନେ ମନେ ଉଲ୍ଲସିତ ହେଲା; ଆଜି ମାଡ଼ ବସିଚି ତ ଅଣ୍ଟା ଉପରେ ।

ବାଙ୍କା ଚାରିଆଡ଼କୁ ଏବଂ ପଛକୁ ଚାହିଁଦେଇ ମୁହଁ ପାଖେଇ ନେଇ କହିଲା, "ଏମିତି କେତେଥର ଆସିଲେଣି । ସେଇ କୋଣଟାରେ ଦାଣ୍ଡକୁ ପଛକରି ବସନ୍ତି । କପେ ଚା' ଖାଇଦେଇ ଉଠିଯାନ୍ତି । କେତେ ଲୋକ ଦେଖିଲେଣି । କହୁଥିଲେ ଯେ ବୁଢ଼ା ଏବେ ଖୁବ୍ ଦୁର୍ବଳ ହେଇଗଲେଣି ।"

ବଜାରୀ ଚାଲୁ ଚା' ଦୋକାନରେ କାହିଁକି କୃଷ୍ଣ ବାହିନୀପତି ଆସି ଚା' ଖାଉଚି ? ତା'ର କ'ଣ ଆଉ ବଂଶମର୍ଯ୍ୟାଦାକୁ ଖାତିର୍ ନାହିଁ ? ନା ମୁଣ୍ଡ ପାଗଳ ହେଲଣି ? ସେ ଏବେ ସବୁମନ୍ତେ ଆମକୁ ମାରିବାକୁ ବସିଲଣି । ଘରେ ଗୋଟାଏ ଯେଉଁ ଟେକ ଥିଲା ତାକୁ ଏମିତି ଦି'ଟକିଆର କାହିଁକି କରିଦେଉଚି ?

ହଠାତ୍ ମନେ ପଡ଼ିଗଲା, 'ବୁଢ଼ା ଏବେ ଦୁର୍ବଳ ହେଇଗଲେଣି !' ରଜୀବ ବାଙ୍କା ସାହୁକୁ ଏଥର ପ୍ରଶ୍ନ କଲାବେଳେ ତା' ସ୍ୱରରେ ସାମାନ୍ୟ ଉଦ୍‌ବେଗକୁ ଲୁଚେଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । "ଆଚ୍ଛା କିଏ ସେ କହୁଥିଲା ବୁଢ଼ା ଦୁର୍ବଳ ହେଇଗଲାଣି ବୋଲି ?"

ବାଙ୍କା ସାହୁ ତା' ଢଙ୍ଗରେ ଭରି ଚାଲାକ୍ । ସେ ମଣିଷର ଆଖି ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଦେଲେ ତା' ମନକଥା କହି ଦେଇପାରେ । ଆତ୍ମୀୟତାର ଆବେଗ ନେଇ କହିଲା, "କିଏ ଆଉ କହିବ ସାର୍ ? ମୁଁ ତ ନିଜେ ଦେଖୁଛି ବୁଢ଼ାଙ୍କର ଅଧେ

ଦେହ ଭାଙ୍ଗିଯାଇଛି । ମୁହଁରେ ଆଉ ସେ ପୂର୍ବ ତେଜ ନାହିଁ । କ'ଣ ତାଙ୍କ ଦେହପା' ଭଲ ରହୁନାହିଁ କି ?"

ଗଜୀବ କିଛି ନ କହି ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ସିଗ୍ରେଟ୍ ଲଗେଇଲା । "ବୁଢ଼ା ଦେହ ଭଲ ଅଛି ତ ।"

"ହେଇଥିବ ସାର୍, ଆପଣ ଯେବେ କହୁଚନ୍ତି ! ମାତ୍ର ବୁଢ଼ା ଝଡ଼ି ଗଲେଣି । ଆଉ ଆଗଭଳି ପିନ୍ଧାପିନ୍ଧି ମଧ୍ୟ ନାହିଁ । ଆଜି ତ ମୁଁ ପାଖରେ ଥାଇ ଦେଖିଚି । ତାଙ୍କ ଧୋତିରେ ଜଂଘ ପାଖରେ ଗୋଟାଏ ତାଳି ପଡ଼ିଥିଲା ।"

'ସ୍ଟପ୍‌ବେ' କହି ଚିହିଁକି ଉଠିଲା ଗଜୀବ । ଚମକି ଘୁଞ୍ଚିଗଲା ବାଙ୍କା ସାହୁ ସେ ପାଖରୁ । ତା ପାଖକୁ ଅତି ଧୀରେ ମାଡ଼ିଆସି ଗଜୀବ କହିଲା, "ଦେଖ୍ ବାଙ୍କା, ତୁ ଯଦି ଏଭଳି ମିଛକଥା ଆଉଥରେ କହୁ......।" ଅଧା ଅଧା ବାକ୍ୟର ଅର୍ଥ ବାଙ୍କା ସାହୁ ପାଇଁ ଖୁବ୍ ସ୍ପଷ୍ଟ । ସେ ଛେପ ଢୋକିଲା । କ'ଣ କହିବାକୁ ଯାଉଥିଲା ; ପାଟି ଫିଟିଲା ନାହିଁ ।

ଗଜୀବ ଓହ୍ଲେଇଗଲା ରାସ୍ତାକୁ । ତଳକୁ ମୁଣ୍ଡ ପୋତି ଖୁବ୍ ଧୀରେ ସିଗ୍ରେଟ୍ ପିଇ ପିଇ ସେ ଘରମୁହାଁ ଆଗେଇ ଯାଉଥିଲା । ମନେ ପଡ଼ିଗଲା ଗତ ରାତିର ଛୋଟ ଘଟଣା । ଗେଷ୍ଟ୍ରୋ କଗୁ ଠିଆ ହୋଇଥାଏ କାନ୍ଧରେ ଗାମୁଛା ପକେଇ "କିବ୍‌ବେ, ଏ ବୁଢ଼ା କୁକୁଡ଼ା କୋଉଠୁ ଆସିଲା । ରଖିଦେ ତୋ' ବୁଢ଼ାକୁ ଖାଇବାକୁ ଦବୁ ।" "ଆପଣ ବାବୁ, ନ ଖାଇ କାହିଁ ଫିଙ୍ଗୁଛନ୍ତି । ଆଜି ସମସ୍ତେ ଖୁସିରେ ଖାଉଛନ୍ତି ! ଆଉ ବୁଢ଼ାବାବୁ ତ କେବେଠୁ ଆମିଷ ଛାଡ଼ି ଦେଲେଣି । ଆଉ ତାଙ୍କର ଖାଇବାରେ ଆଗଭଳି ଶ୍ରଦ୍ଧା ଅଛି କି ? ଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା, ତାଙ୍କ ପାଇଁ କିଛି ତ ଭଲ ଜିନିଷ ବଳୁନାହିଁ । ପିଲାମାନେ ଆଉ ମା'ମାନେ ଡେକ୍‌ଚି ପୋଛି ବାଣ୍ଟି ଆଣୁଛନ୍ତି ।"

"କାହିଁ ମାଲିକେ ଆଗ ଖାଇ ଦଉନାହାନ୍ତି । ବଳକା ହେଲେ ଆମେ ସିନା ଖାଇବୁ ।"

"ନାହିଁ ବାବୁ, ହୁକୁମ୍ ପର ହେଇଚି ସମସ୍ତେ ଖାଇ ସାରିଲେ ତାଙ୍କୁ ଡାକି-ବାକୁ ଯିବି ।" ଗଜୀବ ରାସ୍ତାରେ ଥମି ଯାଇଥିଲା । ସିଗ୍ରେଟଟା ହାତରେ ସେମିତି ଜୁହୁଳୁଥିଲା ।

'ଆବେ ଯା' କହି ସିଗ୍ରେଟ୍‌ଟାକୁ ଛାଟିଦେଲା ଏବଂ ବଡ଼ ବଡ଼ ପାହୁଣ୍ଡ ପକେଇ ଚାଲିଗଲା କିଛିବାଟ......। 'ଶୁଣ ଗଜୀବ୍, ତୁ ଡାକ୍ତରୀ କଲୁନାହିଁ ବୋଲି ତୋର କିଛି ଅଭାବ ହେଇଯିବ ଏ କଥା ନୁହେଁ । ତୁ ଡାକ୍ତରଟିଏ ହେଇଥିଲେ ମୋ ମର୍ଯ୍ୟାଦା ବଢ଼ିଥାନ୍ତା । ଲୋକେ କହିଥାନ୍ତେ କୃଷ୍ଣ ବାହିନୀପତି ପୁଅ ଯୋଗ୍ୟ ହେଇ ବାହାରିଲା......।'

ରଙ୍ଗୀବ ପୁଣି ଧିମେଇ ଯାଉଥିଲା । ସେ ଯାହାହେଉ ପଛେ, ବୁଢ଼ାଟା ନିହାତି ଅସହ୍ୟ ବୋଝଭଳି ମଡ଼େଇ ହେଇ ପଡ଼ିଛି । ଏଠୁ ମୁକୁଳି ନ ଗଲେ ଆଉ ରକ୍ଷା ନାହିଁ । ଯୁଦ୍ଧ ଘୋଷଣା ହେଇଗଲା ପରେ ଆଉ ପଛେଇବାର ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠୁ ନାହିଁ । ଯାହା ହବାର ହବ...। ହୁଁ କୁଆଁର ପୁନେଇ–ଆସର ଯାଃ...ନୂଆ ଜାମା ବଣ୍ଟାହବ ହଳିଆ ମୂଲିଆମାନଙ୍କୁ ? ନାହିଁ ? ତୁ ନିଜେ ସେଥିରୁ ଖଣ୍ଡେ ପିନ୍ଧୁନୁ ?

ହାଉକିନା ରଙ୍ଗୀବର ମନେ ପଡ଼ିଗଲା, ବାଙ୍କା କହୁଚି, "ମୁଁ ଦେଖିଚି ପର ବୁଢ଼ାବାବୁଙ୍କ ଧୋତିରେ ଗୋଟାଏ ଦାଗ ପଡ଼ିଥିଲା...। ବୁଢ଼ାବାବୁଙ୍କ ଦେହ ଅସୁସ୍ଥ... ସେ ଅଧେ ଝଡ଼ିଗଲେଣି ।"

ରଙ୍ଗୀବ ଘର ସାମ୍ନାରେ ପହଞ୍ଚିଲା ବେଳକୁ ତାକୁ ଭେକ କରୁଥିଲା । ସେ କିନ୍ତୁ ସ୍ଥିର କରି ସାରିଥିଲା ଯେ ସେଦିନ ସେ ଖାଇବନାହିଁ । ସେ ଏତେ ରାଗିଛି । ଏତେ କଥା ବକିଚି । ଏମିତି ସାମ୍ନାସାମ୍ନି ମୁକାବିଲା ହେଇଚି । କ'ଣ ନା ପୁଣି ଗୁନୁଗୁନୁ ହେଇ ଗେରେଷ୍ଟ ବାଢ଼ି ଦେଇଥିବା ଭାତ ଗଣ୍ଡାକ ଗିଳିଦେବ ! ଅଣ-ପୁରୁଷିଆ, ବେହିୟା ଆଉ କାହାକୁ କହନ୍ତି ? ହେଇଚି ଯଦି ଭଲକରି ଗୋଟାଏ ହେଇଯାଉ ଏଥର । ସେ ଆଜି ଜମା ଖାଇବ ନାହିଁ !

ଓହ୍ଲେଇ ଆସୁଥିଲା ରବି । ନୂଆ ସଫାରି ସୁଟ୍ ପିନ୍ଧିଥିଲା । ବାହିନୀପତି ପରିବାରର ଅଯୋଗ୍ୟ ପୁଅ । କାଣି କଉଡ଼ିକୁ ଅସମର୍ଥ ସୋହଦ୍ ସୁନ୍ଦର ଭେଣ୍ଡା । ରଙ୍ଗୀବ ତାକୁ ଖାତିର ନ କରି ପଶି ଯାଇଥାନ୍ତା । କିନ୍ତୁ ବଡ଼ ବିଚିତ୍ର ଢଙ୍ଗରେ ସେ ଠିଆ ହୋଇ ତାକୁ ଚାହିଁଲା । ଅଳ୍ପ ହସିଲା । ଅତର୍କିତ ଭାବରେ ପଚାରିଦେଲା– "ବୁଢ଼ା ଖାଇଲଣି କି ନାହିଁ ?"

ପଚାରିଦେଇ ନିଜେ ବିସ୍ମିତ ହୋଇଗଲା । ରବି ମଧ୍ୟ କାବା ହୋଇ ଅବିଶ୍ୱାସରେ ଚାହିଁ ରହିଲା ବଡ଼ଭାଇ ମୁହଁକୁ । ସତେ କ'ଣ ରଙ୍ଗୀବ ଏକଥା ପଚାରୁଚି ? ବାପ ଖାଇଲା କି ନ ଖାଇଲା ସେ କଥା କ'ଣ ରଙ୍ଗୀବ ବାହିନୀପତି କେବେ ଖାତିର କରିଚି ଜାଣିବାକୁ ? ଦିନ ଏଗାରଟାରେ ଅବା କେବେ ଖାଇଥିଲା ଯେ ଆଜି ଖାଇବ ?

ଅବସ୍ଥା ସମ୍ଭାଳିବାକୁ କହିଲା, "ବୁଢ଼ା ତ ସେତେବେଳୁ ସେଇ ଗୋଟାଏ ମାଡ଼ରେ କୁଆଡ଼େ ପଳେଇଚି ଯେ ତାର ପତ୍ତା ନାହିଁ । ପାଇଚି ପାନେ !" ସେ ପାଟି ତେଢ଼େଇ ଅଳ୍ପ ହସିଲା ।

ଫାଇଁକିନା ରାଗିଗଲା ରଙ୍ଗୀବ । କିଛି ନ କହି କଟମଟ ଅନେଇଲା ରବିକୁ ପାଦଠୁ ମୁଣ୍ଡଯାଏ । ଦୁମ୍ ଦୁମ୍ ପଶିଗଲା ଘରଭିତରେ । ଉଠିଗଲା ଦୋ'ମହଲା ତା' ଶୋଇବା ବଖରାକୁ ।

ସେ ଦେଖିଲା ତା' ସ୍ତ୍ରୀ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ନେଇ ଚିଙ୍ଗୁଡ଼ି କଟ୍‌ଲେଟ୍ ଆଉ ଆଳୁ-ଚପ୍‌କୁ ବେଢ଼ି ବସିଛନ୍ତି । ଖୁସି ଗପ ଭିତରେ ଖିଆ ଚାଲିଚି । ହଠାତ୍ ରଙ୍ଗୀବକୁ

ସେମାନେ ଦେଖି ଶଙ୍କିଗଲେ । ଖାଇବା ବନ୍ଦକରି ଅନେଇଲେ । ସେ ଗୋଡ଼ ଫାଙ୍କେଟେଇ ଅଣ୍ଟାରେ ହାତରଖି ଅନେଇଥାଏ ।

"କୋଉଠୁ ଏ ଜିନିଷ ସବୁ ଆସିଲା ?"

"ଆମେ କି ଜାଣୁ ! ଆମେ ତ ଖାଇବା ଗୋସେଇଁ । ବଜାରରୁ କୋଉଠୁ ଆସିଥିବ ! ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ରେଷ୍ଟୋରା ଆଣି ଥୋଇ ଦେଇଗଲା । ଆଜି କେମିତି ଭଲ ଜିନିଷ ମିଳିଲା କେଜାଣି !" କଥାରେ ଧାର ଚିକ୍ ଚିକ୍ କରୁଥାଏ ।

ରଜୀବକୁ ସେ କଥା ସୁଖ ଲଗିଲା ନାହିଁ । ସେ ବୁଲିପଡ଼ି ବାଲକୋନି ଚୌକିରେ ବସି ସିଗ୍ରେଟ୍ ଲଗେଇଲା । ବୁଢ଼ା କ'ଣ ସବୁ କଥାକୁ ବେଖାତିର କରି ଆହୁରି ବେଶୀ ଅପମାନ ଦେବାକୁ ଏମିତି କରୁଛି ? ଆଜି ବେର୍ଜିତ୍ ହେବା ପରେ ସେ ସେଇ ବାଙ୍କା ଦୋକାନରେ ଗ୍ୟାକପେ ପିଇଦେଇ କଟ୍‌ଲେଟ୍ ଚପ୍ ପଠେଇ ଦେଇଛି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ପାଇଁ ? ନିଜେ ଡାଲିପକା ଧୋତିଟାଏ ପିନ୍ଧି ଦେଢ଼ ହଜାର ଟଙ୍କାରେ ଜାମାପଟା ପଠେଇ ଦେଇଛି ଏ ବନ୍ଦୀମାନଙ୍କ ସକାଶେ ?

ସେ ଚୌକିରୁ ଉଠି ଗ୍ରଲିଲା କିଛି ସମୟ । ସେଇଠୁ ପାଟିକରି କହିଲା, "ସବୁ ଜିନିଷ ବନ୍ଧାବନ୍ଧି କରିବା ଆରମ୍ଭ କର । ପରଅଦିନ ଏଇଠୁ ଉଠିଯିବା । ଭଡ଼ାଘର ଠିକ୍ କରି ସାରିଚି ।"

ହୀରା ନାଏକ ପୁରୁଣା ବେଶ୍ୟାଟିଏ । ହେଲେ କ'ଣ ଖସିଗଲା ? ତା'ଘର ସେ 'ପ୍ରୀତି ମହଲରେ କ'ଣ ପାପଯାକ ଲାଗି ରହିଚି ? ତା' ସମୟରେ ସେ ଖୁବ୍ ଗରକ୍ ପାଉଥିଲା । ସେମାନଙ୍କ ଟଙ୍କାରେ ଏ ଘର । ବାହିନୀପତି ଖାନ୍‌ଦାନ୍‌ର କିଛି ଅର୍ଥ ସେଥିରେ ନ ଲଗିଛି ବୋଲି କିଏ କହିବ ? ସେଥିରେ କ'ଣ ଥାଏ ? ମାସକୁ ଶହେ ଟଙ୍କାରେ ଏମିତି ଘର କୋଉଠି ଆଉ ମିଳିବ ?

ସ୍ତ୍ରୀ ଚିଙ୍ଗୁଡ଼ି ମୁଣ୍ଡ କୁଡ଼ୁମୁଡ଼ୁ ଚୋବେଇ ପଗ୍ଗରିଲା, "କୋଉଠି ଘର ମିଳିଲା ?"

ରଜୀବ ଚିଡ଼ିଲା ଭଳି କହିଲା, "ସେଥିରେ ତୁମର କ'ଣ ଥାଏ ? ତୁମେ ତ ରହିବା ଗୋସେଇଁ । ଶୁଣ, ମୁଁ ଆଜି ଖାଇବି ନାହିଁ ।"

ସ୍ତ୍ରୀ ଶୁଣି ନଶୁଣିଲା ପରି କୁଡ଼ୁକୁଡ଼ୁ କଲା ।

ରଜୀବ ପାଟି ଶୁଣେଇ କହିଲା, "ମୁଁ ଆଜି ଜମା ଖାଇବି ନାହିଁ ।"

"ଓ, କ'ଣ ପାପର ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ କରିବ କି ? ହଉ ଯାଉ ଆଉ ଘଣ୍ଟେ, ଦେଖିବା ନାହିଁ ?"

"ମୁଁ ଏ ଶଳା ଘରେ ପାଣି ଛୁଇଁବି ନାହିଁ ।"

"କାହିଁ, ଏ ଘରଟା କାହାର କି ? ଏ ଘର କାହିଁ କିଏ ଛାଡ଼ିବ ବା ? ଯିଏ ଯିବାର ଯାଉଥାଉ । ମୁଁ ଆଉ ମୋ ପିଲାମାନେ ଯିବୁ ନାହିଁ ।"

"କ'ଣ ହେଲ ?" ଗର୍ଜିଲ ରଜୀବ । "ନ ଗଲେ ସମସ୍ତଙ୍କ ତୋଟି କଣାକରି ଲସ୍ ଯାକ ବୁହାଇନେବି ।"

"ଏମିତି ବୋକା ଲୋକଙ୍କୁ କ'ଣ ବୁଝେଇବ ? ଆହେ, ମୁଁ ବି କ'ଣ ଯିବାକୁ ମନାକରୁଛି । ମୋର କହିବାର କଥା, ଏ ଉପର ମହଲଟା ତା'ହେଲେ କାହାକୁ ଭଡ଼ା ଲଗେଇ ଦିଅ । ଏ ମହଲଟା ତ ଆମର ।"

ରଜୀବ ବିସ୍ମିତ ହୋଇ ସ୍ତ୍ରୀକୁ ଚାହିଁଲା । ଘୁଞ୍ଚିଗଲା ବାଲ୍‌କୋନି ଚୌକି ଉପରକୁ ।

ଦିନ ଦୁଇଟା ।

ରବି, ରମୁ ପାଟିତୁଣ୍ଡ କରି ଫେରିଲେଣି । ଖୁବ୍ ଭଲ ମାଂସ ତରକାରୀ କୁଆଡେ ହେଇଥିଲା । ସେମାନେ କହୁଥିଲେ, ଏମିତି ବୁଢ଼ାଙ୍କୁ ସବୁଦିନ ପାନେ ଲେଖା ଦେଲେ କୁଆଡେ ତା' ଅଣ୍ଟାରୁ ପଇସା ଝଡ଼ିବ ।

ରଜୀବ ଚୁପ୍‌ଚାପ୍ ବସି ରହିଲା ଦାନ୍ତକୁ ଦାନ୍ତ ଚାପି ।

ପିଲାମାନେ ସମସ୍ତେ ଖାଇସାରି ଫେରିଲେଣି । ଘର ନୀରବି ଆସିଲେଣି, ଏଣିକି ସବୁ ଶୋଇଯିବେ । ତା' ସ୍ତ୍ରୀ ଆସି ବିରକ୍ତ ହେଇ କହିଲା ।

"ଖାଉନ କାହିଁକି ବା ? ଅଛି ଗୋଟେ ବାହାଦୁରିଆ । ଖାଇବ ନ, ଏମିତି ମାଇଙ୍କ ଭଳି କ'ଣ ରୁଷିବ ମ ?"

"ନାଁ, ମୁଁ ଖାଇବି ନାହିଁ । ତୁମେ ଖାଇ ପକାଅ ।"

"ମୁଁ ମୋ ପିଲାଙ୍କ ସାଙ୍ଗେ ଖାଇ ସାରିଲିଣି ନା ! ମୁଁ କ'ଣ ତୁମ ପାଇଁ ଜଗି ବସିଥାନ୍ତି ?"

ରଜୀବ ସ୍ତ୍ରୀ ମୁହଁକୁ କେମିତି ଗୋଟାଏ ନୂଆ ଢଙ୍ଗରେ ଚାହିଁଲା । ତା' ଆଖି ପାଣି ପାଣି ଦିଶୁଥିଲା ।

ରଜୀବକୁ ବୋଧେ ଆଉ ଭୋକ କରୁ ନ ଥିଲା । ରେକ୍ଷୟା ଆସି ଫେରି ଯାଇଥିଲା । ପଚାରିବାରୁ କହିଲା, "ବୁଢ଼ାବାବୁ ସକାଳ ପହରୁ ଯାଇଛନ୍ତି ସେ ଆହୁରି ଫେରି ନାହାନ୍ତି । ଆଜି ବୋଧେ ଆସିବେ ନାହିଁ ।"

ରଜୀବ ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇ ଦାଣ୍ଡ ପିଣ୍ଡାର ଆରାମ ଚୌକିରେ ବସି ରହିଲା । ସିଗ୍ରେଟ୍ ଲଗେଇବାକୁ ବି ଇଚ୍ଛା ହେଉନାହିଁ । ଆଖିବୁଜି ବସୁ ବସୁ ଛାଇ ନିଦ ମାଡ଼ିଗଲା ।

ତାକୁ କେହି ଉଠେଇ ନାହାନ୍ତି । କେହି ଡାକି ନାହାନ୍ତି । ଲେଡ଼ି ନାହାନ୍ତି । ଘର ଭିତରେ ଯଥା ସମୟରେ ଖ୍ୱ' ପିଆ ମଧ୍ୟ ସରିଗଲା ।

× × ×

ମୁହଁସଞ୍ଜ ବେଳକୁ ହାତଗୋଡ଼ ପଥର ପରି ଲାଗୁଥାଏ । ହାଲିଆ ଲାଗୁଥାଏ । ଗୋଟିଏ ରିକ୍ସା ଆସି ଦାଣ୍ଡ ଦୁଆରେ ରହିଲା । ରିକ୍ସାରୁ ଯେ ଓହ୍ଲାଇଲା ସେ ହୀରା ନାଏକ ।

କିନ୍ତୁ ଆ'ର ଜଣକ କିଏ ? ରାଜୀବର ଆଣ୍ଠୁ ଦୁରୁଜି ଯାଉଥାନ୍ତା । ସେ ସେଇଠି ହୁଏତ କୁଢ଼େଇ ହୋଇ ପଡ଼ିଥାନ୍ତା । ଅସମ୍ଭବ । କୃଷ୍ଣ ବାହିନୀପତି ହୀରା ସାଙ୍ଗରେ ଗୋଟିଏ ରିକ୍ସାରେ ବସି ଏ ଘର ଦୁଆରେ ଓହ୍ଲାଇବା କେହି କ'ଣ ବିଶ୍ୱାସ କରିପାରେ ?

ରିକ୍ସାରେ ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ବାକ୍ସ । ଗୋଟିଏ ମୋଟ, ଖଣ୍ଡିଏ ବେଗ୍ ।

ହୀରା ଉଠିଗଲା ପାହାଚ ଉପରକୁ । କିନ୍ତୁ କୃଷ୍ଣ ବାହିନୀପତି ସେଇ ରାସ୍ତାରେ ଠିଆ ହୋଇ ରହିଲେ । ରାଜୀବର ଆଖି ଡବଡବ ଫାଟି ପଡ଼ୁଥାଏ । ସେ କଥା କହି ପାରୁ ନ ଥାଏ । ଚିତ୍କାରଟାଏ ରୁନ୍ଧି ହୋଇ ନୀରବରେ ବିଛେଇ ହୋଇ ଯାଇଥାଏ ତା' ଦେହସାରା ।

ରାଜୀବକୁ ଗୋଟିଏ ଛବି ବଢ଼େଇ ଦେଇ ହୀରା କହିଲା, "ଏଇଟା ପ୍ରୀତିମହଲ ଛବି ।" ଯନ୍ତ୍ର ଭଳି ରାଜୀବ ସେ ଛବିଟିକୁ ସେହିପରି ଧରି ଠିଆ ହୋଇ ରହିଥାଏ । କାଲୁରୁ କାଲୁରୁ ହୋଇ ବାହିନୀପତି ପରିବାର ତୁଛେଇ ହୋଇ ଆସିଲେ ଦାଣ୍ଡ ପିଣ୍ଡାକୁ । ସେମାନେ ରାସ୍ତା ଉପରେ କୃଷ୍ଣ ବାହିନୀପତିଙ୍କୁ ଠିଆ ହେବାର ଦେଖିଲେ । ରାଜୀବକୁ ଦେଖିଲେ ହାତରେ ଛବିଟିଏ ଧରି ଠିଆ ହେଇଚି । କିଛି ନ ବୁଝି ଚାହିଁ ରହିଲେ କେବଳ । ରିକ୍ସା ପଛରେ ଆଉ କେତେ ଲୋକ ଆସି ରୁଣ୍ଡ ହେଇ ଯାଇଥିଲେ ।

ପାହାଚ ଓହ୍ଲେଇ ଗଲାବେଳେ ହୀରା କହିଲା, "ଆମେ ତୀର୍ଥ କରି ବାହାରିଚୁ ।"

ଉଭୟେ ବସିଲେ । କୃଷ୍ଣ ବାହିନୀପତି ଚାହିଁଥାନ୍ତି ସାମ୍ନାକୁ । ରିକ୍ସା ଚାଲିଗଲା ଷ୍ଟେସନ ମୁହାଁ ।

ରଞ୍ଜନ ମୁହଁ ଘୋଡ଼େଇ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଠେଲି ଘର ଭିତରକୁ ଧାଇଁଗଲା । ଲୋକେ ରାଜୁ ଗାଜୁ ହେଲେ, "ଛି ଛି ଛି...ନିର୍ଲଜଟାଏ... । କି ଅକାଳ କଥା ।" ଇତ୍ୟାଦି ।

ଡାକ୍ତରବାବୁ କହିଲେ, ମୋତେ ପ୍ରୀତି ମହଲକୁ ଡକେଇ ସବୁ ଔଷଧପତ୍ର ବୁଝିନେଲେ । ହାତରୁ କାଢ଼ି ଏ ମୁଦିଟା ଦେଇ କହିଲେ, "ମନେ ରଖିଥିବେ ।"

ଓକିଲବାବୁ କହିଲେ, "ଆଜି ଦିପହର ସାରା ବସି ଏ ଉଇଲନାମା ଲେଖା ହେଇଚି । ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଏ ସମ୍ପତ୍ତି ବାଣ୍ଟି ଦେଇଛନ୍ତି । ଚଗୁ ରେଷେୟା କିଏ ଅଛି ?

ତା'ର ଗଦ୍‌ଦିରେ ଶୋଇବାକୁ ମନ ବୋଲି ତା ପାଇଁ ପାଞ୍ଚଶ ଟଙ୍କା ମଧ୍ୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅଛି ।"

ବୁଢ଼ା ସମସ୍ତଙ୍କ କଥା ବୁଝିଥିଲା । ସେ ଜାଣିଥିଲା କିଏ କ'ଣ ଚାହେଁ ।

କିନ୍ତୁ ତା' କଥା କାହାକୁ କହିନାହିଁ । କେହି ପଚାରି ନାହାନ୍ତି । ବୁଢ଼ା ସତେ କ'ଣ ଭଲ ପାଉଥିଲା ?

ବାଙ୍କା ସାହୁ ମଝିରେ ପଶି କହିଲା, "ମୁଁ ଜାଣେ ପରା । ହୀରା କହୁଥିଲା, ପାକଲ କଇଁଚକୁ ଛୋଟ ଛୋଟ କାଟି କଡ଼ା ଭଜା କଲେ ବୁଢ଼ା ଭଲ ପାଉଥିଲା । 'ଅଦ୍ଧି' ଧୋତିଟିଏ ପିନ୍ଧିବାକୁ ଭଲ ପାଉଥିଲା । ହୀରା ଏ ଗୁମର ଜାଣେ ବୋଲି ଏତେ ଆପଣାର ହୋଇଗଲା ନା ।"

ବାହାରେ ଅନ୍ଧାର ଘେରି ଆସିଥିଲା । କାହାରି ମୁହଁ ବାରି ହେଉ ନ ଥିଲା । ରାତ୍ରୀବର ବି !

–୦–

ବାଘ ସବାର

"ଖବରଦାର୍ କହୁଛି । ମୋ ସାଙ୍ଗେ ବେଶୀ ବକ୍‌ବକ୍ କର୍‌ନା । ତୁ ମତେ କ'ଣ ବୋଲି ଠଉରେଇଲୁ କି ?"

ମୁଁ ଚୁପ୍‌ଚାପ୍ ଚାହିଁଥାଏ ତା' କପାଳକୁ । ନିମିଷ ନିମିଷକରେ କାଳ ବଦଳି ଯାଉଥାଏ । ରୂପ ବଦଳି ଯାଉଥାଏ । ......ଇଏ କ'ଣ ସେଇ ? ମୁଁ ଯାହାକୁ ଦେଖିଚି ଜାଣିଛି ତା' ସାଙ୍ଗେ ଯା'ର ସମ୍ପର୍କ କ'ଣ ? ତା' ଆଖି ତ' ଏମିତି ରଙ୍ଗ ଟହଟହ ହେଇ ଫାଟି ପଡ଼ୁନଥିଲା ! ଏମିତି ତମାଳିଆ ନିଶ ଦାଢ଼ି, ଏଭଳି ଭୟଙ୍କାରିଆ ଚେହେରା ତ' ତା'ର କେବେ ନଥିଲା...ଦିଶୁଥିବା ବିକଟାଳ ଚିତ୍ର ଆସ୍ତେ ଲିଭି ଯାଉଥିଲା । ତା' ଯାଗାରେ ଦିଶୁଥିଲା ମାଖୁନା ମୁହଁଟିଏ, ହାରିଲା ହାରିଲା ପରି ନିରୀହ ଆଖି ଆଉ ଚେହେରା । ସେ କ୍ବଚିତ୍ ହସୁଥିଲା । କ୍ବଚିତ୍ ଝଗଡ଼ା କରୁଥିଲା । ମୋଟ ଉପରେ ନିରୀହ ଗୁଳୁଟିଏ ପରି ସେ ଦେଖା ଯାଉଥିଲା ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଖିକୁ । ଛେଳିଟିଏ ସୁଦ୍ଧା ତା'ର ସବୁଯାକ ଡାଳପତ୍ର ନିର୍ବିରୋଧ ଚେବେଇ ଖାଇ ଯାଇଥା'ନ୍ତା ଏବଂ ସେ ପ୍ରତିବାଦ କରି ପାରି ନଥାନ୍ତା । ଆହା ବିଚରା ଶାମାଚରଣ ।

ମୁଁ ଆଖିମଟକା ମାରି ଦେବାରୁ ଘାଉଁକିନା ଜଳି ଉଠିଲା ଆଉ ଗୋଟାଏ ମୁହଁ । ବିଶ୍ୱାସକୁ ଅକୁଳାନ ସେ ସମ୍ଭାବନା । ତଥାପି ଏଇତ' ସେଇ ମାଛିକୁ ମ' ବୋଲି କହୁନଥିବା, କଥାର ଉତ୍ତରରେ ତବ ତବ ଚାହିଁ ରହୁଥିବା, କିଛି ମାଇଚିଆ, କିଛି ଓଲ ଲଜକୁଳା ଟୋକା ଶାମାଚରଣ । ବାଘଗର୍ଜନ ଭିତରେ ମୋତେ ଶୁଭୁଥାଏ ଅନେକ ଦୂରରୁ ସୂତାଖିଅ ପରି ଭସି ଆସୁଥିବା ଏତେ ଟିକିଏ ପରିଚିତ

କ୍ଷୀଣ ସ୍ୱର । ମୁଁ ଲୁହୁଁଥାଏ ସେଇ ଖିଅଟି ଉପରେ ମହଣେ ଅପରିଚିତ ପଥର ଓହଳେଇ ଦେବା ପାଇଁ ।

"ଶୁଣ୍ ଭଇ, ମୁଁ ତତେ ଏ ଯାଏଁ ବିଶ୍ୱାସ କରି ପାରୁନାହିଁ । ତୁ କ'ଣ ସତେ ସେଇ ଶାମାଚରଣ ?—କେମିତି...ତୁ'...ତୁ' ମଣିଷ ଖୁନ୍ କରୁଚୁ ? କରି-ପାରୁଚୁ ? କେମିତି ??"

"ଏମିତି !!" ଡାଇକିନା ଚଟକଣାଟାଏ ମୋ କାନ ମୁଣ୍ଡରେ ବସିଗଲା । ନିଆଁ ଝୁଲ ବିଞ୍ଛି ହୋଇଗଲା ଚାରିଆଡ଼େ । ମୋତେ ସବୁ ଅନ୍ଧାର ଦେଖାଗଲା । ସମ୍ଭାଳିବା ପୂର୍ବରୁ ମୋତେ ଦୁଇଜଣ, ଦୁଇ ପାଖରୁ ଧରିନେଲେ । ହୁକୁମ୍ ହେଲା "ଇସେ କଏଦ୍ ମେ ଡାଲ୍ ଦୋ !"

ଅନ୍ଧାର ଘର ଭିତର ଘଁ ଘଁ ଡାକୁଥାଏ । ମୋ ପିଣ୍ଡ ଥୟ ଧରୁ ନଥାଏ । ମୋ ମନ ଭିତରେ ସେମିତି ଅଭେଦ୍ୟ ଅନ୍ଧାର, ସବୁ ରୂପରେଖ ବୁଡ଼େଇ ଦେଇ-ଥାଏ । ଏଠି ସେଠି ସାମାନ୍ୟ ନିଆଁ ଝୁଲ ଦିଶି ଲିଭି ଯାଉଥାଏ ।

କିଛି ସମୟରେ ପୃଥ୍ୱୀ ସ୍ଥିର ହେଲା । ମୋର ମନେ ପଡ଼ିଲା ସେ ଦିନର ସବୁ ଘଟଣା ।

ଏମାନେ କ'ଣ ମୋତେ ଭୁଲ୍‌ରେ ଏମିତି ହରଣଚାଳ କରି ନେଇ ଆସିଲେ ? ମୋତେ ଆଉ କିଏ ଭବି ମୋ ଉପରେ ଲକ୍ଷେ ଟଙ୍କା ବାଜି ଲଗେଇ-ବାକୁ ନେଇ ଆସିଲେ ? କିନ୍ତୁ ଚିହ୍ନିଲା ପରେ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାର ସ୍ଥିର ହେଲା ?

ନା ସେ ହୁଏତ' ଜାଣିଶୁଣି ଆଣିଚି । ତେବେ ମୋତେ ଆଣି ସେ ପାଇବ କ'ଣ ? ମୋ ମୁଣ୍ଡର ମୂଲ୍ୟ ଟଙ୍କା ହଜାରେ ବି ହେବ ନାହିଁ । ସେ ନିଜେ ବି କ'ଣ ଏଡ଼ିକି ବେକୁବ୍ ଯେ ଟଙ୍କା ପାଇବା ଆଶାରେ ସେ ମୋତେ ବାନ୍ଧିଆଣିବ ?

ତାହାହିଁ ବୋଧହୁଏ ଠିକ୍ । ସେ ଜାଣି ଶୁଣି ମୋତେ ଆଣିଚି—ପଇସା ପାଇଁ ହୁଏତ ନ ହୋଇ-ପାରେ । ସେମାନେ ନିଶ୍ଚୟ ଖୁବ୍ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ରହିଥିଲେ ମସ୍‌ଜିଦ୍ ଆଗକୁ ସେ କାଠ କେବିନ୍ ଛକ ପାଖରେ । ସେମାନେ ହୁଏତ' ଜାଣିଥିଲେ ଯେ ରାତି ଆଠଟା ପରେ ମୁଁ ସାଇକେଲରେ ସେ ବାଟେ ପ୍ରତିଦିନ ଆସେ । ମଣିରାଘବନ୍‌ର ଝିଅକୁ ଟିଉସନ୍ କରିବାକୁ ମୁଁ ଦପ୍ତରରୁ ହିଁ ଚାଲିଯାଇ-ଥାଏ । ସେ ଛକ ପାଖରେ ତିନିଟା ବତୀ ଖୁଣ୍ଟରୁ ଆଲୁଅ କୋଉକାଳୁ ଲିଭି-ଯାଇଛି । ସେଇଠି ପାରି ହେଲବେଳେ ଛପ୍ ଛପ୍ ଲାଗେ । ତା' ପରେ ମୁଁ ମନକୁମନ ହସିଦେଇ ପାରି ହୋଇଯାଏ । ମୋ ପାଖରେ ଚାରିଟଙ୍କା ଆଠଣାର ଖଣ୍ଡିଏ କଲମ ଏବଂ ବହୁକାଳୁ ସହଣିକ ବାପଟିଏ ଭଳି ମୋତେ ମୁଣ୍ଡେଇ ବୁଲୁଥିବା ସେ ବୁଢ଼ା ସାଇକେଲଟି ଛଡ଼ା ଆଉ କିଛି ଛଡ଼େଇ ନେବା ଭଳି ଜିନିଷ ନଥିଲା । ସେମିତି ଯଦି କେହି ମୋ ପୁରୁଣା ଜାମା ଖଣ୍ଡିକୁ ଭିଡ଼ିଥାନ୍ତା, ମୁଁ ସେ

ଦରିଦ୍ରକୁ ସେଇଟା ମୋ ଆଡୁ ଦାନ କରି ଦେଇଥାନ୍ତି । ତେବେ ସେଦିନ ସେମାନେ ମୋତେ ଝାମ୍ପି ପଡ଼ି ମୋ ମୁହଁରେ ପଟିଟାଏ ଭିଡ଼ିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଁ ଜମା ପ୍ରତିବାଦ କରିନାହିଁ, କିମ୍ବା ଛଟପଟ ହେଉନାହିଁ । ମୋତେ କଉତୁକ ଲାଗୁଥାଏ । ସେମାନଙ୍କ ବିଡ଼ମ୍ବିତ ରୂପ କଳ୍ପନା କରି ମୁଁ ମନକୁ ମନ ହସୁଥାଏ । 'ଆବ୍‌ବେ ଏତେ ପରିଶ୍ରମ କରି ମୋଠାରୁ ପାଇବ କ'ଣ ? ତୁମ ଚାରିଜଣଙ୍କ ଚାହା ଖର୍ଚ୍ଚ ଉଠିଲା ଭଳି ମଧ୍ୟ କିଛି ନାହିଁ ।' ମୋ'ର ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିଶ୍ୱାସ ଥାଏ ଯେ, ସେମାନେ ମୋ ଦେହସାରା ଖୋଜା ଖୋଜି କରି, ବିରକ୍ତିରେ ହୁଏତ' ଦି'ଚାରିଟା ବିଧା ଗୋଇଠା ମାରି ମୋତେ ଛାଡ଼ି ପଳାଇବେ ଏବଂ ସେତେବେଳେ ମୁଁ ମନେ ମନେ ହସୁଥିବି । କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ମୋତେ ଖଣ୍ଡେ ଜିପ୍ ଭିତରେ ପକେଇ ଆଖିରେ ପଟି ଭିଡ଼ିଦେଲେ । ମନେ ହେଲା ଯେ ସେମାନେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କିଛି କରିବାକୁ ଯାଉଛନ୍ତି ।

ଶ୍ୟାମାଚରଣକୁ ଦେଖି ଚିହ୍ନିବାରତ' ଉପାୟ ନଥିଲା କାରଣ ତାକୁ ସେଭଳି ପରିବେଶରେ ମୁଁ କାହିଁକି ବା କଳ୍ପନା କରିବାକୁ ଯାଇଥାନ୍ତି ? ସେ ପଛରେ ହାତ ଛନ୍ଦି ଗୋଡ଼ ଫରକଟେଇ ମୋ ସାମ୍ନାରେ ଛିଡ଼ା ହେଲା । ମୋ ଆଖି ଭିତରକୁ କଟମଟ ଚାହିଁ ରହିଲା । ଡକେଇତ ସର୍ଦ୍ଦାରଟାଏ ।

'ତୋ ନାଁ ଫକୀର ଦାସ ? ତୁ ଜାଣୁ ଶ୍ୟାମାଚରଣକୁ ? ଶ୍ୟାମାଚରଣ...' ମୁଁ ଅବିଶ୍ୱାସରେ ସେ ନାଁଟାକୁ ଶୁଣିଲି । କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷର ପୁରୁଣା ସ୍ମୃତି ଚେଇଁ ଉଠିଲା । ହଠାତ୍ ସେ ସର୍ଦ୍ଦାରର ଆଖି ଯୋଡ଼ାକୁ—ମୁଁ ଚିହ୍ନିଦେଲି—'ଆରେ ତୁ' ଶ୍ୟାମାଚରଣ ?' 'ସଟ୍‌ଅପ୍ ।' ଗର୍ଜିଲା ସେ ଗୁମ୍ଫା ଭଳି ଅନ୍ଧାରୁଆ ବଖରା । 'ମୁହଁ ସମ୍ଭାଳି କଥା କହି ଜାଣିନୁ ? ଆଉ ସେମିତି ବେଖାତିର କଥା କହିଲେ, ହେଇ ଦେଖିଥା । ଶାଳର ପୁଟା ଉଡ଼ାଇ ଦେବି ।'

ମୁଁ ଯଥା ସମ୍ଭବ ସଂଯତ ସ୍ୱରରେ କହିଲି, 'କ୍ଷମାକରିବେ । ଭାବିଥିଲି ଯେ, ଆପଣ ପୁରୁଣା ବନ୍ଧୁତା ଖାତିରରେ ଆଗଭଳି ମୋତେ ଗ୍ରହଣ କରିବେ । —ହଉ ନହେଲା । ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଏ ପରିବେଶ ସହିତ ମିଶେଇ ପାରୁନାହିଁ । ଆପଣ,...ଆପଣ ହୁଏତ' ଆଉ କେହି; ତା'ଭଳି ଦିଶୁଛନ୍ତି ।'

ହୋହୋ, ହୋହୋ, ହୋହୋ...ହସ ମାଡ଼ରେ ଛାତ ଝଡ଼ି ପଡ଼ିଥାନ୍ତା । ସେ ଜଙ୍ଘ ଉପରେ ଥାପୁଡ଼ା ମାରି କାଙ୍କେସି ଲାଗିଲା ପରି ଝୁଲିଝୁଲି ହସିଲା, ବହୁ କଷ୍ଟରେ ସମ୍ଭାଳି ନେଇ ପୁଣି ହସିଲା । ସେମିତି ଟହଟହ ହସ ଭିତରେ କହିଲା 'ଆବ୍‌ବେ ଶଳା ତୁ କ'ଣ ମତେ ଆପଣ, ଆପଣ କରୁଚୁ ? ଆବ୍‌ବେ ଫକୀର ?' ସେ ମୋ କାନ୍ଧରେ ହାତ ଥାପି ମତେ ଝୁଙ୍କିଲା, ଆଉ ଗୋଟାଏ କାଠ ବେଞ୍ଚ ଉପରେ ବସି ମତେ ଓଟାରି ନେଇ ପାଖରେ ବସେଇଲା ।

ମୁଁ ହତବମ୍ଭ ହେଲାପରି ତାକୁ ଅନେଇଥାଏ । ସେ କହିଲା 'ଆବ୍ବେ ଶାମାଚରଣକୁ କେବେ 'ତୁ' ଛଡ଼ା ଆଉ କ'ଣ ବୋଲି ଡାକିଛୁ ?'

ତା' ପରେ ଅଧେ ବିଶ୍ୱାସ ଅଧେ ଅବିଶ୍ୱାସରେ ମୁଁ କହିଲି 'ଦେଖ୍ ଭାଇ ମୁଁ ତବେ ସେଇ ଶାମାଚରଣ ବୋଲି ଜୋର୍ ଦେଇ କହି ପାରୁନାହିଁ । ତୁ ମଣିଷ ଖୁନ୍ କରୁଛୁ ?—କେମିତି ?' ଢାଇକିନା ଗୋଟାଏ ଚଟକଣାରେ ଜ୍ଞାନ ହଜିଗଲା । ତା' ପରେ ମୁଁ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଲି ମୋର ଅନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାଗ୍ୟକୁ ।

ରାତି ଘନେଇ ଆସିଲା ଘରିଆଡ଼ୁ । ମୋ ମନ ଭିତରେ ଆଶଙ୍କାର ଭୁଡ଼ା ଭୁଡ଼ା ମେଘ । ସେତେବେଳକୁ ରାତି ଦି'ଟା ପାଖାପାଖି ହେବନା କ'ଣ । ରାତିର ପ୍ରକୃତ ସ୍ୱରୂପ ଜଣାଯିବାର ସେ ବେଳା । ତାର ଗଭୀର ରହସ୍ୟ, ନୀରବ ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ ଘୋଡ଼େଇ ହୋଇ ରହେ, ଭାରି ଦୁଃସାଧ୍ୟ ଜଣାଯାଏ ରାତି !

ମୋ କବାଟ ଫିଟେଇ କିଏ ଜଣେ ପଶିଆସିଲା । ମୁଁ ଶଙ୍କିଗଲି । ଭାବିଲି ବୋଧହୁଏ ଏଥର ମୋତେ ସେ ହତ୍ୟା କରିବା ପାଇଁ ଆସିଗଲା— ମୁଁ ସେଇ ଅନ୍ଧାରରେ, ନିଃଶ୍ୱାସ ରୋଧି ଅପେକ୍ଷା କରିଥାଏ ।

ଖୁବ୍ ଆସ୍ତେ ଶୁଭିଲା, 'ଫକୀର ।'

ମୁଁ ଧଡ଼ପଡ଼ ଉଠି ବସିଲି, 'କିଏ' ?—

'ଚୁପ୍‌କର । ପାଟି ଫିଟାନା କହୁଛି ।'—ଫିସ୍‌ଫିସ୍ କଲା ସେ ମୋ ପାଖରେ ।

'ମୁଁ ଶାମାଚରଣ । ମୋତେ ସେ ସବାଆଗ ହତ୍ୟା କରିଛି ।'

ମୁଁ ଚମକି ପଡ଼ିଲି । ମୋ ଦେହ ସାରା ରୋମ ଟାଙ୍କୁରି ଗଲା । ସେଇଟା ତା'ହେଲେ ଅଶରୀରୀ ପ୍ରେତଟାଏ । ମୋ କପାଳରେ ଟୋପା ଟୋପା ଝାଳ ଜକେଇଗଲା ।

'ତତେ ମୁଁ ପଗରିବାକୁ ଆସିଚି ଗୋଟିଏ ପ୍ରଶ୍ନ । ତୁ ତା'ର ଜବାବ୍ ଦବାକୁ ପଡ଼ିବ । ତୋର ଗତ୍ୟନ୍ତର ନାହିଁ. ତୁ ମରିବୁ ନା ବଞ୍ଚିବୁ ? ଯଦି— ମରିବୁ ତେବେ ତୋର ସବୁ ସରିଗଲା । ବଞ୍ଚିଲେ କିନ୍ତୁ ସବୁଦିନ ପାଇଁ ଏଇଠି ରହିବୁ, ଡକେଇତି କରିବୁ । ଘର ଜାଳିବୁ । ମଣିଷ ମାରିବୁ । କହ ତୁ କ'ଣ କରିବୁ ? ବଞ୍ଚିବୁ ନା ମରିବୁ ?'

ଭୟରେ ମୋର ବୁଦ୍ଧି ହଜିଗଲା । ମୋ ଦେହ ଥରିଲା ଗୋଟାପଣେ । ମୋତେ ବାହାର ପାଣି ଦେଖେଇଲା ।

ସେ କହିଲା, 'ଦେଖ୍ ଫକୀର, ତୋତେ ତିରିଶ ବର୍ଷ ହେଇଗଲା । ତୁ ପିଲା ମାଇପ ନେଇ ସାତବର୍ଷ ଘରକଲୁଣି । ଯଦି ତୁ' ଏଇନା, ଇଚ୍ଛେଇ କରି ମରି ଯିବାକୁ ରାହୁଁ ତେବେ ତା'ର ଗୋଟାଏ କ'ଣ ଅର୍ଥ ଅଛି ? ତଥାପି, ସେଗୁଡ଼ାକ

ସେତେ ସହଜ ନୁହେଁ । କିଏ ଏମିତି ଜାଣିଶୁଣି ମରିଯାଇଛି ? ସମସ୍ତେ ଗ୍ରହାନ୍ତି ବଞ୍ଚିବାକୁ । ତୁ’ବି । ତୋ’ପରି ପାଞ୍ଚଗଣ୍ଡା ମରିଗଲେ ଏ ସୃଷ୍ଟି ଗୋଡ଼ି ମାଟି ହୋଇଯିବ ନାହିଁ । ତୁ’ ମରିଗଲେ ତୋ ପୁଅ ମାଇପ କେମିତି ହେଲେ ବଞ୍ଚିବେ । ତୋତେ ଭେଢ଼ିବେ କିଛିଦିନ, ତା’ପରେ ଦିହସହା ହେଇଯିବ, ଆଉ ମନେ ପକେଇବେ ନାହିଁ । ତଥାପି ତୁ’ କ’ଣ ମରିବାକୁ ଗ୍ରହିଁବୁ ? ...ଧର, ଯଦି ତୋ’ ଘରେ ନେଇ ପଗ୍ରଶ ହଜାର ଟଙ୍କା ପହଞ୍ଚେଇ ଦିଆଯାଏ, ଯାହା ତୁ ଜୀବନସାରା ଉପାର୍ଜନ କରିନଥାନ୍ତୁ, କହ, ବଞ୍ଚିବୁ ନା ମରିବୁ ?’

ମୋର ଦମ୍ ଆସ୍ତେ ଫେରି ଆସୁଥାଏ, ମୋତେ ସେ ଫିସ୍ ଫିସ୍ କଥାରୁ ଜଣା ପଡୁଥାଏ ଯେ, ଏ ସେଇ ଦୁର୍ଦ୍ଦାନ୍ତ ସର୍ଦ୍ଦାର ନିଜେ । ତେବେ ସେ କାହା ଡରରେ ଏମିତି ଲୁଚି ଲୁଚି ମୋ ପାଖରେ ଆସି କଥା କହୁଛି, ଯା’ର ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୟ କାହାକୁ ? ଫେର କହୁଛି ଯେ ତାକୁ ଆଉ କିଏ ହତ୍ୟା କରିଛି । ମୁଁ ସାହସ କରି ଓଠ ଗ୍ରଟିଲି, ସେଇ ଅନ୍ଧାରରେ ମୋ ଗୋଡ଼ ଯୋଡ଼ାକୁ ଦମ୍ଭକରି ଧରିଲି । ତାଙ୍କୁ ଗ୍ରହିଁ କହିଲି, ‘ତୁମେ ମୋତେ ଏଇଠୁ ବଞ୍ଚାଇ ନେଇ ପାରିବ ? ମୁଁ ବଞ୍ଚିବାକୁ ଗ୍ରହେଁ । ମୋର...ମୋର କେତେ କାମ ବାକି ପଡ଼ିଛି ।’

ଠିସ୍‌ଠିସ୍ ହସ । —“ବେକୁବ୍ କାହାଁକା, ଆରେ ବଞ୍ଚିବୁ ଯଦି ଏଇଠି ବଞ୍ଚିବୁ । ଛୁରୀ, ବନ୍ଧୁକର ଟ୍ରେନିଂ ନବୁ, ଦଳରେ ସାମିଲ ହେଇ ମାଉଁସ ଖାଇବୁ, ମଦ ପିଇବୁ । ଯେତେ ଇଚ୍ଛା ସେତେ ଟଙ୍କା ନେଇ ତୋ ବିବିକୁ ଲୁଚି ଲୁଚି ଦେଇ ଆସିବୁ । କିନ୍ତୁ ଯଦି, ତା’ପାଖରେ ବି ତୋର ନାଁ କହିଚୁ, ଯଦି ଏତେ ଟିକେ ବିଶ୍ୱାସ ଭଙ୍ଗିଚୁ, ସେଇଠି ତୋ ପେଟ ପିଠିରେ ଦଶଟା ଛୁରୀ ବସିଯିବ । କଣ କହୁଚୁ କହ ତୁ ବଞ୍ଚିବୁ ନା ମରିବୁ ? ମରିବା ପାଇଁ କିଛି ଦରକାର ନାଇଁ, ଏଇଠି ଯଦି ପାଟି କରିଦଉ ତୋତେ ଏକ ମିନିଟ୍‌ରେ ଶେଷ କରି ଦିଆଯିବ । ଗୋଟାଏ ବସ୍ତାରେ ତତେ ତିନିଗଡ଼ କରି ପୁରେଇ ଗାଁ ମୁଣ୍ଡେ ଫୋପାଡ଼ି ଦିଆଯିବ ।” ତା’ର ସେ ଚିକ୍‌କଣ ଇସ୍ପାତ ପରି କଥାରେ ମୁଁ ଟଳମଳ ବୋଧକଲି । ଜାଣି ପାରିଲି ମୋ ମର୍ମ ଭିତରେ ଯେ ସେ ଯାହା କହୁଛି ତା’ ନିଶ୍ଚୟ କରିବ ।

‘ମୁଁ ଡକେଇତ ହବାପାଇଁ ଜନ୍ମି ନାହିଁ । ମୋର ସେ ତାଲିମ୍ ନାଇଁ । ସେମିତି ଦୃଷ୍ଟି ନାହିଁ । ମୋତେ କେହି ତା’ଦଳରେ ନେଲେ ତା’ର ବି କିଛି ଲଭ ହବ ନାହିଁ । ମୋ ହାତରେ ଏ ବିଦ୍ୟା ହବନାଇଁ ।’

‘ଯଦି ଆଉ କୌଣସି ଉପାୟରେ ବଞ୍ଚିବାର ସମ୍ଭାବନା ନାହିଁ । ଯଦି ଏ ବିଦ୍ୟା ସାଧିବାକୁ ତୁ ବାଧ୍ୟ ତେବେ କ’ଣ କରିବୁ । ଏମିତି ବଞ୍ଚିବୁ ନା ମରିବୁ ।’

ମୁଁ ବୁଝିପାରିଲି ଯେ, ସେ ଖୁବ୍ ଗୋଟାଏ ଗୁରୁତର ସଙ୍କଟ କଥା ସୂଚନା ଦବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛି । ମୁଁ ସେ ଅନ୍ଧାର ବଖରେ ଡକେଇତମାନଙ୍କ ଖାପଚ୍‌ରେ

ପଡ଼ିଥାଏ ସିନା; ରତି ପାହିଲେ ମୋ ଭାଗ୍ୟ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାର ହେବ, ମୁଁ ପୁଣି ଫେରି-ଯିବି ଘରକୁ ; ଏଇଟା ଗୋଟାଏ ଦୁଃସ୍ୱପ୍ନ ଭଳି ପାରି ହୋଇଯିବ—ଏଭଳି ପ୍ରତ୍ୟୟ ମୋର ଥାଏ । କିନ୍ତୁ ସେ ବାରମ୍ବାର ପଗ୍ଚରିବାରୁ ମୋର ହେଜ ପଶିଲା । ଆରେ ସତେ ନ ? ଏମାନେ ତ ମୋତେ ଆଣିଛନ୍ତି ଗୋଟାଏ ମତଲବରେ । ସେମାନେ ଗ୍ଚହାନ୍ତି ସେମାନଙ୍କର କୌଣସି ସେବାରେ ମୋତେ ହୁଏତ ନିଯୁକ୍ତି କରିବା ପାଇଁ । ରାଜି ନ ହେଲେ ହୁଏତ ମାରିଦେବେ । ମଣିଷଟାଏ ମାରିଦେବାକୁ ଏମାନଙ୍କୁ କେତେ ଘଡ଼ି ।

'ଆବ୍ବେ କ'ଣ ଭାବୁଛୁ ଏତେ କାଳ ?' ଦାନ୍ତ କଡ଼ମଡ ଭିତରେ ସେଇ ସ୍ୱର । 'ତୁ ଗୋଟାଏ ଅଯୋଗ୍ୟ ନାଲାଏକ । ତୋର ମିଜାଜ୍ ଛୋଟ । ତୁ ଶାଳା ବଞ୍ଚିବାକୁ ଗ୍ଚହୁଁଛୁ ଅଥଚ ସେଥିରେ ପଦଟିଏ ପାଟି ଫିଟେଇ କହିବାକୁ ତୋର ବଳ ନାହିଁ । ତୁ ଯଦି ଭାବୁଥାଉ ଯେ, ତୋତେ ନେଇ ଏମାନେ ତୋ' ଘରେ ଛାଡ଼ି ଦେଇ ଆସିବେ ସେଇଟା ମିଛ । ଯା'ଭିତରେ ତୋ ଘରର ଛାତ ଉଡ଼ିଯିବଣି-ତୋ ମାଇପକୁ ପିଲାକୁ ବୋମା ଫୁଟାଇ ମାରି ସାରିବେଣି ।'

ମୁଁ ଚିତ୍କାର କରି ପକେଇଥାନ୍ତି । ସେ ମୋ ପାଟିରେ ହାତ ଦବେଇ ମାଡ଼ିବସିଲା । ଛୁରୀ ବାହାର କଲା ଅଣ୍ଟାରୁ ମୋ କାନପାଖେ ଭଣଭଣ ଗନ୍ଧଉଥିବା ସ୍ୱରରେ କହିଲା "ଶାଳା ପାଟି କରିବୁ ଯଦି ତତେ ଏଇଠି ଖତମ୍ କରିଦେବି । ତତେ ସେମାନେ ଗୋଟାଏ କାମରେ ଆଣିଛନ୍ତି । ଗୋଟାଏ ମତଲବ୍ ଅଛି । ସେଇଟା ତତେ ଏଇନା କୁହାଯିବ ନାହିଁ ତୁ ଏବେ କହ ଏଇଠି ରହିବୁ ନା ମରିବୁ । କହ, ତୋର ଘର ଚଳଣି ପାଇଁ କେତେ ପଇସା ଦରକାର ?"

କିଛି ସମୟ ପରେ ପୁଣି କହିଲା, 'ତୁ ଜାଣୁ, ସେ ଶାମାଚରଣଟା କେମିତି ଡରକୁଳା, ହଗୁର ମାଇଚିଆଟାଏ । ତା'ଘରେ ପଶି ଦିନେ ତା' ଗାଁର ଜ୍ଞାତିକୁଟୁମ୍ବୀ ସବୁ ତା' ଗ୍ଚଳ ଉଜାଡ଼ିନେଲେ । ତା' ମା' ଦେହରୁ ଲୁଗା ଓଟାରି ନେଲେ । ତା' ସାନ ଭଉଣୀକୁ ଚୁଟିଧରି ଘୋଷାରି ନେଲେ । ଶାମାଚରଣକୁ ବିଧା ଗୋଇଠା ମାରି ଗୋଟାଏ କଣକୁ ପକାଇଦେଲେ । ସେ ସେଇଠି ମୁହଁ ଘୋଡ଼େଇ କାନ୍ଦିଲା । ଶାଳା ବେଇମାନ୍ ମାଇଗୁଲିଆ ଅମରଦ କାହାଁକା ସେଇଠି ବିଧବା ମା' ବିବସ୍ତ୍ରା ହୋଇ ଚିତ୍କାର କରୁଥାଏ, ଚିହିଁକି ଚିହିଁକି ରଡ଼ି ଛାଡ଼ୁଥାଏ, ସେ ମୁଖାପିନ୍ଧା ଜନତା । କି ଦୋଷ କରିଥିଲା ସେ ଅନାଥ ପରିବାର ? କେବଳ ତାଙ୍କ ଘରେ କେହି ମରଦ ନଥିଲା, କେହି ତାଙ୍କ ମୁକାବିଲା କରିବାକୁ ନଥିଲା ବୋଲି ଗୋଟିଏ ଟିମା ନାହାକର ପ୍ରରୋଚନାରେ ରାତିରେ ସେମାନେ ନିଶାଖାଇ ମାତି ଉଠିଥିଲେ । ସେଇଠି ମୁଁ ଅନ୍ଧାର ଭିତରୁ ଡେଇଁ ପଡ଼ିଲି । ପ୍ରଥମେ ଧରିଲି ଶାମା ଚରଣକୁ । ସେ ଗାଁ ଗାଁ କଲା । ତା ଆଖି ତରଟି ହେଇଗଲା । ମୁଁ ସେଇଠି ସେ ଟୋକାକୁ ନିର୍ବିଘ୍ନରେ ହତ୍ୟାକଲି । ସେ ଭଳି ନରମା ବେମରଦିଆର ବଞ୍ଚିବାର

ଅଧିକାର ନାହିଁ ବୋଲି ଯୁକ୍ତି କରିଥିଲି । ତା' ପାଖରେ ଗୋଟାଏ ଥରଗ କଟୁରୀ ପଡ଼ିଥିଲା । ସେଇଥିରେ ଗୋଟାଏ ସ୍ଲେଟରେ ଟିମା ନାହାକ ଘୁଷୁରି ପରି ଘୁରିକାତ ମେଲି ପଡ଼ିଗଲା । ଆଉ ଛ'ଜଣ ଅର୍ଣ୍ଣିଗ କିଛି ବୁଝିପାରୁ ନଥାନ୍ତି । କେମିତି ଟୋକା ଖଣ୍ଡେ ବିଜୁଳି ବେଗରେ କଟୁରୀ ଚଳଉଚି । ଛ'ଜଣ ଯା'କ ମାଉଁସ କୁଢ଼ ହୋଇ ଗଦା ହେଇଗଲେ । ଗାଁ ଚମକିଲା ସେମାନଙ୍କ ରଡ଼ିରେ । ହୁଳା ଜଳିଲା । ଲୋକେ ରୁଣ୍ଡ ହେଇଗଲେ । ଦି'ଟା ମାଇକିନାଙ୍କୁ ଲୁଗା ଦେଇ ଲାଜ ଘୋଡ଼େଇଲେ । ହାଣ ଖିଆ ଭେଣ୍ଡିଆ ଗୁଡ଼ାକୁ ଚିହ୍ନିଲେ, ଚମକିଲେ । ମାତବ୍ବର ଘର ପିଲା ସେମାନେ । ଟିମା ନାହାକ ଆଉ ତା' ଦଳ ! ଶାମାଚରଣ ମରି ସାରିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ତା'ର ପତ୍ତା ପାଇଲେ ନାହିଁ । ମୁଁ ଜାଣେ ଶାମାଚରଣକୁ ସବା ଆଗ ମୁଁ କଟୁରୀରେ ଦୁଇଫାଳ କରି ଦେଇଛି, କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ଗଷ୍ପକରି ପକେଇଲେ ଯେ, ଶାମାଚରଣ ସାତଟା ଖୁନ୍‌କରି ଫେରର୍ ହେଇଯାଇଚି । ହେ ହେ, ଶାମାଚରଣ ଶାଲା ରକ୍ତ ଦେଖିଲେ ମୁଚ୍ଛି ପକାଇବ, ହଗୁରା ଡରକୁଳା । ସେ ପୁଣି କ'ଣ ସାତ ସାତଟା ଖୁନ୍ କରିବ ?'

...'ମୁଁ ଶାମ୍ ସିଂ । ମୁଁ ସବୁ ଖୁନ୍ କରିଚି । ଶହ ଶହ ଖୁନ୍ । ମୁଁ ରକ୍ତ ନଇରେ ପହଁରୁଚି । ମୋ ଘୁରିଆଡ଼େ ଯେଉଁମାନେ ଅଛନ୍ତି ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ମୁଠାଣିଏ ରକ୍ତରେ ତିନ୍ତି ରହିଛନ୍ତି । ରକ୍ତ ଗୋଟାଏ ନିଶା । ତୁ ଶାଲା ଫକୀର କାହୁଁ ବୁଝିବୁ ? ଅଠାଳିଆ ରକ୍ତରେ ସୁନାହାର ବୁଡ଼ି ରହିଥିବ ; ତାକୁ ମୁଠାରେ ଚିପୁଥିବୁ ଛାଡୁଥିବୁ । ବେଖାତିରରେ ତାକୁ କାଦୁଅ ମେଞ୍ଚାଟାଏ ପରି ଲଦ୍‌କିନା ଛାଟି ଦେବୁ ! ସେତେବେଳେ ଟହ ଟହ ହସିବାକୁ ମନ ହେବ । ଛାଡ଼ ମୁଁ ସେ କଥା ତତେ କହିବାକୁ ଆସିନାହିଁ । ମୁଁ କହୁଛି କ'ଣ କି ଏ ଘୋଡ଼ାରେ ଥରେ ଚଢ଼ିଗଲେ ଆଉ ଓହ୍ଲେଇବା ସହଜ ନୁହେଁ । କାହିଁକି ଜାଣିଚୁ ? —ଏଇଟା ଘୋଡ଼ା ନୁହେଁ, ବାଘ ।—ରକ୍ତମୁଖା ମହାବଳ ! ତା'ପିଠିରେ ବସି ତାକୁ ଚଳେଇବା ଯେତିକି କଷ୍ଟ ତା'ଉପରୁ ଓହ୍ଲେଇ ଯିବା ସେତିକି କଷ୍ଟ । ଓହ୍ଲେଇଲେ ସେ ଗାଉଁକିନା ମାଡି ବସିବ । ବାଘର ଶୋଷ ମେଣ୍ଟେ ନାହିଁ । ପ୍ରତିଦିନ ସୂର୍ଯ୍ୟ ବୁଡ଼ିଗଲାବେଳେ ତା' ତଣ୍ଟି ଶୁଖି ଶୁଖି ଆସେ । ସେ ରଡ଼ି ଛାଡ଼େ । ଆଖି ତରଟି ଅନାଏ । ବିଜୁଳିପରି ପଞ୍ଝା ଭିତରୁ ନଖ ବାହାରକରି ଲୁଚେଇ ନିଏ—ବାଘକୁ ଚଢ଼ିଲ ଯଦି ବାଘକୁ ପୋଷିବାକୁ ହବ ।'

ସର୍ଦ୍ଦାର ଶାମ୍ ସିଂ ଖୁବ୍ ଆସ୍ତେ କଥା କହୁଥିଲା । ମନକୁମନ କହୁଥିଲା । ସେ କ'ଣ ଚାହୁଁଥିଲା କହିବାକୁ ? ସେ କ'ଣ ଅନୁତାପ କରୁଥିଲା ? ଡରୁଥିଲା ତା' ଦଳର ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ? ସେ କ'ଣ ସତେ ଚାହୁଁଥିଲା ଦଳଛାଡ଼ି ଡକେଇତି ଛାଡ଼ି ଆଲୁଅକୁ ବାହାରି ଆସିବାକୁ ? ମୋଟ ଉପରେ ସେ କ'ଣ ଚାହୁଁଥିଲା ଫକୀର ତାକୁ ସେଥିରେ ସାହାଯ୍ୟ କରୁ ?

...କିବ୍‌ବେ ଫକୀର ତୋର ତ’ କିଛି କମ୍ ବହପ ନୁହେଁ ତ ? ତୁ ପୁଣି ବସିଚୁ ଶାମା ଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବୁ ? ତୁ କ’ଣ ତାକୁ ସେ କାଜ ଶାମାଚରଣ ଠଉରେଇଲୁକି ! ତା’ପାଖରେ ଅଣ୍ଡିରି ପଣିଆ ଦେଖେଇବୁ ? ତୁ ପଡ଼ିଛୁ ଆଜି ବାଘ ଗୁମ୍ଫାରେ । ତୋର ତ ନିଜ ରକ୍ଷଣେ ଅସମ୍ଭବ; ତୁ କ’ଣ ଭାବୁଚୁ ଅଭ କାହାକୁ ବଞ୍ଚେଇବାକୁ, ତା’ପୁଣି ଶାମ୍ ଙ୍କୁ ?

‘ଶୁଣ ଫକୀର, ମୁଁ ଗ୍ରହିଁଲେ ତତେ ଏଇଠି କିମା କରି ଦେଇପାରେ । ଗ୍ରହିଁଲେ ମୋ ଦଳର ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଗୁଳିରେ ଉଡ଼େଇ ଦେଇପାରେ । ମୋ ପାଇଁ ଅସମ୍ଭବ କିଛି ନାହିଁ । ଅକର୍ମ କିଛି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ତତେ ମାରିବାକୁ ଆଣି ନଥିଲି । ମୁଁ ତତେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରଶ୍ନ ପଗ୍ରରିବାକୁ ଡାକିଥିଲି । ଯେତେ ପଗ୍ରରିଲେ ସୁଦ୍ଧା ତୁ ତାର ଉତ୍ତର ଦେଉନାହୁଁ । ଦେଇପାରୁନାହୁଁ । ତୁ ବୋଧେ କଥାଟାକୁ ବୁଝିପାରୁନାହୁଁ । ମୁଁ ଭାବିଥିଲି ତୁ ଶାଲା ଖୁବ୍ ପାରିବାର ଲୋକ ତୋର ବୁଝା-ମଣା ଖୁବ୍ ପାକଳ । ସେ କାଳୁ ଅଙ୍କରେ ବେଶି ନମ୍ବର ରଖୁଥିଲୁ । ପଗ୍ରରିଲେ କଷ୍ଟିଆ ପ୍ରଶ୍ନ ସବୁ ବୁଝେଇଦେଇ ପାରୁଥିଲୁ । ଏଥିରେ ତୋ ବୁଦ୍ଧି ଖଟୁ ନାହିଁ ଦେଖୁଚି, ମୁଁ ବି ତୋ ଉତ୍ତରକୁ ଖାତିର କରିନାହିଁ । ମୋର ସେମିତି କିଛି ଅସୁବିଧା ନାହିଁ । ମୁଁ ତତେ ଥରେ ଦୁଇଥର ରତିରେ ଦେଖିଚି । ଗୋଟାଏ ଧଡ଼ଡ଼ା ସାଇକେଲରେ ଏକୁଟିଆ ନିଗେଳା ରସ୍ତାରେ ଘରକୁ ଫେରିବାର ଦେଖିଛି । ତୋ ଘରକୁ ଯାଇଚି ତୋ ଅଜାଣତରେ । ତୁ ଶଳା ଏତେ ଗରିବ ବୋଲି ମୋର ଧାରଣା ନଥିଲା । ମୋର ମନହେଲା ତତେ ଲକ୍ଷେ ଟଙ୍କା ଦବାକୁ । ଫେର୍ ଭାବିଲି ତୁ ଯଦି ବେଶି ଗୋଟେ ଶୁଦ୍ଧପଣିଆ ଦେଖେଇ ଫୋପାଡ଼ି ଦଉ, ମୁଁ ରାଗରେ ତୋତେ, ଘର ସମସ୍ତଙ୍କୁ ନିଆଁ ଲଗେଇ ପୋଡ଼ି ଦେଇପାରେ । ତା ପରେ ଆଉ ବି ଗୋଟେ କଥା ମୁ ଭାବିଲି, ତୁ ମତେ ବେଖାତିର୍ କରୁଚୁ । ତୁ କେମିତି ଏକୁଟିଆ ସେଇ ନିଗେଳା ରସ୍ତାରେ ରତିରେ ଫେରୁଚୁ ? ସେଇଠି ଏଥରକୁ ମିଶେଇଲେ ସତର ଜଣ ମଲେଣି । ତୋର କିଛି ପରବାଏ ନାହିଁ । ଶାଲା ନିଧଡ଼କ୍ ଗ୍ରଲି ଯାଉଚୁ । ତତେ ସେଥିପାଇଁ ଘୋଷାରିବାକୁ ମନ ହେଇଗଲା ।’

ମୁଁ କିନ୍ତୁ ତା’ ସ୍ୱରରୁ ବୁଝି ପାରୁଥାଏ ଯେ, କୋଉଠି ଗୋଟିଏ କ’ଣ ଅଟକୁଚି...ସେ କ’ଣ କହିବାକୁ ଯାଇ ଆଉ କ’ଣ ଗୁଡେ କହି ଦଉଚି । ମୋର ଅସୁବିଧା ଶାମ୍‌ଙ୍କୁ ନେଇ । ଶାମାଚରଣତ କୋଉକାଳୁ ମରି ସାରିଥାଏ । ଏଇ ତାକୁ ଦୁଇଫାଳ କରି ଚିରି ଦେଇଥାଏ ।

“ଫକୀର, ମୋର ଆଉ ଗୋଟାଏ କାରଣ ଅଛି ତତେ ଆଣିବାରେ । ମୋର ଗୋଟାଏ କମ୍‌ଜୋର ବେଳାଅଛି ଯେତେବେଳେ ସେଇ ବେକୁବ ଶାମା-ଚରଣ ରକ୍ତନଈ ପହଁରି ବାହାରି ଆସୁଛି ! ସେଦିନ ଗୋଟାଏ ମହାଜନ ଘରେ ଆମେ ନିଆଁ ଲଗେଇ ଦେଲୁ । ଗାଁରୁ ଟିକିଏ ଦୂରରେ ନିଗେଳା କୋଠା, ଖୁବ୍

ମଜବୁତ୍ ତିଆରି । କୋଡ଼ିଏ ତିରିଶ ଲୋକ ଗୁଳି ଖେତରେ ମରି ସାରିଥାନ୍ତି । ଗାଁ ଲୋକଙ୍କର ସାହସ ନଥାଏ, ପାଖ ପଶିବାକୁ, ନିଆଁ ଚହଟି ଆସୁଥାଏ । ଚଳମହଲରୁ ରଡ଼ି ଛାଡ଼ି ଟିଲାଁଟାଏ ବାହାରି ଆସିଲା ତା ପିନ୍ଧାଲୁଗା ହୁତ୍ ହୁତ୍ ଜଳି ଯାଉଥାଏ, ମୁଣ୍ଡବାଳ ଫୁର୍ ଫୁର୍ ଜଳି ଯାଉଥାଏ । ସେ ଏକ ମୁହାଁ ଆମ-ଆଡ଼େ ଦୌଡ଼ି ଆସିଲା । ମୁଁ କିଛି ଜାଣିବା ପୂର୍ବରୁ ଠୋ'କିନା ଗୋଟାଏ ଶବ୍ଦ ହେଲା । 'ସଭୁ' ଲୁହାରଡ଼ ପିଟି ତା ଖପୁରୀଟାକୁ ଦୁଇ ଫାଳ କରିଦେଲା । ଗୋଟାଏ ଅତି ଭୟଙ୍କର ଚିତ୍କାର ଶୁଭିଲା । କିଛି ସମୟପରେ ମୋ ଦଳର ସମସ୍ତେ ଘେରି ଅନେଇଥିବାର ଦେଖି ମୁଁ ବୁଝିଲି ଯେ ମୁଁ ସେଇ ଚିତ୍କାର କରିଥିଲି ! ମୁଁ ସେଦିନ ଅସୁସ୍ଥ ହୋଇଯିବାର ଅନ୍ୟମାନେ ଲକ୍ଷ୍ୟକଲେ । 'ସଭୁ' ମୋ ଆଡ଼େ କଣେଇ ଚାହିଁ ମୁରୁକି ମା'ରିବାର ମୁଁ ଲକ୍ଷ୍ୟକଲି । ତା'ଆରଦିନ ସେଇଠୁ କୋଡ଼ିଏ ମାଇଲ ଅନ୍ତରରେ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ଧରଣର ଗୁଳିଗୁଳା ଚଳୁଥିବାବେଳେ ଅତର୍କିତ ଭବରେ ମୁଁ 'ସଭୁ'କୁ ଗୁଳି କରିଦେଇଥିଲି । ତାକୁ ଗାଡ଼ିରେ ବୋହିଆଣି ଆମେ ଏଇ ବାଗିଆଡ଼େ ନଇରେ ପୋଡ଼ିଦେଲୁ । ମୁଁ ସେଦିନ ଆଉଥରେ ଶାମା ଚରଣକୁ ହତ୍ୟାକଲି । ସେ ଶାଳା ଟିକିଟାକୁ ମାରିଦେଲେ ସହିପାରିବ ନାହିଁ । ମାଛିକୁ ମ' କହିବ ନାହିଁ, ବେକୁବ୍, ସେ କି ସର୍ଦ୍ଦାର ହେବ ?...ମୋର ଅସୁବିଧା ଏଇ ଶାମାଚରଣକୁ ନେଇ, ମୁଁ କ'ଣ କରିବି ବୁଝିପାରୁନାହିଁ ।'

ହଠାତ୍ ସାମାନ୍ୟ ଉତ୍ତେଜିତ ହେଇ କହିଲା "ଆଛା ଫକୀର ଯଦି ତୋ ବିଧବା ମା' ଆଉ ଭଉଣୀକୁ କେହି ତୋ ସାମ୍ନାରେ ଘୋଷାରେ ତୁ ତାହା ସହିପାରିବୁ ?"

ମୋ ତୁଣ୍ଡରୁ ଖୁବ୍ ଦୃଢ଼ସ୍ୱର ଶୁଭିଲା "ନା !"

ସେ ଗୋଟାଏ ଆବେଗରେ ମୋ ବାହାକୁ ଚପିଧରି ମୋ ଉପରକୁ ନଇଁ ଆସିଲା "ତୁ ସେମାନଙ୍କୁ ସେ ଦଛଡ଼ା କଟୁରୀରେ ହାଣିଦବୁ ନାହିଁ ?"

ସେହିପରି ଦୃଢ଼ସ୍ୱର ଶୁଭିଲା 'ଅଲବତ ହାଣିଦେବି ।'

'ବାଆସ ! ସାବାସ୍ ।' ମୋ ପିଠି ଥାପୁଡ଼େଇ ସେ ହୁଗୁଳା ହେଇଗଲା । 'ମୁଁ ଏତକ ତୋ ତୁଣ୍ଡରୁ ଶୁଣିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲି ।'

'ତୁ କିନ୍ତୁ ତେଣିକି ମଣିଷ ମାରି ଚାଲିଥିବୁ ଏକଥା ମୁଁ ସ୍ୱୀକାର କରି ପାରିବି ନାହିଁ ।'

'ଗ୍ରେପ୍ ଫକୀର'—ସର୍ଦ୍ଦାରର ଦାନ୍ତ ସନ୍ଧାରୁ ଛିଟିକି ଆସୁଥିବା ସ୍ୱର ପଞ୍ଜର-ଭେଦି ଆରପାରି ମୁନ ବାହାରି ଯିବା ସ୍ୱର । 'ବାଆସ୍—ତେଣିକି ତୋର କାତ ପାଇବ ନାହିଁ ! ତୁ ବୁଝିପାରିବୁ ନାହିଁ, କ'ଣ ହେଇଥାଏ ତା'ପରେ । ଶାମା ଚରଣ ମରିଯିବା କଥାଟା ବୋଧେ ତୁ ବୁଝିପାରୁ ନାହୁଁ । ମଣିଷ ମାରିଲେ ମାରିବାକୁ ହିଁ ପଡ଼ୁଥାଏ । ତୁ ଶାଳା ବୁଝିପାରୁ ନାହୁଁ । ତୁ କାହାକୁ ଫେରିଯିବାକୁ

ତାକୁଚ୍ଚୁ ବୁଝିପାରୁ ନାହୁଁ । ସେ କୋଉଠିକି ଫେରିବ ତୁ ଜାଣି ନାହୁଁ । କେମିତି ଫେରିବ ଜାଣି ନାହୁଁ । ତୁଚ୍ଛାଟାରେ ବକରବାଜି କରୁଚୁ ।'—

ନରମିଗଲ ସ୍ୱର । ହଜିଲା ହଜିଲା ପରି ରହି ରହି ଶୁଭିଲା...ସର୍ଦ୍ଦାର ସତେବା ଘୁମେଇ ପଡ଼ୁଛି, 'ରକ୍ତର ନଈ, ଜାଣିଚୁ...ଭରି...ଚଉଡ଼ା, ଖୁବ୍ ଗହୀର, ମୁଁ ମଝିରେ ବେକଯାଏଁ ରକ୍ତରେ ବୁଡ଼ି ଛିଡ଼ା ହେଇଚି । ମୋ ପାଇଁ ଏକୂଳ ଯାହା ସେ କୂଳ ତାହା । ପାରି ହେବା ଯେତିକି କଷ୍ଟ, ଫେରିଯିବା ସେତିକି କଷ୍ଟ । ମୁଁ ଆଉ ମୁହଁ ବୁଲେଇ ପାରିବି ନାଇଁ । ଆଜି ରାତିରେ ମୋତେ ପୁଣି ରକ୍ତସୁଅ କାଟିବାକୁ ହବ । ଏ ଆଡ଼୍ଡ଼ା ଭର୍ତ୍ତି ଅନ୍ଧାର ଭିତରକୁ କୁଦି ଯିବାକୁ ହବ, ସେ ନିଶା ମୋ ଖୁନ୍‌ରେ ଚଢ଼ିଆସୁଛି । ମୁଁ ସେଥିରେ ମାତିବା ଆଗରୁ ତତେ ବିଦା କରିଦବାକୁ ଚାହେଁ । ତୁ ଶାଳା ଫକୀର ବଞ୍ଚିବୁ । ଏଠୁ ମୁକୁଳି ଯାଇ ସେଠି ବଞ୍ଚିବୁ । ତୁ ଶାଲା ଶାମାଚରଣ ହେଇ ବଞ୍ଚିବୁ ।—ମୁଁ ସେଇଆ ଚାହେଁ । ଚାଲ୍ ତତେ ନେଇ ଛାଡ଼ି ଆସିବି ।'...

ତା' ଆରଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟା ଖବର ପ୍ରଚାରିତ ହେଲା ଯେ ଗୋଟାଏ ନଈ କୂଳିଆ ଆଡ଼୍ଡ଼ା ଘରୁ ସର୍ଦ୍ଦାର ଶାମ ହରି ଶବ ଉଦ୍ଧାର କରାଯାଇଛି । ତା ଦେହସାରା ବୟାଳିଶିଟା ଗୁଳିଗ୍ଲେଟର ଚିହ୍ନ ।

ସମସ୍ତେ ମିଶି ତା'ହେଲେ ତାକୁ ମାରି ଦେଲେ ! ହେଇପାରେ ସର୍ଦ୍ଦାର ସେତେବେଳେ କମ୍ ଜୋର ବେଜାଟାକୁ ପାରି ହଉଥିଲା । ହେଇପାରେ ଶାମା ଚରଣ ରକ୍ତ ନଈରୁ ଉଠି ଆସିଥିଲା । ସବାରି ଓହ୍ଲେଇବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲା ବାଘ ପିଠିରୁ । ଏଇଆ ନହୋଇ ଆଉ କ'ଣ ହେଇଥାନ୍ତା ?

ଏଇଟା କିନ୍ତୁ ମୁଖାପିନ୍ଧା ଜାଲ୍ ସର୍ଦ୍ଦାରଟାଏ । ସେ ଆସିଲା ଯେମିତି ଗଲା ସେମିତି । ଶାମାଚରଣ ତ ମରିନାଇଁ ! ସେ ପରା ହେଇ ମୁଁ । ମୋ ଭିତରେ ଜିଇଁ ରହିଛି ସେ ନିରୀହ ଗୁଳ୍ଲୁଟିଏ ପରି ।

ତୋର କୌଣସି ଭୟ ନାହିଁ ଶାମାଚରଣ । ତୁ ମୋର ସମଗ୍ର ଆୟୁଷ ନେଇ ମୋ ଜୀବନ ସାରା ବଞ୍ଚିଥା । ମୋର ପଇସା ପତ୍ର ସିନା ନାହିଁ । ରକ୍ତ ଇତପତ ସୁନାହାର ନାହିଁ । ମୁଁ କିନ୍ତୁ ଗରିବ ନୁହେଁ । ମୁ ତତେ ପାଳି ନେଇ ପାରିବି, ମୋ ସ୍ମୃତିରେ, ସ୍ୱପ୍ନରେ, ଅଖଣ୍ଡ ରକ୍ତ ଧାରରେ ମୁଁ ବଞ୍ଚିଥିବା ଯାଏଁ ।

—୦—

ପାତକ

ହ୍ୱିଲ୍ ପାଟଣାର ତଳସାହି ଅନ୍ଧାରକୁ ଦୁଇଟି ଅନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଛନ୍ଦାଛନ୍ଦି ସ୍ୱର ଓହ୍ଲେଇଗଲା । —କଅଣ ସବୁ ଆବୁରୁ ଜାବୁରୁ କଥା । —ପାତଳ 'ଲୁନା' ଗାଡ଼ିଟି ଉପରେ ସୋଲ ଟୋପି ପିନ୍ଧି ନହକା ଟୋକାଟିଏ ଷ୍ଟେସନ ଆଡ଼ିକି ବାହାରିଗଲା । —କିଏ ସେ, କେଜାଣି !

ବଙ୍ଗଳା ସାମ୍ନାର ବତୀଖୁଣ୍ଟରୁ କାହିଁ କେତେକାଳ ହେଲା ଆଲୁଅ ଲିଭି ଯାଇଥିବାରୁ 'ଲୁନା' ଗାଡ଼ିଟି ପଛେ ପଛେ ସାଉଁ କିନା ଅନ୍ଧାର ମଡ଼େଇ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ମାଇ ରେଳଟିଏ ବହୁ ଦୂରରୁ ଡାକିଲା ଷ୍ଟେସନ ଆରପାଖରୁ । ଅନ୍ଧାର ଆହୁରି ଜାକିଜୁକି ହୋଇ ଶୋଇଗଲା, ରାସ୍ତା ଉପରେ, ଛାତ ମାନଙ୍କରେ, ଅଗଣା ମାନଙ୍କରେ ।

ତିନିଦିନ ତଳେ ବତୀଖୁଣ୍ଟ ସାମ୍ନା ସେ ଘର ଛାଡ଼ି ରୋହିଣୀ ବାହାରି ଯାଇଥିଲା । ଠିକ୍ ବାହାରି ଯାଇଥିଲା ନୁହେଁ, ପୁରୁଣା ମାଡ଼ଖିଆ ଡୋରଟିଏ ହଠାତ୍ ଛିଣ୍ଡିଯାଇଥିଲା । ସେ ସେମିତି ଛିଟିକି ଯାଇ ନ ଥିଲେ ଆହୁରି କ'ଣ ବୋଇଲେ କ'ଣ ହୋଇ ଯାଇଥାନ୍ତା । ଭଲ ହେଲା ସେ ଚାଲିଗଲା ।

ରୋହିଣୀ ବନଫୁଲ । ପିତା ଆଇଜାକ୍ ବନଫୁଲ । ତିନି ପୁରୁଷ ହେଲା ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ ।

ରୋହିଣୀର ଏକମାତ୍ର ଅସୁବିଧା ତା'ର ଚେହେରା । ସେ ଜନ୍ମ ଏ ଦେଶର ପିଲା ପରି ଦିଶେ ନାହିଁ । ଗୋରା ଚମଡ଼ା । କହରା ଆଖି । ହଳଦିଆ ତମାଳିଆ ବାଳ । ତା'ର ଢଙ୍ଗ ଢାଙ୍ଗ, ଚଳଣି, କଥାବାର୍ତ୍ତା ସବୁ ସାହି ପିଲାଙ୍କ

ପରି । ସେମାନଙ୍କ ପରି ଇଂରାଜୀରେ ଦୁର୍ବଳ । କିନ୍ତୁ ଦେଖିଲେ ମନେ ହେବ ସତେବା ସାଇବ ପିଲଟା ଇଂରାଜୀ ନ କହିଲେ କିଛି ବୁଝି ପାରିବ ନାହିଁ । ସେ ଖେଳେ ଚମତ୍କାର । ତା' ବ୍ୟବହାର ଚମତ୍କାର । କାହାକୁ କେବେ ପଦେ ହେଲେ ଛୁଡ଼ି କହିଦିଏ ନାହିଁ ।

କିନ୍ତୁ ସବୁବେଳେ ସେ ଉଦାସ ଦିଶେ । ସ୍କୁଲକୁ ଗଲାଭଳି ସେ ଗିର୍ଜାକୁ ଯାଇଛି । ଭାଇଭଉଣୀଙ୍କୁ ସ୍ନେହ କରିଛି । ଗୋଟିଏ କଥା ସେ ଜନ୍ମ ବୁଝିପାରି ନାହିଁ । ସେଇଟା ତା'ଜୀବନର ସମସ୍ୟା, ସେଇଟା ହିଁ ତା'ର ମୌଳିକ ଦୁଃଖ । ସେ ତା' ମା'ର ଦୁଃଖ ସହିପାରି ନାହିଁ । ବାପାଙ୍କ କ୍ରୋଧ ବି ବୁଝିପାରିନାହିଁ । ପ୍ରତିଦିନ ଦୁହିଁଙ୍କ ଝଗଡ଼ା, ମା'ଉପରେ ଭୀଷଣ ମାଡ଼, ରାଗରେ ଫଁ ଫଁ ହୋଇ ବାପା ଘରୁ ବାହାରିଯିବା—ତାକୁ ହେତୁ ହେଲାଦିନୁ ସେ ଦେଖି ଆସିଛି । ରାତିରେ ତା' ଉତନିଦ ଭାଙ୍ଗିଗଲେ ସେ ଶୁଣିଚି ତା' ମା' ନୀରବରେ ଧକେଇ ଧକେଇ କାନ୍ଦିବା । ଏମିତି ଦୁଃଖିନୀ ମା'ଟିଏ ବୋଧେ କାହାରି ନାହିଁ ।–

ସେ ବି ଅନେକ ମାଡ଼ ଖାଇଚି ବାପାଙ୍କଠୁ । ପ୍ରତିଥର ମା' ଉତ୍ୟକ୍ତ ହୋଇ ବାପାଙ୍କୁ ଭିଡିଧରିଛି, ଫଳରେ ଲାତ ଗୋଇଠା ଖାଇ କାନ୍ଥ ଦେହରେ ପିଟିହେବାର ସେ ଛଳ ଛଳ ଆଖିରେ ଦେଖି ଆସିଛି ।

ତା'ର ବେଳେବେଳେ କେମିତି କେଜାଣି ସନ୍ଦେହ ହେଉଚି ଯେ ବାପା ମା' ବୋଧେ ତାହାରି ପାଇଁ କଳିଆ କରିଛନ୍ତି ! କିନ୍ତୁ କାହିଁକି ? ଦର୍ପଣକୁ ସେ ଅନେକ ସମୟ ଚାହିଁ ରହିଛି । ନିଜ ଉପରେ ରାଗିପାରି ନାହିଁ । ସେ ତ ଦେଖିବାକୁ ଖୁବ୍ ଗୋରା । ଖୁବ୍ ସୁନ୍ଦର । ତାକୁ ତା'ହେଲେ ବାପା କାହିଁକି ଏତେ ଘୃଣା କରନ୍ତି ? କାହିଁକି ଦେଖିଲାମାତ୍ରେ ଚିଡ଼୍‌ଚିଡ଼୍ ହୁଅନ୍ତି । ତା' ସାନ ଭାଇ ଭଉଣୀ ତ' ତାକୁ ଖୁବ୍ ଭଲପାଆନ୍ତି । ତା' ମା'ତ ତାକୁ କୁଣ୍ଢେଇ ଧରି ପ୍ରାୟ ପ୍ରତିଦିନ ତୁହାଏ ଲେଖା କାନ୍ଦେ । ତେବେ କ'ଣ କେଉଁଠି କିଛି ଅସୁବିଧା ରହିଯାଉଛି । ସେ ବୁଝି ପାରି ନାହିଁ । ଏକୁଟିଆ ବସି କାନ୍ଦିଛି । ଅନେକ ଭାବିଛି । ବାପାଙ୍କୁ ଖୁସି କରିବାକୁ ଲୁଚି ଲୁଚି ତାଙ୍କ ଜୋତା ସଫା କରିଛି । ତାଙ୍କ ଟେବୁଲ ସଜାଡ଼ି ଦେଇଛି । ବାପା ଆସିବା ଆଗରୁ ବଜାର ସଉଦା କିଣି ଆଣି ଥୋଇଦେଇଛି । ସେ ଟୁରରେ ବାହାରିଲେ ତାଙ୍କ ବାକ୍‌ସ ପତ୍ର ନିଜେ ମୁଣ୍ଡେଇ ଷ୍ଟେସନ ଯାଏଁ ପହଞ୍ଚାଇ ଆସିଛି । କିନ୍ତୁ ଦିନେ ହେଲେ ବାପା ତା'ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ହାତଟିଏ ଦେଇ ନାହାନ୍ତି । ଦିନେ ହେଲେ ତାକୁ ଚାହିଁ ହସି ଦେଇନାହାନ୍ତି । ସେ ଭୟଙ୍କର ରାଗିଯାଇଛି । ଖାଇ ନାହିଁ, କେବଳ କାନ୍ଦିଛି ।

ସହି ନ ପାରି ସେ ମାମୁଁ ପାଖକୁ ଚାଲିଯାଇଛି । ମାମୁଁ ତାକୁ ଖୁବ୍ ସାହାଯ୍ୟ କରନ୍ତି । ବୋଧହୁଏ ଭଲ ବି ପାଆନ୍ତି । କିନ୍ତୁ କେଜାଣି କାହିଁକି

ତାକୁ ଲାଗେ ଯେ ମାମୁଁ ତାକୁ କେବଳ ଦୟା କରିଛନ୍ତି । ତା' ଦୁଃଖ ସହି ନ ପାରି ସାହାଯ୍ୟ କରିଛନ୍ତି । ଉତ୍ତମ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ ଭାବରେ ଧର୍ମ କରିଛନ୍ତି ।

ମାମୁଁ ଘରେ ଆଣ୍ଟି ଭାରି ଭଲ । ତାକୁ ଖୁବ୍ ସାହାଯ୍ୟ କରେ । ଥଟ୍ଟା କରେ । ଖୁବ୍ ଖୁଆଏ । ରୋହିଣୀ ସେଇଠି ତା'ଗୋସେଇଁ ମା'ଙ୍କୁ ବି ଦେଖେ । ଗୋସେଇଁ ମା' ତାଙ୍କ ପାଖେ ନ ରହି କାହିଁକି ତା' ଭଉଣୀ ଘରେ ରହେ ଏ କଥା ରୋହିଣୀ ବୁଝି ପାରେ ନାହିଁ । ବାପା ବୋଧେ ନିଜ ମା'କୁ ବି ଭଲ ପାଆନ୍ତି ନାହିଁ । ଗୋସେଇଁ ମା'ଟି ଭଲ, କିନ୍ତୁ ଆଈ ଭଳି ନୁହେଁ । ସେ ରୋହିଣୀକୁ ପାଖରେ ବସାନ୍ତି, ଖୁଆନ୍ତି ପିଆନ୍ତି । କିନ୍ତୁ କଥା ନକହି ବେଶୀ ସମୟ ଖାଲି ତାକୁ ଅନେଇ ରହନ୍ତି । ରୋହିଣୀ ହସି ଦେଇ ବୁଢ଼ୀର ଗାଲକୁ ଚିପିଦିଏ । ଭଲ ବୁଢ଼ୀ-ଟିଏ ତା ପୁଅଭଳି କେମିତି ଟିକିଏ ଚୁପ୍‌ଚାପ୍ । ଗମ୍ଭୀର । ହୁଏତ ବଦ୍‌ରାଗୀ ।

ସେ ଛୋଟ ଜାମା, ଚିତ୍ର ଜାମା ବର୍ଷ ବର୍ଷ ଧରି ପିନ୍ଧି ଆସିଛି । ତଥାପି ସେ ସମସ୍ତଙ୍କଠୁ ସୁନ୍ଦର ଦିଶିଛି । ସମସ୍ତଙ୍କଠୁ ଭଲ ପଢ଼ିଛି ତାକୁ ସ୍କୁଲରେ ସାର୍ ଭଲ ପାଇଛନ୍ତି । ଗୀର୍ଜାରେ ଫାଦର ଖୁବ୍ ଭଲ ପାଇଛନ୍ତି କୋରସ୍ ଗାଇବାକୁ ଡାକିଛନ୍ତି ।

ହେଲେ, ରୋହିଣୀ ଯେମିତି କେଉଁ କୋଉ ଫୁଲଟିଏ । ସବୁ ପାଖୁଡ଼ା ମେଲି ଫୁଟିପାରୁ ନାହିଁ । ବହୁଦିନ ଧରି ବାପା ମା'ଙ୍କର କଥା ବାର୍ତ୍ତା ନାହିଁ । ତା'ସାନ ଭଉଣୀ ଘରକଥା ସମ୍ଭାଳେ । ବାପା ତାକୁ କଟମଟ ଅନାନ୍ତି । ମା' ଦେଖିଲେ କାନ୍ଦି ପକାଏ, ଏଟା ରୋହିଣୀର ଦେହସୁହା କଥା । ଏଇଟା ବି ତା'ର ଅସହ୍ୟ ବେଦନା ।

ସେ ଯେଉଁଦିନ ମାମୁଁଙ୍କଠାରୁ ପଟ୍ଟସାତଟ୍ର ଡ୍ରେସ ବାକ୍‌ସ ଆଦି ଆଣି ଘରେ ପହଞ୍ଚିଲ, ଇଞ୍ଜିନିଅରିଂ ପଢ଼ିଯିବ କାନପୁର, ସେ ଦିନ ମା'ର ଲୁହ ଅବିରଳ ଝରୁଥିବାର ସେ ଦେଖିଛି । ତା' ପାଇଁ ତା'ର ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ଛୋଟ ଛୋଟ ଅନେକ କଥା କରିବାର ଦେଖିଛି । କେଜାଣି କେମିତି ବାପାଙ୍କର ସେଦିନ ଗସ୍ତ ପଡିଥାଏ । ମା' ଭଲ ଶାଢ଼ିଟିଏ ପିନ୍ଧିଥାଏ । ଭଲ ଦିଶୁଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଖୁବ୍ ଦୁର୍ବଳ, ଶୀର୍ଣ୍ଣ ଆଉ ଅସମ୍ଭବ ଦୁଃଖିନୀ ଦିଶୁଥାଏ । ତା' ପାଇଁ ଗୋଟାଏ ଶିଶିରେ ଖସା-ଲଡ଼ୁ । ଆଉ ଶିଶିଟିରେ ଆଚାର । ପୁଣି ଗୋଟିକରେ ଘିଅ । ଯେତେ ମନାକଲେ ସୁଦ୍ଧା ସଜାଡ଼ି ରଖି ଦେଉଥାଏ ।—

ରୋହିଣୀ ଟିକିଟିକି ରି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଉଥିଲା । ଧଳା ଲମ୍ବାପେଣ୍ଟ । ଚେକ୍ କନାର ହାଫ୍ ସାର୍ଟଟିଏ । ହାଲୁକା ଶସ୍ତା ନୂଆ ଜୋତା । ସେତିକିରେ ସେ ଦିଶୁଥିଲା ଏଇମାତ୍ର ଜାହାଜରୁ ଓହ୍ଲାଇ ଆସିଥିବା ସାଇବଟିଏ ପରି । ଭାଇ ଭଉଣୀମାନଙ୍କୁ ଧରି ଖୁବ୍ ଚେଷ୍ଟା କଲା କୋହ ସମ୍ଭାଳିବାକୁ । ବେଳ ହୋଇ ଆସୁଥାଏ । କ'ଣ ମନ ହେଲା ବାପାଙ୍କ ଜୋତାକୁ ପଲିସ୍ ମାରି ଚକ୍ ଚକ୍ କରି

ଥୋଇଦେଲ । ମା ତା'ହାତରୁ ଛଡେଇବାକୁ ଦେଲ ନାହିଁ । ଉଦାସ ଢ଼ଙ୍ଗରେ ମା' ମୁହଁକୁ ନ ଗ୍ରହିଁ କହିଲ—

"ବାପା ଆଜି ଦିନଟା ଗସ୍ତ ନଯାଇଥିଲେ କ'ଣ ଚଳି ନଥାନ୍ତା ?"

ଟିକିଏ ରହି କହିଲ "ମୋ ପାଇଁ ଜୀବନ ସାରା କଷ୍ଟ ପାଇଚୁ ମା' । ମୁଁ ଜାଣି ପାରୁଚି ମୋ ପାଇଁ ବାପା ତତେ ଏମିତି ଦୁର୍ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି, ମୁହିଁ ଏ ଘରେ ଅଶାନ୍ତିର ମୂଳ କାରଣ ! ମୁଁ ଘରୁ ଗଲେ ତୁମେ ଦୁହେଁ ଏଣିକି ଭଲରେ ଚଳିବ ମା' ! ମୁହିଁ ଦୋଷୀ ।"

ତା' ଓଠ ଥରିଗଲ । ଆଖିପତା ଜକେଇ ଗଲ । ତା' ମା' ତାକୁ ଜାକି ଧରି ତା' କାନ୍ଧ ଉପରେ ମୁହଁରଖି କାନ୍ଦିଲ । "ନାହିଁ ବାପା" ! ସବୁ ମିଛ ତୁ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ । ନିଷ୍ପାପ । ତୋର କିଛି ଦୋଷ ନାହିଁ ।

ତା'ପରେ ଖୁବ୍ ଓଦା ଓଦା ଭରି ମୋଲଏମ୍ ତଳୁ ଗୁଡ଼ିଏ ଛିଣ୍ଡେଇ ଦେଲ ଭଳି ତା'ର ବିଦାୟର ମୁହୂର୍ତ୍ତ:—

× × ×

କାନପୁରରେ ଖଣ୍ଡିଏ ଚିଠି ସେ ପାଇଥିଲ । ମା' ଦେହ ଖରାପ୍ । ସେ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ଟେଲିଗ୍ରାମ କରିଥିଲ । ଖୁବ୍ ଲମ୍ବା ଚିଠିଟାଏ ବି ଲେଖିଥିଲ । କୌଣସି ଉତ୍ତର ନପାଇ ଛଟପଟ ହେଇଥିଲ । ମା'ଙ୍କୁ ବାରମ୍ବାର ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖି-ଥିଲ । ତା'ପରେ ଦିନେ ମାମୁଁଙ୍କ ଠାରୁ ଟେଲିଗ୍ରାମ ପାଇ ସେ ସ୍ତବ୍ଧ ହେଇ ଯାଇଥିଲ । ମା'ନିଶ୍ଚେ ଏମିତି ଦିନେ ମରିଯିବ ବୋଲି ସେ ସତେବା ଆଶଙ୍କା କରି ଆସିଥିଲ ଚିରକାଳ । ଝିମି ଖାଇଲ ପରି ସେ ନିସ୍ତେଜ ହେଇଗଲ ।

ତା' ଆଖିରୁ ଲୁହ ଝରି ପାରିଲ ନାହିଁ । ସେ ମୁହଁ ଖୋଲି କଥା କହି ପାରିଲ ନାହିଁ । ଅତିକାୟ ଦୁଃଖଟିକୁ ଥୋଇବାକୁ ତା' ଭିତରେ ଥାନ ନଥିଲ ।

ଦୁଇଦିନ ପରେ ପ୍ରଥମ ପୂଜାଛୁଟି । ସମସ୍ତେ ବ୍ୟସ୍ତବାଜ ହେଲେ ଘରକୁ ଯିବାପାଇଁ । ସେହିଣୀ ଖଣ୍ଡିଏ ଝୁଲମୁଣା ଭିତରେ ମା' ବୁଣିଥିବା ସ୍ୱେଟର, ମଫଲରଟିକୁ ଧୀରେ ଧୀରେ ସଜାଡ଼ି ରଖିଲ । ଠାଏ ଠାଏ ଓଦା ହେଇ ଯାଇ-ଥିଲ ଝୁଲମୁଣା । ସେ ବି ଘରକୁ ଫେରିବ କିନ୍ତୁ କାହା ପାଖକୁ ଫେରିବ ?

ସେହିଣୀ ରିକସାରୁ ଓହ୍ଲେଇ ଖୁବ୍ ଧୀରେ ପାହାଚ ଚଢ଼ିଥିଲ । ବାରଣ୍ଡାରେ ବାପା ଲୁଙ୍ଗିପିନ୍ଧି ମେଲ ଦେହରେ ସିଗାରେଟ ଟାଣୁଥିଲେ । ସେ ସେଇଠି ଠପ୍ କିନା ଠିଆ ହେଇ ତାଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଅନେଇଲ । ତାକୁ ଦିଶିଲ ବାପାଙ୍କ ଆଖି ବିଗିଡ଼ି ଆଖି ପରି କହରା, ଖୁବ୍ ସ୍ଥିର । ସେଥିରେ କୋଧହୁଏ ପତା ପଡ଼େ ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ଗୋଟାଳିଆ ଦେହ ଖୁବ୍ କଳା । ଗୋସେଇଁ ମା' ଦେହଭଳି ।

ତାକୁ ଦେଖି ତା'ର କୌଣସି ବିକ୍ରିୟା ହେଲ ନାହିଁ । ସେ ତଳକୁ ଗ୍ରହିଁ ଭିତରକୁ ଗୋଡ଼ ବଢ଼େଇଲ ।

"ଶୁଣ" !

ଗେହିଣୀର କଲିଜା ଧପ୍ କରି ବନ୍ଦ ହେଇଗଲ ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ପାଇଁ । ସେ ସେମିତି ଗୋଡ଼ଟିଏ ବଢ଼େଇ କାନ୍ଧରେ ଝୁଲମୁଣାଟି ଓହଳେଇ ସ୍ତବ୍ଧ ହେଇଗଲ ।

"ତୋର ଆଉ ଭିତରକୁ ଯିବା ପ୍ରୟୋଜନ ନାହିଁ । ତୋର ସେଠି ଆଉ କେହି ନାହାନ୍ତି ।"......ବଢ଼େଇଥିବା ଗୋଡ଼ଟିକୁ ଗେହିଣୀ ଫେରେଇ ଆଣିଲ । ଆସ୍ତେ ମୁହିଁ ବୁଲେଇ ବାପକୁ ଗ୍ରହିଁଲ । ସେ ସିଗାରେଟ୍‌ଟାକୁ ଫିଙ୍ଗିଦେଇ ଅଣ୍ଟାରେ ହାତ ରଖି ଗେହିଣୀକୁ ମଛ କରି ଠିଆ ହେଇଥାନ୍ତି । ଗେହିଣୀର ପାଦ ତଳିପା ସିର୍ ସିର୍ କଲ । ମୁଣ୍ଡବାଳ କଣ୍ଟା ପରି ଠିଆ ହେଇଗଲ । ବାପା, କ'ଣ ଏମିତି କହୁଛନ୍ତି ? ସେ ବୋଧେ ମା' ଗ୍ଲିଗଲ ପରେ ଖୁବ୍ ବିଚଳିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଛନ୍ତି । ଦୁଃଖରେ ନିଜକୁ ସମ୍ଭାଳି ପାରୁ ନାହାନ୍ତି । ସେ ଦୁଇପାଦ ପଛେଇ ଯାଇ ତାଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଗ୍ରହିଁଲ ।

ସେ ସେମିତି ଶୂନ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିରେ କହିଲେ, "ତୁ ଏ ପରିବାରର କେହି ନୁହେଁ । କେବେ ବି ନଥିଲୁ ।" ଗେହିଣୀର ମୁଣ୍ଡ ତାତିଗଲ । ଓଠ ଶୁଖିଗଲ । କାନ ମୁଣ୍ଡା ଧାଉଁ ଧାଉଁ ପିଟି ହେଲ । ସେ ପାଟି ପାକୁ ପାକୁ କରି ଆସ୍ତେ ପଗ୍ରରିଲ—"ମାନେ ?"

"ମାନେ ଅତି ପରିଷ୍କାର । ତୋ' ମା' ମରିଗଲ ପରେ ପରେ ତୋର ଏଠି ଆଉ କେହି ନାହାନ୍ତି ।" ତା' ଆଖିରେ ପଲକ ନଥାଏ । ସମଗ୍ର ମୁହଁ ତାତି ଲଲ୍ ପଡ଼ିଯାଇଥାଏ । ସେ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ବାପ ଆଡ଼କୁ ଆଙ୍ଗୁଠି ଦେଖେଇ କହିଲ--"ମାନେ...ତମେ...ବାପା...ଏ...।" ତା ବାକ୍ୟଟିକୁ ହାଣି ଦେଇ ବଜ୍ରପାତ ହେଲ ।

"ନା, ମୁଁ ତୋର ବାପ ନୁହେଁ । ତୋର ବାପ କିଏ ମୁଁ ଜାଣେନା । ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଏଇଠୁ ଗ୍ଲଲି ଯାଇପାରୁ ।"

ଗେହିଣୀର ଗୋଡ଼ ଟଳମଳ ହୋଇ ସେ କୁଡ଼େଇ ହୋଇ ପଡ଼ିଥାନ୍ତା । ତାକୁ ହୁଏତ ଅନ୍ଧାର ଦିଶୁଥିଲ । ସେ ହୁଏତ କିଛି ଜାଣି ପାରୁ ନଥିଲ । ଏକ ଅଜ୍ଞାତ ଭରସା ଆଶାରେ ତା' ହାତ ଦୁଇଟି ଉଠିଗଲ ବାପ ଆଡ଼କୁ !

ସେ ମୋଟା ଗେଟା କାଳିଆ ପ୍ରୌଢ଼ ମଣିଷଟା ଗେହିଣୀ ବୁକୁ ଉପରେ ଢେଡା ମାରି ତାକୁ ପେଲି ଦେଲ !

ଗେହିଣୀ ପାହାଚ ଉପରେ ପଡ଼ିଗଲ ଓ ଗଡ଼ିଗଲ ତଳକୁ । ଗଡ଼ିଗଲ ଘଣ୍ଟା ଉପରକୁ । ଘରେ ତିନୋଟି ପିଲ ଚିତ୍କାର କରି ଉଠିଲେ । ପିଣ୍ଡାରୁ ବାଘ ଗର୍ଜନ

ଶୁଣି ତୁନି ପଡ଼ିଗଲେ । ବଡ଼ ଭଉଜୁ ବାପା ଏମିତି ଅନେକ ଦିନ ମାରନ୍ତି । ଏବେ ବି ବୋଧେ ସେମିତି ମାରୁଛନ୍ତି । ବାପା ଭଳି ରାଗୀ ଲୋକ !

ରୋହିଣୀ ଟଳମଳ ଗୋଡ଼ରେ ବାହାର ପାଚେରୀ ଉପରେ ଆଉଜି ରହି ଧଇଁଇଲା । ତା' ପରେ କ'ଣ ଗୋଟାଏ ଆବେଗରେ ତଳ ରାସ୍ତାରେ କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ଚାଲିଗଲା ।

ବାଁ ମୋଡ଼ରେ ଗୀର୍ଜା । ଗୀର୍ଜା ପଛକୁ ନିଛାଟିଆ କବରଖାନା । ରୋହିଣୀ ଦିନ-ବେଳେ ସୁଦ୍ଧା ସେଠିକି ପଶିବାକୁ ଭୟ କରୁଥିଲା । କିନ୍ତୁ ନିଛାଟିଆ ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ ସେ ଧାଇଁ ଧାଇଁ କ'ଣ ଟାଏ ଖୋଜୁଥିଲା । ଦୂର ରାସ୍ତା-ଆଲୁଅ ପଡ଼ୁଥିବା ସେ ନୂଆ କବରଟି । ଛୋଟ ନାଁ'ଟିଏ ସୁସାନ୍ ବନଫୁଲ । ସେଇଠି ଆଣ୍ଠୁମାଡ଼ି ସେ ଢେର୍ ସମୟ କାନ୍ଦିଲା । ମା'ର କବର ଉପରେ ଅଜ୍ଞାତ ବାପର ପରିଚୟ ପାଇଁ ବ୍ୟାକୁଳ ହେଉଥିଲା, ମଣିଷ ଛୁଆ' ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ୁଥିଲା ଅବ୍ୟକ୍ତ ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ, ଅଭିମାନରେ, କ୍ରୋଧ ହତାଶାରେ !

ତା' ଭିତରର ଅନେକ ବିସ୍ଫୋରଣ ସଂଧ୍ୟାରେ ଶୁଣିବାକୁ ପାଉଥିଲା—'ନା, ନା ସେ ସବୁ ମିଛ । ତୁ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ! ତୁ ନିଷ୍ପାପ !' ରୋହିଣୀ ତାକୁ ଦୋହରେଇ ଲାଗିଥାଏ ନା' ତୁ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ, ତୁ ନିଷ୍ପାପ । ସେ ସଚେତନ ହୋଇ ଅନୁଭବ କଲା ଯେ ତା' ମା'କୁ ହିଁ ସେ ନିଜେ କହୁଛି । 'ନା' ନା' ସେ ସବୁ ମିଛ । ତୁ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ! ତୁ ନିଷ୍ପାପ, ତୁ ନିଷ୍ପାପ ।'

ତୋ ମା'କୁ ନିଷ୍ପାପ ବୋଲି ପ୍ରମାଣ କରିପାରିବୁ ରୋହିଣୀ ? ଯେତେ ଦେଖିଲେ ଇ ଚ' ଯେ କେହି କହିବ ଯେ ତୁ ଆଉଜାକ୍ ବନଫୁଲର ସନ୍ତାନ ନୋହୁ । ତୋ ମା'କୁ ଜୀବନ ସାରା ବେର୍ଜ୍ଜିଡ୍ ସହିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ଗାଳି ମାଡ଼ ଖାଇ ଖାଇ ଶେଷକୁ ସେ ମରିଗଲା । କଳଙ୍କ ଲିଭିଲା ନାହିଁ । ତୁହି ନା ତୋ ମା'ର କଳଙ୍କ !!...

ରୋହିଣୀ ଗୀର୍ଜାରୁ ବାହାରି ପୁରୁଣା ଅଭ୍ୟାସରେ ଘରମୁହାଁ ଚାଲି ଯାଉଥିଲା । ଅନ୍ଧାରରେ ହାତ ଧରାଧରି ହୋଇ କଳାକଳା ଫୁଙ୍ଗୁଳା ଲୁଙ୍ଗିପିନ୍ଧା ମଣିଷମାନେ ତା ବାଟ-ରୋଧି ଠିଆ ହୋଇଗଲେ । ସେ ଆଖିରେ ମଟକା ନ ପକାଇ ଶୂନ୍ୟ ଗଡ଼ାଣି ରାସ୍ତାଟିକୁ ଚାହିଁଲା । ରାସ୍ତାଠାରୁ ଆହୁରି ଲମ୍ବା ଦୀର୍ଘ ଶ୍ୱାସଟିଏ ବାହାରି ଗଲା ତା' ବୁକୁ ଭିତରୁ ।

ସେ ମୁହଁ ଫେରେଇ ସହର ଆଡ଼େ ପାଦ ବଢ଼େଇଦେଲା । ଏମିତି କୌଣସି ଲକ୍ଷ୍ୟ ନଥାଇ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନଥାଇ ସେ ଚାଲିଥାଏ । ମଝିରେ ଠିଆ ହେଇ କ'ଣ ଗୁଡ଼ାଏ ଭାବି ଯାଉଥାଏ । ପୁଣି ନିଦରୁ ଉଠିଲା ପରି ଡଗଡ଼ଗ ହୋଇ ଚାଲି ଯାଉ-ଥାଏ । ତା'ହେଲେ ନିଜର ବୋଲି କହିବାକୁ କେହି ନାହିଁ ? ତା'ର ମା ମରି

ଯାଇଛି । ବାପ ହୁଏତ କେହିଜଣେ ଅଜ୍ଞାତ ସାହେବ । ତା ନାଁ କେବଳ ରେହିଣୀ— ଏଣିକି ସେ ରେହିଣୀ ବନଫୁଲ ବି ନୁହେଁ ।...

ରତି ଧାୟ ନଅଟା ପାଖାପାଖି । ତା' ପୁରୁଣା ହଷ୍ଟେଲ ପାଖ ଦେଇ ପାରି ହେଉଥାଏ । ସାମ୍ନାରୁ କେହି ଜଣେ ଆସି ତାକୁ କୁଣ୍ଢେଇ ପକେଇଲା ।

"ଆରେ ରେହିଣୀ, ତୁ କେବେ କାନପୁରରୁ ଆସିଲୁ ?"

ସୁଶୀଳ ମିଶ୍ର । ଏକା ସାଙ୍ଗରେ ପାଠ ପଢ଼ିଛନ୍ତି । ଫୁଟବଲ ଖେଳିଛନ୍ତି, ରେହିଣୀର ଘନିଷ୍ଠ ସାଙ୍ଗ ।

"ତୁ କଣ କୁଆଡ଼େ ଯିବାକୁ ଝୁଲାଧରି ବାହାରିଛୁ ? ଗୋପାଳପୁର ? ଏଇନା ତ କୌଣସି ବସ୍ ଆଉ ପାଇବୁ ନାହିଁ ।"

"...ନା ମୋର କୁଆଡ଼େ ଯିବାର ନାହିଁ ....ମାନେ ଏମିତି ଏଇ ଆଡ଼େ ଟିକେ......

ତା ସ୍ୱର ଅସ୍ୱାଭବିକ ଉଦାସ । ରସ୍ତା ଆଲୁଅରେ ତା ଚେହେରା ବି ଦିଶୁ-ଥାଏ ଖୁବ୍ କ୍ଳାନ୍ତ ! ସୁଶୀଳ ତା ହାତଧରି ଟାଣିନେଲା ରୁମ ଭିତରକୁ । ରେହିଣୀ ପ୍ରତିବାଦ କଲାନାହିଁ ।

ସୁଶୀଳ ଜାଣେ ରେହିଣୀର ମା ମରି ଯାଇଛନ୍ତି ।

ସେ ଜାଣେ ତା ବାପା ତାକୁ ଭଲପାଆନ୍ତି ନାହିଁ ।......

ତାଙ୍କ ଘରେ ତାକୁ ନେଇ ସବୁଦିନ ଝଗଡ଼ା ହୁଏ ।......

ରେହିଣୀ ଅନେକ ଦିନ ଭୋକରେ ଚାଲିଆସେ କଲେଜକୁ ।

ତା ଗୋରା ମୁହଁ ନାଲିନେଳି ହେଇଯାଉଥିଲା ଅଳ୍ପ କଥାରେ । ସେ ଅସମ୍ଭବ ଭଦ୍ର, ପଚାରିଲେ କାହାକୁ କିଛି କହେନାହିଁ । ଅଳ୍ପ ହସିଦିଏ । ଏହି ସେହି ରେହିଣୀ । କଣ ହେଇଚି ତାର ?

ସୁଶୀଳ ପ୍ରଥମେ ତା' ପାଇଁ ଖାଇବା ମଗେଇ ନେଲା ମେସ୍‌ରୁ । ପାଲଟିବା ପାଇଁ ଲୁଗା ଦେଲା ! ମୁହଁ କାନ ଧୋଇ ରେହିଣୀ କିଛି ସମୟ ଆଖିବୁଜି ବସି ରହିଲା କାଠ ଚୌକିଟି ଉପରେ ।......

ଗଡ଼ାଣି ପାଇ ବ୍ୟଥାର ବନ୍ୟା ମାଡ଼ିଗଲା କିଛିକାଳ । ସୁଶୀଳ ଅନେକ ଚେଷ୍ଟାକରି ତାକୁ ସମ୍ଭାଳି ବସିଥାଏ । ରେହିଣୀ ହଠାତ୍ ମଝିରେ କାଠେଇଗଲା । "ଏ ପୃଥିବୀରେ ମୋର ଆଉ କିଛି କରିବାର ନାହିଁ ସୁଶୀଳ । ମୁଁ...

ସୁଶୀଳ ଖୁବ୍ ତେଜ ଗଳାରେ ଶୂନ୍ୟକୁ ଚାହିଁ କହିଲା, "ନନସେନ୍‌ସ ତୋର ହଜାରେ କଥା କରିବାକୁ ଅଛି । ପ୍ରଥମେ ତ ଆଇଡ଼ାକ୍ ବନଫୁଲକୁ ଜବାବ

ଦବାକୁ ଅଛି । ଦେଖ୍ ରୋହିଣୀ ମୁଁ ଯା ଭିତରେ ସବୁ ଶୁଣିଲି ବେଳେ ଘରି କରି ସାରିଛି । ଏମିତି ହାର ମାନିବାର କୌଣସି ଅର୍ଥ ନାହିଁ । କିଏ କ'ଣ ତତେ କହିଦେଲା ବୋଲି ତୁ ମାନିଯିବୁ ନା କଣ ? ତୋତେ ଲଢ଼ିବାକୁ ହେବ । ମୋ ମାମୁଁ ପୁରୁଣା ନାମଜାଦା ଓକିଲ । ମୁଁ ବି ହେବି ଓକିଲ । ସକାଳେ ତାଙ୍କୁ ଦେଖା କରିବା । ସେ ନିଶ୍ଚୟ ଗୋଟାଏ କ'ଣ ବାଟ ବାହାର କରିବେ ।"

ସୁଶୀଳ ବାଙ୍ଗୁର ଟୋକା । ଭାରି ତେଜା । ନାଟ ତାମସା କରେ । ଭଲ ବି ପଢ଼େ । ସେ ଟାଣି ହୋଇ କହୁଥାଏ "ଆଜ ରଖିବି ଗୋପପୁର । କିସ କରିବ ଇନ୍ଦ୍ର ଛାର !"—ଦେଖା ଯାଏ ଗା ! ହୁଁଃ କ'ଣନା ରୋହିଣୀ ହେଲା ବାଷ୍ଟାର୍ଡ଼ !— 'ନାଁ ତୁ ଶୋଇଯା ରୋହିଣୀ, କାଲି ସକାଳେ ଯାଉ ମୁକାବିଲା ହବ ।' ରାତି ସାରା କେହି ଶୋଇ ପାରିଲେ ନାହିଁ ।

ରାତି ସାରା ଆଇଜାକ୍ ବନଫୁଲ କିମ୍ବା ତା'ଭଳି ଦିଶୁଥିବା ଅସଂଖ୍ୟ ପ୍ରେତ-ମାନଙ୍କୁ ବିଭିନ୍ନ ଢଙ୍ଗରେ ହତ୍ୟା କରାହେଲା । ବହୁ ପ୍ରକାର ସଭା ସମିତି ଖବର କାଗଜରେ ତାର ବେଞ୍ଚିଙ୍ଗ୍ କରାଗଲା । କୌଣସି ବଜାର ଛକ ଉପରେ ତାକୁ ଉଲଗ୍ନ କରି ବେତ୍ରାଘାତ କରାଗଲା, କ୍ଷମା ମାଗିଲେ ଦିଆଗଲା ନାହିଁ, ପାଣି ମାଗିଲେ ଦିଆଗଲା ନାହିଁ । ସୁସାନ ବନଫୁଲର ହତ୍ୟାପରାଧରେ ସେ ବାରମ୍ବାର ଫାଶୀ କାଠରେ ଝୁଲି ରହିଲା । କୌଣସି ଜଣେ ହେଲେ ଓକିଲ ତା' ସପକ୍ଷରେ ପାଟି ଫିଟାଇଲା ନାହିଁ । ସୁଶୀଳ ଜଗିରହିଲା ପ୍ରହରୀ ପରି ।...

ସୁସାନ ବନଫୁଲ ବାରମ୍ବାର ଜିଇଁ ଉଠିଲା । ରୋହିଣୀ ପାଇଁ ଲୁଚେଇ ରଖିଥିବା କେକ୍ ହାତରେ ଭାଙ୍ଗି ଖୁଆଇ ଦେଲା । ବିହ୍ୱଳ ହେଲାପରି ଚାହିଁ ରହିଲା ରୋହିଣୀର ଆଖି, ମୁହଁ, ଦେହକୁ । ସବୁଥର ଶେଷକୁ ସେଇମାତ୍ର ପଦେ କଥା ଦୋହରାଉଥିଲା । "ନା ନା ସେ ସବୁ ମିଛ, ତୁ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ । ତୁ ନିଷ୍ପାପ !"...ଯଦି ସେ ନିଷ୍ପାପ ତେବେ ରୋହିଣୀ କେମିତି ସାଇବ ପିଲା ପରି ହେଲା ? ତୁ ନିଜେ ଗୋଟାଏ ସାହେବ ସାଙ୍ଗେ ଗୋପନରେ ନ ମିଶିଥିଲେ କେମିତି ଏ ପୁଅକୁ ପାଇଲୁ ?—ଏ କ'ଣ ଆଇଜାକ୍‌ର ପୁଅ ? ଆଇଜାକ୍‌ର ସତେଇଶ ପୁରୁଷ, ତୋ'ର ସତେଇଶ ପୁରୁଷ ସମସ୍ତେ କଳା । ଏ କେମିତି ଚିଲ ଆଖିଆ, କହରା ମୁଣ୍ଡିଆ ଧୋବ ଫରଫର ସାଇବ ହେଲା କହ ! କହ ! କହ !! ତଥାପି ଅତି କ୍ଷୀଣ ସ୍ୱରଟିଏ ଶୁଭୁଥାଏ "ନା' ସେ ନିଷ୍ପାପ ! ସେ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ !"..."

ରୋହିଣୀ ରାତିସାରା କଣ୍ଟା ଉପରେ ଗଡୁଥାଏ । ସୁଶୀଳ ପହରାବାଲା ପରି ବାରମ୍ବାର ଚମକି ଚାହୁଁଥାଏ—ରୋହିଣୀ ଉଠି କୁଆଡ଼େ ପଳେଇଗଲା କି ? ରେଳତଳେ ଶୋଇଗଲା କି ? ପଙ୍ଖାରୁ ଝୁଲିଗଲା କି ?... ସେ ଛାଇନିଦରୁ ମଟମଟ ଅନେଇଲା ନିଜ ହାତଗୋଡ଼କୁ । ତା' ଚମଡ଼ା ତାହେଲେ ଧଳା ହୋଇନାହିଁ । ତାକୁ କେହି ବାଷ୍ଟାର୍ଡ଼ କହିନାହିଁ । ସେଇଟା ତା'ହେଲେ ସ୍ୱପ୍ନ !!

ସକାଳ ପାହିଲା ବେଳକୁ ଯୁଦ୍ଧ ଘୋଷଣା ହୋଇସାରିଥିଲା ।

ରୋହିଣୀ ସାମାନ୍ୟ ଇତସ୍ତତ କଲା । ନିଜ ଆଚରଣରେ ନିଜେ ବିସ୍ମିତ ହେଲା । କିନ୍ତୁ ସୁଶୀଳ ତା ଆଖିକୁ ଚାହିଁ ଯେତେବେଳେ ତାହାରି କଥା ଉଦ୍ଧାର କରି କହିଲା, "ସେ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ, ସେ ନିଷ୍ପାପ !" ସବୁ ସ୍ଥିର ହୋଇ ଗଲା ।

ମାମୁଁଙ୍କ ପାଖରେ ସୁଶୀଳ ଗୋଟାଏ ଆବେଗରେ ସମସ୍ତ ଘଟଣା ଗାଇଗଲା । ହରିଦାସ ମହାପାତ୍ର ନିଶ୍ଚଳ ହୋଇ ଶୁଣୁଥାନ୍ତି । ରୋହିଣୀ ନିଶ୍ଚଳ । ବସିଥାଏ । ଶୁଣିସାରି ସେ ଅନେକ ସମୟ ରୋହିଣୀକୁ ପାଦଠାରୁ ମୁଣ୍ଡ ଯାଏଁ ଚାହିଁଗଲେ । ରୋହିଣୀ ଲାଜ ପଡ଼ିଗଲା ପାଦଠାରୁ ମୁଣ୍ଡଯାଏଁ ।। ପଚାରିଲେ–

–ତୁମର ବୟସ କେତେ ?

–କୋଡ଼ିଏ ।

–ତୁମ ବାପାଙ୍କର ତୁମେ ବଡ଼ ପୁଅ ?

ନାଲି ନାଲି ରଡ଼ନିଆଁ ରୋହିଣୀର ମୁହଁଯାକ ବୁଣି ହୋଇଗଲା ।

–ଆଚ୍ଛା ତୁମ ବାପାଙ୍କର ବୟସ କେତେ ?

ଓକିଲ ତାକୁ ଥଟ୍ଟା କରୁନାହାନ୍ତି ତ ! ଅଣବାପୁଆକୁ ବାପର ବୟସ ପଚାରିବା ଠାରୁ ବଳି ଆଉ କ'ଣ ଅପମାନ ଥାଇପାରେ ? ନା ତ ! ସେ ଖୁବ୍ ସାଧାରଣ ଭାବରେ ପଚାରୁଛନ୍ତି । ସେ ରୋହିଣୀ ବନଫୁଲକୁ ପଚାରୁଛନ୍ତି ପିତା ଆଇଜାକ୍ ବନଫୁଲଙ୍କ ବୟସ କେତେ...

–ବୟାଳିଶ ।

–ତା ହେଲେ ତାଙ୍କର ଉଣେଇଶ ଶହ ବୟାଳିଶରେ ଜନ୍ମ ?

–ହଁ ।

–ତୁମ ନିଜଘର କ'ଣ ଏଇଠି ?

–ହଁ ।

ସୁଶୀଳ ମଝିରେ ପଡ଼ି କହି ପକେଇଲା "ତୁ କହୁଥିଲୁ ପରା ତୁମ ମୂଳ ଘର ଗୋପାଳପୁର ବୋଲି ।"

–ହଁ ସେଇଠି ବାପା ଜନ୍ମ ହେଇଥିଲେ ।

–ଆଇ ସି ! ତାହେଲେ ତୁମ ଗୋସେଇଁ ବାପ ମା' ସେଇଠି ଥିବେ ।

–ନା ମୋର କେବଳ ଗୋସେଇଁ ମା' ଅଛନ୍ତି । ସେ ତାଙ୍କ ଭଉଣୀଙ୍କ ପାଖେ ଥାନ୍ତି ।

–କାହିଁକି ?

—ବାପାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ତାଙ୍କର ଝଗଡ଼ା ହୁଏ । ସେ ଅନେକ ଦିନରୁ ସେଇଠି ଅଛନ୍ତି । ତା ବାହାରେ ତାଙ୍କ ଭଉଣୀ ହେଉଛନ୍ତି ମୋ ମା'ଙ୍କ ମା ।

—ଆଚ୍ଛା ଆଚ୍ଛା, ଭେରି ଇଣ୍ଟେରେଷ୍ଟିଂ । ଆମେ ଗ୍ରୀଷ୍ମ ଛୁଟି ଭିତରେ ଥରେ ଗୋପାଳପୁର ଯିବା । ତମ ଆଈମାନଙ୍କ ସାଙ୍ଗେ ଟିକିଏ ଆଳାପ ପରିଚୟ ହବ । ସେମାନଙ୍କଠୁ ପୁରୁଣାକାଳ କଥା ଶୁଣିବାକୁ ମୋତେ ଭାରି ଭଲ ଲାଗେ । ଆଚ୍ଛା ମୁଁ ତୁମ କେଶ୍‌ଟାକୁ ହାତକୁ ନେଲି । ମୋର ମନେ ହୁଏ ଏଇଟା ଖୁବ୍ ଗୋଟାଏ ନାମଜାଦା କେଶ୍ ହେବ । ଭେରି ଇଣ୍ଟେରେଷ୍ଟିଂ ।...ତୁମେ ଏଇନା କୋଉଠି ରହୁଛ ?

ସୁଶାନ୍ତ ତା' ପାଇଁ ଉତ୍ତର ଦେଲା—ସେ ମୋ ପାଖରେ ଛୁଟି କଟାଇବ ବୋଲି ସ୍ଥିର ହୋଇଛି । ମୁଁ ପୂଜାରେ ଘରକୁ ଯିବିନାହିଁ । ମୋ'ର ବି ପଢ଼ାପଢ଼ି ଅଛି ।

—ଆଚ୍ଛା, ଆଜି ରାତିରେ ତୁମେ ଦୁହେଁ ଆମ ଘରେ ଖାଇବ । ଏଇନା ଯାଅ ।

ସେମାନେ ବଜାର ଆଡ଼େ ଚାଲିଗଲେ । ଅନେକ ପୁରୁଣା ପରିଚୟର ପ୍ରଶ୍ନ ପ୍ରଶ୍ନ ପ୍ରଲେପ ଗେହିଣୀକୁ ଖୁବ୍ ଶୀତଳ ବୋଧ ହେଲା । ସେ ଚାହିଁଲା ରାସ୍ତାର ଗୋଡ଼ିଟାକୁ ପୁରୁଣା ଅଭ୍ୟାସରେ ଯୋତା ଅଗରେ ଖୁରେଇବାକୁ । ଚାହିଁଲା ସୁଶାନ୍ତର କାନ୍ଧରେ ହାତ ପକେଇ ଗପିବାକୁ, ହସିବାକୁ । ଡାହାଣ ପାଖ ମନୋହରୀ ଦୋକାନ ଖୁବ୍ ଚିହ୍ନା । ସେଇଠି ଫେଣ ଗଦ୍ ଗଦ୍ କଫି ଖାଇବାକୁ ସୁଶାନ୍ତ ଗେହିଣୀକୁ ହାତ ଧରି ସେଠିକି ନେଇଗଲା ।

ବେଞ୍ଚରେ ବସି ସୁଶାନ୍ତ ଗେହିଣୀର ହାତ ଚିପିଦେଇ ପଚାରିଲା "କାଡ଼ବରୀ ଚକଲେଟ୍ ଖାଇବୁ ?" ଗେହିଣୀର ଆଖିରେ ମୁହଁରେ ଅଜସ୍ର ଫୁଲ ଫୁଟିଗଲା । ସେ କାଡ଼ବରୀ ଖୁବ୍ ଭଲପାଏ । ସେ ସୁଶାନ୍ତକୁ ଚାହିଁ ଆଖି ଛଳ ଛଳ କରି ପକେଇଲା । ତା'ର ମନେ ହେଲା ତା' ମା' ସେଇଠି ଅଦୃଶ୍ୟ ଠିଆ ରହିଛି । ସେ ହିଁ ତାକୁ ଚକଲେଟ୍ ଦେବାକୁ ଚାହୁଁଛି ।...

ଦିନସାରା ଏମିତି ଗେହିଣୀର ମନେହେଲା ଯେ ସୁଶାନ୍ତ ତା'ର ସବୁ । ସେ ତା'ର ବନ୍ଧୁ, ଭାଇ, ବାପା, ମା' । ସେ ତା'ର ଈଶ୍ୱର । ଈଶ୍ୱର କୁଆଡ଼େ ଏମିତି ଆସନ୍ତି ବୋଲି ମା' ତାକୁ ଅନେକ ଥର କହିଛି । ଯେତେବେଳେ କେହି ପାଖରେ ନ ଥିବେ ମେଘ ଘୋଟି ରହିଥିବ ଦଶଦିଗ, ସେ ଆସି ଅସହାୟ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଏମିତି ଟେକି ନିଅନ୍ତି ।

ଗେହିଣୀ ଖୁବ୍ ଅନ୍ୟମନସ୍କ ଭାବେ କଫି ପିଉଥିଲା । ତା' ଆଖିରୁ ଦୃଷ୍ଟି ଅପସରି ଯାଇଥିଲା । ସେ ବୁଡ଼ି ଯାଇଥିଲା ଆଉ ଏକ ଗଭୀର ରାଜ୍ୟରେ । ତାକୁ ଭୟଙ୍କର

ଜର ହେଉଥାଏ । ଗତିରେ ଆଖି ଫିଟେଇଲା ବେଳକୁ କାନ୍ଥରେ ଟଙ୍ଗା ହୋଇଥାଏ ଗୋଟିଏ ମାଟିତେଲର ବତୀ । ମା' ତା' ପାଖରେ ବସି କପାଳରେ ହାତ ରଖିଥାଏ । ଉଚ୍ଚକୁ ମୁହଁ କରି ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଥାଏ । "ହେ ଈଶ୍ୱର । ତୁମେ ଅସହାୟର ସହାୟ । ତୁମେ ଦୁର୍ବଳର ବଳ । ତୁମେ ବିପଦର ବନ୍ଧୁ । ଯାହାର କେହି ନାହିଁ, ତୁମେ ତା'ର ସବୁ । ତୁମେ ତାକୁ ଧର । ତୁମେ ତାକୁ ସବୁ ବିପଦରୁ ରକ୍ଷାକର ।"...

ରୋହିଣୀ ଚମକିଲା ପରି ଆଖି ମଟକା ପକେଇଲା । କଅଁ ଗିଲଲା । ଗ୍ହିଁଲା ସୁଶୀଲକୁ । ତା'ର ମନେ ହେଲା ସୁଶୀଳ ବୋଧେ ତା' ପାଇଁ ସେଇଭଳି କ'ଣ ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଥିଲା । ତା'ର ଇଚ୍ଛା ହେଲା ସୁଶୀଲକୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ସେ ଗାଁକୁ ଯିବ । କିନ୍ତୁ...ଅସମ୍ଭବ । ସୁଶୀଲ ମିଶ୍ର କ'ଣ ଗାଁକୁ ଯାଇପାରିବ ? ହେ ଈଶ୍ୱର, ତୁମେ ପର ସମସ୍ତଙ୍କର ଏକମାତ୍ର ପିତା ତେବେ ଏମିତି କାହିଁକି ହୁଏ ?

ସୁଶୀଲ ପଇସା ଦେଇ ବାହାରକୁ ଗ୍ଲି ଆସିଥାଏ । ରୋହିଣୀ ଗ୍ହୁଁଥାଏ ତାକୁ ଧରି କାନ୍ଦିବାକୁ । ସେ ହିଁ ତ ରୋହିଣୀର ଈଶ୍ୱର । ସେ ତାକୁ ସବୁ ସ୍ନେହ ଦେଇ ତୋଳି ଧରିଛନ୍ତି ।

ସୁଶୀଲ ରୋହିଣୀ କାନ୍ଧରେ ହାତ ରଖି କହିଲ "ଦେଖ୍ ରୋହିଣୀ, ମୁଁ ତୋ ପାଇଁ ସବୁ କରିପାରେ । ତତେ ମୁଁ ଏତେ ଭଲପାଏ ବୋଲି ମୁଁ ଜାଣି ନ ଥିଲି । ତୁ କ'ଣ ମୋ ପୂର୍ବଜନ୍ମର ଭଇ ? ତୋ ବେଦ୍ନା ତ ମୁଁ ଆଦୌ ସହି ପାରୁ ନାହିଁ ।

ରୋହିଣୀ ଖୁବ୍ କଷ୍ଟରେ ଲୁହ ସମ୍ଭାଳି ନେଲା ।

ହରିଦାସ ମହାପାତ୍ର ବେଶ୍ ନାମଜାଦା ଓକିଲ । ତାଙ୍କ କୋଠା ସାମ୍ନାରେ ସବୁଦିନ ସଂଧ୍ୟାରେ ପ୍ରାୟ ଲୋକ ଭିଡ଼ ହୁଏ । କିନ୍ତୁ ସେ ତାଙ୍କ ଚେମ୍ବରରେ ଜଣଜଣ କରି ଦେଖା କରନ୍ତି । ସମସ୍ତଙ୍କର ନିଜ ନିଜର କଥା ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାବରେ ଶୁଣିବାକୁ ସେ ପସନ୍ଦ କରନ୍ତି ।

ଏ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ଦେଖି ସେ ତାଙ୍କ ବୈଠକ ଘରକୁ ନେଇଗଲେ । ସେଇଠି ବସିବାକୁ କହି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ବିଦାୟ କରିବାକୁ ଗ୍ଲିଗଲେ କିଛି ସମୟ ପାଇଁ । ବୈଠକ ଘରେ କେହି ବୋଧେ ବହିପତ୍ର ଖେଳେଇ ପାଠ ପଢୁଥିଲା । କୌତୁହଳ ହେବାରୁ ସୁଶୀଲ ବହିଟିଏ ଉଠେଇ ଦେଖିଲା । ସେଥିରେ ଗିନି ପିଗ୍‌ମାନଙ୍କର ଚମତ୍କାର ରଙ୍ଗୀନ ଚିତ୍ରସବୁ ଥାଏ । ଆଉ ବହି ମଧ୍ୟ ସେୟା । ଦୁଇ ତିନିଖଣ୍ଡ ମେଗାଜିନ୍‌ରେ ମଧ୍ୟ ସେଇ ବିଷୟ ଉପରେ କ'ଣସବୁ ଆଲୋଚନା ବାହାରି ଥାଏ । ସେ ରୋହିଣୀକୁ ଗ୍ହିଁ କହିଲା—

"ଆମ ମାମୁଁ ବଡ଼ ବିଚିତ୍ର ମଣିଷ । ଏଇନେ ବୋଧେ ଗିନି ପିଗ୍ ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡକୁ ଘାରିଛି । ସେଥିରୁ କିଛି ବୋଧେ ପାଇବାକୁ ତାଙ୍କ ଇଚ୍ଛା ହେଲଣି । ସେଥିପାଇଁ ଏ ଗବେଷଣା ଚାଲିଛି ।

ଯା ଭିତରେ ହରିଦାସ ବାବୁ ଆସି ତାଙ୍କ ପାଖରେ ବସିଗଲେ । ବହି-ଗୁଡ଼ିକ ଖେଳା ହୋଇଥିବା ଦେଖି ଅଳ୍ପ ହସି କହିଲେ– "ଏ ଗିନି ପିଗ ଗୋଟିଏ ଭାରି ଇଣ୍ଟରେଷ୍ଟିଂ ଜନ୍ତୁ । ଚାଲ ଖାଇବା ପାଖରେ କଥା ହେବା । ମୁଁ କେତେ-ଗୁଡ଼ିଏ ଚମତ୍କାର ତଥ୍ୟ ପାଇଛି । ତମକୁ କହିବି ।"

ଟେବୁଲ ଉପରେ ମହ ମହ ବାସୁଥିବା କୁକୁଡ଼ା ତର୍କାରି । ଖାସ୍ତା ପରଠା । କୋବି କୋଣ୍ଡା । ଗେହିଣୀକୁ ଖୁବ୍ ଚିହ୍ନା ଚିହ୍ନା ମନେହେଲା ସେ ବାସ୍ନା, ସେ ପରିବେଶ । ସେ ଲକ୍ଷ କରିପାରେ ଭବି ହରିଦାସବାବୁ ତା ପ୍ଲେଟ୍ ଉପରେ ଦୁଇଟି ମୋଟା ମୋଟା କୁକୁଡ଼ା ଫଡ଼ିଆ ଥୋଇଦେଲେ । ଗେହିଣୀ ଅଭିଭୂତ ହୋଇ ଚାହିଁ ରହିଲା । କୁକୁଡ଼ା ରନ୍ଧା ହେଲେ ତା' ମା ତା' ପାଇଁ ଅବଶ୍ୟ ଦୁଇଟିଯାକ ଗୋଡ଼ ରଖି ଦେଇଥାଏ । ଜାଣିଲା ବେଳେ ତା ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ହସିପକାଏ । ବୁଝିଯାଏ ଗେହିଣୀ ଗୋଡ଼ ଚୋବେଇବାକୁ କେତେ ଭଲପାଏ ।

"ବୁଝିଲୁ ସୁଶୀଳ, ମୁଁ କହୁଥିଲି ଏଇ ଗିନି ପିଗ୍‌ମାନଙ୍କ କଥା । ଜେନେଟିକ୍‌ସ କଥା । ଧଳା ଧଳା ସାଙ୍ଗରେ କଳାଟିଏ ମିଶିଲା । ଆମେ କହିବା ପିଲାଟା ହବ କସରା କିମ୍ବା ଛଡଛଡଆ କିନ୍ତୁ ତା ନହୋଇ ସେଇଟା ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ କଳା ହୋଇପାରେ । କିନ୍ତୁ ସେଇଟା ଯଦି ଆଉ ଗୋଟେ ଶୁଦ୍ଧ କଳା ସାଙ୍ଗେ ମିଶିଲା ତେବେ ବିଚିତ୍ର ଭାବେ ତାଙ୍କ ଛୁଆଟା ଧଳା ବାହାରି ଯିବ । ଗୋଟାଏ ପୁରୁଷ ଧରି ସେ ଧଳା ଚେହେରାଟା ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଲୁଚିରହି ଯାଇପାରେ ।

ସୁଶୀଳ ଜମା ମନଦେଇ ଶୁଣୁ ନଥାଏ । ଖାଲି ହୁଁ ହାଁ ମାରୁଥାଏ । ଏତେ ବଢ଼ିଆ ଖାଇବା ଛାଡ଼ିଦେଇ ସେଥିରୁ ଗୁଡ଼ାଏ ଗବେଷଣା କଥା କିଏ କାହିଁକି ଶୁଣନ୍ତା ?

ଗେହିଣୀ କିନ୍ତୁ ମଝିରେ ଖାଇବା ବନ୍ଦ କରି ଚାହିଁଥାଏ । ମନଦେଇ ଶୁଣୁ-ଥାଏ । ତା ଭୁରୁ କୁଞ୍ଚେଇ ଯାଇଥାଏ ।

ସେ ପଚାରିଲା, "ଆଛା, ଅଙ୍କଲ୍ ! ଗିନି ପିଗ୍‌ରେ ଯାହା ସମ୍ଭବ ସେଇଟା କ'ଣ ମଣିଷରେ ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ ?"

"ଏକ୍‌ଜେକ୍‌ଟିଲି ! ମୁଁ ତ ସେଇ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଏଇ କଥାଟାକୁ କହୁଛି ନା !" ଏତକ କହି ସେ ଟେବୁଲ ଉପରେ ଡାଇରିନା ଗୋଟାଏ ଚାପୁଡ଼ା ଥୋଇ ଦେଲେ । ସୁଶୀଳ ଚମକିପଡ଼ି ଉଭୟଙ୍କୁ ଚାହିଁଲା । ବୁଝିବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକଲା କଥାଟାର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ।

ମାମୁଁ କହି ଚାଲିଥାନ୍ତି ।

"ଦେଖ୍ ସୁଶୀଳ ତୁମେ ସବୁ ଏବେକା ପିଲା । ଆମେ ଦ୍ୱିତୀୟ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧ ବେଳେ ବେଶ୍ ବଡ଼ ହୋଇ ସାରିଥିଲୁ । ସେ ସମୟର କଥା ସ୍ପଷ୍ଟ ମନେ ଅଛି । ତୁମେ କେହି ଜାଣନାହିଁ ଯେ ସେଇ ଚାଳିଶ ଏକଚାଳିଶ ମସିହା ବେଳକୁ ଏ ଅଞ୍ଚଳରେ ଅନେକ ଗୋରା ସିପାହି ସବୁ ଆସି ରହିଥିଲେ । ଗୋପାଳପୁରରେ ସେମାନଙ୍କର ଗୋଟାଏ ଛାଉଣି ପଡ଼ିଥିଲା । ସଞ୍ଜ ହେଲେ ସେମାନେ ମେଲା ଦେହରେ ଦଳ ଦଳ ହୋଇ ଗୀତ ଗାଇ ସମୁଦ୍ର କୂଳରେ ବୁଲୁଥିଲେ । ତାଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ ଆମ ଲୋକେ ସବୁ ଧାଡି ବାନ୍ଧି ଠିଆ ରହୁଥିଲେ । ସେ ସାହେବମାନଙ୍କ ଭିତରେ ସେତେବେଳେ ଗୋଟାଏ ଠାର ଭାଷା ଥିଲା । ଭଲ ମାଇକିନିଆଟିଏ ଦେଖି ଦେଲେ ସେମାନେ କହୁଥିଲେ "ଜିଗ୍ ଜିଗ୍ !" ସେଇଟା ଗୋଟାଏ ଅଶ୍ଳୀଳ-ଠାର । ସେଥିରେ କେହି କେହି ଜାଣି ନଜାଣି ଗୋରାମାନଙ୍କର ଉପଭୋଗର ସାମଗ୍ରୀ ହୋଇ ଯାଉଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କୁ ବେଶୀ ସୁବିଧା ହେଉଥିଲା ଗରିବ ମାଛ ଧରାଳି ବସ୍ତିରେ କିମ୍ବା ଗୀର୍ଜାକୁ ଆସୁଥିବା ଖ୍ରୀଷ୍ଟାନ ପରିବାର ଭିତରେ । ଏମାନଙ୍କ ଅର୍ଦ୍ଧସାହେବୀ ଢଙ୍ଗ ଭଙ୍ଗା ଭଙ୍ଗା ଇଂରାଜି ଏବଂ ଖୋଲା ଖୋଲି ମିଳାମିଶା ସେ ମାଛର ଦେହରଙ୍କ ଶୈତାନମାନଙ୍କୁ ଆକର୍ଷଣ କରୁଥିଲା । ଯୀଶୁଙ୍କ ନାମ ଉଚ୍ଚାରଣ ହେଲେ ଉଭୟେ ସମାନ ପରିମାଣରେ ଭକ୍ତି ପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲେ । ଏଇଠାରେ ବି ସୁଯୋଗ ସେମାନେ ବେଶ୍ ଉଠାଉଥିଲେ । ପରିବାର ଭିତରେ ଘନିଷ୍ଠ ହେଉଥିଲେ । ବିବାହ କରି ବିଦେଶକୁ ନେବାର ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ମଧ୍ୟ ଦେଉଥିଲେ । ଫଳରେ ସେ ଅନେକ ପରିବାରରେ ଏବେ ମଧ୍ୟ ସାହେବ ସାହେବ ହବା ଲୋକଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ସମସ୍ତଙ୍କ ବୟସ ସେଇ ଚାଳିଶ ଉପରକୁ ।"

କଣ୍ଟାରୁ ମାଛ ଛଡ଼େଇ ଖାଉଥିଲା ପରି ରୋହିଣୀ ସେ କୁକୁଡ଼ା ଫଡ଼ିଟିକୁ ଖୁଣ୍ଟୁଥାଏ । ତା ମୁହଁ ଉପରେ ହୁଡ଼ା ହୁଡ଼ା ନାଲି ମେଘ ପାରି ହୋଇ ଯାଉଥାଏ । ତା' ଓଠ ସାମ୍ନା ଥରୁଥାଏ । ଆଖି ନଇଁ ଯାଉଥାଏ ଟେବୁଲ ଉପରେ ।

ସୁଶୀଳ କଥାର ବାଗ ବୁଝି ଆସୁଥାଏ । ତା'ର ଆଗ୍ରହ ବଢ଼ି ଚାଲିଥାଏ । ସେ ମାମୁଁଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ପଚାରିଲା । "ତା ହେଲେତ' ଆଇଜାକ୍ ବନଫୁଲଙ୍କୁ ସେହିଭଳି ଜଣେ ବୋଲି ସନ୍ଦେହ କରଯାଇ ପାରେ । ସେହି ଗିନିପିଗ୍ ଭଳି ଗୋଟାଏ ପୁରୁଷ ସେ ଚେହେରା ରକ୍ତ ଭିତରେ ଲୁଚି ରହି ଯାଇ ଥାଇ ପାରେ ।"

ରୋହିଣୀର ନିଶ୍ୱାସ ତୋଳି ହେଉଥିଲା । ତା' କାନରେ ବାଟୁଳି ବାଜିଲା ପରି ଏ ବାକ୍ୟ ସବୁ ଶୁଭୁଥିଲା ।

"ସେହି ଗିନିପିଗ୍ ନିୟମରେ ରୋହିଣୀକୁ ଏବଂ ତାର ମା'କୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନିଷ୍ପାପ ବୋଲି ପ୍ରମାଣ କରଯାଇ ପାରେ । ଗୋପାଳପୁରରେ ତା' ଗୋସେଇଁ ମା'କୁ ଜେରା କରଯାଇପାରେ ।"

ରେହିଣୀ ଜାଣିପାରୁ ନଥିଲା କିଏ ସେ ସବୁ କହୁଥିଲା । ତାକୁ ହୁଏତ ସେମିତି ଶୁଭୁଥିଲା, "ଆଇଜାକ୍ ବନଫୁଲହିଁ ନିଜେ ଅବୈଧ ସନ୍ତାନ । ରେହିଣୀ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ । ରେହିଣୀ ନିଷ୍ପାପ । ତା ମା ସତୀ ପତିବ୍ରତା । କିନ୍ତୁ ଗୋସେଇଁ ମା'......"

ସେ ଭୁସ୍‌କିନା ଖାଇବା ପାଖରୁ ଉଠି ପଡ଼ିଲା । ବେସିନ୍ ପାଖକୁ ଟଳମଳ ହେଇ ଗ୍ଲଲିଗଲା ବେଳେ ସୁଶୀଳ ତାକୁ ଯାଇ ଧରି ପକେଇଲା । "ଆରେ, ଆରେ ଏମିତି କ'ଣ ଉଠି ଆସିଲୁ ?" ରେହିଣୀ ବୁଲିପଡ଼ି ପାଣିଭରା ଗଳାରେ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେଲା ଭଳି କହିଲା "ମୋର କିଛି ଦାବି କରିବାର ନାହିଁ । କୋର୍ଟ କଚେରୀରେ କିଛି ପ୍ରମାଣ କରିବାର ନାହିଁ, ମୁଁ ବରଂ...ବରଂ ମୋ ମା'ର କବର ପାଖରେ କ୍ଷମା ମାଗିନେବି...କିନ୍ତୁ କିନ୍ତୁ...କୋର୍ଟ ଉପରେ ମୋ ଗୋସେଇଁ ମା'କୁ ମୁଁ ବେଷ୍ଟିତ୍ କରି ପାରିବି ନାହିଁ ।"

ସୁଶୀଳ ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇ କହିଲା "ଆରେ ତୁ ଗୋଟେ ବେକୁବ୍ ନା କ'ଣ ? ତୋତେ ଯେ ବିନା କାରଣରେ ଜୀବନ ସାରା ଅପମାନ ଦେଇ ଆସିଛି ତୋ'ମାକୁ ବେଷ୍ଟିତ୍ କରି କରି ଶେଷକୁ ସେ ସହି ନପାରି ମରିଯାଇଛନ୍ତି, ତୋତେ ସେ ଧକା ମାରି ଘରୁ ବାହାର କରିଦେଇଛି ତାକୁ ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଗରେ ବାଷ୍ଟାର୍ଡ ବୋଲି ପ୍ରମାଣ କରିବୁ ନାହିଁ...ଆଇଜାକ୍ ବନଫୁଲ..."

"ଚୁପ୍ କର ।"

ସୁଶୀଳ ଚମକି ଘୁଞ୍ଚିଗଲା । ରେହିଣୀ ଏମିତି ଫଣା ଟେକି ପାରେ ବୋଲି ସେ ଭବି ପାରି ନଥିଲା ।

"ଆଇଜାକ୍ ବନଫୁଲ ମୋ ବାପା । ତାକୁ ବେଷ୍ଟିତ୍ କରିବାର ଅଧିକାର ତୁମର ନାହିଁ ।"

ଅସ୍ପଷ୍ଟ ଶୁଭୁଥିଲା "ଏ ଅଭିଶପ୍ତ ପରିବାରର ସବୁ ଲଜ୍ଜା, ଅପମାନ, କଳଙ୍କ ମୁଁ ମୁଣ୍ଡପାତି ସହିବାକୁ ଜନ୍ମିଛି । ମୋତେ ଯାହା ଲାଞ୍ଛନା ଦେବାର ଦିଅ । ସବୁ କଳଙ୍କ ମୋ କପାଳରେ ବୋଳିଦିଅ । ମୁଁ ସମସ୍ତଙ୍କର ପାପ ପାଇଁ ଏକାକି ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ କରିବି । ମୋତେ କେହି ଦୟା କର ନା ।'ଦୟା କର ନା । ମୋତେ ଶକ୍ତିଦିଅ । ସହିବାକୁ ଶକ୍ତି ଦିଅ ।"

—୦—

ମୁଁ ସିନା ଚିର ଅପରାଧୀ

ଗଛର ଶିଖଟାକୁ ହାଣିଦେଲେ ସେ ଯଦି ମରି ଯାଉଥାନ୍ତା ତେବେ ବୁଝିବାକୁ ଅସୁବିଧା ନଥିଲା । ମଣିଷଟାର ମଥା ହାଣିଦେଲେ ସେ ପୁଣି ମରୁଛି ନା ନାହିଁ ! କିନ୍ତୁ ଗଛର ବଞ୍ଚିବା ମରିବା ଢଙ୍ଗ ଅଲଗା । ତା ପ୍ରାଣ ଡାଳପତ୍ରରେ ନଥାଏ, ଥାଏ କାହିଁ କେଉଁ ଗହୀରରେ, ମାଟି ଭିତରେ । ଏଣୁ ହଣାହଣିରେ କିଛି କଥା ନାହିଁ । ପାତାଳରୁ ତା'ର ସେ ଚେର ଉପୁଡ଼ିବ, ତେବେ ଯାଇ ସେ ମରିବ, ନ ହେଲେ ନାହିଁ ।

ସେଥିପାଇଁ ଆପନ୍ନା ଶାସ୍ତ୍ରୀକୁ ମଣିଷ ନ କହି ଗଛ କହିବାକୁ ଇଚ୍ଛାହୁଏ ?

ଯା ପୂର୍ବରୁ ଅନ୍ତତଃ ଦଶ ବାର ଥର ସେ ମରି ପାରି ଥାନ୍ତା ଖୁବ୍ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ । କୌଣସିଥର କେହିହେଲେ ବିସ୍ମିତ ହୋଇ ନଥାନ୍ତେ । ବରଂ କହିଥାନ୍ତେ; ଭଲ ହେଲା ମରିଗଲା ଆପନ୍ନା ଶାସ୍ତ୍ରୀ...ଏଥିରେ ଯେ କେହି ହେଲେ ତ ମରି ଥାଆନ୍ତା । ସେଥିରୁ ଗୋଟାଏ ହେଲା ଯେ ତାକୁ ଯେତେବେଳେ ପାଞ୍ଚବର୍ଷ, ସାବତ ମା'ର ଅଣଦେଖାରେ ତା'ର ଆଖିଟାଏ ଫୁଟିଗଲା । ଭୟଙ୍କର ବସନ୍ତରେ ତାକୁ କଦଳୀ ପତ୍ରରେ ଶୁଆଇ ଦେଇଥାନ୍ତି । ସର୍ବାଙ୍ଗରୁ ଗୋଟାଏ ପୁର ଚମ ଓହଳି ରହିଥାଏ । ବୁକୁ ପଞ୍ଜୁରୀ ଦୁକ୍ ଦୁକ୍ ହଉଥାଏ ବୋଲି ବଞ୍ଚିଛି ବୋଲି ଜାଣୁଥାନ୍ତି—ନହେଲେ ସବୁ ସରି ଆସିଥାଏ । ଏମିତି ବାଘ ମୁହଁରୁ ଉବୁରି ଆସିଛି ଆପନ୍ନା—ଦେହରେ ଏବେ ବି ଗହୀର ବସନ୍ତ ଦାଗ ପୂରି ରହିଛି । ଆପନ୍ନା—ସତେ ବା କାହା ପାଟିରୁ ଖସି ପଡ଼ିଥିବା ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟଟାଏ । ତା' ଦେହସାରା ସେଥି-ପାଇଁ ଅସଂଖ୍ୟ ଦାନ୍ତ ଚିହ୍ନ ।

ଏବେ ଦିନେ ମତେ ଆସି କିଏ କହିଲା ଯେ ଆପନ୍ନାର କ'ଣ ମୁଣ୍ଡ ଗୋଳ-ମାଳ ହୋଇ ଯାଇଛି, ସେ ଛୁଟି ନେଇ ଘରେ ଅଛି । ଲୋକେ କହୁଛନ୍ତି ଯେ ପନ୍ଦର ଦିନ ତଳେ ତା' ଘରେ ଯେଉଁ ଚୋରୀ ହୋଇଗଲା ସେଥିରେ ସେ ଘାର୍ଜ ପଡ଼ିଛି । ରାତିରେ ଅନେକ ବେଳ ଯାଏ ଆପନ୍ନା ଚେତା ଥିଲା । ତାକୁ କାଳ ନିଦଟାଏ ଘାରିଗଲା କେମିତି । ସେମାନେ ତିନିଜଣ ହୋଇ ଆସିଲେ । ବାହାରେ ଜଣେ ପହରା ଦେଲା । ବାକି ଦି'ଜଣ ଘର ଭିତରୁ ସବୁ ବୋହି ନେଲେ । ସେଥିରେ ବାକ୍ସପତ୍ର, ଶାଢ଼ି ସୁନା, ସବୁ ଗ୍ଲଲିଗଲା । ଆପନ୍ନା ତା ସରକାରୀ ଜମାରୁ ଋଣ ନେଇ ସେ ସବୁ କିଣିଥିଲା ଝିଅ ବିଭା ଦବ ବୋଲି । ବେକୁବ୍ କାହିଁକା ! ଜୀବନ ସାରା ଯେ ତାକୁ ଶତ୍ରୁ ସାଧୁ ଆସୁଛି ସେ କ'ଣ ଏମିତି ସବୁ ସହଜରେ ଗଢ଼ି-ଯିବାକୁ ଦେଇଥାନ୍ତା ! ଆପନ୍ନାକୁ ଆଉଥରେ ଖଣ୍ଡିଆ ନ କଲେ ସେ ରହି ପାରିବ ? ଏଥର କିନ୍ତୁ ସେ ଆପନ୍ନାର ମଞ୍ଜ ଦୋହଲେଇ ଦେଲା । ଅତି ଉଚ୍ଚ ପୁରୁଣା ଥୁଣ୍ଟା ଗଛ ଉପରେ ଗୋଟାଏ ଚଡ଼କ ପଡ଼ି ତା'ର ଫାଳେ ଜଳି ଯାଇଥିଲା । ଅନ୍ୟ ଫାଳକରେ ତା'ର ଅନମନୀୟ ଚ୍ଛଭବ ବୋଧେ ବଜ୍ରଧାରୀକୁ ସୁହାଇଲା ନାହିଁ । ସେ ଭାବିଲା ଯେ ଗଛ ତାକୁ ରେରେକାର କରୁଛି । ତେଣୁ କାଟିଲା ବିଜୁଳି ସେଇ ଗଛଟା ଉପରେ ! ତଥାପି ସକାଳ ପାହିଲା ବେଳକୁ ଗଛସାରା କୁହୁଳି ଥାଏ ସିନା ଗୋଟିଏ ଛୋଟିଆ ଡାଳରେ ତଥାପି ବର୍ଣ୍ଣି ଥାଏ ସେ ମହାଦ୍ରୁମ ।

ଆପନ୍ନା ପାଇଁ, ତା'କଥା ଶୁଣି ମତେ ଭାରି ଅସୁସ୍ଥ ଲାଗିଲା । ଭୟଙ୍କର କ୍ରୋଧ ହେଲା । ଅଭିମାନରେ ଆଖିରେ ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇଗଲା ବାମ୍ପ । ମୁଁ ସେଇ ଦିନ ଛୁଟି ନେଇ ଦି'ପହର ବେଳେ ତା ଘରକୁ ଯାଇଥିଲି ।

ଆପନ୍ନାକୁ ମୁଁ ଅନେକ ଦିନରୁ ଜାଣେ । ଯେତେବେଳେ ସେ ଖାଲିପାଦରେ ଧୋତି ହାଫ୍‌ସାର୍ଟ ପିନ୍ଧି ସ୍କୁଲକୁ ଯାଉଥିଲା, ଜଳଖିଆ ଛୁଟିରେ ସମସ୍ତେ ଖାଉଥିଲାବେଳେ ଲିମ୍ବଗଛ ଛାଇରେ ବସି ଦକ୍ଷିଣମୁହାଁ ଗୋଡ଼ି ପକାଉଥିଲା, ଏବଂ କଥା କଥାକେ ହସି ଦଉଥିଲା, ମୁଁ ସେତେବେଳେ ତାକୁ ଭଲ ପାଇ ଯାଇଥିଲି । ସେ ମୋ ବହିଯାକ ମଲାଟ ବାନ୍ଧିଛି । ସେହି ବହି ପଢ଼ି ପରୀକ୍ଷା ଦେଇଛି । ବି. ଏ. ପରୀକ୍ଷା ଦେଇ ସାରିଲା ପରେ ଗୁମ୍ ମାରି ଠିଆ ହୋଇଥିଲା ବେଳେ ମତେ ଦେଖି ତଳକୁ ମୁହଁ କରି କହିଛି, "ଆଜି ସକାଳେ ବାପା ମରିଗଲେ !"—ଆପନ୍ନା ତେଣିକି ଶୀତ ଋତୁର ଟେଲିଫୋନ୍ ତାର ଉପରେ ବସିଥିବା ଏକାକୀ ପକ୍ଷୀଟିଏ । ସେ ଆମ ଘରକୁ ଆସି ମା'ଙ୍କ ହୁକୁମ୍‌ରେ ପ୍ରତିଦିନ ବଜାର ସଉଦା କରିଛି । କିନ୍ତୁ ଦିନେ ଆମ ନୌକର ଚୋକାର କଥାରେ ବାପା ତାକୁ ଘରୁ ବାହାର କରି ଦେଇଛନ୍ତି । ମୁଁ ସଞ୍ଜବେଳେ ଖେଳରୁ ଫେରୁଥିବା ବେଳେ ତାକୁ ଗ୍ଲଲିଯିବାର ଦେଖିଛି । ସେ ମୋ ହାତ ଧରି ଅତି ସହଜ ଭାବରେ କହିଛି, "ତୁ ଜାଣୁ, ମୁଁ ବାପାଙ୍କ ମୁଣାରୁ ପାଞ୍ଚଟଙ୍କା କଦାପି ନେଇନାହିଁ ।" ମୁଁ ଅତି ଭାବ୍ୟୁକ୍ତ ହୋଇ

ସେଦିନ କଳିକଳିଆ ଲଗେଇଛି । ନୌକର ଟୋକା ଚୋରି କରିଛି ବୋଲି ପ୍ରମାଣ ମିଳିଛି, କିନ୍ତୁ ଆପନ୍ନା ଆଉ ଫେରିନାହିଁ ।

ଆପନ୍ନା ଘରକୁ ଦି'ପହରେ ଯିବା ସେଇ ବୋଧେ ପ୍ରଥମ । ଆଉ ଥରେ ଦି'ଥର ରବିବାର ଦିନ ସେଇଠି ବିତେଇଛି । ଅନେକ କଥା ଗପିଛୁ । କିନ୍ତୁ ସବୁବେଳେ ତାର ସେଇ ଗୋଟାଏ ଆଖିରେ ସେ ଅଜସ୍ର ଆତ୍ମବିଶ୍ୱାସର ଢେଉ ତୋଳୁଥାଏ । ଆପନ୍ନାର ନିଜ ଝିଅ ସେ ନୁହେଁ । ଆପନ୍ନା ତ ବିଭା ହୋଇନାହିଁ । ତାର ଝିଅ ଆସିବ କେଉଁଠୁ ?

"କିରେ ଆପନ୍ନା—ଝିଅ କେମିତି ପଢ଼ୁଛି ?"

"ଛାଡ଼ ଭାଇ, ମାଇକିନିଆ ଝିଅ, ପାଠ ପଢ଼ିଲେ କ'ଣ ହବ ?—ଟୁଲି, ଗଲୁ ବୋଉକୁ କହିବୁ ମଉସା ପାଇଁ ଚା' କରିବ ।" "—ମୁଁ ଯା ପାଇଁ ବରଘର ଖୋଜୁଛି । ତା' ମା' ମତେ ଆଉ ରଖେଇ ଦଉନାହିଁ !"

"ଆବେ, ଝିଅ ବାହା କରିବୁ, ତୋ ବଳ କାହିଁ—ଏ ତ ତୋ' ସାବତ ଭଉଣୀର ଝିଅ । କହୁନୁ ତୋ' ସାବତ ମା' ଭାଇ ସାହାଯ୍ୟ କରିବେ ।"

"ସେମାନେ ସାହାଯ୍ୟ କଲାବେଳେ ତ କରିନାହାନ୍ତି—ଏଇନେ ଆଉ କ'ଣ କରିବେ ?"

ସେଇ ଟୁଲିର ବାହାଘରକୁ ତା'ର ସବୁତକ ସଞ୍ଚୟ ସେ ଋଣ ଉଠେଇ ଆଣିଥିଲା । ବାହାଘର ଆସନ୍ତା ଛବିଶ ତାରିଖରେ ହବ ବୋଲି ସ୍ଥିର କରିଛି, ଓଃ, କ'ଣ କରୁଥିବ ଆପନ୍ନା !!

ମୁଁ ଯାଇ ତା'ଘର ସାମ୍ନାରେ ପହଞ୍ଚିଲା ବେଳକୁ ଶୂନ୍‌ଶାନ୍‌ ଦି'ପହର ସମୟ । କବାଟ ଝରକା ଆଉଜା ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଏ ବସାରୁ ପକ୍ଷୀ ଉଡ଼ି ଯାଇଛନ୍ତି ସତେ ବା । ସବୁ ସେମିତି ସ୍ତବ୍ଧ, କାଉଁକାଉଁଆ !

କବାଟ ଆଡ଼େଇ ପଶିବା ମୋ ପାଇଁ ନୂଆ ନୁହେଁ । ସରକାରୀ ତିନିବଖୁରି ଘର । ବାଟଘରେ ଆପନ୍ନା ଚିରକାଳ ରହି ଆସିଛି । ତା'ପାଇଁ ବୋଧେ ଏ ଜୀବନରେ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ନାହିଁ ବୋଲି କୋଉଠି ସ୍ଥିର ହୋଇ ସାରିଛି ! ଆମେ ଜନ୍ତୁରିଆ ହୋଇ ତାକୁ ଅନେକ ପରିହାସ କରିଚୁ—କଞ୍ଚା ମାଉଁସରେ କଣ୍ଟା ଗେଞ୍ଜିଲା ଭଳି ସେ ସବୁକଥା । ଆପନ୍ନା ନୀରବ ରହି ଆମକୁ ସହିଚି । ଆମ ଥଟ୍ଟା ତାଚ୍ଛଲ୍ୟ ସହିଚି । ମୁଁ ମାନୁଚି ଆମେ ଅନ୍ୟାୟ କରିଚୁ, ଅପରାଧ କରିଚୁ ; କିନ୍ତୁ ସେ ତା' ଡାହାଣ ଆଖିଟାକୁ ସବୁଦିନ ପାଇଁ ବୁଜିଦେଲା, ଦେହଯାକ ଅଚଳନ୍ତି ମୋହର ମାରି ଆପନ୍ନା ଶାସ୍ତ୍ରୀକୁ ଏମିତି ନାକଚ କରି ଦାଣ୍ଡରେ ଠିଆ କରେଇଦେଲା ସେ ଆମଠଉଁ କୋଉ ଗୁଣରେ ଭଲ ! —ତାକୁ ଶାଳ ହାତଗୋଡ଼ ପାଉନାହିଁ ବୋଲି ସିନା !

ତାର ସେ ଖଟିଆ, ସେଇ କାଠଚୌକି ଆଉ ଫୁଙ୍ଗୁଳା ଟେବୁଲ୍ ! ଆପନା ଚିଙ୍ଗୁଡ଼ି ମୁଦାଟିଏ ପରି ଗୁଦର ଘୋଡ଼ି ହୋଇ ଶୋଇ ଯାଇଥିଲା ବୋଲି ଭାବିଲି । ଠିଆ ହେଲି । ମୋ ପାଦଶବ୍ଦ ଆଉ ବଖରାକୁ ହୁଏତ ଶୁଭିଥିବ । କେହି କିଛି ହଲ୍‌ଚଲ୍ ହେଉ ନ ଥାନ୍ତି । ମୋ ଉପରେ ଚୁପ୍‌କିନା କଳା ଭୂତ ଭଳି ଚିନ୍ତାଟାଏ ମଡ଼େଇ ହେଇ ପଡ଼ିଲା । ତେବେ କ'ଣ ଏ ତିନିହେଁ ଏକାଠି ସ୍ଥିରକରି ବିଷ ଖାଇ ଦେଇଛନ୍ତି । ମୁଁ ମୋ ଅଜାଣତରେ ଚିତ୍କାର କରି ପକେଇଲି ବୋଧହୁଏ ।

ଆପନା ଝାଡ଼ିଝୁଡ଼ି ହେଇ ଖଟ ଉପରେ ବସି ମୋତେ ଚାହିଁଲା । ମୁଁ କିନ୍ତୁ କବାଟରେ ବାଡ଼େଇ ହେଇ ଯାଇ ତା ସାମ୍ନା ଚୌକିଟାରେ କୁଢ଼େଇ ହେଇଗଲି । ମୋତେ ସମୟ ଲାଗିଲା ସମ୍ଭାଳିବାକୁ ।

ଆପନାର ମୁହଁରେ ସହଜରେ କିଛି ପରିବର୍ତ୍ତନ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିହୁଏ ନାହିଁ । ସେଇ ଗୋଟିଏ ଆଖିକୁ ଦେଖି ଯାହା ହେଲେ ଅନୁମାନ କରିବା କଥା । ଆଖିଟି ରଙ୍ଗିଲା ଆଉ ଖୁବ୍ ଗଭୀର ଦିଶିଲା।

"କିରେ, କାହିଁ ଛୁଟିନେଇ ଘରେ ବସିଲୁ ? ବାହାରିଲେ ସିନା କ'ଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବା । ଛବିଶ ତାରିଖରେ ଝିଅର ବିଭାଘର ସ୍ଥିର ହେଇଚି ପରା !"

ସେ ମୋତେ ବଲ ବଲ ଚାହିଁ ରହିଲା । ତା ପରେ ସେ ଗୋଟାଏ ଆଖିକୁ ଏପଟ ସେପଟ କରି ବୁଲେଇଲା । ତାକୁ ସେମିତି ଚାହିଁବାର ମୁଁ କେବେ ଦେଖି ନ ଥିଲି । ତା' ନାକପୁଡ଼ା ଫୁଲିଲା, ତା ଓଠ ଥରିଲା । ସେ ଖୁବ୍ କଷ୍ଟରେ କ'ଣଟାଏ ତା' ଭିତରେ ସମ୍ଭାଳି ରଖୁଥିଲା ।

ମୁଁ ତା ଖଟ ଉପରକୁ ଘୁଞ୍ଚିଯାଇ ତା, ପିଠିରେ ହାତ ରଖିଲି । ସେ ପ୍ରତିବାଦ କଲା ନାହିଁ । ତାକୁ ଚାହିଁ କହିଲି, "କିରେ, ଏମିତି କ'ଣ ହଉଚୁ ? ଯଦି ତୁ ନିଜକୁ ନିଜେ ସମ୍ଭାଳିବୁ ନାହିଁ, ବିଭାଘର ତୁଲେଇବୁ କେମିତି !"

"ଆବ୍‌ବେ ଯା. ଗୁଡ଼ାଏ ଆଉ ସାକୁଲେଇ ହ' ନା ।" ମୁଁ ଚମକି ଘୁଞ୍ଚି ଗଲି । ଏମିତି ରୁକ୍ଷ ତ ନୁହଁ ଆପନା । ମୁଁ ଘୁଞ୍ଚିଯାଇ ତାକୁ ଚାହିଁଲି । ସେ ମୋତେ ନ ଦେଖି କହିଲା—"ମୁଁ ଆଉ କିଛି ଶୁଣିବି ନାହିଁ । କିଛି ମାନିବି ନାହିଁ । ମୁଁ ଯାହା କରିବା କଥା କରିବି । ତେଣିକି ଯାହା ହବାର ହବ ।"

ମୋତେ ଲାଗିଲା ଯେ ସେ ସ୍ଥିର କରି ନେଇଛି ଦାଣ୍ଡଘର ପଙ୍ଖାରୁ ରତି ଅଧରେ ଝୁଲିଯିବା ପାଇଁ । ଯେ କୌଣସି ଲୋକ ଏମିତି ଅଗ୍ରନକ ବିପତ୍ତିରେ ଏଇଆ ହିଁ ହୁଏତ କରନ୍ତା । ଆପନା ଶାସ୍ତୀକୁ ପଂଖାରୁ ଝୁଲୁଥିବାର ଦେଖି ତା' ଆରଦିନ ସକାଳୁ କେହି ବୋଧହୁଏ ବିସ୍ମିତ ହୁଅନ୍ତେ ନାହିଁ । ହୁଏତ କହନ୍ତେ, 'ଆଉ କ'ଣ କରିଥାନ୍ତା ବିଗ୍ରା ?"

ସତେବା ଏମିତି ମରିବା ପାଇଁ ଆପନା ଶାସ୍ତୀ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲା ।—

"ଆଜିଠୁ ସାତ ଦିନ ଭିତରେ ଫଇସଲ ହେଇଯିବ । ମୁଁ ଚୁକ୍ତି କରି ସାରିଛି । ସେ ସବୁଦିନେ ମୋ ପାଖରେ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦଉଥିଲ ମୁଁ ଶୁଣୁ ନଥିଲି ! ମୁଁ ଶାଲ ବେକୁବ୍ !"

ମୁଁ ସତର୍କ ହୋଇ ଶୁଣିଲି । ଏମିତି କ'ଣ କହୁଛି ଆପନା ? କାହା ସାଙ୍ଗରେ ସେ ଚୁକ୍ତି କରିଛି ? କି ଚୁକ୍ତି ? –ସେ କ'ଣ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ପାଗଳ ହୋଇ ଯାଇଛି । ଭାବୁଛି ଯେ ନିଜେ ଗୋଟାଏ ବିରାଟ ଶିଳ୍ପପତି ? ମନେ ମନେ ବଡ଼ ଗୋଟାଏ ଦାଉଁ ମାରିବାକୁ ସେ କଳ୍ପନା କରୁଛି ? ଆଉ ଜଣକ ସାଙ୍ଗରେ ମିଶି ପ୍ରଚୁର ଲାଭ ଉଠେଇବାର ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖୁଛି ? ଅଜସ୍ର ଟଙ୍କା ସୁନା ଅଳଙ୍କାର ବାଜା ବଇରଖ–ତା' ଝିଅର ବାହାଘର ?

ତା' ଆଖିରୁ ନିଆଁ ଫାଟି ପଡ଼ୁଥାଏ । ଆପନା ବୋଧେ କିଛିଦିନ ହେଲ ଶୋଇ ନାହିଁ କି ଖାଇ ନାହିଁ । ତା' ଭଳିଆ ମୁହଁରେ ହଠାତ୍ କିଛି ବାରି ପାରିବା ସହଜ ନୁହେଁ । ମୁଁ କେବଳ ପରିଚିତ ତାର ସେ ଅଦ୍ଭୁତ ଉଦାର ହସଟି ସାଙ୍ଗରେ । ସେ ହସର ଚିହ୍ନ ନ ଥିଲ କେଉଁଠି । ବରଂ ତା' ଶୁଖିଲ ଓଠ କଣରେ ଜାବ ଲଗି ସେ ଭୟଙ୍କର ଦିଶୁଥିଲ । ଖୁବ୍ ଅସହାୟ କରୁଣ ଦିଶୁଥିଲ ।

ମୁଁ ତାକୁ କିଛି କହିବାକୁ ସାହସ କଲି ନାହିଁ ।

"ମୁଁ ତାକୁ ଆଡ଼େଇ ଆସିଛି । ଭବିଛି ଯେ ତାକୁ ମୁଁ କିଣି ଯାଇଛି, ପୁଣ୍ୟ ଅର୍ଜିଛି ।"–ଆପନା ଶୂନ୍ୟକୁ ଗ୍ୱହିଁ କହୁଥାଏ । ତା ଆଖିରେ ସେମିତି ନିଆଁ ଆଉ ଲୁହ ଏକାଠି ଚକମକ ହଉଥାଏ । "ବେକୁବ୍ ବେକୁବ ବେକୁବ୍" । ସେ ତା' ବାଁ ପାପୁଲିଟା ଉପରେ ଡାହାଣ ହାତରେ ବିଧା ମାରି ଲଗିଥାଏ ।

ମୁଁ ସାହସ କରି ତା' ପିଠିରେ ହାତ ରଖିଲି ।

ସେ କିଛି ସମୟ-ନାଗସାପ ପରି ଫଁ ଫଁ ହେଲ । ତା'ପରେ ସାକୁଡ଼ି ଗଲ । ଛୋଟ ମଣିଷଟି ବିଗ୍ରା ଆପନା ଶାସ୍ତ୍ରୀ । ପଟା ଖଟ ଉପରେ ପାତଳ ପୁରୁଣା ଶେଯ । ତା' ଉପରେ ମସିଣା ତକିଆ । ମଇଳା ଗ୍ଦର ଖଣ୍ଡିଏ ଆଡ଼େଇ ଆଡ଼େଇ ଦେଉଥାଏ ଗୋଟାଏ ପ ଖକୁ । ତା'ର ଠାଏ ଚିରି ଯାଇଥାଏ । ଶୁଖିଲ ବାସି ରୁଟିକୁ ଲୁଣ ମଡ଼େଇ ଖାଇଲ ପରି ଆପନା ଶାସ୍ତ୍ରୀ ତା' ଦରମା ଗଣ୍ଡାକ ଗ୍ୱେବେଇ ଗ୍ୱେବେଇ ବାଇଶି ବର୍ଷ ସରକାରୀ ଗ୍ୱକିରି କରିଚି । ତା' ଝରକାରେ ପରଦା ନାହିଁ, ଦୁଆରେ ପା'ପୋଛ ନାହିଁ । ସେ କାଛକୁ ହାଲିଆ ହୋଇ ଆଉଜି ଗଲ । ତା ତଙ୍କ ଶିର ଟାଣି ହୋଇ ଦିଶିଲ । ଭରି ଶୁଖି ଯାଇଥିଲ ଆପନା ସେଇ କେଇଟା ଦିନ ଭିତରେ । ମୁ ଇର୍ମ ଥିବା ଗୋଡ଼ ଉପରେ ହାତ ରଖି ତାକୁ ଗ୍ୱହିଁଲି । କିଛି କହିପାରିଲି ନାହିଁ ।

ସେ ଚଟକିନା ସଳଖି ଯାଇ ପୁଣି କହିଲା "ମୋତେ ସେ ଯେଉଁଦିନୁ କହିଥିଲା, ମୋ ସାବତ ମା'କୁ ମହୁରା ଦେଇ ମାରିଦବା ପାଇଁ । ମୁଁ ନାହିଁ କରିଥିଲି । ତା' ପରଦିନ ମୋ ଭତକୁ ବିଗଡ଼ି ଅଇଁଠା କରି ମରି ଯାଇ ନଥିଲେ ମୁଁ ମରିଯାଇଥାନ୍ତି ।—ମୋ ବାପା ମଲା ଶେଯରେ ତକିଆ ତଳୁ ମୋ ହାତକୁ ମୁଠାଏ ଖଣ୍ଡେ ଚେକ୍ ବଢ଼େଇ ଦେଇଥିଲେ । ମୁଁ ତାକୁ ଜାଣିଶୁଣି ମା' ହାତକୁ ବଢ଼େଇ ଦେଇଥିଲି । ଦଶ ହଜାର ଟଙ୍କାର ଚେକ୍ !—ଚାକିରି ପାଇବା ପାଇଁ ରାଉ ପଟ୍ଟନାଏକ ଡାକିଥିଲା ସେ ବେହିଆ ଅଫିସରକୁ ଲାଞ୍ଚ ଦେଇ ଆସିବା ପାଇଁ । ମୁଁ ନାହିଁ କରିଥିଲି । ରାଉ ପଟ୍ଟନାଏକ ବର୍ଷେ ଆଗରୁ ଚାକିରୀ ପାଇଗଲା—ଏବେ ସେ ମୋ ହାକିମ ହୋଇ ବସିଛି । ମୁଁ ସେ ଅଫିସରକୁ ସବୁ ରାତିରେ କେତେ ପ୍ରକାର ହତ୍ୟା କରିବାକୁ, ରାଉ ପଟ୍ଟନାଏକକୁ ଅଣ୍ଡାଠାଉ ଦୁଇଗଡ଼ କରି ହାଣି ନଈରେ ବୁଡ଼େଇ ଦେବାକୁ ସେ କହିଛି । ମୁଁ ଶୁଣିନାହିଁ ।"

ମୁଁ ଭୁରୁ କୁଞ୍ଚେଇ ଚାହିଁଥାଏ ତା ମୁହଁକୁ । କିଏ କହୁଛି ଆପଣା ଶାସ୍ତ୍ରୀ ? ସେ ତା' ଜୀବନର ସବୁ ଅବଶୋଷ ସବୁ ଗହନ ଦୁଃଖ ଅଭିମାନ ହିଂସା ପ୍ରତିହିଂସା ଖୋଲି ଦଉଛି ! ତା'ର ଯେତକ ଗୋପନ ଅପରାଧର ସମ୍ଭାବନା—ଯାହା କରିଥିଲେ ହୁଏତ ଏମିତି ସେ ଆପଣା ଶାସ୍ତ୍ରୀ ହେଇ ମୋ ଆଖିରେ ଠିଆ ହେଇ ପାରି ନଥାନ୍ତା—କିନ୍ତୁ ତା ଝିଅ ବାହା ହେଇ ସାରିଥାନ୍ତା, ସେ ଭଲ ଶେଯରେ ଶୋଇ ପାରିଥାନ୍ତା—ବିଭା ହେବାକୁ ଢେର୍ କନ୍ୟା ମିଳିଥାନ୍ତେ । ସେ ଏମିତି କୁହୁଳି କୁହୁଳି ପୋଡ଼ଖୁଣ୍ଡା ହେଇଯାଇ ନଥାନ୍ତା—ସେ ଚାହିଁଥିଲେ ଦିନା ସାହୁ କଣ୍ଟ୍ରାକ୍ଟରଠୁ ତିନିଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ହାତ ସଫେଇ କରି ପାରିଥାନ୍ତା । ମୁଁ ଜାଣେ ଏ କଥା—ମତେ ଦିନା ନିଜେ କହିଚି । "ଏମିତି ବେକୁବ୍ ଅଫିସର ମୁଁ ଜୀବନରେ ଦେଖି ନାହିଁ । ଏ ଓଲୁ ଗାଲୁଣିମୁହାଁ କଣା ଶଳା ହାତରେ ଖଡ଼ା ସିଝିବ ନାହିଁ । ଡାହାଣ ହାତରେ ଦସ୍ତଖତ ମାରିଥିଲେ ବାଁ ହାତରେ ତିନିଲକ୍ଷ୍ ଗୋଟେଇ ଥାନ୍ତା. ଶଳାର ଭାଗ୍ୟରେ ନାହିଁ । ପାଇଲା ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଆଡ଼େଇ ଦେଲା ।"

ସାରା ଜୀବନର ବିକଳ୍ପ ରାସ୍ତାଟା ହଠାତ୍ ଆପଣା ଶାସ୍ତ୍ରୀ ଆଗରେ ଝଟ ଝଟ ଦିଶି ଯାଉଥିଲା ହୁଏତ । ସେ ସେଥିପାଇଁ ନିଜକୁ କ୍ଷମା ଦେଇ ପାରୁ ନଥିଲା —କିନ୍ତୁ ସତେ କଣ ଆପଣା ସେ ବାଟେ ଯାଇ ପାରିଥାନ୍ତା ! ତା'ପାଇଁ ଜଣ୍ଡାବଣିଆ ରାସ୍ତା, ଲହୁଲୁହାଣ ହୋଇ ଶୂନ୍ୟକୁ ଚାହିଁ ଚାହିଁ, ଓଠ ଚାଟି ଚାଟି ଯିବାର ରାସ୍ତା ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ହୋଇ ରହିଛି । ସେ କାହୁଁ ସେ ଚିକ୍କଣ ଗଡ଼ାଣିରେ ହୁ' ହୁ' ପବନ ମୁହାଁ ଗଡ଼ି ଯାଇ ପାରିବ !

"ମୁଁ ଯଦି ଜୀବନସାରା ତୋ' ବୋଲ ମାନି ଆସିଲି, ତୋତେ ମାନିନେଲି ମାଲିକ ବୋଲି ! ତୁ ମତେ ସାହାପକ୍ଷ ହେଇ ଥରେ ହେଲେ ଠିଆ ହବୁ ନାହିଁ ? ଯଦି ନହେଲୁ, ମୁଁ ଆଉ କାହିଁକି ତୋ' ପାଦତଳିପା ଚାଟୁଥିବି ? ଶୁଣିଥା—ତତେ

ଆଜି ଆପଣ। ଶାସ୍ତ୍ରୀ କହୁଚି, ଏଠି ସତ୍ୟ ନାହିଁ, ଧର୍ମ ନାହିଁ—ବିପତ୍ତି ପଡ଼ିଗଲେ କେହି ତୋ ପିଠିରେ ପଡ଼ିବେ ନାହିଁ । ସେ ସବୁ ନିଜକୁ ନିଜେ ଭଣ୍ଡିବା ପାଇଁ ଚୁଙ୍କା ଗାଳ୍ପ ଗନ୍ଧ ।”

ଆପଣାର ଆତ୍ମା ତା’ ହେଲେ ଏତେକାଳ ପରେ ବିଦ୍ରୋହ କରୁଛି । ତା ପ୍ରାଣକୁ ବାଧୁଛି । ନହେଲେ ଆପଣା ଶାସ୍ତ୍ରୀ ଏମିତି କହି ପାରନ୍ତା ନାହିଁ । ମୁଁ ତାକୁ ପ୍ରାୟ ସମର୍ଥନ କଲାପରି କହିଲି—“ଠିକ୍ କହିଛୁ । ଏଠି ଚିହ୍ନଟ କରି ପାରିଲା-ଭଳି ସତ୍ୟ ଧର୍ମ ବୋଲି କିଛି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଯେ ମାଲିକ୍, ସେ କ’ଣ ଦେଖୁ ନାହିଁ ନା ଶୁଣୁ ନାହିଁ ?”

“ଆବ୍‌ବେ ରଖିଥା ତୋ ଗପ । ସେଥିରୁ ଗୁଡ଼ାଏ ଭୂତ କାହିଁକି ପୋଷିଛୁ ଅକାରଣ ? ଗୋଟାଏ କଥା ମୁଁ ମାନୁଚି । ମଣିଷ ହିଁ ମଣିଷ ପାଇଁ ସବୁ କରି ଦେଇ ପାରିବ । ଭଲମନ୍ଦ ସବୁ କରି ଦେଇ ପାରିବ । କିନ୍ତୁ ସେମିତି ମଣିଷ କାହାନ୍ତି ?”

ଟିକିଏ ଅଟକି ସେ ବୋଧହୁଏ ମୋତେ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଦେଲା । ମୁଁ ବୋଧେ ତା’ର ସେ ଘୃଣାଣିରୁ ମୁହଁ ଆଡ଼େଇ ନେଲି ।

“ସେଥିପାଇଁ ମୁଁ ସ୍ଥିର କରିଛି, ଯାହା କରିନାହିଁ, ଯାହା କରିବାକୁ ସେ ମୋତେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇ ଆସିଛି, ମୁଁ ମନେ ମନେ ହୁଏତ କରିଛି ତାହାହିଁ ସାଧାରଣ ଆଉ ଶହେ ଲୋକଙ୍କ ପରି କରିବି ।”

ଖଟରୁ ଉଠିପଡ଼ି ସେ ଘୋଷଣା କଲା, “ମୋର ଆଉ ଲାଜ ନାହିଁ କି ସଙ୍କୋଚ ନାହିଁ ।”—ସେ ବାହାରିଗଲା ରାଧୁଆଘର ଆଡ଼େ ।

ମୁଁ ବସିଥାଏ ଖଟ ବାହୁଙ୍କା ଉପରେ ।

ଦୁଆର ପାଖରେ ଛାଇଟିଏ ପରି କିଏ ଆସି ଠିଆ ହେଲା ବୋଲି ମୁହଁ-ଦେଇ ଦେଖେଁ ଟୁଲିର ମା’ । ସୁନ୍ଦର ଡାହାଣ ପାଖରୁ କେଉଁଏ ବାଳ କେବେ ପାଚିଗଲା ସୁମିର ? ତା’ ଆଖି ଗୁଡ଼ିକ ଟୁମାଟୁମା । ବୋଧେ କାନ୍ଦୁଛି କିଛିଦିନ ଧରି !

“ଭଉଣୀକୁ କୋଉ ମୁହଁରେ ଆଉ କହିବି ଚିଠି ଆସିଛି ବୋଲି । ମୋର ନିଅଣ୍ଟିଆ କର୍ମକୁ ଗର୍ଜି ଲାଗି ଜିନିଷ ଉଜୁଡ଼ି ଯାଉଛି । ବରପକ୍ଷରୁ ଚିଠି ଆସିଛି ଯେ ସେମାନେ ପଚାଶ ଜଣ ଆସିବେ ପଚିଶି ତାରିଖ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ । ବରଯାତ୍ରୀଙ୍କ ପାଇଁ ରହିବା, ଖାଇବା ଚର୍ଚ୍ଚା ଆଦି କଥା ତାଗିଦା କରି ଲେଖିଛନ୍ତି । କେମିତି କ’ଣ ହେବ ? ତାଙ୍କୁ କ’ଣ ମାସେ ସତାରି ଯିବାକୁ କହିହବ ? ସେମାନେ କ’ଣ ଶୁଣିବେ ? ପଦେ କଥାରେ ବିଭାଘର ଭାଙ୍ଗିଯିବ; ଥରେ ଭାଙ୍ଗିଗଲେ ଆଉ ହେବନାହିଁ ।”

ସେ କାନ୍ଥକୁ ଆଉଜି ମୁହଁ ଘୋଡ଼େଇ ପକାଇଲା । ବୟସ ଗ୍ଳିଶିଟା ହବ କି ନାହିଁ, କେତେ ଦୁଃଖ ସେ ନ ସହିଲଣି ଭଲା !

ଆପନ୍ନା ଆସି ସ୍ୱାମିକୁ ନଗ୍ହିଁ କହିଲା "ମୁଁ ପଗ ଥରେ କହିଲି, ତୋ ଭଉନା ବଞ୍ଚିଥିବା ଯାକେ ତୁ ଚିନ୍ତା କରିବୁ ନାହିଁ ବୋଲି ! ସବୁ ଠିକ୍ ହେଇଯିବ, ମୁଁ ତା'ର ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରୁଛି । ତୁ ଗଲୁ, ଦି'କପ୍ ଗ୍ଳ କରିବୁ ।"

ନୀରବରେ ଛାଇଟିଏ ଅପସରି ଗଲା ଆଢ଼ୁଆଳକୁ । ଆପନ୍ନା ପୁଣି ମନକୁ-ମନ ବିଡ଼ ବିଡ଼ ହେଲା, "ଅଶୀ ହଜାର ଟଙ୍କା ତ !—କି ଛାର କଥା !—ଖାଲି, ଦେଖା ଯାଏଗା !"

ଆପନ୍ନା ତାହେଲେ କ'ଣ ଗ୍ରେରି କରିବାକୁ ମନସ୍ଥ କରିଛି ? ସେ କ'ଣ ସରକାରୀ ତହବିଲରୁ ଟଙ୍କା ଉଠେଇ ଆଣି ବିଭାଘର କରିଦବ—ତା'ପରେ ଜେଲ୍ ଯିବା ଆଗରୁ ବିଷ ଖାଇଦବ ? ସେ କ'ଣ ଗ୍ଳେର ସ୍ମଗ୍ଳା ପାରି କରି ଦେଇ ପାରିବ ?—ବମ୍ବେରୁ ଗ୍ଳଲନ୍ ହେଉଥିବା ଗୋଟାଏ ଥାକ ଗ୍ରେର ହିରୋଇନ୍ କଲିକତାରେ ପହଞ୍ଚେଇ ଦେଇ ପାରିବ ?

କେମିତି ସେ ଏତେ ସହଜରେ ଅଶୀ ହଜାର ଟଙ୍କା ନେଇ ଆସିବ ବୋଲି କହିପାରୁଛି ? କିଛିଦିନ ତଳେ ଦିନା ସାହୁ ଆସିଥିଲା କୋରାପୁଟରୁ । ସେଇ ବୋଧେ କ'ଣ ଚୁକ୍ତି କରି ଦେଇଛି । ମିଛ ବିଲ୍ ପାସ୍ କରିଦେଲେ ସେ ନିଜେ ହୁଏତ ଆଠଲକ୍ଷ୍ୟ ଟଙ୍କା ପାଇଯିବ । ସେଥିରୁ ଆପନ୍ନାକୁ ଅଶୀ ହଜାର ଦେଇ-ଦେଲେ ତା'ର କିଛି ଯାଏ ଆସେ ନାହିଁ । ଆଉ ଏଠି ସେଠି ଛକ ଜାଗାରେ ଆଉ ଦି'ତିନି ଜଣଙ୍କୁ ଦୁଇ ଲକ୍ଷ ଦେଇଦେଲେ ଶୂନ୍ୟେ ଶୂନ୍ୟେ ପାଞ୍ଚଲକ୍ଷ ଲାଭ ହେଇ ଗଲା । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଏମିତି ଆସନ୍ତି । ଏକଥା ଆପନ୍ନା ଦେଖି ଆସିଛି, ତାକୁ ଅସ୍ୱୀକାର କରିଆସିଛି । କିନ୍ତୁ ଆଜି...

ଆମେ ଏକାଠି ଗ୍ଳ ପିଉଲୁ ନୀରବରେ । ଆପନ୍ନା ଗୋଟାଏ ଆଖିରେ ସମଗ୍ର ସଂସାରକୁ ମୁକାବିଲା କରିବା ଭଙ୍ଗୀରେ ଗ୍ହିଁଥାଏ ।

ଯଦି ଆପନ୍ନା ସତକୁ ସତ ଏ ବୟସରେ ଗ୍ଳେରି କରେ ନିରୁପାୟ ହୋଇ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ଅପରାଧ କରେ...

ମୁଁ ତା' ମୁହଁକୁ ଗ୍ହିଁଥାଏ । ଅକୂଳାନ ସମୁଦ୍ରରେ ବୁଡ଼ି ଯାଉଥିବା ଖତର କାଠର ଡଙ୍ଗାଟିଏ । ଧର୍ମ ନାବ କ'ଣ ଏମିତି ବୁଡ଼ିଯାଏ ? ଆପନ୍ନା ଶାସ୍ତ୍ରୀର ସନ୍ତୁ ସବୁ ଡେଣାକୁ ଜାବୁଡ଼ିଧରି ଓହଳିଛନ୍ତି ଭଗବାନ ନିରାଶ୍ରୟ ଶିଶୁଟିଏ ପରି । ଆପନ୍ନା ନ ବୁଡ଼ି ବଞ୍ଚିଥିବା ଯାଏ ସେ ବଞ୍ଚି ରହିବେ । ତାଙ୍କ ପିନ୍ଧିଥିବା ଅମଳାନ ଓଦା ହବ ନାହିଁ । ତାଙ୍କ ଚୂଳ ମାଳ ସୁନ୍ଦର ଦିଶଥିବ । ସେଥି ପାଇଁ ତ' ଆପନ୍ନା

ଜୀବନସାରା ଖଣ୍ଡିଆ ଖାବରା ହୋଇ ସେ କାଠ ଡଙ୍ଗାକୁ ବାହି ଆଣିଛି ଏଯାଏ । ଯଦି ଏବେ ବୁଡ଼ିଯିବ—ଯିବ । ଆପଣାର ସେଥିରେ କ'ଣ ଯାଏ ଆସେ ?

ଆପଣାର ସ୍ୱର ଶୁଭିଲା, ସେ କହୁଛି "ଅପରାଧ ମୋ ପାଇଁ ନୂଆ କଥା ନୁହେଁ । ମୁଁ ତା' ଭିତରେ ବୁଡ଼ି ରହିଛି । ସେଥିରେ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଛି । ମୋ ଘରିଆଡ଼େ ଅସଂଖ୍ୟ ଅପରାଧ—ମୋ ନିଶ୍ୱାସ ପ୍ରଶ୍ୱାସରେ, ଭିତରେ ବାହାରେ, ମୁଁ ଜାଣିବାରେ, ମୋ ଅଣଜାଣତରେ ଯାହା ହେଇ ଯାଉଛି, ସେଥିରେ ମୋ ନିଜ ହାତର ପାଞ୍ଚ ଆଙ୍ଗୁଳି ବୁଡ଼ିବା କେବଳ ବାକି । ମୁଁ ସେତକ କରି ନାହିଁ । ଭାବିଛି, ମୁଁ ପାପମୁକ୍ତ—ବେକୁବ୍ !"

ସେ ବିଡ଼୍ ବିଡ଼୍ ହେଉଥାଏ । ମୁଁ ସଜ ଭଣ୍ଡୁଥାଏ କେମିତି ତାକୁ ଚିଠି କଥା କହିବି । ତିଥି ଘୁଞ୍ଚେଇ ଦେଲେ, ବାହାଘର ବୋଝ ଟିକିଏ ମୁଣ୍ଡ ଉପରୁ ଅପସରି ଗଲେ ହୁଏତ ବୁଦ୍ଧି କାମ କରିପାରେ । ଏ ସଙ୍କଟ ପାରି ହେବାକୁ ବାଟ ଦିଶିପାରେ ।

ମୁଁ ନିଜେ ଘୋର ଅସହାୟ ବୋଧ କରୁଥିଲି । ମୁଁ ଆପଣାକୁ ଶ୍ରଦ୍ଧା କରେ ନିଶ୍ଚୟ । ତା' ଧୈର୍ଯ୍ୟକୁ ସମ୍ମାନ କରେ । କିନ୍ତୁ କ'ଣ ଭଲ ମୁଁ ଏତେବେଳେ କରିପାରିବି ? ଧନବଳ, ଜନବଳ, ଭାଗ୍ୟବଳ—କ'ଣ ଅଛି ଆମର ?

ଆପଣା ବୋଧହୁଏ ମୋ ଅବସ୍ଥା ବୁଝି ପାରିଥିଲା । ସେଥିପାଇଁ ମୁଁ ଉଠି ଆସିଲାବେଳେ ସେ ବାଟ ବଳେଇବାକୁ ଆସିଲା ନାହିଁ । ସ୍ତମ୍ଭି ମଧ୍ୟ ଆସିପାରିଲା ନାହିଁ ତା' ବର୍ଦ୍ଧି ପାଣି ଭିତରୁ ।

ମୁଁ ତଳକୁ ମୁଣ୍ଡ ପୋତି ପାହାଚ ଓହ୍ଲେଇ ଗଲାବେଳେ ପଛରେ ଉଶ୍ୱାସ ପାଦଶବ୍ଦ ଶୁଣି ଫେରି ଗ୍ରହିଁଲି ।

ଟୁଲି ଠିଆ, ହୋଇଛି । ମୋ ଆଖିକୁ ପରିଷ୍କାର ଗ୍ରହିଁ କହୁଛି, "ମଉସା, ଏ ଚିଠିଟା ଖୋଲ, ଯାକୁ ପଢ଼ିବ ଆଉ ପୋଷ୍ଟ ଅଫିସ୍‌ରେ ପକେଇଦବ ।" ଲିଫାପା ଉପରେ ବରଘର ଠିକଣା ଦେଖି ମୁଁ ପ୍ରାୟ କଥାଟା ବୁଝିଗଲି ।

ଖୁବ୍ ଉଦାସ ଦିଶୁଥାଏ ଟୁଲି, କିନ୍ତୁ ଖୁବ୍ ସ୍ଥିର । ମୁହଁଟି ଶୁଖିଯାଇଥାଏ । ମୁଣ୍ଡବାଳ ଫୁର୍‌ଫୁର୍, କଲେଜ ଯିବା ଧଳା ଶାଢ଼ୀଟି ସାଧା ଢଙ୍ଗରେ ପିନ୍ଧି ଠିଆ ହୋଇଥାଏ ।

ମୁଁ ନୀରବ ମୁହଁ ଫେରେଇ ଗ୍ରଲି ଯିବାକୁ ଉଦ୍ୟମ କଲି । ଟୁଲି କହିଲା, "ଆଉ ଗୋଟେ କଥା ଅଛି ମଉସା । ହୋମ୍ ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟରେ ଗ୍ରଟର୍ଜୀ ସାହେବଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ତୁମର ଜଣାଶୁଣା ଅଛି ?"

ମୁଁ ପାଟି ଫିଟାଇ କହିବାର ସୁଯୋଗ ମିଳିବାରୁ ଖୁସିହେଲି । "ହଁ, କ'ଣ ହେଲା କି ?"

"ସାତଦିନ ପରେ ଆସନ୍ତା ମଙ୍ଗଳବାର ଦିନ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ମୁଁ ଇଣ୍ଟରଭ୍ୟୁ ଦେବାକୁ ଯିବି । ଷ୍ଟେନୋ ଟାଇପିଷ୍ଟ ପାଇଁ ଦରଖାସ୍ତ ଦେଇଥିଲି, ଡାକରା ଆସିଛି ।"

ମୋ ମୁହଁକୁ ସେ ଖୁବ୍ ଆଶାୟୀ ହେଇ ଚାହିଁଲା ।

ମୁଁ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ କହିଲି, "ଆରେ ଭଏ ଗୋଟାଏ କଥା । ମୁଁ ଆଜି ଯାଇ ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରୁଛି ।"

ଟୁକି ଧୀରେ ନମସ୍କାର କରି ଫେରିଗଲା । ମୁଁ ତାକୁ ଚାହିଁ ରହିଲି କିଛି ସମୟ । ମତେ ଜଳାର୍ଣ୍ଣବ ଦେଖାଗଲା ସେ ତଳ ତଳ ପାହାଚ ଆଉ ଘର । ମୁଁ ଫେରିଲା ବେଳକୁ ସନ୍ଧ୍ୟା ନଇଁ ଆସୁଥିଲା । ବାଟରେ ଚାଟର୍ଜୀଙ୍କ ସହ କଥା ହେଲି । ଚିଠି ପକେଇଲି । ମୋ ଭିତରୁ ବାରମ୍ବାର କୋହ ଉଠି ଆସୁଥିଲା ।...

ମୁଁ ଛବିଶ ତାରିଖ ଯାଏ ଆପଣାକୁ ଦେଖିଯିବା ପାଇଁ ସାହସ କରି ପାରିଲିନାହିଁ । ମାସ ସରିଗଲା ।

ରବିବାର ସକାଳୁ ତା' ଘରେ ପହଞ୍ଚିଲା ବେଳକୁ ଆପଣା ଫୁଲ ଗଛ ଲଗଉଥିଲା । ମତେ ଦେଖି ତା'ର ସେ ପୁରୁଣା ଉଦାସ ହସ ଭିତରେ ଚାହିଁ ରହିଲା । ମୋ ଆଖିର ପ୍ରଶ୍ନକୁ ବୁଝିଗଲା ବୋଧହୁଏ । କହିଲା–

"ବିଭଘର ଭାଙ୍ଗିଗଲା । –ଚାକିରୀ ହେଲା ନାହିଁ । ଚାଟାର୍ଜୀ ସାହେବ ନିର୍ମଳା ବାଗ୍‌ଚୀକୁ ବାଛିଲେ । –ଟୁଲି କହୁଚି ଏମ୍.ଏ.ରେ ନାଁ ଲେଖେଇବ ।"

ହାତରୁ ମାଟି ଝାଡ଼ି ଉଠି ଠିଆ ହେଲା ଆପଣା ଶାସ୍ତୀ ।

ପୁଣି ଚଡ଼କ ପଡ଼ି ବିଦୀର୍ଣ୍ଣ ହେଇ ଯାଇଥିଲା ପୁରୁଣା ବଜ୍ରାହତ ଗଛ । ଦୁକ୍ ଦୁକ୍ କରୁଥିବା ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ସବୁଜ ଡାଳରେ ସବୁ ପତ୍ର ଝାଉଁଳି ଯାଇଥିଲା । ତଥାପି ସେ ରେରେକାର କରୁଥିଲା ବଜ୍ରଧାରୀକୁ ।

ଆପଣା ଶାସ୍ତୀ ମୋତେ ଚାହିଁ ହସୁଥିଲା । ତା' ସବୁ ଡେଣାକୁ ଜାବୁଡ଼ି ଧରି ଭଗବାନ ଓହଳି ରହିଥିଲେ ଅସହାୟ ଶିଶୁଟିଏ ପରି ।

–୦–

ଯା, ତତେ ମାଫ୍ କଲି

ମୋ ଜୀବନରେ ସବୁଯାକ ଭୟ ବୋଧେ ବାପାଙ୍କୁ କେନ୍ଦ୍ର କରି । ତାଙ୍କ ନାଁ ହୁଏତ ଏମିତି ଦଶ ପଚିଶଟା ଜାଗାରେ ଚୁଣ୍ଡେଇଥିବି—ଦରଖାସ୍ତ ଦେଲାବେଳେ, ଭେଟ ଦେଲାବେଳେ, କେହି ଗୁରୁଜନ ଚିହ୍ନି ନ ପାରି କାହା ପୁଅ ବୋଲି ପଚାରିଲାବେଳେ । —ନହେଲେ ବାପା ତ ବାପା—ସେ ଏକ ନାମବାଚକ ବିଶେଷ୍ୟ, ଖୁବ୍ ଆପଣାର ଅଥଚ ମାନନୀୟ ; ଅଂଶେକ ଭିଡ଼ି ଧରୁଥିବା ଅଂଶେକ ତଡ଼ି ନେଉଥିବା ସେ ଶବ୍ଦ ! 'ବାପା' ମୋ ପାଇଁ ଏକ ବୋଧ—ସ୍ନେହର ଓ ଘୃଣାର, ପ୍ରେମ ଏବଂ ମୃତ୍ୟୁର । ସେ ମୋ' ଠାରୁ ସବୁମତେ ବଡ଼ । ମୁଁ ଜନ୍ମ ହେବା ଆଗରୁ ସେ ମୋର ସମସ୍ତ ଆକାଶଠାରୁ ବଡ଼ । ସେଥିପାଇଁ ସେ ମୋର ସମ୍ଭ୍ରମବୋଧ ଓ ବିସ୍ମୟ, ବିନୟ ଓ ନ୍ୟୁନଭାବ ଭୟ ଏବଂ ଘୃଣାର ମୂଳ ଉତ୍ସ ।

"ମୋ ମା' ମୋତେ ଟିକେଇ ଦେଲାଦିନୁ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ହୁଏତ ଅଚିହ୍ନା ପାଇ ଡରିଛି । ତାଙ୍କ ଲୋମଶ ବୁକୁ, ଟାଣୁଆ ହାତ ମୋତେ ଅସ୍ୱସ୍ତ ଲାଗିଛି । ତାଙ୍କ କୋଳକୁ ମୁଁ ସୁଖ ପାଇ ପାରିନାହିଁ । ତାଙ୍କ ଟାଆଁସା ଦାଢ଼ି ମୋ ଗାଲରେ, ପେଟରେ, କୋଡ଼ ସନ୍ଧାରେ କଣ୍ଟା ଭଳି ଗଳି ଯାଇଛି । ମୁଁ ବୋଧେ ସେଥିପାଇଁ ରଡ଼ି ଛାଡ଼ି କାନ୍ଦିଚି । ତାଙ୍କ ଜାମାପଟା ବହୁବାର ଓଦା କରି ପକେଇଛି । ତଥାପି ସେ ମୋତେ ଖୁବ୍ ଭଲ ପାଆନ୍ତି । ପାଇ ଆସିଛନ୍ତି । ସେଥିପାଇଁ ପ୍ରମାଣ ଦେବା ଅନାବଶ୍ୟକ । ତଥାପି ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଡରିଛି ଏବଂ ଡରି ଆସିଛି ଆଜିଯାଏଁ" । —ତା'ର ବି ପ୍ରମାଣ ଦେବା ଅନାବଶ୍ୟକ ।

ସେ ଏଇନେ ମୋ ପୁଅକୁ କାଖେଇ ବାଡ଼ିପଟେ ବାହାରି ଗଲେ !

ମୋର ପର୍ବତ ପରି ଆଶଙ୍କାକୁ ଆଡ଼େଇ ଦେଇ, ମୋତେ ଆଚମ୍ବିତ, ଅଭିଭୂତ—ଅବିନ୍ୟସ୍ତ କରିଦେଇ ନୀରବ ଗ୍ଲଲିଗଲେ । ମୁଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ମୋ ଆଖି, ମନ, ସ୍ମୃତି, ବୁଦ୍ଧି କାହାକୁ ବିଶ୍ୱାସ କରି ପାରୁନାହିଁ ! ମୁଁ ମୋତେ ସୁଦ୍ଧା ବିଶ୍ୱାସ କରି ପାରୁ ନାହିଁ !

ଏଇ ଯେ ଘରସାର ଗଡ଼ିବୁଲି ଛିନ୍ନଛତ୍ର ହେଇ ପଡ଼ିଛି—ଏଇ କ'ଣ ସେଇ ନୀଳଦାଢ଼ି ଗଳ୍ପର କଥା କହୁଥିବା କଟା ମୁଣ୍ଡ ? ଏଇ କ'ଣ ସେଇ ନିଷିଦ୍ଧ ବସ୍ତୁ ଯାହାକୁ ପଚିଶ ବର୍ଷ ତଳେ ମୁଁ ମୋ ବସ୍ତାନି ଭିତରେ ସ୍କୁଲକୁ ନେଇ ଯାଇଥିଲି ବୋଲି ବାପା ମୋତେ ଛାତ ପାଖରେ ଟେକି ଧରିଥିଲେ ତଳେ ଛେଚିଦେବେ ବୋଲି ? ତାଙ୍କ ନିର୍ଘାତ ଗଡ଼ି ମୋ ମର୍ମ ଦୁଲୁକେଇ ଦେଇଥିଲ ଏବଂ ମୁଁ ଠିଆରେ ମୁତି ପକେଇଥିଲି ? ସେଇ ଗଡ଼ି ଏବେ ସୁଦ୍ଧା ମୋ ଦିଗ୍‌ବଳୟରେ ରାହୁମୁଣ୍ଡ ପରି କୁହାଟି ବୁଲୁଛି ! —ଏଇ କ'ଣ ସେଇ ଧେତ୍‌ତେରି-ଆଉ-ଛୁଇଁବି ନାହିଁ ବସ୍ତୁ ?

ଘଟଣାଟା ବେଶୀକିଛି ନୁହେଁ । 'ବାପି' ଏବେ ଭରି ହିଜ୍‌ହିଜିଆ ଘାଣ୍ଡଗ ହୋଇଛି । ତା' ହାତ ପାଆନ୍ତି ଯାହା ପଡ଼ିଲ ଓଟାରି ଆଣୁଚି । ସେଦିନ ତା ମା'ର ସ୍ନୋ ଶିଶିଟାକୁ ସେମିତି ତଳେ ପକେଇ ଦେବାରୁ ଭାଂଗିଗଲ । ତା'ର ପାପୁଲିଯାକ ସାଲୁବାଲୁ ହେଇ ଯାଇଥିଲ ମେଞ୍ଚା ମେଞ୍ଚା ସ୍ନୋ ଏବଂ ରକ୍ତରେ ! ଖେଳନା ଦେଲେ, ସେ ଟୋକା ସେସବୁକୁ ଖାତିର୍ କରୁନାହିଁ । ସେ ଭାରି ଦଉଛି ଆମେ ତା ଠଉଁ କ'ଣ ଲୁଚେଇ ରଖୁଛୁ । ସେ ତାକୁ ହିଁ ହଟ୍ଟୁଣୁ ଯାଇ ଭାଂଗୁଚି !

କିନ୍ତୁ ଏ ଜିନିଷ ସେ ପାଇଲ କେମିତି ? ଦିଅଁଘର—ତା' ଭିତରେ ଖଟୁଲି —ତା' ତଳେ ଖୋପ—ସେ ଭିତରେ କୋଥଳି—ତା' ଭିତରେ ବାପାଙ୍କର ଏଇ ଅମୂଲ୍ୟ ନିଧି ! ଏତେ ଝଧିରୁ ସେ କେମିତି ପାଇଲ ! କେମିତି ଏ ବାଟ ଘର ଯାଏଁ ଗୁରୁଣ୍ଡି ଗୁରୁଣ୍ଡି ତାକୁ ନେଇ ଆସିଲ ଏବଂ କେମିତି ତାକୁ ଛେଚି ଏଭଳି ଗୁଣ୍ଡ କଲ ? ତେବେ ବି, କାହିଁ କୁଆଡ଼େ କିଛି ବ୍ୟାଘାତ ହେଲ ନାହିଁତ ! ବାପା ତ' ଚିତ୍‌ମାତ୍ ତଳେ ପଡ଼ି ମୂର୍ଚ୍ଛା ଗଲେନାହିଁ ! ନିର୍ଘାତ ଗଡ଼ିରେ ଛାତ ଛିଣ୍ଡି ପଡ଼ିଲ ନାହିଁ ! ମୋତେ ଛେଚିଦେବାକୁ ଛାତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଟେକି ଧରିଲେ ନାହିଁ !!—

ମୁଁ କିନ୍ତୁ ଆଜିଯାଏଁ ଏଇଭଳି ଭବି ଆସିଥିଲି । ଅଥଚ ଏହା ଏତେ ସହଜରେ ଭାଂଗିଯାଇ ପାରେ, ଏତେ ସହଜରେ ସେ ପ୍ରଳୟ ପରି ମୁହୂର୍ତ୍ତଟି କାହାକୁ ଓଦା ନ କରି ନିଃଶବ୍ଦ ପାରି ହୋଇ ଯାଇପାରେ—ଏ ଧାରଣା ମୋର ନଥିଲ !

—ଆଉ ସେ ଜିନିଷଟା ବି ଏଡ଼େ ଛୋଟ, ଶସ୍ତା ସାଧାରଣ ବସ୍ତୁଟାଏ ? ଇସ୍, ଏଇଟାକୁ ମୁଁ ଏମିତି ଡରି ଡରି ଦିହକ ବିତି ଯାଇଥିଲି । ବାପି କେଡ଼େ ବଡ଼ିଆ କାମ ନ କଲ ସତେ ! ଶତ୍ରୁର ମୁଣ୍ଡ ହାଣି ଥୋଇଦେଲ ! ପାହାଡ଼

ପରି ପୁରୁଣା ଭୟଟାକୁ ଅନାୟାସରେ ଗୁରୁଣ୍ଡି ଗୁରୁଣ୍ଡି ଚୂର୍ଣ୍ଣୀଭୂତ କରିଦେଲା । ମୋତେ ଖୁବ୍ ଉଶ୍ୱାସ ଲାଗୁଛି । ଉଲ୍ଲାସିତ ଲାଗୁଛି । ମୁକୁଳି ଗଲା ପରି ଗଡ଼ ଜିଣିଲା ପରି ଲାଗୁଛି !!

ଅଥଚ ଏମିତି କାନ୍ଦ ମାଡ଼ୁଚି କାହିଁକି ? —ଏ ଜିନିଷଟା ଭାଂଗିଗଲା ବୋଲି ? ଏଇଟା କ'ଣ ଏମିତି ଜିନିଷଟାଏ କି ? ଯା' ସହିତ ମୋର କିଛିହେଲେ ସମ୍ପର୍କ ନାହିଁ । ଖାଲି ଏତିକି ଯେ ବାପା ଯାକୁ ଖୁବ୍ ଖାତିର କରୁଥିଲେ । ମନେ ହେଉଥିଲା ଯେ ସେଇଟା ତାଙ୍କର ଏକମାତ୍ର ପୈତୃକ ସମ୍ପତ୍ତି । ତାକୁ କ'ଣ ସେ ସାଂଗରେ ଆରପୁରକୁ ନେଇଥାନ୍ତେ ? —ହୁଏତ ମୋତେ ହିଁ ଦେଇଥାନ୍ତେ ଯତ୍ନରେ ରଖିବାକୁ ମୁଁ ପୁଣି ବାପିକୁ କେବେ ଦେଇଥାନ୍ତି ସେଇଭଳି ! ସେଇଟା ଏବେ ଭାଂଗିଯିବା ଦ୍ୱାରା ତାଙ୍କ ଭିତରେ କ'ଣ ସବୁ ଭାଂଗିରୁଜି ଯାଇଥିବ । ବାପା ହୁଏତ ଏ ଦୁର୍ଘଟଣାରେ ମରିଗଲେ ନା' କ'ଣ । ନ ହେଲେ ସେ କ'ଣ ଏମିତି ତୁନିପଡ଼ି ରହିଥାନ୍ତେ ? ସେ କାହିଁକି ଏବଂ କେମିତି ସହିଗଲେ ? ଏଡ଼େ ହିନିମାନିଆ କାହିଁକି ହେଇଗଲେ ବାପା ? —ମୋତେ ଖୁସିରେ କାନ୍ଦ ମାଡ଼ୁଛି ନା ଦୁଃଖରେ କାନ୍ଦ ମାଡ଼ୁଛି କହିପାରିବି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଭିତରଟା କେମିତି ଗୋଳିଘାଣ୍ଟି ହେଇ କାନ୍ଦ ମାଡ଼ୁଛି ।

ମୀର ମୋ ସ୍ତ୍ରୀ । ସେ ଯାଇଛି ଝାଡୁଣି ଆଣିବାକୁ ଆଉ ଟିକେ ପରେ ସେ ଏସବୁ ଓଟେଇ ଫୋପାଡ଼ି ଦେବ । ଖୁବ୍ ବୁଝାମଣା ଥିବା ମାଇକିନିଆ ହେଲେ ବାପାଙ୍କ ବିଷୟରେ ତା'ର ଅନେକ ଅଭିଯୋଗ । ବାପାଙ୍କ ନିଦ ରାତି ରାତିଟାରୁ ଭାଂଗିଯାଏ । ସେ ତାଙ୍କ ବଖରାରେ ଭଜନ ବୋଲନ୍ତି । ମୀରାକୁ ଚିଡ଼ି ମାଡ଼େ । ସେ କାନ ଉପରେ ତକିଆ ମଡ଼େଇ ଶୋଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରେ । ପାରେ ନାହିଁ; ଚିଡ଼୍ ଚିଡ଼୍ ହୁଏ । ସକାଳୁ କପେ ଚା' ପାଇଁ ବାପା କଟାଳ କରନ୍ତି । ମୀରା ରାଗରେ କାନ୍ଦି ପକାଏ । କିନ୍ତୁ କେବେହେଲେ ବାପାଙ୍କୁ ପଦେ ଝୁଡ଼ି କରି କହିଦେଇ ନାହିଁ । ବାପା କ'ଣ କିଛି ଜାଣିପାରୁ ନାହାନ୍ତି ? ଜାଣୁଛନ୍ତି ହେଲେ କରିବେ କ'ଣ ? ଦିନେ ଏବେ କହୁଥିଲେ "ବୁଝିଲୁ ଦିନୁ, ଏ ଚା'ଟା ଦେହ ପାଇଁ ଖୁବ୍ ହାନିକାରକ । ମୋତେ ତ' ସହଜେ ଭଲ ନିଦ ହଉନାହିଁ । ଏଣେ ଚା' ଟିକିଏ ପିଇଦେଲେ ଆଖିରେ ଆଉ କଣା ପଡୁନାହିଁ, ରାତି ପାହିଯାଉଛି । ଭାବିଛି ଆଜିଠୁ ଚା' ଛାଡ଼ିଦେବି ।"

ମୀରା ଶୁଣି ଖୁସି ହୋଇଥିଲା । ମୁଁ କିନ୍ତୁ ସମ୍ଭାଳି ପାରି ନ ଥିଲି । ବୁଝିଗଲି ଯେ ଏଇ ଚା' ସାଂଗରେ ବାପା ଏ ସଂସାରକୁ ଛାଡ଼ିବା ଆରମ୍ଭ କଲେ । ଏଣିକି ସବୁ ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ଛାଡ଼ି ଦେବେ ଶେଷ ନିଶ୍ୱାସଟି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । ଏଇ ବୋଧେ ସେଇ ଆଶଙ୍କିତ ପର୍ବ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଗଲା । ମୀରା ତାଙ୍କୁ କଦାପି ଆପଣାର କରି ପାରିବ ନାହିଁ । ଅଥଚ ସେ ଖୁବ୍ ଦୟନୀୟ ଭାବରେ ଆପଣାର ହେବାକୁ ଚାହୁଁ-

ଥିବେ । ମୋତେ ବି ଶେଷକୁ ବାଛିବାକୁ ପଡ଼ିବ–ମାଈପରେ ଦାୟ ନା ବାପରେ ଦାୟ । ମାଈପ ରୁଷିବ, ହସିବ; ସେତିକିରେ ଅନ୍ଧାର ଆଲୁଅ ଓହ୍ଲାଇ ଆସିବ । ବାପର ରୁଷିବା ଯାହା ହସିବା ତାହା; କିଏ ପଚ୍ଚରେ । ଇସ୍ ମୋ ଭିତରେ କ'ଣ ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଏମିତି ଗୋଟାଏ ବୈରଭାବ ଚିରକାଳ ଲୁଚି ରହିଥିଲା । ମୁଁ ପରା ତାଙ୍କ ରକ୍ତରୁ ଜନ୍ମିଛି ।

ମାଘ ଆସି ଓଳେଇ ନେଇଗଲା । କେତେଜଣଙ୍କ ଆମ ଘରେ ସାଇତି ରଖା ହୋଇଥିବା ସେ ଛୋଟ ଜିନିଷଟି ବର୍ତ୍ତମାନ୍ ଭେମ୍ବ୍ରେପା, କୋବିଡ଼ାଂଗ, ମାଛକଣ୍ଟାର ଅସର ଗଦାକୁ ଗଳିଗଲା । ମଶାଣୀ ବାଲିରେ ବୁଢ଼ା ମଣିଷର ହାଡ଼ ପରି ଏଣିକି ସେଗୁଡ଼ିକ ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ବସ୍ତୁ । କିଏ ସେଥିରୁ କୁଆଡ଼େ ଗଲା ତା'ର ହିସାବ ରଖିବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ମାଘକୁ ଲୁଚେଇ ମୁଁ ଖଣ୍ଡେ ସେଥିରୁ ରଖି ନେଇଛି । ସେଥିରେ ଇଂରାଜୀ ବର୍ଣ୍ଣମାଳାର ଚତୁର୍ଥ ଅକ୍ଷରଟି ରହିପାଇଛି । ହୁଏତ' ମୋ ନାଁର ଆଦ୍ୟଅକ୍ଷର ।

ମୋ ମୁଣ୍ଡାରେ ମୁଠାଏ ପଇସା ଝମ୍ ଝମ୍ ହଉଚି । ସେ ସବୁ ମୋ ନିଜର ଉପାର୍ଜନ । ଏ ଚୌକି ଗାଲିଗ୍ ମୋ ଉପାର୍ଜନ । ଯାହା ଏଠି ଆଖିକୁ ଦିଶୁଛି ସବୁ ମୁଁ କିଣିଛି ମୋ ଉପାର୍ଜନରୁ । ସେଇ ଅର୍ଥରେ ଏ ଅକ୍ଷରଟି ମୋର ଜଣା ପଡ଼ୁନାହିଁ । ସେ ମୋଠୁଁ ଢେର ବଡ଼ । ମୋର ଅନେକ ଆଗରୁ ଆସି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥିଲା । ମୋ ଗୋସେଇଁବାପ ସମୟରୁ । ମୋର ଭରି ଇଚ୍ଛା ହେଉଛି ତାକୁ ସାଇତି ରଖିବାକୁ । ଏମିତି କିଛିବର୍ଷ ପରେ ଧର ଯଦି ବାପି ଦିନେ ତା ବସ୍ତାନୀରେ ସ୍କୁଲକୁ ନେଇଯିବ ସେ ଅକ୍ଷରଟିକୁ । ମୁଁ ନିଶ୍ଚୟ ରାଗି ଯିବି, ମନା କରିବି । ଛଡ଼େଇ ଆଣିବି । ଯଦି ସେ ପୁଣି ଅମାନିଆ ହୁଏ, ମୁଁ କ'ଣ ତାକୁ ହାତ ଉପରକୁ ଟେକି ଧରିବି ତଳେ ଛେଚି ଦେବି ବୋଲି । କେଜାଣି !

× × × ×

ଶେଷକୁ ସେଇଟା ଭାଙ୍ଗିଗଲା ନାତି ଟୋକା ହାତରେ । ଭଲ ହେଲା ! ମୁଁ ଅଯଥା ତାକୁ ଛୋଟ ପିଲାଙ୍କ ପରି ଏମିତି କାହିଁକି ଏପାଏଁ ସାଇତି ରଖିଥିଲି, ବୁଝି ପାରୁନାହିଁ ।...ନନା ସେଇଟାକୁ ରେଙ୍ଗୁନରୁ ଆଣିଥିଲେ । କାହିଁ କୋଉ କାଳ କଥା । ବୋଉ କହୁଥିଲା କୁଆଡ଼େ ରେଙ୍ଗୁନ ରାଜ୍ୟର ଗୋଟେ ଡଙ୍କୁଣି ମାଇକିନିଆ ନନାକୁ ମେଣ୍ଢା କରି ରଖିବାକୁ ଗୁଣି ଗାରେଡ଼ି କରିଥିଲା । ଆଉ ସେ ନେଳି ରଙ୍ଗର ଶିଶି ଭିତରେ ଜହର ରଖିଥିଲା, ବେଳ ପଡ଼ିଲେ ପିଆଇ ଦେବ ବୋଲି । ନନା କହୁଥିଲେ ଯେ ସେ ନେଳି ଶିଶି ଭିତରେ ଗୋଟେ ଅପୂର୍ବ ବାସ୍ନା ଜିନିଷ ଥିଲା । ସେଇଟା ତାଙ୍କ ପାଇଁ ସାରା ବର୍ମା ଦେଶର ବାସ୍ନା ।– ସେଠିକାର ସବୁ ପ୍ରକାର ସ୍ୱପ୍ନର ବାସ୍ନା......

ଏ ସବୁ କହିଲା ବେଳେ ନନା ବିଭୋର ହୋଇ ଯାଉଥିଲେ । ବୋଉ କିନ୍ତୁ ଚିଡ଼ି ଯାଉଥିଲା । ସବୁବେଳେ ଚାହୁଁଥିଲା ସେ ନେଳିଆ ଶିଶିଟିକୁ ଛେଚି ଗୁଣ୍ଡ କରିଦେବାକୁ । ତା'ର ସବୁବେଳେ ସନ୍ଦେହ ହେଉଥିଲା ଯେ ହୁଏତ' ବୁଢ଼ାକାଳେ ନନାଙ୍କୁ ସେ ଦେଶର ତରୁଣୀ ମାଇକିନିଆ ଗାରେଡ଼ି ଇଗେଇ ଆକର୍ଷୁଚି । ନନା ହୁଏତ' ଦିନେ ପୁଣି ରେଙ୍ଗୁନ ପଳେଇବେ । ...ଦୁହିଁଙ୍କ ଭିତରେ ଏମିତି ଛକା ପଞ୍ଝା ମୁଁ ମୋ ଦିହକ ଯାକ ଦେଖି ଆସିଚି ।...

ଶେଷକୁ କିନ୍ତୁ ବୋଉର ଜୀତ ହେଇଗଲା । ନନା ତେଣିକି ଶୀତଦିନେ ଖଟପିଠିଆ ବସି କୋଥଳି ଫିଟେଇ ଗଙ୍ଗାତିଳକ ତୁଳସୀମାଳି କାଢ଼ିଲା ବେଳେ ସେଇ ନେଳି ଶିଶିଟିକୁ ହାତରେ ଧରି ଅନେଇ ରହୁଥିଲେ । ଚାରି ଆଡ଼କୁ ଟିକିଏ ଚାହିଁ ଚାହିଁ ହୋଇ ଶୁଙ୍ଘି ଦେଉଥିଲେ ।...କ'ଣ ବାସ୍ନା ସେ ବାରୁଥିଲେ କେଜାଣି ! ତା'ପରେ ଯେତେବେଳେ ରୋଗରେ ପଡ଼ିଲେ, ଜାଣିଗଲେ ଯେ ଆଉ ଉଠିବେ ନାହିଁ; ମୋତେ ପାଖକୁ ଡାକିଲେ । ନେଳି ଶିଶିଟି ତାଙ୍କ ତକିଆ ପାଖେ ପଡ଼ିଥାଏ । ମୁଁ ତାକୁ ଚାହିଁ ରହିବା ସେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲେ । କହିଲେ, "ଯତ୍ନରେ ରଖିଥିବୁ । ଯାକୁ ନେଇ ମୋ ଆତ୍ମାପକ୍ଷୀ କେତେ କାଳ ଖେଳା କରିଛି । ଏଥିରେ ଗୋଟାଏ ମହକ ଅଛି । ଦେବତା ଜାଣି ବାହାରେ । ଶୁଙ୍ଘି ଦେଲେ ରକ୍ତରେ ତାତି ଚାଲିଆସିବ । ବୁଢ଼ାଟାକୁ ଭେଣ୍ଡିଆ କରିଦେବ ସେ କୁହୁକ ବାସ୍ନା" । କହିଦେଇ ଗୁଢ଼ ସାଲୁବାଲୁ ମୁହଁରେ ଅଳ୍ପ ହସି ଦେଇଥିଲେ ।

ମୁଁ ବି ତାକୁ ବଡ଼ ସମ୍ଭ୍ରମରେ ରଖିଛି । ଯେତେ ଶୁଙ୍ଘିଲେ କୌଣସି ବାସ୍ନା ପାଇଲି ନାହିଁ । କୋଉକାଳେ ସେଇଟା ଗୋଟାଏ ବିଦେଶୀ ଅତର ଶିଶି ହୁଏତ ଥିଲା । ଭାରି ସୁନ୍ଦରିଆ ଶିଶିଟିଏ । ମୁଁ ତାକୁ ରଖିଛି ଖାଲି ନନାଙ୍କ ଖାତିରରେ, ବାସ୍ନା ପାଇଁ ନୁହେଁ । ମଝିରେ ମଝିରେ ତା ଠିପି ଫିଟେଇ କିନ୍ତୁ ଶୁଙ୍ଘୁଥିଲି । ଆଶା କରୁଥିଲି ଯେ ହୁଏତ; କୁହୁକ ବାସ୍ନା ରକ୍ତରେ ସଞ୍ଚରି ଯିବ । ଭେଣ୍ଡିଆ ହେଇଯିବ ଦରବୁଢ଼ା ଦେହ ଆଉ ମନ । ଚେଙ୍ଗା ଲାଗିବ । ଥରେ ଦି'ଥର ଏମିତି ଶୁଙ୍ଘିଲା ବେଳେ ଗୋଟାଏ ଝାଇଁ ମାରିନେବାର ଅନୁଭବ କରିଛି ।

.....ଦିନେ ଏ ଟୋକାର ବୋଉ ନ ଥାଏ । ଦିନୁକୁ ନେଇ ବାପଘର ଯାଇଥାଏ । ନୂଆ ଶୀତ ପଡ଼ି ଆସୁଥାଏ । ରାତି ଅଧବେଳକୁ ନିଛାଟିଆ ଘରଟାରେ ମୋ ନିଦ ଭାଙ୍ଗି ଯାଇଥିଲା । କେମିତି ଛଟପଟ ଲାଗିଲା । ମୁଁ ଘର ସାରା ବଖରାରୁ ବଖରାକୁ ବୁଲିଲି । ପାଣି ପିଇଲି । ଆଲମାରୀ ଫିଟେଇ କିଛି ନ ଭାବି ଜିନିଷ ସବୁ ଏ ପାଖ ସେପାଖ କଲି । ହାତରେ ଏଇ ଶିଶିଟାକୁ ନେଇ ପୁରୁଣା ଅଭ୍ୟାସରେ ଠିପି ଫିଟେଇ ଶୁଙ୍ଘି ଦେଲି ।... ତାପରେ ଅଦ୍ଭୁତ କଥା ସବୁ ଘଟିଥିଲା । ନିଶା ଲାଗି ଯାଇଥିଲା ମତେ । ମୁଁ ଉନ୍ମତ୍ତ ହୋଇଗଲି । ସେତେବେଳେ ହୁଏତ' ମୁଁ ଯାହାମନ ତାହାକରି ପକେଇଥାନ୍ତି । ମୋ ଭିତରେ ହୁତ୍‌ହୁତ୍ ହେଇ କ'ଣଟାଏ ଜଳୁଥାଏ । ମୁଁ ବାରମ୍ବାର ଶୁଙ୍ଘି ଦେଉଥାଏ ସେ ବାସ୍ନାଟାକୁ...ଓଃ ମୁଁ ବୋଧେ

ଫାଟି ପଡ଼ିଥାନ୍ତି । ତରଳି ଯାଇଥାନ୍ତି ଜଳପରି । ମୋତେ ଲାଗୁଥାଏ ଯେ ମୁଁ ମୋର ନିଶ ଗଜୁରି ନଥିବା ଦିନଗୁଡ଼ିକୁ ଫେରିଗଲି ! ମୋ ଦେହ ମୁଣ୍ଡ ଗବ୍ ଗବ୍ ହେଲା । ମୁଁ ଦର୍ପଣ ଆଗରେ ବୟସର ସଂଯମକୁ ଆଡ଼େଇ ଥୋଇ ଦେଲି । ସେ ନେଳି ଶିଶିଟାକୁ ମୁଁ ଚାହୁଁଥିଲି ଗ୍ରେବେଇ ଦେବା ପାଇଁ; ମୋ ଦେହସାରା ତାକୁ ଜଡ଼େଇ ଦେବା ପାଇଁ...ମୋର ମନେ ହେଉଥିଲା ସେଇ ବୋଧହୁଏ ସବୁ କାଳର ନାରୀ...ମୁଁ ବୋଧେ ସବୁକାଳର ପୁରୁଷ...ମୁଁ ଚାହୁଁଥିଲି ତାକୁ ବିଦାରି ଦେବାକୁ; ମୋତେ ବିଦାରି ଦେବାକୁ ।...କ'ଣ ସବୁ ହୋଇଗଲା ମୋ ଅଣାୟତ୍ତରେ, ମୁଁ ହିସାବ ରଖି ପାରିଲି ନାହିଁ । ପାହାନ୍ତା ପହରକୁ ମୁଁ ଚାଦର ଘୋଡ଼େଇ ହୋଇ ଶୋଇଲା ବେଳେ ବାରି ପାରୁ ନଥିଲି କେଉଁଟା ମୈଥୁନ କେଉଁଟା ମୃତ୍ୟୁ !... ... ...

ସେଇ ଦିନଠୁ ମୁଁ ସେ ନେଳି ଶିଶିଟିକୁ ଖୁବ୍ ଡରି ଡରି ଚଳୁଥିଲି । ଲୁଚି ଲୁଚି ଶୁଙ୍ଘୁଥିଲି । ଉନ୍ମତ୍ତ ହେଉଥିଲି । ମୁଁ ଚାହୁଁ ନ ଥିଲି ଆଉ କେହି ସେଇ ବର୍ମା ଅରଣ୍ୟର ବାସ୍ନା ଶୁଙ୍ଘି ଦେଉ । ମୁଁ ସେଥିପାଇଁ ଦିନୁ ଉପରେ ଚିଡ଼ି ଯାଇଥିଲି । ...ଏଡ଼ିକି ବକଟେ ପିଲା ସେ ଦୈବାତ୍ ସେ ବାସ୍ନା ଶୁଙ୍ଘି ଦେଲେ ତା' ଭିତରେ ନିଆଁ ଗବ ଗବ ହବ ତା'ର ନାଡ଼ ଶିରା ଧମନୀ ସବୁ ଫୁଲି ଉଠିବେ ! ଝିଙ୍କ-କାଠି ପରି ଦେହସାରା ଭୁମ ଟାକୁରି ଯିବ । ସେ କ'ଣ ସମ୍ଭାଳି ପାରିବ ପ୍ରବଳ ଯୌବନର ଅରଣା ବାଘକୁ !...ସେଥିପାଇଁ ମୁଁ ତାକୁ ଟେକି ଧରିଥିଲି ଛେଚି ଦେବି ବୋଲି...ସେଇ ଦିନୁ କିନ୍ତୁ ସେ ତାକୁ ଆଉ ଛୁଇଁଲା ନାହିଁ, ତା' ମନରେ ଭୟ ପଶି-ଗଲା । ମୁଁ ବି ଅନେକଥର ଶୁଙ୍ଘିଲା ପରେ ଆଉ କିଛି ମହକ ପାଇଲି ନାହିଁ । ଦିନୁ ବଡ଼ ହେଲା । ବାହା ହେଲା । ମୁଁ କେତେଥର ଭାବିଛି ସେ ଶିଶିଟାକୁ ନାସଦାନି କରି ଦେବାକୁ । ହେଲା ନାହିଁ । ଭାବିଛି ଜହ୍ନପକ୍ଷ ରାତିରେ ଦିନେ, ସେ ଶିଶିଟାର ଇତିହାସ ଦିନୁକୁ ବୁଝେଇ ଦେଇ ତାକୁ ସମର୍ପି ଦେବି । ବେଙ୍ଗ ଜାଣି କେମିତି ସେଥିରୁ କୁହୁକ ବାସ୍ନା ବାହାରେ, କେମିତି ମତୁଆଲା କରିଦିଏ ଦେହକୁ ମନକୁ, ସବୁ ତାକୁ ସେତିକି ବେଳେ ବୁଝେଇ ଦେଇଥାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ହେଲା ନାହିଁ । କେଜାଣି କାହିଁକି ମୁଁ ସେତିକି କରି ପାରିଲି ନାହିଁ । ବୋଧହୁଏ ଲାଜ ମାଡ଼ିଲା...ଡର ମାଡ଼ିଲା ।...ଲୋଭ ଗ୍ରାସିଲା ।...ଏମିତି କ'ଣ ଗୋଟାଏ ନିଷ୍ଚୟ ହେଲା । ନ ହେଲେ କାହିଁକି ମୁଁ ତାକୁ କୋଥଳିରେ ପୁରେଇ ରଖିଥିଲି...ଭଲ ହେଲା, ନାତି ଟୋକା ଆଜି ତାକୁ ଭାଙ୍ଗିଦେଲା । ତା' ଭିତରୁ ସେ ଭୂତ ବାହାରି ଗଲା । କଥା ସରିଗଲା ।...ଯାଃ...ଭଲକଲା ଦିନୁ ପୁଅ । ଭାଙ୍ଗି ଗୁଣ୍ଡ କରିଦେଲା ସେ ବେକୁବ୍ ଶିଶିଟାକୁ । ସେଥିରେ ଯେଉଁ କିମିଆଁ ଥିଲା ତାକୁ ନିକାଶ କରିଦେଲା । ମୋତେ କେମିତି ଗୋଟାଏ ନିଃସ୍ୱ କରିଦେଲା, ଦୀନହୀନ କରିଦେଲା, କିନ୍ତୁ ତ୍ରାଣ କରିଦେଲା ଗୋଟାଏ ଦୁର୍ବାର ଫାଶରୁ । ମୋର ଏତେ ଉଲ୍ଲାସ, ଏତେ ତାତି କ'ଣ ହବ ଏ ଧୋକଡ଼ା ଦେହରେ ?...ଭଲ ହେଲା, ପାପଗଲା !!

ଦିନୁ ଅପେକ୍ଷା ଦିନୁ ପୁଅ କାହିଁକି ମୋତେ ବେଶି ଆପଣାର ଲାଗୁଛି, ମୁଁ କହି ପାରିବି ନାହିଁ । ଦିନୁ ଏକଦା ଏହାରି ଭଳି ମୋ କାଖରେ ବସି ମୋତେ ଅଧିକାର କରିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସେ କାଖରୁ ଓହ୍ଲେଇ ଆସ୍ତେ ଦୂରେଇ ଗଲା । ଆଉ-ଜଣେ କିଏ ହୋଇ ମୋ ସାମ୍ନାରେ ଆସି ଠିଆ ହେଲା । ମୁଁ ତା' ଆଗରେ ଭରସି ପାରିଲି ନାହିଁ ଯାହା ମନ ତା' କହିବାକୁ, ତା' ଗାଲ ଉପରୁ ତା' ସ୍ତ୍ରୀର ସିନ୍ଦୁର ପୋଛି ଦେବାକୁ; ତା' ଆଗରେ ନିଃସଙ୍କୋଚ ଲୁଗା ପାଲଟି ଦେବାକୁ । ବାହାର ଅଚିହ୍ନା ଲୋକ ପଚାରିଲେ "ଘରେ ଦୀନବନ୍ଧୁ ବାବୁ ନାହାନ୍ତି" ବୋଲି ମୋତେ କହିବାକୁ ହେଲା । ମୁଁ ଖୁବ୍ ଏକୁଟିଆ ହୋଇ ଯାଇଥିଲି । ଏଇ ଟୋକା ଆସି ମୋର ସାହାପକ୍ଷ ହେଲା !

ପାଟି ଫିଟିବାରୁ ମୋତେ ଡାକିଲା "ଜେଜେ" ! ମୁଁ ଘରକଲି ସବୁ ତାକୁ ଦେଇ ଦେବାକୁ । ମୋର ଇଚ୍ଛା ସେ ମୋତେ ସ୍ପଷ୍ଟ ଜେଜେ ଡାକିବା ପୂର୍ବରୁ ମୁଁ କେମିତି ସବୁ ଦେଇ ସାରିଥାଆନ୍ତି କି ! ...ସେ ମୋ ଦୋସ୍ତ ! ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ଦିନୁକୁ ତା' ସାହେବି ପୋଷାକରେ ଦେଖି ଶଙ୍କି ଯାଉଛି, ଏଇ ନାତି ଟୋକା ନିଃସଙ୍କୋଚରେ ତା' ଉପରେ ଚଢ଼ିଯାଇ ତାକୁ ଦେଉଛି ଦଳିଚକଟି ମଇଳା କରି । ମୁଁ ହିଁ ତାକୁ ସେମିତି କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରି ଆସିଛି । ଭରି ଖୁସି ଲାଗିଛି ମତେ । ଉପରକୁ କିନ୍ତୁ କହିଚି "ଆରେରେ, ବଣୁଆ କାହାଙ୍କା, କେମିତି ବାପର ତା ଜାମା-ପଟା ଧୂଳି କରି ପକଉଛୁ !" ଦିନୁ ଆଶ୍ୱସ୍ତ ହେଲା ପରି ମୋତେ ଚାହିଁଚି । ରକ୍ଷା ପାଇବାକୁ ମୋର ଆଶ୍ରୟ ନେଇଛି । ମୁଁ ତା' ବୁକୁ ଉପରୁ ଘୋର ଅତ୍ୟାଚାରୀ ମୋର ଦୁର୍ଦ୍ଦାନ୍ତ ମିତ୍ରକୁ ଭିଡ଼ି ଆଣି କୋଳ ଦେଇଛି ।

...ବୋଉ ମା' ପାଖରେ ତ' ଆଉରି ମଜା ! ପୃଥିବୀରେ ଏମିତି କଥା ନାହିଁ ଯାହା ଏ ଦୁର୍ଦ୍ଦଣ୍ଡ ପୁଅ ପାଖରୁ ତା' ମା' ଲୁଚେଇ ରଖିପାରେ । ତାକୁ ସକାଳ ଓଳି ସମ୍ଭାଳିବା ପାଇଁ ମୋତେ ଅଧିକା କପେ ଚା' ଲାଞ୍ଚ ମିଳିଛି । ତା' ମୂତ ଧୋଇବା ଆଳରେ ମୋର ଜାମାଧୋତି ପ୍ରତିଦିନ ଧୁଆ ହେଉଯାଉଛି । ଧୁଆ ନ ହେଲେ ବି ମୁଁ ବାରି ପାରୁନାହିଁ । ସେ ଟୋକାର ସବୁକଥା ମୋତେ ଅପୂର୍ବ ବାସିଲାଣି । ମୋର ଅଭ୍ୟାସ ବଦଳି ଗଲାଣି । ମୁଁ କେବେ ଆଇସ୍‌କ୍ରିମ୍ ଖାଇ ନଥିଲି । ସେଥିରୁ ଗୋଟାଏ ଧରି ମୋ ବୁକୁ ଉପରେ ବସି ସେ ପାଟିରୁ ନାଳ ଗଡ଼ାଇଲା ବେଳେ ମୋ ପାଟି ସୁଆଦ ସୁଆଦ ହେଉଯାଉଛି । ସେ ବି ଅଇଁଠା ଆଇସ୍‌କ୍ରିମ୍ ମୋ ପାଟିରେ ମାଡ଼ି ଦଉଛି । ମୁଁ ଉହୁଁ ଉହୁଁ ହେଇ ଦି' ଥର ଚୁପି ଦଉଛି । ଭଲ ବି ଲାଗୁଛି । ତା' ପରେ କିନ୍ତୁ ମୋ ପାଟିରୁ ତା' ପାଟିକୁ ସେ ଜିନିଷ ଯିବା ବିପଦ ! ମୋ ପାଟିରେ କଡ଼ା ପାନର ଗନ୍ଧ; ତା' ପାଟିରେ ନିରୁତା କ୍ଷୀର ! ଏଣେ ପୁଣି ତା' ମା'କୁ ମୁଁ ପ୍ରାଣେ ଭୟ କରେ । କେନ୍ତେବେଳେ କୋଉକଥା । ସେ କିନ୍ତୁ ମୋତେ ସବୁବେଳେ ତ୍ରାଣ କରି ନିଏ । ଏ ନାତିଟୋକା ମୋ କବଚ । ସେ ମୋତେ ଢେର୍ କଥା ଶିଖାଇଲଣି । କାହିଁ

କେତେ ଯୁଗ ପରେ ମୁଁ ପୁଣି ତା' ସାଙ୍ଗେ ମିଶି ଗୁଲୁଣ୍ଡୁଚି—କେତେବେଳେ କୁକୁର, କେତେବେଳେ ବିରଡ଼ି, ଆଉ କେତେବେଳେ ଘୋଡ଼ା । ମୋର ଶିରପ୍ରଶିର ସ୍ନାୟୁକୁ ସେ ଟଙ୍କାରୁଛି । ମୁଁ ମାତି ଯାଉଛି ତା' ସାଙ୍ଗରେ । ମୋତେ ଏବେ ଦିନେ ହଠାତ୍ ଅନୁଭବ ହେଲା ଯେ ସେ ନେଳିଆ ଶିଶିର କୁହୁକ ବାସ୍ନା ନାତିଟୋକା ଦେହରୁ ବାହାରୁଛି । ମୁଁ ତାକୁ ସେତେବେଳେ ଭିଡ଼ି ଧରି ପକେଇଥିଲି । ସେ ଚିପି ହୋଇ ପାଟି କରି ପକେଇଲା । ମୁଁ ଖୁବ୍ ଡରି ଯାଇଥିଲି । ତା' ପରେ ମୋ ଢାବ ହୁଗୁଳି ଗଲା । ମୋ ଦାନ୍ତ ପାଟି ଫିଟିଗଲା । ଓଃ, ସେ ଗୋଟାଏ ଅଦ୍ଭୁତ ଅନୁଭବ !...

ଯାଃ, ଭଲ ହେଲା ! ଦିନୁପୁଅ ସେ କୁହୁକ ବାସ୍ନାର ଶିଶିଟାକୁ ଭାଙ୍ଗିଦେଲା । ଯାଉ ଶଳା, ଅଲଜୁକ-ପଣିଆର, ଅନ୍ଧ ମତୁଆଲପଣିଆର ସେ କିମିଆଁ ସବୁଦିନ ପାଇଁ ଶେଷ ହୋଇଗଲା । ମୋ ନାତି ଟୋକାର ବେକ ପାଖେ ଅନ୍ତ ଆର୍ମ୍ପିଛିଆ ଆଇଁଷିଆ ମଧୁରିଆ ବାସ୍ନା ତା' ଠାଉଁ ଢେର୍ ଭଲ ।

× × ×

ଏ ଦୁର୍ଦ୍ଦଣ୍ଡ ଘାଣ୍ଟୁଘ ଟୋକାଟାକୁ ପାରିହେଲା ନାହିଁ ଜମ୍ମା । ବୁଢ଼ାଙ୍କ କୋଥଳି କାଢ଼ି ଏ ପୁରୁଣା କାଳର ନେଳି ଶିଶିଟାକୁ କେମିତି ଆଣି ସେ ଛେଚି ଭାଙ୍ଗିଦେଲା ? ମୁଁ ଏବେ ସେଥିପାଇଁ କ'ଣ କରି ପାରିବି ଯେ ! ଘରର ସହସ୍ରେ ଛଞ୍ଚାଳ କରିବି ନା ଏ ଟୋକାକୁ ସମ୍ଭାଳିବି । ତା' ବାହାରେ କୋଉ ଏବେ ଅପୂର୍ବ ଜିନିଷଟାଏ ଭାଙ୍ଗିଗଲା ଯେ ଭସିଗଲା ସେଇଠୁ ।...

ସେ କୋଥଳିଟାରେ କ'ଣ ସବୁ ଆଳୁମାଳୁ ରଖିଚନ୍ତି କେଜାଣି ! ବୋଉ କିନ୍ତୁ ଦିନେ ଏ ଶିଶିଟା କଥା କହୁଥିଲେ । ଏଇଟା କୁଆଡ଼େ ତାଙ୍କ ଶଶୁର ରେଙ୍ଗୁନରୁ ଆଣିଥିଲେ । ଇଛାପକ୍ଷ ଗତିରେ କୁଆଡ଼େ ତା' ଭିତରୁ ଅପୂର୍ବ ବାସ୍ନାଟାଏ ବାହାରେ । ହଅଅ !—ଯେତେ ସବୁ ପୁରୁଣାକାଳିଆ ଗାଲୁଗପ । ବାପାଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ମତେ କାହିଁକି ଏତେ ଅସୁଖ ଲଗେ ମୁଁ କହି ପାରିବି ନାହିଁ । ସେ ମୋତେ କେମିତି ଗୋଟାଏ ଶତ୍ରୁପରି ଦିଶନ୍ତି । —ଓଃ, ସେ ବୁଢ଼ାଟାର ଉଠିବା ବସିବା ଖାଇବା ଗ୍ରଲିବା କଥା କହିବା ସବୁ ମତେ ବିଷ ପରି ଲଗେ । ଖାଲି ଯାଙ୍କ ଖାତିର୍‌ରେ ଯାଙ୍କ ବାପ ବୋଲି ସହିବାକୁ ହୁଏ । ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର କହୁଛନ୍ତି ବୋଲି, ନ ହେଲେ ଲେକନିନ୍ଦା ହବ ବୋଲି ମୁଁ ବୁଢ଼ାର ସେବା କରେ । ନହେଲେ ସେଇଟା କିଏ, ମୁଁ ବା' କିଏ ? ଆମ ଯାଙ୍କର ତ' ଭକ୍ତି କହିଲେ ନ ସରେ । କୁଆଡ଼େ ଗଲେ ଆସିଲେ ବାପର ପାଦ ଛୁଇଁ ଏମିତି ଦେଖେଇ ହେବାର କ'ଣ ଦରକାର ? ସେ ଅଲଜୁକ ବୁଢ଼ା ବି ପାଦ ଯୋଡ଼ିକ କାଢ଼ି ଦେଖେଇ ଦେଇଥାଏ । ଇଏ କ'ଣ ବାପକୁ ସତରେ ଏତେ ଭକ୍ତି କରନ୍ତି ! ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଚିହ୍ନି ନାହିଁ ! —ସେଥିରେ ଅଧେ ଭୟ ଆଉ ଅଧେ ଲେକ ଦେଖାଣିଆ ଆଡ଼ମ୍ବର ।

ଶୁଣେଇଲା ପରି କହନ୍ତି, "ଆହେ ଦେଖ, ବାପାଙ୍କ କଥା ଲଗିଲା" ।– ନିଆଁରଡ଼ !

ନ ହେଲେ କହନ୍ତି "କିଛି ଅସୁବିଧା ହବ ନାହିଁ ବାପା, ମୀରା ସବୁ କଥା ବୁଝିବ । ନୌକର ଟୋକା ତ' ଅଛି । ମୁଁ ଦି'ଦିନ ପରେ ଫେରି ଆସିବି ।"

ମୁଁ ସବୁ ଶୁଣି ଉଁ କି ଚୁଁ କରେ ନାହିଁ । ବରଂ ନୌକର ଟୋକାକୁ ବଡ଼ ପାଟିରେ ଡାକ ପକାଏ "ଆରେ ବଟିଆ ! ବାବୁଙ୍କ ବାକ୍ସ ପତ୍ର ଗାଡ଼ିରେ ଚଢ଼େଇଲୁ ?"......

...ସେଦିନ ନିଗେଲା ଦି' ପହର ବେଳା । ଭାତ ଖାଇସାରି ମୁଁ ଶୋଇ ପଡ଼ିଥିଲି । ହଠାତ୍ ମୋ ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ମୁଁ କାନେଇଲି । ଖୁବ୍ ଆସ୍ତେ ଖୁଡ୍ ଖାଡ୍ ଟୁଣ୍ ଟାଣ୍ ଶୁଭିଲା ଭିତର ଘରେ । ମୁଁ ନିଃଶବ୍ଦ ପାଦ ଚିପି ଯାଇ କବାଟପାଖେ ଅନେଇଲି । ବୁଢ଼ାର ମେଲା ପିଠିଟା ଦିଶୁଥିଲା । ସେ ବୋଧେ ଏଇ ଶିଶିଟାକୁ ଶୁଙ୍ଘୁଥିଲା । ସାମ୍ନାରେ କୋଥଳି ମୁଣା ଫିଟି ପଡ଼ିଥିଲା । କୁଜ ପରି ଏଡ଼େ ଓସାର ପିଠି ତୋଫା ଗୋରା ଦିଶୁଥିଲା । ଝାଳରେ ଚିକ୍ ଚିକ୍ କରୁଥିଲା । ପବନ ଖାଇ ସାପ ଫୁଲିଲା ପରି ସେ ନିଶ୍ୱାସ ଭିଡ଼ିଲା ବେଳେ ପିଠିଟା ଆବୁ ଆବୁ ହେଇ ଫାଳି ଯାଉଥିଲା । ମୁଁ ଡରି ଯାଇଥିଲି । ମୋ ତଣ୍ଟି ଶୁଖିଗଲା ! ...ମୋତେ ଲାଗିଲା ବୁଢ଼ା କ'ଣ ଗୁଣି ଗାରେଡ଼ି କରୁଥିଲା ! ...ତନ୍ତ୍ର ସାଧୁଥିଲା ! ...ସେଇଠୁ ବୋଧେ ସେ ହୁଂକାରି ଉଠିବ ! ...ଗ୍ରେବେଇ ଖାଇଯିବ ଯେ ଆଗରେ ପଡ଼ିଗଲା । ...ମୁଁ ପାଇଖାନା କବାଟଟାକୁ ଢାଇକିନା ବନ୍ଦ କରି ଦେଇ ସେଇ ଭିତରେ ଘଣ୍ଟାଏ କାଳ ଥରିଥିଲି ।...

ଆଉଦିନେ ସେମିତି ମୋ ନିଦ ଭାଙ୍ଗି ଯାଇଥିଲା । ରାତିଅଧ ହବ ନା' କ'ଣ ! ...ବାହାରେ ରଣି ଫୁଲ ପରି ଜହ୍ନ ! ଗ୍ରରିଆଡ଼ ନିଃଶବ୍ଦ । ମୋ ଆଖିରୁ ନିଦ ଓହ୍ଲେଇ ଯାଇଥିଲା । ମୁଁ ଛଟପଟ ହେଲି ଶେଯ ଉପରେ । ଉଠି ଆସି ଝରକା ପାଖରୁ ଗ୍ରହିଁଲି ବାହାରକୁ; କାକର ଉଜଳ ଥମ୍ ଥମ୍ ଜହ୍ନ ଆଲୁଅକୁ । ମୋ ନାକରେ ବଉଳ ବାସ୍ନା ବାଜିଲା । ମୁଁ ଶୀତେଇଗଲି । ମୋ ଭିତର ବାହାର କେମିତି ହାଉ ହାଉ ହେଇ ପବନ ବୋହିଲା...ଯେମିତି ବୋହିଥିଲା ସଞ୍ଜବେଳେ ଆମ ଘର ଛାତ ଉପରେ ମୋର ନୂଆପିନ୍ଧା ଶାଢ଼ୀ ଉଡ଼େଇ ନେଉଥିଲାବେଳେ, ଯେତେ ସମ୍ଭାଳିଲେ ମୁଣ୍ଡର ବାଳକୁ କେରକେର କରି ଦେଉଥିଲା ! ଏତିକି ବେଳେ ମୁକ୍ତା-ପରି ଦାନ୍ତ କାଢ଼ି କଅଁଳ ନିଶ ତଳୁ କିଏ ଜଣେ ଛାତ ଉପରକୁ ଗ୍ରହିଁ ହସି ଦେଉଥିଲା...ଠିକ୍ ସେମିତି--! ମୁଁ ଝରକା ବାଡ଼ଟାକୁ ଜାବୁଡ଼ି ଧରିଥିଲି । ଡୋରିଆ ପାଇଜାମା ପିନ୍ଧି ମେଲା ଦେହରେ ମୁଦା ହୋଇ ଶୋଇଥିବା ସେ ନିଷ୍କଳ ପୁରୁଷଟିକୁ ଅପରିଚିତ ଢଙ୍ଗରେ ଗ୍ରହିଁଲି...ଏତେ କ'ଣ ମଣିଷ ଶୋଇବ ମ' !–କହି ଚିଡ଼୍ ଚିଡ଼୍ ହେଲି । ...ବୁଲିପଡ଼ି ତାଙ୍କ ପିଠିରେ ଜହ୍ନ ଆଲୁଅ ପଡ଼ିଥିବାର

ଦେଖିଛି । ସବୁ ହେଇ ପିଠିଟିଏ । ତୋଫା ଗୋଲ ନୁହେଁ । ଝାଙ୍କ ଚିକ୍‌ଚିକ୍ ନୁହେଁ । ନିଶ୍ୱାସ ନେଲେ ଅବୁ ଅବୁ ହେଇ ଫୁଲୁନାହିଁ । ...ମୋର ହଠାତ୍ ଇଚ୍ଛା ହେଉଥିଲା । ନିଃଶବ୍ଦରେ ସେ କୋଥଳିରୁ ନେଇ ଶିଶିଟିକୁ ଘେରେଇ ଆଣିବି । —ଯାଙ୍କ ନାକ ପାଖରେ ଖୋଲି ଧରିବି । ସେ ବାସ୍ନା ସାଙ୍ଗରେ ଢଙ୍କ ଅଲୁଅ ସେ ନିଶ୍ଚୟ ଶୋଷି ନେବେ । —ତା'ପରେ କ'ଣ ହବଟି ! ......

ସେ ନେଳିଆ ଶିଶିଟାକୁ ମୁଁ ଥରେ ହାତରେ ଧରିଥିଲି । କିଏ ଆସୁଚି ଭାବି ଥୋଇ ଦେଇଥିଲି ଭୟରେ । କ'ଣ ସତେ ସେ ପୁରୁଣା ବାସ୍ନା ଶିଶିରେ ଥିଲା ! ଯାହା ଥାଉ, ନ ଥାଉ, ଗଲା ଏକାଥରକେ, ପାପଗଲା ! ଗୁଣି ଗାରେଡ଼ି ତନ୍ତ୍ର ମନ୍ତ୍ର ଲୋପ ହେଲା । ଭଲ ହେଲା । ନ ହେଲେ ଆମର ପିତୃଭକ୍ତ ପୁଅ ତାକୁ ଗଳାହାର କରି ବୁଲିଥାନ୍ତେ ! କିଏ ସମ୍ଭାଳିଥାନ୍ତା ଉତ୍ପାତ ।

× × ×

"ହଇରେ ଶଇତାନ ଟୋକା, ତୁ କାହିଁକି ଜେଜେଙ୍କ ନେଳିଆ ଶିଶି ଭାଙ୍ଗିଲୁ ?"

"ହୋଇଏ ଜେଜେ ! ସେ କାଚଟାକୁ କାହିଁକି ବାଙ୍ଗିଲି ?"

"ରଇଥା ତତେ ହାତ ଗୋଡ଼ ଛନ୍ଦି ଅଗଣାର ଯାଆଁଳା ଗଛରେ ବାନ୍ଧିଲେ ତୁ ଠିକଣାକୁ ଆସିବୁ ! ତୁ ଟା କେତେ ଦୁର୍ଦ୍ଦଣ୍ଡ ହେଲୁ ସତେ ! କାହିଁ ତୁ ସେ କେତେକାଳର ଶିଶିଟିକୁ ଭାଙ୍ଗି ଦେଲୁ ?"

ଫୁଟିଲା ପଦ୍ମପରି ମୁହଁରେ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଦୁଷ୍ଟାମିର ହସଟିଏ ଥିଲା ଏ ସମସ୍ତ ପ୍ରଶ୍ନର ଏକମାତ୍ର ଉତ୍ତର !

—୦—

ମହାତ୍ମା

କେଉଁକାଳେ ମଣି ନାହାକ କ'ଣଟାଏ କହି ଦେଇଥିଲା ବୋଲି ତାକୁ ଏବେ ଏମିତି ଫେଣେଇବାର କିଛି ଅର୍ଥ ନ ଥିଲା । ଆଉ କେତେ କଥା ଅବା କେତେ ଲୋକଙ୍କୁ ସେ ନାହାକ ପୁଅ କହି ନଥିଲା । ବାରଟା ରାଶି, ସତେଇଶଟା ନକ୍ଷତ୍ରଙ୍କୁ ନେଇ କି ଖେଳ ସେ ଖେଳିଥିଲା ତା ବିହନଯାକ ? ଅଦୃଷ୍ଟ ଫଳକୁ ଶୂନ୍ୟରୁ ଟୋକି ଆଣି ଏମିତି ଆଗରେ ଥୋଇ ଦେଉଥିଲା । ସେଥିରୁ ଭାଗେ ସତ, ଆଉ ଭାଗେ ମିଛ ବୋଲି ବୁଢ଼ାମାନେ କହୁଛନ୍ତି । ମଣି ନାହାକକୁ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଡହର କହି ଦବାକୁ ସେମାନଙ୍କର ଇଚ୍ଛା କେବେ ହୁଏନାହିଁ । ଯୁଗ ଜାଣି ଅନାଗ୍ରର ହେବାରୁ ଶାସ୍ତ୍ର ସବୁ ସତ୍ୟ ଫଳୁ ନାହାନ୍ତି । ସେଥିରେ ମଣି ନାହାକର ଦୋଷ କ'ଣ ?—ତା'ର କେତେ କଥା ପାଶୋର ହୋଇଗଲଣି, ହେଲେ କିଶୋର ମିଶ୍ରକୁ ଏଗାର ବର୍ଷ ବେଳେ ଯାହା କହିଥିଲା ଏବେ ଘରି ଜୋର ସେକଥା ଉଠିଛି । ତାଳୁକା ରୋଗ ହୋଇ ଥିବାରୁ ମଣି ନାହାକର ସବୁକଥା ନାକବାଟେ ବାହାରି ଯାଉଥିଲା । ଲୋକେ ଅଭ୍ୟାସରେ ତାକୁ ବୁଝି ଯାଉଥିଲେ । ସେଦିନ ଜାତକ କୋଷ୍ଠି ଲେଖିଦେଇ ସଳଖିହୋଇ ବସିଲା ମଣି ନାହାକ । ଦଶଦିଗ ପାଳକୁ ଗୁହିଁ ସତ୍ୟପାଠ କଲପରି କହିଥିଲା—ଏଁ ଇଁଟାଁ ମାହଁାମ୍ାଁ କୋଁଷ୍ଠାଁ । ବୃଷଁ ଲଁଗ୍ନଁକୁଁ ଲଁଗ୍ନେଁ ଗୁଁରୁଁଚନ୍ଦ୍ରଁ ଯୋଗଁ, ନାହିଁ ନଥିବାଁ ଯୋଗଁ—ୟେଁ କେଁଶ୍ୱରଁ ମିଂଶ୍ରଁ ମହାଁତ୍ମା ହେଁବେଁ ।

ସବୁ ମୁହଁଟିଏ କାଢ଼ି, ମାଇଅଁଶିଆ ଡେଙ୍ଗା ଡାହାଳିଆ ଟୋକା କିଶୋର ମିଶ୍ର ସେତେବେଳେ କିଛି ବୁଝି ନଥିଲା । ତା' ଡାକ ନାଁ' ନେଉଛି । ମଣି ନାହାକକୁ ଭେଟନୀ ଦକ୍ଷିଣା ଦେଇ, ତା'ପାଖ ଆଖ ଲୋକେ ନେଉଛିକୁ ଅଧିକ ଟିକିଏ ଆଦର ଗୌରବ କରିବାର ତା'ର ମନେଅଛି । କଥା ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ମଉଳିଗଲା । ଯା

ଭିତରେ କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟ ପାରି ହେଇଗଲା । ନେଉଳି ମିଶ୍ର ସପ୍ତମ ପାରିକରି ଗୁଚଶାଳି କଲା । ବାହା ହେଲନାହିଁ, କେହିହିଁଅ ଦେଲେ ନାହିଁ । ଖାଇବାକୁ ଅଣ୍ଟିଲା ନାହିଁ ବୋଲି ଶୁଖୁଆ ବେପାର କଲା । ଚମ୍ପି ଧୋବଣୀକୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ସହରକୁ ହପ୍ତାରେ ଥରେ ଶୁଖୁଆ ବିକିବାକୁ ଗଲା । ଚମ୍ପି, ନେଉଳି ମାଷ୍ଟର ବେପାରରୁ ଦି' ପଇସା ପାଇବାରୁ ଆଉ ଲୁଗା କାଚିଲାନାହିଁ । ମିଶ୍ରଘର ବଡ଼ ବିସ୍ତାର ଡିହ । ସେଇଠି ଆସି ଗୁଳ୍ଚିଘର କରି ରହିଗଲା । ଲୋକେ ହାଉ ହାଉ ହେଲେ । ନେଉଳି ମିଶ୍ରେ ଗାଁ ଜଗେଶ୍ୱରଙ୍କ ମନ୍ଦିରକୁ ଶୁଖୁଆ ବେପାର ପଇସାରୁ କିଛି ଦେଇଦେଲେ । ଏମିତି ଏମିତି କାଳ ବିତିଗଲା ।

ଏବେ କିଏ କଥା ଉଖୁରେଇ ଦେଲା ଯେ ମର୍ଣ୍ଣି ନାହାକ କହିଥିଲା କିଶୋର ମିଶ୍ର ମହାତ୍ମା ହେବ ବୋଲି । ପଞ୍ଚାଏ ଟୋକା ତାସ ଖେଳ ପାଖରେ କଥାଶୁଣି ହସି ହସି ଲେଉଟି ଗଲେ । ଶୁଖୁଆ ବେପାରୀ ନେଉଳି ମିଶ୍ର, ନାହାକ ମାଉ-ଗୁଲିଆ ଗୁଚଶାଳୀ ମାଷ୍ଟ, ହୁଆଡ଼େ ମହାତ୍ମା । ଘୁରି ଦଉଡ଼ି କଟା ଏ ଟୋକା ଗଣ୍ଡାକ ଯାହା ମନ ତାହା କଲେ । କେହି ତାଙ୍କୁ ବାରଣ କରିବାକୁ ନାହିଁ । ଏମାନଙ୍କୁ ଶୂନ୍ୟରୁ କେମିତି ସବୁ ଟଙ୍କା ମିଳିଯାଏ । ଏମାନେ ଅଧେ ଦିନ ପଲ୍ଲ-ଧାନୀରେ ବୁଲି ଆସିଲେ ତେଣିକି ଅଧେ ଦିନ ଭେଜିଭତ କରି ନିଶାପାଣି କରି ଉପାତ ହେଉଥାନ୍ତି । ନିଶଦାଢ଼ି ରଖି ଚୌଦସ ବାଘ ଭେଣ୍ଡା ସବୁ । ତେବେ କୌଣସି କାମକୁ ଯୋଗ୍ୟ ନୁହଁନ୍ତି । ମଉଜ କରିବା ତାଙ୍କ ପେଶା । ସେମାନେ ଯେମିତି ଶୁଣିଲେ ନେଉଳି ମିଶ୍ର କଥା, ତାଙ୍କର ଭରି ମନ ଟେକିଲା । ସଦା ମାଉଁ ପୂଜାପର୍ବ କିଛି ନଥିଲା ସେତେବେଳେ । ସେମାନେ ଜଗେଶ୍ୱର ବେଢ଼ା ବେଦୀ ଉପରେ ବସି ରତି ଘଡ଼ିଏ ଯାଏଁ କ'ଣ ସବୁ କଥାହେଲେ ମଝିରେ ମଝିରେ ଖାଲି ହୋ ହୋ ହସ ଶୁଭୁଥାଏ । ଗଛରୁ ଫଡ଼୍ ଫଡ଼୍ ବାଦୁଡ଼ି ଉଡ଼ି ଯାଉଥାନ୍ତି ! ତା' ଉତାରୁ ସେମାନେ ଗୋଛା ହେଇ ଦି'ଘଡ଼ି ଅନ୍ଧାର ଭିତରକୁ ନାଚବ ପଶି-ଗଲେ ।

ମିଶ୍ର ଘର ଏମିତି ଟିକିଏ ନିଛାଟିଆ । ତା' ବାହାରେ ନେଉଳି ମିଶ୍ର ନିଜେ ଭରି ନିଧୋତିଆ ଅଣପୁରୁଷିଆ ମିମିଁଆ ମଣିଷଟିଏ । ରତିରେ ସେ ଅଞ୍ଚଳ ମଡ଼େଇ ହେଇ ପଡ଼ିଲା ପରି ଲାଗେ । ମଝିରେ ଖଣ୍ଡେ ଗୋହିରୀ ଘୁମଉଥାଏ । ଗୋହିରୀ ଆର ପାଖେ ଜଗେଶ୍ୱର । ତେଣିକି ମଶାଣି । ପଞ୍ଚାକଯାକ ଟୋକା ଦୁଆରେ ପହଞ୍ଚିବା ଆଗରୁ ନେଉଳି ମିଶ୍ର ହାତରେ ଲଣ୍ଠନଟିଏ ଧରି ଠିଆ ହେଇ ଯାଇଥାଏ । ଅଣଓସାରିଆ ଧୋତିଟିଏ ଆଣ୍ଠୁ ତଳକୁ ଅଣ୍ଟୁନଥାଏ । ମେଲା ଦେହ । ଥୋଡ଼ ଉପରେ ନରମା ନରମା ଭୁର୍‌ଭୁରିଆ ଦାଢ଼ି । କାନ୍ଧ ଉପରକୁ ଲମ୍ବା କହଗ ବାଳ । ଗୋଟାଏ ଟୋକା ଫିସ୍ ଫିସ୍ ତା' ପାଖ ଟୋକାକୁ କହିଲା ଦେଖିଲୁ ତ ଚେହେରା ? —ଶଳା ଜମ୍ଭିଯିବ । ଅନ୍ଧାରରେ ସେ ଦୁହେଁ ଚୁମୁଟା ଚୁମୁଟି ହେଇ ବୁଝିଗଲେ । ତୁନି ପଡ଼ିଗଲେ ।

'ନମସ୍କାର ସାରେ ! ...ନମସ୍କାର ! ନମସ୍କାର—'

ଅବିଶ୍ୱାସରେ, ଭୟରେ ଶିଷ୍ଟାଗ୍ରରରେ, ଇଣ୍ଟନଟିଏ ଉପରକୁ ଉଠିଯାଇ ପ୍ରତି·ନମସ୍କାର ଜଣାଇଲା !

ସେ ପାତଳ ମୁହଁ ଅଭ ନୂଆଁଣିଆ ଆଖିରେ ନୀରବ ପ୍ରଶ୍ନଟିଏ !

"କଥା କ'ଣକି ସାରେ" ନେତା ଟୋକା ଆରମ୍ଭ କଲା 'ଆମେ ଗୋଟେ ଜରୁରୀ କାମରେ ଆସିଛୁ । ଘର ଭିତରକୁ ଗ୍ଲଲନ୍ତୁ ସାରେ ! ସେଇଠି ବସି କଥା ହେବା ।"

ନିରୁପାୟ ଇଣ୍ଟନଟିକୁ ଆଡ଼ଘସା ଦେଇ ଗୁଡିଏ ନିଧଡ଼ିକ ଦଣ୍ଡପାଦ ଘର ଭିତରକୁ ଏରୁଣ୍ଡି ବନ୍ଧ ଡେଇଁ ପଶିଗଲେ । ଖୁବ୍ ଗୋଟାଏ ଘଗେଇ ଘଗେଇ ଅଭିନୟ, କାମରେ, କଥାରେ ଆଚରଣରେ ।—"ଆପଣଙ୍କୁ କେତେ କ'ଣ କହିଥିଲେ ମଣି ନାହାକ, ଆଜି ତାହା ପ୍ରଘଟ କରିଦେଲା ହାଇଦର୍ । ଆପଣ ସାରେ ଏମତି ଗୁପ୍ତରେ ଅଛନ୍ତି ବୋଲି ଆମକୁ ଜଣାନାହିଁ ।"

"ସେଇ ହେଲା ବଡ଼ ଲୋକର ଲକ୍ଷଣ । ସେ କ'ଣ କହି ବୁଲୁଥାନ୍ତେ ନା କଣ !" କଥାର ମୋଡ଼ ବୁଝି ନପାରି ନେଭଳି ମିଶ୍ର ଭୁରୁକୁଞ୍ଚେଇ ଉଠି ଠିଆ ହେଲା ! ହାତରେ ଇଣ୍ଟନ । ଜଣେ ତା'ଭିତରୁ ହାମୁଡ଼ି ପଡ଼ି ନେଭଳି ମିଶ୍ର ପାଦ ଉପରେ ମୁଣ୍ଡରଖି କହିଲା, "ଆପଣ ହେଉଛନ୍ତି ଗୁପ୍ତ ମହାତ୍ମା, ଆମକୁ କପଟ କରି ଲୁଚିଛନ୍ତି ।" ଇଣ୍ଟନ ତଳର ଚକା ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ ଛ'ଜଣ ତାଙ୍କୁ ଘେରି ତଳେ ପଡ଼ିଗଲେ । ସମସ୍ତେ ସମସ୍ୱରରେ କହୁଥାନ୍ତି 'ଆପଣ ମହାପୁରୁଷ, ଆପଣ ମହାତ୍ମା । ଆପଣ ଜ୍ଞାନୀ...' ପେଣ୍ଡାଯାଏଁ ସାଲୁବାଲୁ ଅଣ୍ଡିଗ ହାତବାଜି ଦେହ ଦାଗ ଶୀତେଇଗଲା । କେତେ ଉଷୁମ ସେ ହାତ ଗୁଡ଼ାକ । ନେଭଳି ଇଣ୍ଟନ ଆଲୁଅରେ ସାମ୍ନା କାନ୍ଥକୁ ଘୂହିଁ ରହିଲା । ମଣି ନାହାକ କଥା ତା'ର ସବୁବେଳେ ମନେଥିଲା । ସେ କେବଳ ମଝିରେ ମଝିରେ ହସିଦେଇ କଥାଟାକୁ ଆଡ଼େଇ ଦେଲା ।

ନେତା ଟୋକାଟା ଭୁସ୍ କିନା ଉଠି ବସିଲା । ତା' ଦେଖାଦେଖି ବାକି ସମସ୍ତେ ଉଠି ବସିଲେ । ନେଭଳି ମିଶ୍ର ଇଣ୍ଟନଟିକୁ ମଝିରେ ଥୋଇଦେଇ ହାତ ମକଚି ଠିଆ ହେଇଥାଏ, ଜାଣିପାରୁ ନଥାଏ କ'ଣ କରିବି । ତା' ତୁଣ୍ଡକୁ କଥା-ମଧ୍ୟ ପଇଟୁ ନଥାଏ । "ସାରେ, ଶୁଣନ୍ତୁ ! ଆମର ଏଇଠି ଗୋଟେ ମଠ କରିବା । ଆପଣଙ୍କ ପାଇଁ ଗେରୁ ବସ୍ତ୍ର ଆଣିବା ! ଧୂନିକାଠ ଆଣିବା । ଆପଣ ଗେରୁଆ ପିନ୍ଧି ବସିଥିବେ, ବାକି ଆମେ ଯେତେ ଆପଣଙ୍କ ସେବକ ସବୁକଥା ବୁଝିବୁ । କାଲିଠୁ ଗ୍ରନ୍ଦା ଆଦାୟ କରଯିବ । ଅନାଦାୟେ, ଧାନଗ୍ରଉଳ, ଡାଲି ଯେ ଯାହା ପ୍ରସାଦ ପାଇଁ ଦେଲା । ଏଠି ପ୍ରତିଦିନ ପ୍ରସାଦ ଉଠିବ । ଆପଣ ଖାଲି ମୃଦୁ ମୃଦୁ ହସିବେ । ଯେ ମୁଣ୍ଡିଆ ମାରିଲା ତାକୁ ହାତଟେକି ଆଶୀର୍ବାଦ କରିବେ । ଆପଣଙ୍କ ଚେହେରା

ଦେଖିଲେ ଯେ ହେଲେ ବିଶ୍ୱାସ କରିଯିବ ଯେ ଆପଣ ମହାତ୍ମା । ଖାଲି ଗାଁ'ବାଲାଙ୍କୁ, କାଲି ଦି ଗୁରି କଥା କହି ଆମେ ବୁଝେଇ ଦେବୁ । ମହାତ୍ମାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଦି' ଗୁରିଟା ଅଦ୍‌ଭୁତ୍ କଥା ନ କହିଲେ ନ ଚଳେ । ଆମେ ଭାବିଛୁ କହିବାକୁ ଯେ ଆଜି ରାତିରେ ଆପଣଙ୍କୁ ସ୍ୱୟଂ ଶିବ ଆସି ପ୍ରସନ୍ନ ହୋଇ ବର ଯାଚିଦେଲେ । ଘର ଆପଣଙ୍କର ଆଲୋକମୟ ହେବାର ଆମେ ଦେଖିଲୁ । ଆପଣଙ୍କ ଦୁଆରେ ପାଞ୍ଚ-ହାତ ଫଣାଥିବା ଦୁଇଟା ନାଗ ରାତିରେ ଖେଳା କରୁଥିବାର ଆମେ ଦେଖିଲୁ ! ସବୁଦିନର ଶୁଖୁଆ ଗନ୍ଧ କୁଆଡ଼େ ଉଭେଇ ଗଲା । ଖାଲି ଚନ୍ଦନ କର୍ପୂର ମହ ମହ ବାସିଲା । ଏମିତି ଏମିତି ଦି ଗୁରି କଥା କୁହାଯିବ । ଏସବୁ ମିଛ ବୋଲି ଆପଣ ଭାବନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଆପଣ ନିଜେ ଏସବୁ ବିଶ୍ୱାସ କରିଯାଆନ୍ତୁ । ଭଏ କ'ଣ ଘଟି ପାରନ୍ତା ନାହିଁକି ? ଆପଣ ମହାତ୍ମା ବୋଲି ନିଜକୁ ଜାଣି ପାରୁନାହାନ୍ତି ବୋଲି ସିନା ।"

ଆଉ ପାଞ୍ଚଜଣ ମଟ ମଟ ଅନେଇଥାନ୍ତି !

ନେଉଳି ମିଶ୍ର ବିହ୍ୱଳ ହୋଇ ଅନେଇ ଥାଏ । କ'ଣ ଏସବୁ ଏମାନେ କହୁଛନ୍ତି ?—ସେ କଥାକୁ କୌତୁକ ମଣି ହସି ପକେଇଲା । ତା ପାଟିକୁ କଥା ଆସିଗଲା ।

"ଯାଇଁଲା ଭାଇ । ତମେ ସବୁ ଅଭିଲ କଥା କହୁଛ । ମୁଁ ପୁଣି କି ଛାର ମଣିଷ ସେଥିରେ ତମେ ବସିଛ ମତେ ମହାତ୍ମା କରି ଲୋକହସା କରେଇବ । ଲୋକେ କ'ଣ ଏମିତି ଓଲା ହେଇଛନ୍ତି ଯେ, ଏଥିରେ ଭଳେଇ ଯିବେ । ରାଗରେ ଆସି ଘରେ ନିଆଁ ଲଗେଇ ଦେବେ । ଏସବୁ ମାଡ଼ ମୁଲେଇବା କଥା । ମୋ ଦୁଃଖରେ ମୁଁ ଅଛି । ମତେ ଆଉ ଏ ଜଞ୍ଜାଳ ଭିତରକୁ ଭିଡ଼ ନାଇଁ । ଏ ସିନା ତମପାଇଁ ଖେଳ, ମୋ ପାଇଁ କାଳ !"

"ଯାଉନ ସାରେ !—ଏ ଗୋଟେ କଥା ଏମିତି କ'ଣ ଆପଣ ଲଢେଇଲେ ଆମେ ଛାଡ଼ିଦେବୁ ?—ଆମେ ପର ସାରେ, ସବୁ ଠିକ୍ କରି ଆସିଚୁ । ଆପଣ ରାଜି ହେବେନା ! ନହେଲେ"...ହଠାତ୍ ଗମ୍ଭୀର ହଠାତ୍ ଦାନ୍ତହସାରେ "ଭାରି ଅଡ଼ୁଆ ହେଇଯିବଟି" ।

ସେଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତକର ଭ୍ରୁକୁଟୀକୁ ନେଉଳି ମିଶ୍ର ଲଣ୍ଠନ ଆଲୁଅରେ ଦେଖିଲା ଏବଂ ବୁଝିଗଲା । ଏ ଜିନିଷ କିଛି ସରଳ ବ୍ୟାପାର ନୁହେଁ ।

ନେତା ଟୋକା ବାଆଁରେଇଲା ପରି କହିଲା, "ବହୁତ ଭକ୍ତ ଆପଣଙ୍କ ପାଖେ ଯାହା ଦାନ ଦକ୍ଷିଣା ଦେବେ ସେଥିପାଇଁ କିଛି ଚିନ୍ତା ନାହିଁ ମୁଁ ନିଜେ ତା ଦାୟିତ୍ୱରେ ରହିବି ! ଆମେ ଛ'ଜଣ ଆପଣଙ୍କୁ ଛାଇପରି ଘେରିଥିବୁ । ନା' କ'ଣ କହୁଛ ଭାଇ ?"

"ସେଥିରେ ସନ୍ଦେହ ଅଛି ନା କ'ଣ ?—ଆମେ ଏଠୁ ଲଗିଲୁଣି ବୋଲି ଜାଣ ।" କହିଲ ଜଣେ । ବାକି ସବୁ 'ହଇହଇ' ହେଲେ ।

"ଆପଣ ଜାଣି ମହାତ୍ମା ଲୋକ । ଆପଣ ଜାଣି ଆମଭଳି ଗରିବ ଭକ୍ତଙ୍କୁ ଉଦ୍ଧାର କରିବ । ଧନ୍ଦା ନପାଇ ଏବେ ଆମେ ଢୋକେ ପାଣି ପିଇବାକୁ ଯାହା ହିନସ୍ତା ହଉଚୁ ଆମେ ଜାଣୁ । ଆମକୁ ଦି' ପଇସା ରୋଜଗାର ମିଳିବ, ଆଉ ଆପଣତ ସହଜେ ମହାତ୍ମା ହେଇ ପୂଜା ପାଇବେ ।—ଖାଲି ଡମେଇ କି କାମଟା କରିଦେଲେ ନା," —ସେ ଟାକର ଫୁଟେଇ ବିଭୋର ହେଇଗଲ । ପୁଣି ମନରେ ପକେଇ ଚମକିଲ ପରି କହିଲ "ଆପଣ ଦିନଯାକ ସପସ୍ତଙ୍କ ଆଗରେ ତୁଳସୀ ପାଣି ଟିକିଏ ପିଇ ରହିବାକୁ ପଡ଼ିବ ! ରାତିରେ ଗର୍ମିଗ ବିଜେ ହୋଇଗଲେ ଆମେ ସବୁ ସଜାଡ଼ି ରଖିଥିବୁ । ମାଛ, କହିଲେ ମାଛ କୁକୁଡ଼ା କହିଲେ କୁକୁଡ଼ା । ଆଉ, ଯଦି ସାରେ, କିଛି ମାଲ ପାଣି ଗ୍ରହିବେ ତା'ବି ଆମ ପାଖରେ ସଦା ସର୍ବଦା ଅଛି ବୋଲି ଜାଣିବେ ! "ବେ ଆମ ପାଇଁ କ'ଣ ସେଇ ରାତିରେ ବକତେ ମିଳିବ ନା କ'ଣ ?ଛାନିଆ ହୋଇ ପଗ୍ରରିଲ ହାଇଦର ।" ଉହୁଁ । ଦିନବେଳେ ଚଉରସ୍ ଡାଲମା ଅନ୍ନ ପେଟୁଟିଏ ଖାଇ ବେଳାଏ ଯାଏଁ ଟିକିଏ ଗଡ଼ପଡ଼ ହେବା ପାଳି ମୁତାବକ । ରାତି ଦଶଟା ପରେ ବାକି !...'ହେ ହେ ହେ...'

ହାଇଦର୍ ଖୁସିରେ କୁରୁଳି କହିଲ, 'ମାର୍‌ବେ ତାଳି'—ଦୁଲୁ ଦୁଲୁ ତାଳି ମାଡ଼ ହେଲ । "ତା'ହେଲେ ସାରେ ସବୁ ପକ୍‌କା ହେଲ ! ଆମେ ଗ୍ରଲିଲୁ । ଏତେ ଟିକିଏ କଥା ପଦାରେ ପଡ଼ିବ ନାଇଁ କି ବାଳ ପରମାଣେ ଏଣେ ତେଣେ ଘୁଞ୍ଚିବ ନାହିଁ ।" —ନେତା ଚୋକାର ସ୍ୱରରେ ଆଦେଶ । ଆଖିରେ ନିଆଁ । ସଟ୍‌କିନା ଅଣ୍ଟାତଳୁ କୋଉଠୁ ହାତେ ଡେଙ୍ଗା ଛୁରୀଟାଏ କାଢ଼ି ଆଣି ତା' ଝଲମଲ ଦାଢ଼କୁ ଗ୍ରହିଁ ଦାନ୍ତ ସନ୍ଧାଗ୍ରି କହିଲ "ମୋ କଥା ନ ରଖିଲେ, ମୋ ବୋପା ଶଳାକୁ ବି ଚିରିଦେବି ।" ଖଟ୍‌କିନା ଛୁରୀ ଲୁଚିଗଲ ।

ଚୁପ୍‌ଗ୍ରପ ସମସ୍ତେ ଉଠିଲେ । ଶେଷକଥା ଶୁଣାଣି ସରିଲ ପରେ ଆଉ କାହାରି କିଛି କହିବାର ନଥିଲ—ଗୁଡ଼ିଏ ପାଦଶବ୍ଦ ଗୁଡ଼ିଏ ଧୋବ ଧାଉଳିଆ ଛାଇ ରାତିରେ ଅନ୍ଧାର ଭିତରକୁ ବୁଲି ଗଲେ । ଲଣ୍ଠନଟି ଭୀତ ତ୍ରସ୍ତ ହରିଣ ଛୁଆପରି 'ଆଣ୍ଟୁ'ଏ ଉଚ୍ଚରୁ ଗ୍ରହିଁ ରହିଲ ନିଛାଟିଆ ଅରଣ୍ୟକୁ !

ନେଉଳି ମିଶ୍ର ଲଥର୍‌କିନା ସେଇ ପିଣ୍ଡାରେ ବସିପଡ଼ିଲ । ତା'ର ଆଣ୍ଠୁଠଉଁ ହୁଗୁଳି ଗଲନା' କ'ଣ । ସେଇଠି ଖୁଣ୍ଟକୁ ଆଉଜି ଭକୁଆଙ୍କ ଭଳି ମଟମଟ ଗ୍ରହିଁ ରହିଲ । ଜାଣି ପାରିଲ ନାହିଁ କେତେବେଳେ ଚମ୍ପି ଧୋବ ଛାଇ ଭଳି ନିଶବ୍ଦରେ ଆସି ତା ପାଖେ ଠିଆ ହେଇ ଯାଇଥିଲ ।

"ସେ ଗାତପଣ୍ଠା, ହାଣମଙ୍ଗଳ ଅଜପେଇସା ମୁଣ୍ଡା କାହିଁ ଆଇଥିଲେ କି ?"

କୌଣସି ଉତ୍ତର ମିଳିଲ ନାହିଁ । ନେଉଳି ମିଶ୍ର ନିଶ୍ଚଳ ଚିତ୍ର ପ୍ରତିମାଟିଏ ।

"ମୁଁ ସବୁ ଦେଖିଚି, ସବୁ ଶୁଣିଚି—ସେ ଚୁଲିପଶା ଛାରଖା ଟୋକାଙ୍କ କଥାରେ ପଡ଼ି ଆମେ କାହିଁକି ଆମ ବେଉସା ବୁଡ଼େଇବୁ ବା ? ଯାଉନ ! ଛୁରୀ କାଢ଼ି ତରଣ ଦେଖଉଚି ତହର, କେଡ଼େ ବହପ । କାଇଁ ଦେଖି କେମିତି ଛୁରୀ ଚଳେଇବୁ । ଶାବଳା ଶଙ୍ଖୁଆପରି ତତେ ଠିଆ ପନିକିରେ ଦିଗଡ଼ କରି ଦେବି ନାଇଁ ଯଦି ମୁଁ କି ଚମ୍ପି ?—ଗୁଲିବଟି, ଉଠ । ମହାତ୍ମା ନା ତା ମୁହଁରେ ନିଆଁ—ପାରିକୁଦ ଥାକରୁ ଚିକ୍କଣ ଖଇଙ୍ଗାର ପେଟିକାଢ଼ି ଉଛିଚି । ଖାଇଦେଇ ଶୋଇବ ଗୁଲ । ରଇଜଙ୍କେ କାଲିକି ଆସିଲେ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଦଉଚି ଭଲକରି ପାନେ ।"

ନେଉଳି ମିଶ୍ର ଠକ୍ କିନା ହଠି ଠିଆ ହେଲ । ତା' ହାତଗୋଡ଼ ଶିଗ ପ୍ରଶିଗରେ ଟିକିଏ ଟାଟି ଚଢ଼ିଲ । ସେ ବୋଲମାନି ଆଗେ ଆଗେ ଘର ଭିତରକୁ ପଶିଗଲ । ପଛରେ ଚମ୍ପି ଗଉଗଉ ହେଉଥାଏ । ତା' ହାତରେ ଦୋହଲୁଥାଏ ଲଣ୍ଠନ । ନେଉଳି ଆଗରେ କାନ୍ଥ ସାଗ ଦୋହଲୁଥାଏ ତାର ଅସୁର ପରି ଛାଇ ।

ଠାଆ ପାଖରେ ବସିବାକୁ ନେଉଳିର ଅମଙ୍ଗ ଅମଙ୍ଗ ଭବ । ଚମ୍ପି ମୁହଁକୁ ନଗ୍ରହିଁ ମୁହଁକୁ ଥମ ଥମ କରିବା ଢଙ୍ଗ ଦେଖି ଚମ୍ପି ଯାଇ ଖପକିନା ତା' ବାଁ ଡେଣାଟାକୁ ଧରି ଆଗରେ ଠିଆହେଲା । ନିଦରୁ ଉଠେଇଲ ପରି ନେଉଳିକୁ ଥରେ ଝୁଙ୍କି ଦେଇ କହିଲ, "ହେଇଟି, ମତେ ଗ୍ରହିଁବଟି, ଗ୍ରହଁ ।" ନେଉଳିରଆଖି ତଳକୁ ।

ବାଁ ହାତରେ ତା' ଛେଳି ଦାଢ଼ିଆ ଥୋଡ଼ି ଧରି ଟେକି ରଖି ଦେଲ । ପହରିଲ ପହରିଲ ଆଖି । ଖୁବ୍ ଗହୀର ନେଳି ଜରଜର ଆଉ କହରିଆ, ଶଙ୍ଖୁଆ ବେପାରୀ ପାଇଁ ସତେ ଏମିତି ଆଖିର କ'ଣ ପ୍ରୟୋଜନ ? ଚମ୍ପି ହସିଲ । "ତମକୁ ସେ ଟୋକା ଗଣ୍ଡାକ ବିଗାଡ଼ି ଦେଇଛନ୍ତି । ତାଙ୍କରି ବୋଲରେ ପଡ଼ି ତମେ ସତକୁ ସତ ମହାତ୍ମା ସାଜିବନା କ'ଣ ? ମୁଁ ଆଗରୁ କହିଚି କେତେଥର ଶୁଣିଲ ନାଇଁ । ବାଆଜି ପରି ଏ ଲମ୍ବା ବାଳ ଆଉ ଦାଢ଼ି ନକାଟି ଆଜି ଏ ଅବସ୍ଥା । କାଲି ସକାଳୁ ଯଦି ମୁଁ ତମକୁ ଚିକ୍କଣ ନଣ୍ଡା ନକରିଚି ମୋ ନାଁ ଚମ୍ପି ନୁହଁ । ନବରଙ୍ଗ ଲଗିଚି ।"

ଗେଲବସରିଆ ମନ ଧଗଧଗି ଭିତରେ ଖିଆପିଆ ସରିଲ । ନେଉଳିର ମୁହଁ ସେମିତି ଥମ୍‌ଥମ୍ । ଚମ୍ପି ସେମିତି ମନକୁ ମନ ଗାଜୁର ଗାଜୁର । କେମିତି କଣଟାଏ ଅଚିହ୍ନା ବେଖାପିଆ କଥା ପଶି ଆସିଛି ତାଙ୍କ ଥିରପାଣି ପୋଖରୀକୁ । ସେମାନେ ତାକୁ ବୁଝିପାରୁ ନାହାନ୍ତି, ସମ୍ଭାଳି ପାରୁ ନାହାନ୍ତି । ସକାଳ ପାହିଲେ ଦିନ ଆଲୁଅରେ ସେ ଟୋକା ପାଞ୍ଚାଙ୍କୁ ଦି'ଜଣ ମିଶି ନାହିଁ କରିଦେଲେ ତ' କଥା ଛିଡ଼ିଯାନ୍ତା ! କିନ୍ତୁ କାହିଁକି କଥାଟା ସେତେ ସହଜ ଜଣା ଯାଉନଥାଏ ।

ଦରଲିଭା ଲଣ୍ଠନ ଆଲୁଅରେ ଦୁହେଁ ଗ୍ରହିଁ ଶୋଇଥାନ୍ତି । ଚମ୍ପି ତା ପାଖକୁ ଲଗିଆସି କହିଲ "ମହାତ୍ମା କହିଲେ ଏଇ ବାଆଜିଟି ! ତେମେ ବାଇଆ ବାଆଜି

ହବ ?—ତେମେ କ'ଣ ଅସୁଖରେ ଅଛକି ?—ସେ ଗଇଜଙ୍କେ ଯାଆନ୍ତୁ ବାଆଙ୍ଗି ଚଇଷ୍ଟବ ହେଇ !......ତେମେ ଯଦି ସତକୁ ସତ ସେମିତି କ'ଣ କରିବ ଜାଣିଥ' ମୁଁ ଜୀବନ ହାରିଦେବି !" —ସୁକୁ ସୁକୁ ହୋଇ ଚମ୍ପି କାନ୍ଦିଲା ଆଖିବୁଜି ।

ତା ବେକ ପାଖରେ ନେଉଳି ମୁହଁ ରଖି କହିଲା "ମୁଁ କ'ଣ ଗୁହୁଁଛି ମହାତ୍ମା ହେବାକୁ ? ମୁଁ କ'ଣ ବୁଝିନାହିଁ, ମୁଁ ସେଥିକୁ କେଡ଼ିକି ଅଯୋଗ୍ୟ ! ସେମାନେ ବି ମତେ ମହାତ୍ମା ହେବାକୁ କହୁ ନାହାନ୍ତି । ସେ କହୁଛନ୍ତି, ମହାତ୍ମା ରୂପ ବେଶ ପକେଇ ମୁଁ ଲୋକଙ୍କୁ ଠକି ତାଙ୍କ ପାଇଁ ପଇସା ରୋଜଗାର କରିବି ! ଏଡ଼ିକି ଅପ୍ରାଧ ତ' ମୁଁ କରି ପାରିବି ନାହିଁ ।"

"ନାଇଁ ନାଇଁ, ଆମେ କାଇଁ ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଅପ୍ରାଧ କରିବା ! ଆମେ କାଲି ତାଙ୍କୁ ନାହିଁକରି ଫେରେଇ ଦେବା ।"

"ଫେରେଇ ଦେବା ଯେ, ସେମାନେ କ'ଣ ତାଙ୍କ ମନରୁ ଏକଥା କହୁଛନ୍ତି । ସେମାନେ ପଗ ମଣି ନାହାକ ଯାହା କହୁଥିଲା ତାକୁ କେମିତି ଜାଣି ଯାଇଛନ୍ତି ।... ମଣି ନାହାକକୁ ସବୁ ଦୃଶ୍ୟ ହେଉଥିଲା । ସେ ଦେବୀ ସାଧି ଥିଲା ତ' ! ଗଛରୁ ତୋଳିଲା ପରି ଆଗତ କଥାମାନ କହି ଦେଉଥିଲା ।"

"ହଅଅ ! କୋଉକାଳେ କ'ଣଟାଏ ସେ କହିଥିଲା ବୋଲି"...ଚମ୍ପି ବାହୁ ବଢ଼େଇ ଆହୁରି ଜୋର୍‌ରେ ଭିଡ଼ି ଧରିଲା—ନେଉଳି କିନ୍ତୁ ମଲା ଧଣ୍ଡଟିଏ ପରି ନିସ୍ତେଜ, ତା'ର ପୁରୁଷପଣିଆ କୁଆଡ଼େ କେମିତି ଲୋପ ପାଇଗଲା । ସେ ବୋଧେ ଖୁବ୍ ଡରି ଯାଇଥିଲା ।

"ଚମ୍ପି" ଖୁବ୍ ଆସ୍ତେ କହିଲା ନେଉଳି, "ମତେ ଜାକି ଧ' ! ମତେ ପୁଣି ସେମିତି ଲାଗୁଛି—ଶୂନ୍ୟକୁ ଗଳିଗଲା ପରି ।... ଚମ୍ପି ..."

ଶାଗପରି ନିସ୍ତେଜ ମେଞ୍ଚାଟିଏ ହୋଇଗଲା ନେଉଳି । ଚମ୍ପି ଧଡ଼ପଡ଼ ଉଠିପଡ଼ି ବାଉଳି ହେଲା । ତା' ବୁକୁ ମୁଣ୍ଡ ଆଉଁସି ଦେଇଗଲା । ଚଳ ଚଳ ପାଣି ଆଣି ମୁହଁକୁ ମାରିଲା । ସରୁ ଶୁଆ ପଞ୍ଜୁରୀଟିଏ ପରି ସେ ମଣିଷଟି ଚିତ୍ ହୋଇ ନିଷ୍ପନ୍ଦ ପଡ଼ିଥାଏ । କେଡ଼େ ଟିକି ମଣିଷଟିଏ, କେଡ଼େ ନିର୍ମଳ ମଣିଷଟିଏ । ଚମ୍ପି ତାକୁ ଡାକି ଲାଗିଥାଏ, ବୁକୁରେ ହାତରଖି ହଲେଇ ଲାଗିଥାଏ ।

କିଛି ସମୟ ଉତ୍ତାରୁ, ନେଉଳି ଆଖି ଫିଟେଇ ଗୁହିଁଲା । ଚମ୍ପିକୁ ଲାଗିଲା, ଯେ ସେ ଅଳ୍ପ ହସି ତାକୁ ଗୁହୁଁଛି । ସେ ବିହ୍ୱଳ ହୋଇ ତା' ଉପରେ ଲୋଟି ପଡ଼ି ମୁହଁ ପାଖରେ କହିଲା, ଅଧେ କାନ୍ଦ, ଅଧେ ଅଭିଯୋଗ ଭିତରେ "ଏମିତି କ'ଣ ହେଇଗଲା ତମର ! ମୁଁ କ'ଣ କରିବିଟି ! ପାଣି ଦେବି ପିଇବ ?"

ସେ ପାଣି ଆଣିଲା ବେଳକୁ ନେଉଳି ଉଠି ବସିଲା, ଦେହରେ ଲୁଗାଟା ଗୁଡ଼େଇ ଦେଲା । ଏକା ନିଶ୍ୱାସକେ ପାଣିତକ ପିଇଦେଇ ଗୁହିଁଲା ! ଆସ୍ତେ କହିଲା,—

ମୋର ଏମିତି ହୁଏ ! ମୋତେ ଶୋଷି ନିଏ କୁଆଡ଼େ । ...ଏବେ କେତେଦିନ ନଥିଲା । ମୁଁ ଜାଣିଶୁଣି ଶୁଖୁଆ ବ୍ୟବସାୟ କଲି ତାକୁ ଘଉଡ଼ିବାକୁ । ତେବେ ଜାଣି ଶୁଣି ଆଣି ଅନାଗ୍ରହ କଲି ତା'ଠୁ ମୁକୁଳିବାକୁ । "କାହାଠଉଁ ?—କିଏ ସେ ? କ'ଣ ଏମିତି ଗପୁଚ ?" ଚର୍ମ ସ୍ୱରରେ ଅଜଣା ଭୟ ଥରୁଥିଲା ।

"ମୋ ଚର୍ମକୁ ! ମୁଁ କିନ୍ତୁ ମୁକୁଳି ପାରିବି ନାହିଁ । ସେ ମୋତେ ଛାଡ଼ି ପାରିବ ନାହିଁ । ପିଲାବେଳୁ ମୁଁ ସ୍ଥିର ହେଇ ଘଡ଼ିଏ ବସିଗଲେ ମୋତେ ଏମିତି ଝାଉଁ ମାରିଯାଏ । ମୋତେ ଖୋଳପରି ଲାଗେ । ଭଲ ବି ଲାଗେ । ଆକାଶ ଭିତରକୁ ପଶିଗଲା ପରି ଲାଗେ । ମୋ ହାତରେ ପାଠ ଶାଠ ଆଉ କିଛି ହେଲା ନାହିଁ । ନନା ନେଇ ମୋ ଜାତକ ମଣି ନାହାକକୁ ଦେଖେଇଲେ । ସେ କହିଲା ଯେ ସେଇଟା ମହାତ୍ମା କୋଷ୍ଠୀ । ମୋତେ ଶୁଣି ଚିଡ଼ି ମାଡ଼ିଲା । ସମସ୍ତେ ମତେ ଆଡ଼ ଆଡ଼ ହେଲେ । ମୁଁ ଜାଣି ଶୁଣି ଛୋଟ ଛୋଟ ପାପ କାର୍ଯ୍ୟ କଲି । ପକ୍ଷୀ ବସାରେ ନିଆଁ ଲଗେଇଲି । ପାଣିରେ ପଶି ବେଙ୍ଗକୁ କଣ୍ଟା ଫୋଡ଼ି ମାରିଲି । କଅଁଳ ଗଛକୁ ଦେଖିଲେ ହାଣିଲି । ବିଲ କଙ୍କଡ଼ା ଆଣି ପୋଡ଼ି ଖାଇଲି । ଜମା ଆଉ ସ୍ଥିର ହେଇ ବସିଲି ନାହିଁ ଦିନସାରା । ସମସ୍ତେ ହୁଡ଼ିଲେ ! କହିଲେ, ଯା ଏଇଟା କୁଆଡ଼େ ମହାତ୍ମା ହବ ? ଜଉତିଷ ନା ଫଉତିଷ । ମୋତେ ଶୁଣି ଭଲ ଲାଗିଲା ।"—

ଚର୍ମ କଥା ମଝିରେ ପଶି କହିଲା "ତମେ କାହିଁକି ମହାତମା ହୁଅନ୍ତ ବା ! ଜଉତିଷ ନା ଫଉତିଷ ।" ସେ ବୋଧହୁଏ ଶୁଣିଲା ନାହିଁ । ସେମିତି କୋଉ ଭିତରୁ କଥା କାଢ଼ି କହିଲା—"ଦିନେ ଜଣେ ବାବାଜି ଆସିଥାଏ । ସମସ୍ତେ ତାକୁ ମହାତ୍ମା କହିବାରୁ ମୁଁ ଜମା ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଗଲିନାହିଁ । ମତେ ସେ ନାଁ ଶୁଣିଲେ ଚିଡ଼ି ମାଡ଼ିଲା । ଦୁଇଦିନ ଉତାରୁ ପାହାନ୍ତିଆରେ ଯାଇ ତା' ଗୁଳିଘରେ ନିଆଁ ଲଗେଇ ଦେଲି । କୁଟାଘର ହୁତହୁତ ଜଳିଗଲା । ଗାଁ ଲୋକେ ଦୌଡ଼ିଲେ । ବାଆଜି ଲଙ୍ଗଳା ହୋଇ ଠିଆ ହୋଇଥା'ନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଦାଢ଼ି ଜଟା କିଛି ଜଳି ଯାଇଥାଏ । ମୁଁ ସବା ପଛରେ ଥାଇ ମନ ଭିତରେ ଶୋଧୁଥାଏ । —"ମହାତ୍ମା ଦେଖେଇଚି' ଲୋକେ ତା' ପାଦତଳେ ପଡ଼ି କାନ୍ଦୁଥାନ୍ତି । କେମିତି ନିଆଁ ଲାଗିଲା, କିଏ ଲଗେଇଲା ବୋଲି ପଚାରୁଥାନ୍ତି । ରାଗରେ କାନ୍ଦୁଥାନ୍ତି । ପାଇଲେ ଅପରାଧୀକୁ ହାଣି ପକେଇଥାନ୍ତେ ।"......

ଆଲୁଅ ତେଜି ଆସିଲା । ସେ ଲଙ୍ଗଳା ମଣିଷଟା ଠିଆ ହୋଇଥାଏ । କାହାକୁ କିଛି କହୁ ନଥାଏ । ହଠାତ୍ ତା' ମୁହଁଟା ମତେ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଦିଶିଲା । ମୁଁ ଭାବିଲି ଖରା ପଡ଼ିଥିବ । ସେ ମୋତେ ଚାହିଁ ହସିଦେଲା । ମୋ ବାପାଲୋ ! କି ସେ ହସ !!

ନେଉଳି ଗୋଟାପଣେ ଶୀତେଇ ଗଲା ।

"ମତେ ଛଗିଲ, ସେ କହୁଚି, ମୁଁ ସବୁ ଜାଣେ, ହଉ ତୁ ଆଉ କେତେ ଦିନ ଲୁଚିବୁ । —ମତେ ସେ ଧରେଇ ଦେଇ ମାଡ଼ ମରେଇ ଥିଲେ ମୁଁ ଖୁସି ହେଇଥାନ୍ତି । ମତେ ଗ୍ଳହିଁ ସେ ହସିଲ, ମୋ ଅପ୍ରାଧକୁ ଅପ୍ରାଧ ବୋଲି ଜ୍ଞାନ କଲ ନାହିଁ । ସେଇଠୁ ସେ ମୁହଁ ଫେରେଇ ଯେମିତି ହସି ହସି ଗ୍ଳଲିଗଲ ।" ...ମତେ ଲଗିଲ ମୁଁ ପୁଣି ଆକାଶରୁ ଗଳି ପଡ଼ୁଛି । —ମୁଁ ସେଇଠି କାଠ ପିତୁଳି ପରି ଠିଆହେଇ ରହିଗଲି । ମୋତେ ସେମାନେ ଚେତା କରେଇ ଥିଲେ । ତା ସାତ ଦିନକୁ ଅଗ୍ନନକ ଆମ ଏ ଘରେ ନିଆଁ ଲଗିଗଲ ନଡ଼ା ଛପର କରିବାର ଦି ମାସକୁ ପୁଣିଥରେ । —ଲୋକେ କହିଲେ ଆମ ଘରେ କେହି ମହାତ୍ମାଙ୍କ ପାଖରେ ଅପ୍ରାଧ କରିଛି । —ନନା କିଛି କହିଲେ ନାହିଁ । ତାଙ୍କ କାଳ ହେଇଗଲ । ଭଉନା ଭିନେ ହେଇଗଲେ । ମୁଁ ଏକୁଟିଆ ହେଇଗଲି । ମତେ ପୁଣି ସେ ବେମାରି ଧଇଲ । ସେ ବାଆଜି ମୁହଁ ଦିଶିଲ । ଉଳି ଯାଉଥିବା ପକ୍ଷୀ ବସାମାନ ଦିଶିଲ । ମୁଁ ବସିଲ ଠେଇଁ ଉଠ ଗନ୍ଧିଲ ଠେଇଁ ଆକାଶରୁ ଗଳି ପଡ଼ିଲି !—ମୋତେ ଗାଧୋଇ ପାଧୋଇ ନିର୍ମଳ ହବାକୁ ଡର ମାଡ଼ିଲ । ଚନ୍ଦନଫୁଲ ବାସ୍ନାକୁ ଡରମାଡ଼ିଲ । ମୁଁ ଦିଅଁଘରେ ଆଣି ଶୁଖୁଆ ରଖିଲି । ପଇତା ଫଇତା କେବେଠୁ ଫିଙ୍ଗିଦେଲି । ଏଥର ମତେ ଆଉ ପୁରେ ଚମ ଗୁଡ଼େଇ ହେଲପରି ଲଗିଲ । କେହି ଦେଖି ନ ପାରିଲ ପରି ଅନ୍ଧାର କୋରଡ଼ରେ ଲୁଚିଗଲ ପରି ନିର୍ଭୟ ଲଗିଲ । ମତେ ଆଉ ସେ ଦାଉ ଦାଉ ମୁହଁ ଦିଶିଲ ନାହିଁ । ମୁଁ ଭବିଥିଲି ଖସିଗଲି । ମଣି ନାହାକଟା ଭଣ୍ଡ, ସେ ଅନେକ ମିଛ କହିଛି । ସେଥିରୁ ମୋ ପାଇଁ ଗୋଟାଏ ! —ମତେ କେମିତି ବୁଝାପଡ଼ି ଯାଉଚି ଯେ ଏ ଶୂନ୍ ବେମାରି ମତେ ଏ ସଂସାରରୁ ଶୋଷି ନେବ । ସେମିତି ଦରଜଳା ନଙ୍ଗଳା ଭଳ୍‌ବାସ୍ତୁ ବାଆଜି କରି ଠିଆ କରେଇ ଦବ । ଏ ସବୁ ମୋ ପାଇଁ ଜଳିଯିବ ! ମୋର ହେଇ ଆଉ କିଛି ରହିବ ନାହିଁ—ସେଇଟା ମୋ କପାଳ ଲିଖନ । ମୋ କୋଷ୍ଠିରେ ସେଇଆ ରହିଯାଇଛି !—"

ଚର୍ମିର ସ୍ୱର କ୍ଷୀଣ । ତା'ର ଜିଭ ଓଠ ଶୁଖି କାଠ ହୋଇ ଯାଇଥିଲ କି ? —"ହଅଅ, ସେଗୁଡ଼ାକ ସବୁ ମିଛ ! —ଆମ ଶୁଖୁଆ ବେଉସା ଭଲ କି ଆମେ ଭଲ ! କାଲି ପାହାନ୍ତିଆରୁ ଗ୍ଳଲ ଆହୁରି ଶୁଖୁଆ ଆଣି ଗଦା କରିଦବା ।"

ନେଉଳି ମିଶ୍ର କପାଳରେ ଚିକ୍‌ଚିକ୍ ଝାଳ । ମୁହଁରେ ଆଖିରେ ସ୍ୱପ୍ନ ଭରି ଯାଇଥିବା ପରି ଭବ । ସେ କହିଲ "ଆଉ ଲଭ ନାହିଁ ଚର୍ମି । ଏ ଓଷୁଅ ଆଉ କାଟୁ କରିବ ନାହିଁ । ମୁଁ ଭବିଥିଲି ଅଗଏ ନିଆଁ ଉପରେ ଶଗଡ଼େ ତଷୁ କୁଢ଼େଇ ଦେଲେ ଲିଭିଯିବ । ସେ ତାକୁ ଭେଦି ଚହଟି ଆସିଲ । ମୋତେ ଆଉ ଶୁଖୁଆ ଗନ୍ଧଉ ନାହିଁ । ଅଶୁଚି ଲଗୁନାହିଁ । ତୋତେ ଦେଖିଲେ ଅଶୁଚି ଲଗୁନାହିଁ । ଏ ଅସନା ମଳି ଝଳି ସଅପ କତରା ଦେଖିଲେ ଏମାନେ ମତେ ବେଢ଼େଇ ରଖି ପାରିବେ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ ହେଉନାହିଁ । ଆଜି ସେ ଟୋକା ଗଣ୍ଡାକ ଯେଉଁ ଅପ୍ରାଧ କରିବାକୁ କହିଛନ୍ତି ! ତାକୁଇ କଲେ ଜାଣିଶୁଣି ଭଣ୍ଡ ହେଲେ କେଜାଣି ମୁକୁଳି ହେବ ।

ଆଜି ମୋତେ କେତେବେଳୁ ଶୂନ୍ୟ ଶୂନ୍ୟ ଲାଗିଲାଣି । ମୁଁ ଭାବୁଥିଲି 'ହଅଅ, ସେ ବାଆଜି କ'ଣ ଏ ଶୁଖୁଆ ଗନ୍ଧରେ ପଶି ପାରିବ ! –ସେ ଆସି ଠିକ୍ ଠିକ୍ ଦିଶିଲା । ତୋ ଆଇଁଷିଆ ଦେହରେ ଲେସି ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ପଶି ଆସିଲା !"

ଚର୍ମି କହିଲା, "ଏଇଟା ତ ଭୂତ ପ୍ରେତ ପାପକର୍ମ । ଆଇଁଶ କାତି, ପିଟା ଶୁଖୁଆ, ଅଦ୍ଭୁଆ ବାଳ ପୋଡ଼ି ଧୂଆଁ ଦେଇଦେଲେ କୁଆଡ଼େ ଛାଡ଼ି ପଳେଇବେ ।"

ନେଉଳି ଆସ୍ତେ ମୁଣ୍ଡ ହଲେଇ ନାହିଁ କଲା–"ମୋ ବୋଲ ମାନ । ଗାଧୁଆ ସାଙ୍ଗହୋଇ ଅପ୍ରାଧ କରିବା । ଏ ଶୁଖୁଆ ସବୁ ଆଡ଼େଇ ଡେଙ୍କିଶାଳେ ରଖିବା । ଏ ଘରଟାକୁ ଧୋଇବା । ଶୁଖୁଆ ଗନ୍ଧ ମୋତେ ସିନା ଆଉ ଜଣାଯାଉ ନାହିଁ କି ଆଦୁଆଳ କରୁନାହିଁ...ହେଲେ ମହାତ୍ମା ସାଜିବାକୁ ସେ ଲୋକଙ୍କୁ ସୁହାଇବ ନାହିଁ । ତୁ ମାତାଜି ସାଜିଯା ! ତତେ ଦେଖିଲେ ବି ମୋର ଆଉ ଲୋଭ ହେଉନାହିଁ । ତୁ ମତେ ପୁଣି ଭଣ୍ଡିବାକୁ ହବ ।"......

"ତେମେ କାଇଁ ବାୟା ହଉଚ ।–ଏ ବେପାର ଆମର ଭଲ । ଶୁଖୁଆ ଗନ୍ଧ ପୁଣି ତମେ ବାଛି ପାରିବ । ଏଇନେ କ'ଣ ଟିକିଏ ରୋଗର ପ୍ରକୋପ ପଡ଼ିଚି ସିନା । ତମେ ଥରେ ଗେରୁଆ ପିନ୍ଧି ଥିର ହୋଇ ବସିଗଲେ ସେ ଆଉ ତମକୁ ଛାଡ଼ିବ ନାଇଁ ! ତମେ ଜାଣ ତେଣିକି ସେଥିରେ ବୁଡ଼ିଯିବ । ଆଉ ଫେରି ପାରିବ ନାହିଁ !"

"ଏମିତି ବି ଆଉ ଏଠି ରହି ପାରିବି ନାହିଁ । ମତେ ଏଇନେ ସୁଦ୍ଧା ଏ ଘରଦ୍ୱାର ସବୁ ପାଣିପରି ତଳତଳ ଦିଶୁଚି । ଏଇନେ ଏ ଘରେ ନିଆଁ ଲାଗି ଜଳି ଗଲେ ମୁଁ ଗୁହିଁଥିବି । ମତେ କିଛି ଜଣାଯିବ ନାହିଁ । ମୁଁ ଏଇନେ ଆଉରି ଗହୀର ପଙ୍କରେ ନବୁଡ଼ିଲେ ଚଳିବାନାହିଁ । ଯଦି ସେ ତାକୁ ସୁଦ୍ଧା ପାଣି କରିଦେବ, ତାକୁ ସୁଦ୍ଧା ଏକାକାର କରିଦେବ ତେବେ ସରିଲା ଖେଳ । ଆଉ ଲୁଚି ରହିହବ ନାହିଁ । ସଂସାରକୁ ହାରିଦେଇ, ସାରା ସଂସାରକୁ ନିଜର କରିନବାକୁ ହବ । ନିରୁପାୟ ମହାତ୍ମାଟିଏ ହବାକୁ ହବ !"

ଚର୍ମି କିଛି ନକହି ତଳକୁ ମୁହଁ ପୋତି ଠିଆହୋଇ ରହିଲା ।

ନେଉଳି ଆସି ଲଣ୍ଠନଟିକୁ ଟେକିଦେଲା । ଛାଇସବୁ କାନ୍ଥରେ ଫଡ଼କିଲେ । –ଶୁଖୁଆ ବୋଝ ବୁହାହେଲା ବାଡ଼ିପଟ ଡିଙ୍କିଶାଳକୁ ! କଦର ଲୁଗା ସବୁ ମୋଟ ବନ୍ଧାହୋଇ ଗୁଲିଗଲା । ରାତି ଘନେଇ ଆସିଲା । ଛାଇପରି ଦୁଇଜଣଯାକ ନୀରବରେ କାମକରି ଲାଗିଥାନ୍ତି । ଘରଟିକୁ ନିରାମିଷ ନିର୍ମଳ କରୁଥାନ୍ତି, ଝଡ଼ାଝଡ଼ି ଧୂଆଧୋଇ ହେଲାପରେ ନେଉଳି ମିଶ ସେଇ ରାତିରେ ପୋଖରୀରେ ଯାଇ ଗାଧୋଇ ପଡ଼ିଲା । ଲୁଗା ଗାମୁଛାକୁ ବାରମ୍ବାର ଧୋଇ ଶୁଂଘିଲା । ପୁଣି ଧୋଇଲା । ଶେଷକୁ ପାଣିରୁ

ଚଳେ ନେଇ ଶୁଂଘିଲ । ଅଳ୍ପ ହସିଦେଇ ଲୁଗା ଚିପୁଡ଼ି ପାଲଟି ଗ୍ରଲିଆସିଲ । ଚର୍ମି ଚମତ୍କାର ଲୁଗା କାଚେ । ଆଗରୁ ଯେଉଁ ଲୁଗା କାଚି ଚଢତି ରଖିଥିଲା ତାକୁ ପାଲଟି ଓଦା ଦୁଇଖଣ୍ଡ ଢେଙ୍କିଶାଳେ ପକେଇ ଦବାକୁ କହିଲ । ରାତି ସେତେବେଳକୁ ଅନେକ ବାକି । ନେଢଳି ପିଢ଼ା ଉପରେ ବସି ଅପେକ୍ଷା କରି ଚର୍ମି ନ ଆସିବାରୁ ଲଣ୍ଠନଟି ନେଇ ଦେଖିଲ । ଚର୍ମି ଢେଙ୍କି ଲଞ୍ଜ ଉପରେ ଗାଲରେ ହାତ ଦେଇ ବସିଚି, ତା' ଗ୍ରରିଆଡ଼େ କତରା, ଗଣ୍ଡିଲି, ଶୁଖୁଆ ବୋଝ, ହାଣ୍ଡି ଆଟିକା ।

"ଆଲେ ଏମିତି ଝାଳନାଳ ହେଇ କାହିଁ ବସିଚୁ । ଯାଇ ମୁନ୍ଦେ ଗାଡୁଧେଇ ପକଉନୁ !"

ନାଁ, ମୋର ଗାଧେଇ କ'ଣ ହେବ ! କହି ଉଠି ଠିଆହେଲା ଚର୍ମି । — ନେଉଳି ଅଳ୍ପ ହସି କହିଲ, "ଆସୁନୁ, ଆ, ତତେ ଛାଡ଼ିଦେଲେ ତ ମୁଁ ଗଲି ହୁଗ୍ରଳି, ଅନାଗ୍ରରେ ମୋତେ ବୁଡ଼େଇ ରଖ !"

ଚର୍ମି ଆଡ଼ଆଡ଼ ହେଇ ଯାଇ ତଳେ ବସିଲ । ନେଉଳି ପରିହାସରେ କହିଲ "ଦେଖିଲୁ ମୁଁ ପିଢ଼ାରେ ବସି କେମିତି ଦିଶୁଚି ! ଲୋକେ ଆସି ମୁଣ୍ଡିଆ ମାରିବେଟି ! ଆସି ରୁଣ୍ଡ ହେଇ ପାଖରେ ବସିବେ—ଆଶୀର୍ବାଦ ନେବେ । କେତେ କଥା ସବୁ ପଗ୍ରରିବେ !—ମୁଁ ସଜ ହେଇ ବସୁଚି ତୁ ଆଇଲୁ ଭକ୍ତ ଢଙ୍ଗରେ !"

ଚର୍ମି ସତକୁ ସତ ଉଠି ଖୁବ୍ ଗମ୍ଭୀର ହେଇ ଆସି ମୁଣ୍ଡିଆଟିଏ ମାରିଲ । ପାଦଧୂଳି ମୁଣ୍ଡରେ ଲଗାଇଲ । ସମ୍ମୁଖରେ ବସି ତଳକୁ ଗ୍ରହିଁଲ । ନେଉଳି ଖଲ ଖଲ ହସି ପକେଇଲ "ଆରେ ହେ, ତୁ ତ ବଢ଼ିଆ ଦେଖଉଚୁ । ସୁଆଙ୍ଗ ପରି ହଉଚି !"

ଚର୍ମି କିଛି ନଶୁଣି ସେମିତି ତଳକୁ ଗ୍ରହିଁ ପଗ୍ରରିଲ, "ମହାପ୍ରଭୁ । ତେମେ ମହାତ୍ମା ଆଉଚ ! ମୁଁ ମହା ପାତକୀ ! ମୋ ଆତ୍ମାକୁ କାରଣ କରିବାକୁ ବାଟ କ'ଣ ?

ନେଉଳି ଅଭିନୟରେ ଗମ୍ଭୀର ହେଇ କହିଲ "ତୋର ଅମାପ ପାପ ଦିଶୁଚି ! ତତେ ଆଗ ତୀର୍ଥାଟନ କରିବାକୁ ହବ । ଗଙ୍ଗାରେ ମୁଣ୍ଡ ବୁଡ଼େଇ ଗ୍ରରି ଧାମ ବୁଲି ଆସିଲେ ଦୀକ୍ଷା ମନ୍ତ୍ର ନବୁ । ଗୁରୁସେବା କରିବୁ ତେବେ ତୋ ପିଣ୍ଡର କାରଣ ହେବ !"

ଚର୍ମି ପୁଣି ମୁଣ୍ଡିଆଟିଏ ମାରିଲ । ନେଉଳି ଗଦଗଦ୍ ହେଇ ତାକୁ କୁଣ୍ଢେଇ ପକେଇଲ । କୁରୁଳିଲ । ଯା' ଶାଳ ଶହେ ମାହାତ୍ମାଙ୍କ ଚିତା କାଟି ଦେବି । ଆଉ ମହାତ୍ମା ହେଇ କ'ଣ ହୁଅନ୍ତା କି ? ସେ ପିଲଙ୍କ ପରି ଚର୍ମିକୁ ଧରି ଝୁଲୁଥାଏ । ଚର୍ମିର ଟିକେହେଲେ ପ୍ରତିବାଦ ନାହିଁ । ନେଉଳି ଚର୍ମି ଆଗରେ ପ୍ରଥମଥର ତାର ସମସ୍ତ ପୌରୁଷ ପ୍ରକାଶ କଲ—ଚର୍ମିର ପ୍ରତିବାଦ ନାହିଁ । ନେଉଳି ଆଡ଼ ହେଲ ପରେ ଚର୍ମି ନୂଆ ବୋହୂଟିଏ ପରି ଉଠି ଠିଆ ହେଲ ।

ପାଦ କାଢ଼ିଲା ବାଡ଼ି ଆଡ଼କୁ ! ନେଉଳି ସେତେବେଳକୁ ପ୍ରକୃତିସ୍ଥ । ଖୁବ୍ ଆପଣା ପଣରେ କହିଲା, "କ'ଣ ଗାଧୋଇବାକୁ ବାହାରିଲୁ ?"

ଚମ୍ପି ପଛକୁ ନ ଗ୍ଭହିଁ କେବଳ ପଦଟିଏ ଉତ୍ତର ଦେଲା 'ହଁ' ।

ନେଉଳିକୁ ହୁଗୁଳିଲା ପରି ଲାଗିଲା । ଘରି ଭଲ ଲାଗିଲା । ସେ ଗ୍ଭହିଁ ରହିଲା ଚମ୍ପି ଅନ୍ଧାରରେ ଲୁଚିଗଲା ଯାଏଁ । ସକାଳ ହେଲା । ଚମ୍ପି ଆସିଲା ନାହିଁ ।

ଚମ୍ପି ଆଉ ଫେରିଲା ନାହିଁ ।

ନେଉଳି ଖୁବ୍ ଖୋଜିଲା । କୂଅ ପୋଖରୀ ଖୋଜେଇଲା । ବୁଝାବୁଝି କଲା କିଛି ପାଇଲା ନାହିଁ । କିଏ ଜଣେ କହିଲା ଯେ ସେମିତି ମାଇକିନିଆଟିଏ ପାହାନ୍ତିଆ ପାହାନ୍ତିଆ ଡାକ ଗାଡ଼ିରେ ଷ୍ଟେସନରେ ଚଢ଼ିଲା–

ନେଉଳି ବାତୁଳ ପରି ଘୁରିବୁଲିଲା ।

ନେତା ଟୋକା ତା ସାଙ୍ଗମାନେ ଆସି ଶୁଣିଲେ । ଚିଡ଼ିଲେ । ହସିଲେ । ଥଟ୍ଟା କଲେ । ନେଉଳିର ଦାଢ଼ି ଓଟାରି ମନଇଛା ବାଡ଼େଇଲେ । ସେ ପ୍ରତିବାଦ କଲା ନାହିଁ । ସେମାନେ ବାହାରିଗଲେ ।

କିଛିଦିନ ରତିସାର ଲଣ୍ଠନ ଧରି ନେଉଳି ମିସ୍ତ୍ରି ବଖରାରୁ ବଖରାକୁ ବୁଲିବାର ଲୋକେ ଦେଖିଲେ । ଆଉଦିନେ ପାହାନ୍ତାରୁ ସେ ଘରେ ନିଆଁ ଲାଗିଲା ।

ଆସି ଦେଖିଲା ବେଳକୁ ଦରଜଳା ହେଇ ନେଉଳି ଠିଆ ହେଇଚି । ଟିକି ମଣିଷଟିଏ, ଲଂଗଳା ମଣିଷ । ସେ କାହାକୁ କିଛି ନକହି ମାଛି ଅନ୍ଧାର ଭିତରକୁ ବାହାରିଗଲା ।

ଲୋକେ କହିଲେ, "ମଣି ନାହାକ କୋଷ୍ଠୀ ଦେଖି ଯାହା କହିଥିଲା ତାହା ହେଲା । ହବତ' ନେଉଳି ମହାତ୍ମା ହେଇଯିବ । ନହେଲେ କୋଷ୍ଠୀ ସମ୍ଭାଳି ପାରିବ ନାହିଁ, ବାୟାହେଇ ପ୍ରାଣହାରି ଦବ ।"

–୦–

କୁଟୁମ୍ବ

ମୁଁ ସ୍ଥିର କରି ପାରୁ ନାହିଁ କେମିତି ତାଙ୍କ ଘରେ ଆଉ ଥରେ ଯାଇ ଠିଆ ହେବି । ମୋର ସାହସ କୁଳଉ ନାହିଁ ।

ଏଇ ମାତ୍ର ମାସକ ତଳର ଘଟଣା । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଅନେକ ଈର୍ଷା କରୁଥିଲି ତାଙ୍କର ସୁନ୍ଦର ହାତବୁଣା ସ୍ୱେଟର ସବୁ ଦେଖି । ମୁଲାୟମ୍ ଉଲ୍, ନରମ ରଙ୍ଗ, ମୁଚ୍‌ମୁଚ୍ ଡିଜାଇନ୍‌ର ସ୍ୱେଟର ! ଅଶିଣ ମାସର ଫୁଲ ବଗିଚାରେ ଜାତି ଜାତି ରଙ୍ଗ ଫୁଟିଲା ପରି ଅସଂଖ୍ୟ ସ୍ୱେଟର ! ମୁଁ ଭାବୁଥିଲି ଭଦ୍ରଲୋକ କେଡ଼େ ଭାଗ୍ୟବାନ୍ ସତେ ! ତାଙ୍କୁ ଏ ଶୀତ ଋତୁଟା ସାରା ଦୁଇଟି ମୁଲାୟମ୍ ପାପୁଲିର ଉଷୁମ୍ ସ୍ପର୍ଶ ଢାଙ୍କି ରଖିଛି । କେତେ ସ୍ନେହଶୀଳା, କଳାକୁଶଳା, ସେ ନାରୀ ଯେ ଯାଙ୍କ ପାଇଁ ସତେ ଶ୍ରମ କରନ୍ତି । କେତେ ଚମତ୍କାର ସେ ପରିବାର, ଯେଉଁଠି ସ୍ନେହ ଏମିତି ଲହଡ଼ି ମାରୁଥାଏ ଦୁଆରବନ୍ଧ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ! ଆଃ ! ପ୍ରତିଟି ସ୍ୱେଟର୍‌ର ପ୍ରତିଟି ଫାନ୍ଦ ସ୍ନେହରେ ଜୁଡୁବୁଡୁ ।

କିନ୍ତୁ ସେ ଦେଖିବାକୁ ସେମିତି ଗୁଡ଼ାଏ ସୁପୁରୁଷ ନୁହଁନ୍ତି । କପାଳରେ ଭରି ଭରି ତିନୋଟି ସମାନ୍ତରଳ ରେଖା । ଆଖି କୋଣରେ ଅସଂଖ୍ୟ ସରୁଜାଲ । ବର୍ଣ୍ଣ କିଞ୍ଚିତ ଶ୍ୟାମଳ । ସେମ୍‌ତି ବେଶୀ କିଛି ଉଚ୍ଚ ବି ନୁହଁନ୍ତି । ମଧ୍ୟମ ଧରଣର ଅବିଶିଷ୍ଟ ଚେହେରାଟିଏ ଯାହାକୁ ରାସ୍ତା ଘାଟରେ ଦେଖିଲେ ଲେଉଟି ଚାହିଁବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେବ ନାହିଁ କାରଣ ସେଥିରେ ଅସାଧାରଣ କିଛି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କୁ ସହଜରେ ଭୁଲି ମଧ୍ୟ ହେବ ନାହିଁ । ତାଙ୍କ ଆଖିକୁ ଚାହିଁଲେ କେମ୍‌ତି ଗୋଟାଏ ବୁଡ଼ିଗଲା ପରି ଲାଗେ । ତାଙ୍କ ହସଟି ଲାଗେ ଖୁବ୍ ଆପଣାର ।

ଦିନେ ତାଙ୍କର ଗୋଟେ ସ୍ୱେଟର ଦେଖି ମୁଁ ଥ' ହୋଇ ରହିଗଲି । ସେଦିନ ଖୁବ୍ କଟ୍‌କଟିଆ ଶୀତ ପଡ଼ିଥାଏ । ସେ ପିନ୍ଧିଥା'ନ୍ତି ଖୁବ୍ ନରମ ଏବଂ ମୋଟା ବୁଣେଇର ଗୋଟିଏ ସ୍ୱେଟର । ଦେଖିଲେ ହିଁ ଭଷ୍ଣମ୍ ଲଗୁଥାଏ । ଲହୁଣୀ ରଙ୍ଗରେ ଫିକା ବାଇଗଣୀ ଓ ଖଇରିଆର ମିଶ୍ରିତ ଡିଜାଇନ୍ କ'ଣ ହୋଇନଥିଲା ସତେ । ମତେ ଜଣାଗଲା ତୁଳୀରେ ଚିତ୍ର ହେଇଛି । ସେ ଯଦି କହିଥାନ୍ତେ ଯେ ତାଙ୍କୁ ସେ ଆମେରିକାରୁ ବା ଜାପାନ୍‌ରୁ ମଗେଇଛନ୍ତି, ମୁଁ ଅତି ସହଜରେ ବିଶ୍ୱାସ କରି ପକେଇଥାନ୍ତି । କିଛି ସମୟ ଅନେଇ ରହିଲା ପରେ ମୁଁ ଆଉ ନିଜକୁ ଆୟତ୍ତ କରି ପାରିଲି ନାହିଁ । ଯେ–ଯାହା–ଭବୁ ଢଙ୍ଗରେ ମୁଁ ଅତି ଅଭଦ୍ର ଭାବରେ ତାଙ୍କ ପିନ୍ଧା ସ୍ୱେଟର୍‌ଟାକୁ ଅତି ନିକଟରୁ ଚାହିଁ ରହିଲି ଏବଂ ସମ୍ଭାଳି ନ ପାରି ବୁକୁ ପାଖରୁ ଅଣ୍ଟାଯାଏଁ ହାତମାରି ସାଉଁଳି ପକାଇଲି ।

ନିଜ ବ୍ୟବହାରରେ ନିଜେ ଜଡ଼ସଡ଼ ଠିଆ ହେଇ ତାଙ୍କୁ ଚାହିଁଲା ବେଳକୁ ତାଙ୍କ ମୁହଁରେ ସେ ଛୋଟ ହସଟି ନଥିଲା । ଆଖି ଯୋଡ଼ିକ ନେଳି ସମୁଦ୍ର ପରି ସ୍ଥିର ।

ମୁଁ ଶଙ୍କିଗଲି । ନିଜ ଛୋଟଳେକି ପାଇଁ ଲଜ୍ଜେଇ ଗଲି । ଏଇ ବୋଧେ ସେ ମୋତେ ଚଟକଣାଟାଏ ବସେଇଦେବେ–ମୁହଁ ଫେରେଇ ଚାଲିଯିବେ । ଆଉ ଯେ କେହି ହେଲେ ସେପରି କରିଥାନ୍ତା । ମୁଁ ବି ସେପରି କରିଥାନ୍ତି, କାରଣ ସେପରି କରିବା ଉଚିତ୍ ଥିଲା ।

କିନ୍ତୁ ସେ ଖୁବ୍ ଗମ୍ଭୀର ସ୍ୱରରେ କହିଲେ, "ଆସନ୍ତୁ, 'ମାଳିନୀ'ରେ କଫି ଖାଇବା !"

ତାଙ୍କର ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ଉଦ୍ରତା ପାହାଡ଼ ପରି ମଡ଼େଇ ହେଇ ପଡ଼ିଲା ମୋ ଉପରେ । ମୁଁ ହତବମ୍ବ ହେଲାପରି ଠିଆ ରହିଲି । ସେ ମୋ ହାତଧରି ବାଟ କଢ଼େଇ ନେଇଗଲେ । କଫି ପିଆଇଲାବେଳେ ବାଆଁରେଇଲା ପରି ସେ ଅନେକ ଛୋଟ ଛୋଟ କଥା କହୁଥାନ୍ତି । ମୁଁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାଏ ଅପରିଚିତ ହସଟି ଭିତରେ ତାଙ୍କ ସହିତ ମିଶିଯିବା ପାଇଁ । ପାରୁ ନଥାଏ ।

"ଆପଣ ସୁବିଧା ହେଲେ ଆମ ଆଡ଼େ କେବେ ଆସନ୍ତୁ ।"

ଉତ୍ତରରେ ସେଇ ଛୋଟ ଟିକେ ହସ । ତା ମାନେ ହୁଏତ–'ଆପଣ କାହିଁକି ଏତେ କଷ୍ଟ କରୁଛନ୍ତି ।' କିମ୍ବା 'ହଉ ଦେଖିବା ସେଇଟା ଏତେ କିଛି ଜରୁରୀ ନୁହେଁ, କିମ୍ବା ଧନ୍ୟବାଦ୍, ମୁଁ କାହା ପାଖକୁ ଏମିତି ଯାଏ ନାହିଁ ।'–

ଏମିତି ଏମିତି ମୁଁ ସବୁବେଳେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଥାଇ ସୁଦ୍ଧା କଫି କିମ୍ବା ଜଳଖିଆ ପଇସା ଏ ଯାଏଁ ଦେଇ ପାରିନାହିଁ । ତାଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଆମ ଆଡ଼େ ଆଣି ପାରି-ନାହିଁ । ମନେ ମନେ ତାଙ୍କୁ ଗର୍ବୀ, ଅହଙ୍କାରୀ, ବେଶୀ ଗୋଟାଏ ଦେଖେଇ

ହେଲବାଲ ବୋଲି ଶୋଧିଛି । ଜମା ତାଙ୍କୁ ଦେଖା ନ ଦେବାକୁ ସଙ୍କଳ୍ପ କରିଛି । କିନ୍ତୁ ପ୍ରାୟ ଅନିର୍ବାର୍ଯ୍ୟ ଭବରେ ସନ୍ଧ୍ୟା ପାଞ୍ଚଟା ତିରିଶ୍ ମିନିଟ୍‌ରେ ତାଙ୍କ ସହିତ ସାକ୍ଷାତ ହେଇଛି । ପ୍ରାୟ ପ୍ରତିଥର ନୂଆ ସ୍ୱେଟର । ପ୍ରତିଥର ଜଙ୍କଶିଆ । ପ୍ରତିଥର ତାଙ୍କ ଭଦ୍ରତା ଏବଂ ବନ୍ଧୁ ସହାରର ପାହାଡ଼ ମୋ ଉପରେ ମଡେଇ ହୋଇ-ପଡ଼ିଛି ।

'ମାଳିନୀ' ଠଉଁ କିଛିବାଟ ଗଲେ ଛୋଟ ପାର୍କଟିଏ । ତାଙ୍କ ଠାରୁ ବିଦାୟ ନେଇ ମୁଁ ଏକୁଟିଆ ଦିନେ ସେଇଠି ବସିଥିଲି । ମୋତେ ଅନେକ କାରଣରୁ ଖୁବ୍ ଉଦାସ ଲଗୁଥିଲ । ସେଇ ପୁରୁଣା ଘସର କଥା—ତଥାପି ଭିତର ଗୋଳିଘାଣ୍ଟି ହୋଇ ଯାଉଥିଲ, ସ୍ମୃତି ମଡ଼େଇ ହୋଇ ପଡ଼ୁଥିଲ......ସାନ ଭଇ ଲେଖିଦେଲ ଯେ ଯଦି ଗାଁଆରେ ମୁଁ କେବେ ଗୋଡ଼ ଦେଇଛି ସେ ମତେ ଗୁଳି କରି ମାରିଦେବ । ସେ ଟୋକା ମୂଳରୁ ଏକବୁଝା—ମୁଁ ତାକୁ କାଖ କରି ବିସ୍କୁଟ୍ ଖୁଆଇଲ ଦିନୁଁ । ସେ ଗ୍ରହୁଁଛି ସବୁ ଦଖଲ କରି ରହିବ । ବେଶ୍, ରହୁ । ମୁଁ ବି କେବେ ଗ୍ରହିଁ ନାହିଁ ଗାଆଁକୁ ଫେରିବାକୁ । ଯଦି ସତକୁ ସତ ସୁର ତା ଇଛାରେ ତାହା କହୁଥାନ୍ତା ଓ କରୁଥାନ୍ତା ମୁଁ ତାକୁ ଆଶୀର୍ବାଦ କରି ଆଡ଼ ହୋଇଯାନ୍ତି । ଆମର ଚଳିଯିବାକୁ ଢେର୍ ଅଛି । ନ ହେଲେ ଯେମିତି ହେଲେ ଚଳିଯାଆନ୍ତା । କିନ୍ତୁ ମୋର ଦୁଃଖ ଯେ ମୋର ମା ଏବେ ସୁର ପାଖରେ ରହି ତାକୁ ଏମିତି ତତଉଛି । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ !— 'ତୁ କ'ଣ ବଡ଼ ପୁଅଟାକୁ ଗୋଟେଇ ଆଣିଥିଲୁ କେଉଁଠୁ ?' ତାର ବୋଧେ ଆୟତ୍ତ ନାହିଁ । ତା ଭଇନା ହେଉଛନ୍ତି ନାଟର ଗୋବର୍ଦ୍ଧନ । ସେ ଆମ କୁଟୁମ୍ବରେ ପଶି-ଆସିଛନ୍ତି ବାପା ଥିବା କାଳରୁ । ତାଙ୍କ ଝିଅଟିକୁ 'ସୁର' ହାତରେ ଛନ୍ଦି ଦେଇଛନ୍ତି । ଏଣେ କଳ ମୋଡ଼ୁଛନ୍ତି କେମିତି ଭଇ ଭଇ ଭିତରେ ବାଡ଼ ପଡିଯାଉ । ବାପା ମରିବା ପରେ ଗାଆଁରେ ଏଇ ମାମୁଁହିଁ ସର୍ବେ ସର୍ବା ।— ଛାଡ଼ ! କିନ୍ତୁ ଛାଡ଼ିବ କିଏ ? ମୁଁ ସିନା ଗ୍ରହୁଁ ନାହିଁ ଝଗଡ଼ା କରିବାକୁ—ବୁଲ ବୋଉ କଣ ଛାଡ଼ିବା ଜନ୍ମ ? ସେ ଦୈନିକ କଜିଆ କରୁଛି ।—"ଏମିତି ଗୁଡ଼େ ଧର୍ମ ଯୁଦ୍ଧେଷ୍ଟି ହେଇ ଯାଅ ନାଇଁ । ହକ୍ ଗୋସେଇଁ ବାପର ଅର୍ଜିଲ ସମ୍ପତ୍ତି । ସେ ଅଳପେଇଷ ନିଶରେ ହାତ ପକେଇ ଓଟାରି ନବ, ଆଉ ତମେ ଓଲ ଭକୁଆ ହେଇ ଗ୍ରହିଁ ରହିଥିବ ? ଏବେ କିଛି ଆସିଲେ ହେଲେ ମୋ ପିଲଙ୍କ ପାଇଁ ଦି କଥା କରି ପାରନ୍ତି । ତମ ହାତଧରି ମୋ ଜୀବନଟା ସାର ମାଟି ହେଇଗଲ ।"

—ସେ ସତକୁ ସତ ମତେ ଘୃଣା କରେ ନାଁ କ'ଣ । ସେଦିନ ଗେକ୍-ଠୋକ୍ କହିଦେଲ ମୋ ମୁହଁ ଉପରେ, "ଯାଉନ, ମୋର ଆଉ ବେପାର ନାଇଁ ? —ମୁଁ ତମ ପେଇଁ ଏଇନା ସ୍ୱେଟର ବୁଣିବି ? ମନ ହଉଚି ଯଦି ଶସ୍ତାଟାଏ ଦେଖି କିଣି ପକାଅ । କଅଣ ନାଁ ଏ ବୁଢ଼ା ରସିକଙ୍କ ପାଇଁ ସବୁ କାମ ଛାଡ଼ି ଆହୁରି ସ୍ୱେଟର ବୁଣାଯିବ ! ଉଠ୍‌ଠୁ !"

"ହଉ ଯଦି ବୁଝିବ ନାହିଁ, ବୁଝିବ ନାହିଁ—ଏମିତି କାହିଁ ଶୋଧୁଛ ? ଏତେ କଟୁକଥା କହିବା କଣ ଦରକାର ?" ମତେ ଲାଗିଲା ମୋ ମୁହଁରେ କିଏ ଚଟକଣା ମାରି ଦେଇଗଲା । ହାଉ ହାଉ ହେଇ ଜଳି ଉଠିଲା ମୋ ମୁହଁ, ବୁକୁ ଭିତର, ବାହାର । ପାଖରେ ବାବୁଲି ଠିଆ ହୋଇଥିଲା । କୁନି ଠିଆ ହୋଇଥିଲା । ସେମାନେ ମାଆକୁ ଡରନ୍ତି ସତ, ହେଲେ ପଦେ କ'ଣ ମୁହଁ ଫିଟେଇ କହି ପାରି ନଥାନ୍ତେ ? ତାଙ୍କୁ କ'ଣ ଟିକିଏ ବାଧୁ ନ ଥାନ୍ତା ? ମୋତେ ବରଂ ବୋଧ ହେଲା ତାଙ୍କ ଚାହାଣୀରୁ, ଯେ ସେମାନଙ୍କୁ ବେଶ୍ କୌତୁକ ଲାଗୁଥିଲା ମୋର ଲାଞ୍ଛନା !

............ମୁଁ ପାର୍କ ବେଞ୍ଚ ଉପରେ ବସି ଶୂନ୍ୟକୁ ଚାହିଁ ଭାବୁଥାଏ ।

ମନେ ପଡ଼ିଯାଉଥାଏ ମନୁ ଗୋସ୍ୱାମୀଙ୍କ କଥା—ହଁ, ତାଙ୍କ ନାଁ ମନୁ ଗୋସ୍ୱାମୀ ! ସେ କଲିକତାରୁ ଆସିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଘର କିନ୍ତୁ ବହୁକାଳରୁ ଓଡ଼ିଶାରେ । ବ୍ୟାଙ୍କରେ ଚାକିରୀ କରନ୍ତି । ଅନେକ ପଇସା, ଅନେକ ସୁଖ, ଅନେକ ସ୍ନେହ ! ତାଙ୍କର ଭଳି ଭଳି ଫେଟର, ଥାକ ଥାକ ମୂଲ୍ୟମ ଆଦରରେ ସଜ୍ଜିତ ଘରଟିକୁ ଆମ ଶିଝୁବଣ ସହିତ ତୁଳନା କରୁଥାଏ—କେମିତି ସତେ ତାଙ୍କ ଘର ସଜଡ଼ା ହୋଇନଥିବ ! ମୋର ଦେଖିବାକୁ ଭାରି ଇଛା । ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ନିଶ୍ଚୟ ସୁନ୍ଦରୀ ବଙ୍ଗବଧୂ । କଥା, ହସ, ଚାଲିରେ ମହୁ ଝରଉଥିବା ଅପରୂପା ନାରୀ ।...ତାଙ୍କ ପିଲାଏ ନିଶ୍ଚୟ ଦେବ ଶିଶୁ ପରି, ଫୁଲପରି ସୁନ୍ଦର ।

"ହେ ବାଲୁଙ୍କି ଭାଇ କି ହେ, ଏଇଠି ବସି କଅଣ କରୁଛ ?"

ଗଉ ଗଉ ଘଣ୍ଟ ପରି ତା ସ୍ୱର ।—ବଢ଼-ପାଟିଆ, କୁହାକପିଲା ଶିବ ପଢ଼ିଆରୀ !

ମୋ ବ୍ରହ୍ମରେ ନିଆଁ ଲାଗିଗଲା । ଯାଃ ଶଳା ସଂସାରରେ ସମସ୍ତେ ମୋ ଶତ୍ରୁ ! —"ତୋର କ'ଣ ଗଲାବେ ନାଲ ଏକ୍, ସୁଅରକା ବାଚା,—ମୁଁ ବାଲୁଙ୍କି ମିଛ ଯୋଉଠି ବସିଲି, ମଲି ଗଲି ଯାହା ହେଲି, ତୋର କ'ଣ ଗଲା ? କେବେ ମୁହଁ ନ ଦେଖେଇବା ଲୋକ ଏଠି ଆସି କାହୁଁ ପହଞ୍ଚିଗଲୁ ?"—

ମୁଁ କିଛି ନ କହି ଫଡ଼କିନା ମୁହଁ ବୁଲେଇ ବସିଲି ।

ତାକୁ ବୋଧେ ଦିଶିଲା ମୁଁ ରୁଷିଲା ପରି । କହିଲା, "ହେଃ, ବାଲୁଙ୍କେଇ, ସତ କହୁଛି ମୁଁ କୋଉ ଦିନୁ ତୁମକୁ ମନେ ମନେ ଖୋଜୁଛି । ତମେ ଯାହା ସଙ୍ଗେ ସଞ୍ଜବେଳେ କଫି ପିଇ ଯାଉନ......" ମୋ କାନ ଠିଆ ଠିଆ ହୋଇଗଲା...
"ସେଇ କେଉ ବଙ୍ଗାଳୀଟା କଥା ତମକୁ କହି ଦବାକୁ ଆସିଛି ।"

ମୁଁ ଚମକିଲା ପରି ବୁଲି ପଡ଼ିଲି ; "କ'ଣ କହିବାକୁ ଆସିଛୁ ? ତୋ ପାଖରୁ ମୋର କିଛି ଶୁଣିବାର ନାହିଁ । ତୁ ବାରଆଡୁ ଗୁଡ଼ାଏ ଉଡ଼ା ଖବର ଆଣି ଭଡ଼ର୍ ଭଡ଼ର୍ ହବୁ । ମୋର ବେଳ ନାହିଁ ଶୁଣିବାକୁ । ମୁଁ ଚାଲିଲି ।"

"ଯିବାକୁ କ'ଣ ମୁଁ ନାହିଁ କରୁଛି ? ତମର ପରା ବେଳ ହେଉନାହିଁ । ବିର୍‌ଜ୍ ଦୋକାନରୁ ପାନ ଖାଇ, ପାଉଁରୁଟି ଧରି ଘରକୁ ଯିବତ; ଗଲଥ ! ତା ବେକରୀରୁ ତାଜା ରୁଟି ନ ଉଠିଲେ କ'ଣ ତମେ ନବ, ନା' ନେଲେ ତମ ଚୁଟି ରହିବ ଘରେ ? ମହା ଜାଘ୍ରସେନୀ ଭଉଜ ଆମର ରେକାର ତୁକାର କରି ମାଡ଼ି ଆସିଲେ ବାସି ରୁଟି ହାତରେ ଧରି ଦଉଡ଼ି ଆସିବାକୁ ତମକୁ ବାଟ ଦିଶିବ ନାହିଁ ।"

ମୁଁ ଫେଁ କିନା ହସି ପକେଇଲି । ମୋ ବିପର୍ଯ୍ୟୟର ଚିତ୍ର ଶିବ ବାଜୁରା ଏମିତି ବଖାଣିଗଲା ଯେ ମତେ ଦିଶିଗଲା ମାଛି ଅନ୍ଧାରରେ ଆମ ଦାଣ୍ଡ ଦୁଆରୁ କଚ୍ଛା ମୁକୁଳା ଗୋଟାଏ ଅଧାଡ଼ିଆ ମଣିଷ ପ୍ରାଣ ମୂର୍ଚ୍ଛା ଧାଇଁ ପଳେଇବାର ଦୃଶ୍ୟ ତା' ହାତରେ ଗୋଟାଏ କାକର ପାଉଁରୁଟି ।......

ଶିବ ପଢ଼ିଆରୀ ଖୁସି ହେଇଗଲା, "ଜାଣିଲ ବାଲୁଙ୍କେଇ, ଆଜି ସେଇ 'ମାଜିନୀ' ପାଖ ପଞ୍ଜାବୀ ଦୋକାନ ନାଇଁ, ସେଇଠି ଜାଣ ଗୋଟେ ତାମ୍‌ସା ଲଗିଗଲା–..."

ମୁଁ ଠିଆ ହେଇପଡ଼ି କହିଲି, "ମୋର ସେ ସବୁ ବାଜେ ଗପ ଶୁଣିବାକୁ ବେଳ ନାଇଁ ।"

ସେ ମୋ ହାତ ଧରି ଝିଙ୍କି ବସେଇ ଦଉ ଦଉ କହିଲା, "ବସୁନ ଘଇନା ମୁଁ ତମର ସେଇ ବଙ୍ଗାଳୀ କଥା କହୁଛି- ଟିକିଏ ଥୟ ଧରୁନ କାହିଁକି ? ତୁମେ ଜାଣ, ସେଇ ମନୁ ଗୋସ୍ୱାମୀ ହପ୍ତାରେ ଗୋଟେ ଲେଖା ନୂଆ ସ୍ୱେଟର ପିନ୍ଧି ଆସେ ? ତାକୁ ଖାପିଲା ପରି ବାକି ପୋଷାକ । ସେଇଟା ସବୁ ସେଇ ରଙ୍ଗଟାର୍ଙ୍ଗୀ ଷ୍ଟୋର୍‌ସର ଜିନିଷ ! ମନୁ ଗୋସ୍ୱାମୀ ତା'ର ଚଳନ୍ତି ମଡେଲ ! ଏଠି ଗ୍ରଲଦୁଲ କରି ରାତିରେ ଫେରିଲା ବେଳେ ସେ ତା' ନିଜ ପୋଷାକରେ ଥାଏ ।"

"ଷ୍ଟେପ୍ କର । ଆବେ କାହୁଁ ଆଣି ଏମିତି ଗୁଡ଼ ଏ କଥା ଶୁଣାଉଚୁ ସେ କ'ଣ ସ୍ୱେଟର ପିନ୍ଧନ୍ତି ମୁଁ ଜାଣି ନାହିଁ, ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଅତି ସୁନ୍ଦରୀ, ଚମତ୍କାର କଳା କୁଶଳୀ–ସେ ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଅସଂଖ୍ୟ ସ୍ୱେଟର ବୁଣିଛନ୍ତି । ଆଠ ଦଶ ଦିନରେ ପୁଣି ସେଇ ସ୍ୱେଟର ପିନ୍ଧି ଆସିବାର ମୁଁ ଦେଖିନି ।

ଶିବା ଭୁଷୁଣ୍ଡା ଖେଁ ଖେଁ ହସି ଲେଟି ପଡ଼ିଲା, "ବୁଝିଲ ବାଲୁଙ୍କେଇ, ତମେ ଯୋଉ ମାଧୁଆକୁ ସେଇ ମାଧୁଆ ରହିଗଲ । ତମେ ତା' ଘରକୁ ଯାଇଚ ? ଦେଖିଚ ତା' ଘର ?"

ମୁଁ ଲଜରେ ରଙ୍ଗା ପଡ଼ିଗଲି ।

ଶିବ ପଢ଼ିଆରୀ ପିଟି ଗ୍ରଲିଲା ଥରଣା ଷଣ୍ଢ ପରି, "ଆହେ ମୁଁ ଯାଇ ଦେଖିଛି । ତମ ମନୁ ଗୋସେଇଁକୁ ମୁଁ ଜାଣିଚି କୋଉ କାଳୁ । ସେଇଟା

ଉଦ୍‌ବାସ୍ତୁଟାଏ । ତା ମଦୁଆ ବାପ ତାକୁ ହାଣି ଦବାକୁ କଟୁରୀ ଧରି ଗୋଡ଼େଇ ଥିଲା । ତା ଭଉଣୀଟାକୁ କିଏ ଟେକିନେଇ ପଳେଇଲା । ସେଇଟା ଟିର୍‌କି ଟିର୍‌କି ହେଇ ବୁଲିଲା କିଛିକାଳ...ତା ଉତ୍ତାରୁ ପଳେଇଲା ଆମ ଗାଁ ଛାଡ଼ି କଲିକତା ନା କୁଆଡ଼େ । —ସେଇଟା ଆମ ଗାଁ ପିଲା । ମୁଁ ତାକୁ ଜାଣି ନାଇଁ, ତମେ ଜାଣିଚ ବେଶୀ ?"

ମୁଁ ପେଷିହେଇ ଲଖି ଯାଇଥାଏ ସିମେଣ୍ଟ ବେଞ୍ଚ ଉପରେ । ମିଟି ମିଟି ଅନେଇଥାଏ । ଜାଣି ପାରୁ ନଥାଏ ମୋର ହାତ ଗୋଡ଼ ଅଛି ନା ନାହିଁ ।

"ମନୁ ଗୋସ୍ୱାମୀଟା ଦୁଃଖ କ'ଣ ଜାଣିଚି । ତାକୁ ଜୀବନ ସାଥ ଝେଗିଚି-ଲଢ଼ିଚି, ଲଢ଼ି ସ୍ରଲିଚି—ସେ ସେମିତି ବଡ଼ ସ୍ରକିରୀ କିଛି କରି ନାଇଁ ମ । ସେଇଟା ତଳିଆଟାଏ, ହେଲେ ଭଇନା ତା ଦୁଃଖ ଆଉଠାଏ । ସେ ଶଳାଟି ଏଯାଏଁ ବିଭ ହେଇ ନାହିଁ—ସେ ମାଇକିନା ଖଣ୍ଡକ ଯାହାକୁ ଘରେ ରଖିଚି ତାକୁ ସେ ରାସ୍ତାରୁ ଗୋଟେଇ ଆଣିଚି...ଏକାଥରେ ଗାଈ ବାଛୁରୀ ହଳକଯାକ ନେଇ ଆସିଚି—ହୋ... ହୋ...ହୋ...ଅଛବ ଦାଣ୍ଡୁଆ ମାଇକିନାଟାଏ । ଦେଖିବାକୁ ମନ୍ଦ ନୁହଁ । ହେଲେ ସେ ବାରଗୋଟେଇ ଟାକୁ ପଗ୍ରରୁ ନାଇଁ !—

ଶିବାକୁ ମୁଁ ଠାଇକିନା ଚଟକଣାଟାଏ ବସେଇ ଦେଇଥାନ୍ତି—ଅସଭ୍ୟ ବର୍ବର ବଣୁଆ କାହାଁକା--ମୋ ତୋଟିକୁ କିଏ ଧରି ଚିପିଦେଲା ପରି ଲାଗିଲା । ମୋ ଦେହ ସାଗ ଠକ୍ ଠକ୍ ଥରିଲା । ଦାଣ୍ଡ ମଝିଟାରେ କିଏ ସତେବା ଜଣକ ଦିହରୁ ଲୁଗା-ପଟା ଉଲରି ପକେଇ ଲଙ୍ଗଳା କରିଦେଲା । ଓଃ, ମୁଁ ସେଭଳି ଆକ୍ରମଣ ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନ ଥିଲି—ଦନ୍ତା ବାର୍‌ହାଟାଏ ଅକସ୍ମାତ୍ ଆସି ମତେ ଲହୁଲୁହାଣ କରି ପକେଇଲା ।

"ଚମ ପାଉଁରୁଟି ଦୋକାନଯାଏ ଗ୍ରଲଯିବା......"

ମୁଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନଥିଲି ଆଉ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ତା ପାଖେ ରହିବାକୁ । ଏତିକିବେଳେ 'ମାଳିନୀ' ହୋଟେଲ ଆଡ଼ୁ ଗୋଳ ଉଠିଲା । ଶିବ ପର୍ଡ଼ିଆରୀ ପିଲଙ୍କ ପରି ଦଉଡ଼ିଲା ସେଇଆଡ଼େ—ପଛକୁ ମୁହଁ କରି ଗଉ ଗଉ କହି ଯାଉଥିଲା, "ମୁଁ ଆଉ ଦିନେ ସବୁକଥା କହିବି...ଯାଉଚି—"

ମୁଁ ଶିବ ପର୍ଡ଼ିଆରୀକୁ ଗ୍ରହିଁ ରହିଲି କିଛି ସମୟ । ବଣ ଜନ୍ତୁଟାଏ ଘୁଞ୍ଚି ଯାଉଥିଲା ଦୂରରୁ ଦୂରକୁ । ଝଡ଼ଟାଏ ଅପସରି ଯାଉଥିଲା ମୋର ଫୁଲ ବଗିଗ୍ରଟିକୁ ମର୍ଦ୍ଦି ଦେଲା ପରେ ।

ମୁଁ ହାଲିଆ ହେଇ ପୁଣି ଲଥିକିନା ବସି ପଡ଼ିଲି ବେଞ୍ଚଟା ଉପରେ । ମୋ କାନ ଭାଁ ଭାଁ ଡାକୁଥାଏ । ମୁଁ ଆଖିବୁଜି ସ୍ରରିକାତ ମେଲେଇ ପଡ଼ିଥାଏ କିଛିକାଳ !

ମୋ ଭିତରେ କୋଳାହଳ କମା ସମ୍ଭାଳି ହେଉନଥାଏ । ଗ୍ରିଆଡ଼୍ଭ ଭେରଣ୍ଡା ପରି ଶିବ ପର୍ଢ଼ିଆରୀର ଟହ ଟହ ହସ ଶୁଭୁଥାଏ=ଅଶ୍ଳୀଳ, ଅରଣା, ବିକଟ !

ମନୁ ଗୋସ୍ୱାମୀ ଗୋଟାଏ ପୋଷାକ ଦୋକାନର ଚଳନ୍ତା ମଡେଲ !...ସେ ହପ୍ତାକୁ ହପ୍ତା ଗୋଟାଏ ଲେଖା ସ୍ୱେଟର ବଦଳ କରି ଆସୁଚି । ବଜାରରେ ବୁଲି ଲୋକଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିରେ ପକାଉଚି—ମତେ ବେକୁବ୍ ମାଧିଆ ପରି ବ୍ୟବହାର କରୁଚି— !

ତା ସ୍ତ୍ରୀ ନାହିଁ । ସେ ଗୋଟାଏ ଦାଣ୍ଡୁଆ ମାଇକିନା ରଖିଚି ପାଖରେ ! ସେ କୁଆଡ଼େ ତାଙ୍କୁ ଖାତିର୍ କରୁ ନାହିଁ ! ଓଃ !......

ମୋତେ ଅସୁସ୍ଥ ଲଗିଲା । ମୁଁ ଧଡ଼୍ ଧାଡ଼୍ ଠିଆ ହେଇଗଲି । ମନୁ ଗୋସ୍ୱାମୀକୁ ମୁଁ ଭୁଲି ପାରୁନଥାଏ, କ୍ଷମା କରି ପାରୁନଥାଏ । ନିଜକୁ ନିଜେ କ୍ଷମା କରି ପାରୁ ନଥାଏ—କେଡ଼େ ବେକୁବ୍ ସତେ ଏ ବାଲୁଙ୍କି ମିଶ୍ରଟା— !

ଛାଡ଼, ବିର୍‌କୁ ଦୋକାନରୁ ଟାଙ୍କା ପାଉଁରୁଚି ବାହାରିବା ବେଳ ହେଇଗଲା । ଏଣିକି ଫେରିବା ବେଳ ହେଇଗଲା—ଆଉ ସେ ପାଖଣ୍ଡି ମନୁ ଗୋସ୍ୱାମୀ ପାଖ ପଶିବା କଥା ନୁହେଁ । ଏଇ ଗୁରୁକାନ ମୋଡ଼ା । ଆଉ ଦିନେ 'ମାଳିନୀ' ନାହିଁ କି ତା ସାଙ୍ଗରେ କର୍ଫିଖିଆ ନାହିଁ । ଯେ ମଣିଷଟାକୁ ଚିହ୍ନିପାରେ ନାହିଁ ତାର ଦୋସ୍ତି କରିବାର ଅଧିକାର କୋଉଠୁ ଆସିଲା ?

ମୁଁ ଘର ମୁହାଁ ଧୀରେ ଧୀରେ ଆଗେଇ ଗଲି ।

ଛକ ପାଖରେ ମନରେ ଦୋଦୋ ପାଞ୍ଚ ଆସିଲା । ମନୁ ଗୋସ୍ୱାମୀର ଛୋଟ ହସଟି ଏବଂ ତା ଆଖିର ସେ ଗଭୀର ସମୁଦ୍ର ମନେ ପଡ଼ିଲା । ତାର ଅସମ୍ଭବ ଭଦ୍ରତା, କଥା କହିବାର ଶାଳୀନତା ମନେ ପଡ଼ିଲା...ଯାମଃ, ସେ କଦାପି ସେପରି ନୁହେଁ ।

...ଆଛା ଏବେ ଚୁପ୍‌ଚାପ୍ ମନୁ ଗୋସ୍ୱାମୀ ଘରେ ପହଞ୍ଚି ଗଲେ କେମିତି ହୁଏ ? ସେ ଛାନିଆ ହେଇଯୋବା—ଲେଟି ପଡ଼ନ୍ତା ମତେ ଦେଖି । ତା ସ୍ତ୍ରୀ ତ ବେଶ୍ ସୁନ୍ଦରୀ । ଶିବ ପର୍ଢ଼ିଆରୀ ମଧ୍ୟ ସ୍ୱୀକାର କରୁଛି ମାନେ ବେଶ୍ ସୁନ୍ଦରୀ ହେଇଥିବ—

ଘର ଆଡ଼େ ନଯାଇ ମୁଁ ମୋହିଁଗଲି ତଳ ସାହି ଆଡ଼େ ! ଏକାଥରେ ମନୁ ଗୋସ୍ୱାମୀର ଦୁଆର ମୁହଁରେ ମୋର ହୋସ ଆସିଲା—

ଛୋଟ ଭଡ଼ା ଘରଟିଏ । ସାମ୍ନାରେ ଗଙ୍ଗଶିଉଳୀ ଗଛ । ପାହାଚ ପାଖରେ ମଧୁମାଳତୀ ଲଇ । ଖୁବ୍ ପରିଷ୍କାର, ଗାଧୋଇ ପାଧୋଇ ଠିଆ ହୋଇଥିବା ନିରାବରଣ କନ୍ୟାଟିଏ ପରି ।

ମୁଁ ଖୁସି ହୋଇଗଲି । ମୁଁ ଏମିତି ଅଳ୍ପକେ ଖୁସି ହେଇଯାଏ ।

ମନୁ ଗୋସ୍ୱାମୀଙ୍କ ଘର । ସଙ୍କୋଚ କରିବାର ପ୍ରଶ୍ନ ନାହିଁ । ପାହାଚ ଚଢ଼ି ଡାକିଲି–"ଘରେ ଅଛନ୍ତି ?"

ଅଳ୍ପ ସମୟ ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ହେଲା । ଘର ସାରା ଚୁପ୍‌ଚାପ୍ । ପ୍ରଥମେ ପିଣ୍ଡାର ଆଲୁଅ ଜଳିଲା, କବାଟ ଫିଟେଇ ଯେ ମୋତେ ଚାହିଁ ରହିଲେ ସେ ନିଶ୍ଚୟ ଶ୍ରୀମତୀ ଗୋସ୍ୱାମୀ । ଶିବ ପଢ଼ିଆରୀ ନାଲାଏକ । ସେ ଯାହା କହୁଛି ସବୁ ମିଛ–ତାହା ମିଛ–।

"ଆଜ୍ଞା ନମସ୍କାର, ମୁଁ ବାଲୁକି ମିଶ୍ର.........ଗୋସ୍ୱାମୀ ମହାଶୟ ଘରେ ଅଛନ୍ତି ?"

ତାଙ୍କ ମୁହଁରୁ ପ୍ରଶ୍ନବାଚୀ ଓହ୍ଲେଇ ଗଲା । ମୁହଁଟି ମହକୁଥିବା ଗୋଲାପ ଏବଂ ମଲ୍ଲୀର ପୁଷ୍ପଗୁଚ୍ଛ ।

"ଆପଣ ଭିତରକୁ ଆସନ୍ତୁ ।"

ବୈଠକ ଘରଟି ଖୁବ୍ ନିରାଡ଼ମ୍ବର, ନିର୍ମଳ । ମୋ ସାମ୍ନା ଚୌକିରେ ସେ ବସିବାରୁ ମୁଁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲି ଯେ ଭଦ୍ରମହିଳାଙ୍କୁ ସୁନ୍ଦର କୁହାଯାଇ ପାରେ । ଖୁବ୍ ଭଦ୍ର ଏବଂ ସାମାନ୍ୟ ଲଜ୍ଜାଶୀଳା ।

"ମୁଁ ଆପଣଙ୍କ ବିଷୟରେ ଶୁଣିଛି ଅନେକ ଅନେକ ପ୍ରଶଂସା ।"

"ମୋର ସେ ସମସ୍ତ ପ୍ରଶଂସା ପାଇଁ ଯୋଗ୍ୟତା ନାହିଁ ! ମୁଁ ମାତ୍ର ମନୁ-ଗୋସ୍ୱାମୀଙ୍କର ଜଣେ ମୁଗ୍ଧ ବନ୍ଧୁ ଏବଂ...ଏବଂ ଆପଣଙ୍କୁ ଏଇ ପ୍ରଥମ ଥର ଦେଖୁଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ଆପଣଙ୍କର ଜଣେ ସ୍ତାବକ ।"

"ବସନ୍ତୁ । ମୁଁ ଆପଣଙ୍କ ପାଇଁ ଚା' ନେଇ ଆସେ !"

"ନା' ନା' ମୋର ପ୍ରୟୋଜନ ନାହିଁ, ଗୋସ୍ୱାମୀ ମହାଶୟଙ୍କ ସଙ୍ଗେ କଫି ଖାଇ ସାରିଚି । ସେ କ'ଣ କରୁଛନ୍ତି ?"

"ସେ ବର୍ତ୍ତମାନ ସୁଦ୍ଧା ଫେରି ନାହାନ୍ତି ।"

...ଚୁପ୍ କର ଧୂର୍ତ୍ତ, ମୂର୍ଖଗ...ଶିବୁ ପଢ଼ିଆରୀ–ସେ କଦାପି ଚାଟାର୍ଜୀ ଷ୍ଟୋରସ୍‌ରୁ ଲୁଗା ବଦଳ କରି ଫେରୁ ନାହାନ୍ତି । ତୁ ଶାଳ, ଅସହଯୋଗିକ, ଲଗା ଯୋଡ଼ା କରି ମିଛ କହିବା ତୋର ପେଷା–ଚୁପ୍...ଚୁପ୍...ଚୁପ୍... !

"ଆଜି ବୋଧେ ଡେରି ହେଇଗଲା ।"

ଅଳ୍ପ ହସ ! ଚଳକୁ ଚାହିଁ ଅତି ସ୍ୱାଭାବିକ ଭଙ୍ଗୀରେ କହିଲେ, "ସେ ଆସୁ ଆସୁ ପ୍ରାୟ ଦଶଟା ପାରି ହେଇଯାଏ । ଦିନେ ଦିନେ...ରାତି ପାହିଯାଏ ।"

ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସ ଭରିଗଲା ମୋ ବୁକୁ ଭିତରେ ଏବଂ ଓହ୍ଲେଇଗଲା । ମୁଁ ଦବି ଯାଉଥିଲି । ବିଚଳିତ ହୋଇ ଉଠୁଥିଲି । ମୁଁ ଅବା କ'ଣ କରିପାରେ ସେ ଭଳି ପରିସ୍ଥିତିରେ ! ମୌନ ବୋଧହୁଏ ସ୍ୱାଭାବିକ ହୋଇଥାନ୍ତା ସେ ବିଷୟରେ ଆଉ କିଛି ପଚାରିବା; କିନ୍ତୁ ପଚାରି ପାରିଲି ନାହିଁ । ଇଚ୍ଛା ହେଲା ନାହିଁ । ସାହସ ହେଲା ନାହିଁ ।

ଆମେ ନୀରବ କିଛି ସମୟ ତଳକୁ ଚାହିଁ ବସିରହିଲୁ ।

"ଆଚ୍ଛା ! ମୁଁ ତାହେଲେ ଆସୁଚି...ପୁଣି ଆଉ କେବେ ସୁବିଧା ଦେଖି ଆସିବି ।"

"ଆଉ ଟିକିଏ ଅପେକ୍ଷା କରନ୍ତୁ । ମୁଁ ଆପଣଙ୍କ ପାଇଁ ଚା' କପେ ନେଇଆସେ ।"

ସେ ସ୍ୱର ଏବଂ ସେ ଅନୁରୋଧକୁ ଉପେକ୍ଷା କରିବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ–ଚା' ବୋଧ ହୁଏ ହୋଇ ସାରିଥିଲା । ସେ ଛୋଟ ଟ୍ରେଟିରେ ଚା' ଆଣି ମୋ ସାମ୍ନାରେ ଥୋଇଦେଲେ ।

"ଆପଣଙ୍କ ପାଇଁ ଆଣିଲେ ନାହିଁ ଯେ !"

"ନାଁ' ଆଉ ମୋର ଏଇନା ପ୍ରୟୋଜନ ନାହିଁ ।"

"ନା' ନା' ତା' କେମିତି ହବ, ଆପଣ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଖାଲି କପ୍ ଆଣନ୍ତୁ । ମୁଁ ଏତେ ପିଇବି ନାହିଁ । ଅଧେ ଅଧେ କରି ଦେବା, ଆପଣଙ୍କ ପୁଅ କ'ଣ ଘର ଭିତରେ ପାଠ ପଢ଼ୁଚି ?"

"ନା ସେ ଟିଉସନ ଯାଇଛି ।"

ମୋତେ ହଠାତ୍ ଅସୁସ୍ଥ ବୋଧ ହେଲା ! ଛପ୍‌କରି ବିରଡ଼ିଟାଏ ଡେଇଁଗଲା ଝରକା ବାଟେ...ଚୁପ୍‌କର...ଚୁପ୍‌କର...ଶିବୁ ପଢ଼ିଆରୀ...ତୋ ଅଲକ୍ଷଣିଆ ମୁହଁ ବନ୍ଦକର !

ମୁ କିଛି ନ କହି ନୀରବରେ ଚା' ପିଇଲି ।

ସେ ଟେବୁଲରୁ ଚା' କପ୍‌ଟିକୁ ଉଠାଇଲେ ନାହିଁ ।

"ଆପଣଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀକୁ ନେଇ ଦିନେ ବୁଲିଆସନ୍ତୁ ।"

ମୋ ହାତରୁ କପ୍ ଖସି ପଡ଼ିଥାନ୍ତା । ଘାଉଁକିନା ଝଡ଼ଟାଏ ଧକ୍‌କା ମାରି ଚାଲିଗଲା । ଅଣ୍ଡା ପାଉଁରୁଟି ରେକାର ଚୁକାର, ଅମର୍ଯ୍ୟାଦାର ଚିତ୍ର ଦିଶିଗଲା, ମନ ଦୁର୍ବଳ ହେଇଗଲା । ସବୁ ଶକ୍ତି ଖଟେଇ ମୁଁ ଯେଉଁ ଦୁର୍ମୂଲ୍ୟ ହସଟିକୁ ମୁହଁରେ ମଣ୍ଡିହେଲି ବୋଧହୁଏ ସେଇଟା ଭାରି ଦରିଦ୍ର ଦେଖା ଯାଉଥିଲା । ମୋର ଇଚ୍ଛା ହେଲା ସେ ଶତ୍ରୁ ବ୍ୟୂହରୁ ମୁକୁଳିବାକୁ । ଇଚ୍ଛା ହେଲା ଶ୍ରୀମତୀ ଗୋସ୍ୱାମୀ ମୋତେ ହିଁ କେବଳ ଆସିବାକୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରନ୍ତେ କି ? ମୁଁ ହିଁ କେବଳ ଆସନ୍ତି ଏମିତି ଆଉ

ଗୋଟିଏ ନିରେଖା ସନ୍ଧ୍ୟାରେ...ରହିଯା', ଶିବୁ ପଢ଼ିଆରୀ...ତୋର ଏସନା ମୁହଁରେ ସବୁବେଳେ ଅସନା କଥା——ମୁଁ କଣ ସତେ ଗ୍ରହୁଁଚି ସଞ୍ଜବେଳେ ଏକୁଟିଆ ଆସିବାକୁ ?–

"ଆପଣଙ୍କର ଏ ସ୍ୱେଟର ନିଶ୍ଚୟ ମିସେସ୍ ମିଶ୍ର ବୁଣିଥିବେ । ଭରି ସୁନ୍ଦର ଡିଜାଇନ୍ ହୋଇଚି–"

ନେପାଳୀ ବୁଲ୍ଲ ବିକାଳୀ ଠଉ ଅଧେ ସୂତା ଅଧେ ଝୋଟ ମିଶା ଶସ୍ତା ସ୍ୱେଟର ମୁଁ ଗଳେଇ ହୋଇଥାଏ ।

ହସ କାନ୍ଦ ମିଶା ଗୋଟାଏ ଖେଁ ଖେଁ ସ୍ୱର ମୋ ତୁଣ୍ଡରୁ ବାହାରି ଆସିଲା, "ସତେ ନା ଆପଣଙ୍କୁ ଏଇଟା ଭଲ ଦିଶିଲା... ଆପଣଙ୍କ ହାତରେ ତ କେତେ ବିଚିତ୍ର ବୁଣେଇ ହେବାର ନମୁନା ମୁଁ ଦେଖି ସାରିଛି ! ମନୁ ଗୋସ୍ୱାମୀଙ୍କ ସ୍ୱେଟର କହିଲେ ସହରରେ କିଏ ନ ଦେଖିଚି ? କିଏ ତାଜୁବ୍ ନ ହୋଇଚି–ସମସ୍ତଙ୍କ ମୁହଁରେ ଆପଣଙ୍କ ପାଇଁ ପ୍ରଶଂସା...ସମସ୍ତେ ତୋବା ତୋବା ହଉଚନ୍ତି ।"

ସେ କିଛି ନ କହି ମୋ ମୁହଁକୁ ଗ୍ରହିଁ ନୀରବ ହସିଲେ ।

'ତେବେ ଶିବୁ ପଢ଼ିଆରୀ ତୁ କଣ ଏବେ ବି କହୁଛୁ ମନୁ ଗୋସ୍ୱାମୀ ଗ୍ରଟାଳୀ ଷ୍ଟୋର୍ସର ମଡ଼େଲ–ତୁ ଚୁପ୍‌କର, ତୁ କିଛି ଜାଣିନୁ !'

"ସେ କ'ଣ ଆପଣଙ୍କୁ କହିଛନ୍ତି ମୁଁ ସ୍ୱେଟର ବୁଣେ ବୋଲି ?"

"ମାନେ, କହିବାର ପ୍ରୟୋଜନ ବା କାହିଁ ? ଆପଣଙ୍କ ହାତ ତିଆରି ସ୍ୱେଟର କ'ଣ ଏତେ ଦେଖିଲା ପରେ, ଆପଣଙ୍କୁ ଏବଂ ମନୁ ଗୋସ୍ୱାମୀଙ୍କୁ ଈର୍ଷା ନ କରି ଉପାୟ ଅଛି ?"

ତଳକୁ ଗ୍ରହିଁ ସେ କହିଲେ, "ହଁ, ବୁଣେ ଯେ, ସେ ହିଁ ମତେ ଶିଖାନ୍ତି । ଆମେ ତିନି ଦିନରେ ଖଣ୍ଡେ ସ୍ୱେଟର ବୁଣି ଦେଉ । ସେଥିପାଇଁ ସେ ବୁଣେଇ ମେସିନ୍ ଆଣି ଦେଇଛନ୍ତି ।"

ମୋ ମୁହଁକୁ ଅମାୟିକ ଢଙ୍ଗରେ ଗ୍ରହିଁ ପଗ୍ରରିଲେ, "ଏଇ ଭିତର ଘରେ ଅଛି, ଦେଖିବେ ?

ମୋତେ ଗ୍ରଉଁକିନା ଲଗିଲା ! 'ନା ନା ମୁଁ କେମିତି ଯିବି–ମୁଁ ପର ଆଜି ନୂଆ କରି ଅସିଚି–ଘରେ ପର ମନୁ ଗୋସ୍ୱାମୀ ନାହାନ୍ତି...'ଯାଉନ ବାଲୁଙ୍କେଇ, ଗଲେ ସିନା କ'ଣଟାଏ ପ୍ରମାଣ ହେବ ବା ନ ହେବ, ନ ହେଲେ ମୁଁ ଭଣ୍ଡିଆ ହୋଇଯିବି,–ତମେ ପୁରୁଣା ଗ୍ରେର ! ତମ ପେଟରେ ଭେକ ମୁହଁରେ ଭଜ–ଗ୍ରେପ୍ ବେ ଶିବା–ଚୁଟା ଗୋଟେ ଶଇତାନ !...

ମୁଁ କିଛି କହିଲି ନାଇଁ କି ବସିବାଠୁ ଉଠିଲି ନାଇଁ ।

ସେ ସ୍ୱାଭବିକ ଭବରେ କହି ଗ୍ଲାଲେ, "ଭରି ଭଲ ମେସିନ୍‌ଟିଏ । ଚଅଁଳ ଚୂଣି ହେଇଯାଏ । ଚୂଣା ସରୁ ସରୁ ସେ ନେଇ ଗୋଟେ ଦୋକାନରେ ତାକୁ ଦେଇ ଦିଅନ୍ତି ।"

କିଛି ନ ଭବି ମୁଁ କହି ପକାଇଲି, "କ'ଣ ଘ୍ୟାର୍କା ଷ୍ଟୋର୍‌ସ !"

ସେ ହସି ଦେଲେ, କହିଲେ, "ଆପଣ ତ ସବୁ ଜାଣିଛନ୍ତି ! ପାନ ଖାଇବେ ? ଆମ ଘରେ ପାନ ପେଡ଼ି ଅଛି । ବ୍ସହନ୍ତୁ, ମୁଁ ନେଇ ଆସେ ।"

ତାଙ୍କ ଉଠିବା, ଗ୍ଲାଲିବା, କଥା କହିବା ଭଙ୍ଗୀ ମତେ ଆହୁରି ସୁନ୍ଦର ଦେଖାଗଲା ।

...ହେ, ହେ. ହେ, ମୁଁ କଣ କରୁଥିଲି ବାଲୁଙ୍କେଇ ? ସତ ନା ମିଛ ? ...ଆହେ, ତମେ ବିଡ଼ିବା କଥାରୁ ଦେଖୁନ ! କାଇଁ ଦେଖି ଆମ ଭଉଜ ପାଖରେ କିଏ ଏମିତି ପହଞ୍ଚି ଯାଉ କି ନା,...ତମେ ଘରେ ନଥିବ, ପିଲାଏ କେହି ନଥିବେ... ଏମିତି ସଞ୍ଜବେଳେ... ! ସେ ଦୁର୍ଦ୍ଦଣ୍ଡ ମାଇକିନା ତା ମୁହଁରେ ଡାଇକିନା କବାଟ କିଳିଦବ ନା ନାଇଁ ?--ନା, ଏମିତି ଘରେ ବସେଇ ପାନ ଖୁଆଇବ ? !...

ମୋତେ ଡର ମାଡ଼ିଲା କାହିଁରେ କ'ଣ । ଘରେ ସତକୁ ସତ ସେ ଦୁର୍ଦ୍ଦଣ୍ଡ ମାଇକିନା ଜଗି ବସିଥିବ । ମୁଁ ପାଉଁଶ୍ଳୁଟି ନ ନେଇ ପହଞ୍ଚିବି, ଏତେ ରାତିରେ । ସେ ମତେ ଗ୍ୱେଟେଇ ଖାଇଯିବ ନା କଣ । କେବେ ହେଲେ ମଣିଷ ଆଦର ଟିକେ ପାଇଲା ନାହିଁ । ହାତ ଧରି ବିଭ ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ଖଣ୍ଡେ ପାନକୁ ଭର୍ଜନ ହେଲା ନାହିଁ !—ଯାକୁ ଏବେ ମନୁ ଗୋସ୍ୱାମୀ ବେଦୀ ଉପରେ ହାତ ଗଣ୍ଠି ପକେଇ ବାହା ହେଇଥିଲେ ଆଉ କଣ ଅଧିକ ହେଇଥାନ୍ତା ?—ଛାଡ଼, କାହା ଭଗ୍ୟରେ କିଏ ଆସି ଜୁଟିଯାଏ ।

ପାନ ଭର୍ଜିବା ଢଙ୍ଗଟି ସତେ କେଡ଼େ ଚମତ୍କାର ହେଇପାରେ ସେଇ ଦିନ ହିଁ ମୁଁ ଦେଖିଲି ।

"ଅନେକ ଆଗରୁ ଆପଣ ଆସିବେ ବୋଲି ମୁଁ ଜାଣିଥିଲି । ତାଙ୍କ ଭଳି ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗମାନେ ମଧ୍ୟ ଭରୀ ଲଜକୁଳା ।—" ଗୁଆ ଭଙ୍ଗୁ ଭଙ୍ଗୁ ମୋତେ ଗ୍ୱହିଁ ସେ ଖୁବ୍ ଆପଣାପଣ ମିଶେଇ କଥାଟାକୁ କହିଲେ ।

ମୁଁ ସେ ପଦେ କଥାରେ ଝାଳେଇ ଗଲି । କଥାର ବ୍ୟଞ୍ଜନାରେ ଆକ୍ରା ହେଇଗଲି । ତାଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଗ୍ୱହିଁ ପାରିଲି ନାହିଁ । କ'ଣ ସତକୁ ସତ ସେ ବାର-ନାରୀ, ଜାଲ ବିସ୍ତାରୁଚି ମତେ ଫାନ୍ଦିବା ପାଇଁ ? ମନୁ ଗୋସ୍ୱାମୀ ଭଦ୍ରଲୋକ, ଖୁବ୍ ନରମ ହସ ନରମ ଆଚରଣର ମଣିଷ । ହୋଇପାରେ ସେଇ କାରଣରୁ କିଞ୍ଚିତ ଲଜକୁଳା, ଧର ମୋରି ଭଳି । ସେଇଟା କଣ ଦୋଷ ? ସେ ଗୋଟାଏ ଅଲକ୍ଷୁକ, ହେରେସା, ହୁଡ଼ୁମାଟାଏ ହେଇଥିଲେ କ'ଣ ଭଲ ହେଇଥାନ୍ତା ? ଗୋଟାଏ ବୋଦା ଭଳି ସ୍ୱଦା ପ୍ରସ୍ତୁତ ହମ ହମ ଅଣ୍ଡିରାଟାଏ ହେଲା ନାହିଁ ବୋଲି

ସେ କଣ ଅଣପୁରୁଷା ଗର୍ଦ୍ଦା ହେଇଗଲ ?—ତାଙ୍କୁ ଏ ବାରଗୋଟେଇ ମାଇକିନା ସୁଖ ପାଉନାହିଁ ? ! ଖାତିର କରୁନାହିଁ, କିଭ ଇମ୍ପଇଛି ଘ୍ରିଆଡ଼େ ?—

କଣ ଏତେ ଟିକିଏ ଶବ୍ଦରେ ମୁଁ ଚମକି ପଡ଼ିଲି । ଷ୍ଟିଲ ଥାଳିଆରେ ଦୁଇ ଖଣ୍ଡ ପାନ ଟେବୁଲ ଉପରେ ଥୋଇବାର ଶବ୍ଦ । ପାଣିକାଚ ସହିତ ସୁନାଚୁଡ଼ି ବାଜିବାର ରୁଣୁଝୁଣୁ । ମୁଁ ପାନଟିଏ ପାଟିରେ ପୂରେଇ ଅଣ୍ଟାରେ ହାତ ଥାପି କହିଲି, "ତା ହେଲେ ମୁଁ ଆସେ ।"

ସେମିତି ଅମାୟିକ ନିର୍ମାୟା ହସ ଭିତରେ ସେ କହିଲେ, "ଆଉ ପୁଣି କେବେ ଆସିବେ ?

"କହି ପାରୁ ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ନିଶ୍ଚୟ ଆସିବି ।"

"ଏଥର ମିସେସ୍ ମିଶ୍ରଙ୍କୁ ନେଇ ଆସିବେ ।"

"ଆଚ୍ଛା ।—"

"ଏଇ ପାନଟା ନେଇ ଯାଆନ୍ତୁ" କହି ସେ ବି ଠିଆ ହେଇ ପଡ଼ି ମୋ ଆଡ଼କୁ ଥାଳିଆଟି ବଢ଼େଇ ଧରିଲେ । ଚିମୁଟାରେ ଧରିଲ ପରି ଅତି ସତର୍କତାର ସହିତ ମୁଁ କେବଳ ପାନଟିକୁ ଟେକିନେଲି । ମୋର ଆତଙ୍କ କାଳେ ଥାଳିଆରେ କିମ୍ବା ହାତରେ ମୋ ହାତ ବାଜିଯିବ ।

ମୋର ମନେ ହେଲା, ସେ ବୋଧହୁଏ ଫିକ୍ କିନା ହସିଦେଲେ । ମନେ ହେଲ ବୋଧହୁଏ ସେ ତା'ପରେ ମୋତେ ଧରିନେବେ ! ତା'ପରେ...ତା'ପରେ ...କେବଳ ଅନ୍ଧାର !!

ମୁଁ ଛଡ଼େଇ ହେଲପରି ଭୁସ୍ କିନା ଆଗକୁ ବାହାରିଗଲି ଏବଂ ଚିତ୍କାର କରି ପକେଇଲି ଯେତେବେଳେ ମନୁ ଗୋସ୍ୱାମୀ ଉପରେ ସିଧା ପିଟି ହେଇଗଲି !

ସେ ଆଦୌ ବିଚଳିତ କିମ୍ବା ବିସ୍ମିତ ଜଣାଗଲେ ନାହିଁ । "ଆରେ ମିଶ୍ରବାବୁ ଯେ !" କହି ସେଇ ପୁରୁଣା ଛୋଟ ହସଟିକୁ ବାଣ୍ଟିଦେଲେ ଘ୍ରିଆଡ଼େ ।

ମୁଁ ଆଉ ଯିବି କ'ଣ ?—ପାଦେ ଭିତରକୁ ଆସି ତାଙ୍କୁ ଘ୍ରହିଁ ରହିଲି । ସତକୁ ସତ ତାଙ୍କ ଦେହରେ ସେ ମୂଲ୍ୟବାନ ସ୍ୱେଟର୍‌ଟି ଆଉ ନଥିଲା ।

"କେତେବେଳେ ଆସିଲେ ? ଆସନ୍ତୁ, ବସନ୍ତୁ !"

"ମୁଁ ଅନେକ ବେଳ ହେଲ ବସିଗଲିଣି । ମିସେସ୍ ଗୋସ୍ୱାମୀଙ୍କଠୁଁ ଦୁ' ପାନ ଆଦାୟ କରି ସାରିଲିଣି । ମୁଁ ପର ଆଜି ଏ ଯାଏ ଅଫିସରୁ ଘରକୁ ଫେରି ନାହିଁ !"

"କ'ଣ ହେଲ ସେଉଠୁ ? ଆପଣ କ'ଣ ପିଲାଟିଏ ହେଉଛନ୍ତି, କୋଉଠି ହଜିଯିବେ ?–ନା ଚୁଲବୁଲିଆ ଟୋକା ହେଇଛନ୍ତି ଯେ କ'ଣ ଭୁଲ୍ କରି ପକେଇବେ ? ଆପଣ ପାକଳ ମଣିଷ । ଏତେ ଭୟ କାହିଁକି କରୁଛନ୍ତି ?"

ମୋ ମୁହଁ ବାନ୍ଧି ହେଇଗଲା ।

ସେମାନେ ଭିତର ବଖରାକୁ ପଶିଗଲେ ଜଣକ ପଛରେ ଜଣେ । ମୁଁ ଠିଆ ରହିଗଲି ।

ମନୁ ଗୋସ୍ୱାମୀ ୟେଟର୍‌ଟାକୁ ସ୍ୱଟାର୍କୀ ଷ୍ଟୋର୍‌ସରେ ଦେଇ ଆସିଲେ କ'ଣ ହେଇ ?...ସେ ଏ ମାଉକିନା ହାତବୁଣା ଜିନିଷ ବିକ୍ରୀ କରେ । ତେବେ ବି କ'ଣ ହେଲା ?...

...'ଆହେ ଯାଉନ ଚାଲୁକୋଇ ! ତେମେ କ'ଣ ନାକବାଟେ ଭାତ ଖାଉଚ କି ? କଥାଟା ଜଳ ଜଳ ଦିଶୁଚି ଅଥଚ ତମେ ଜାଣି ପାରୁନାହଁ ? ଆହେ, ସେଇଟା ପର ଯାକୁ ନେଇ ବେଉସା କରୁଚି......ତମ ଉପରେ ଆଖି–ଏତକ ଜାଣିପାରୁନ ?'

...ଶ୍ୟେମ୍ ଶିବା ପଢ଼ିଆରୀ ।

ସେମାନେ ପୁଣି ଆଗପଛ ହେଇ ପଶିଆସିଲେ ।

ମନୁ ଗୋସ୍ୱାମୀ ବାତିକ୍ ଲୁଙ୍ଗି ପିନ୍ଧି ମେଲା ଦେହରେ ଆସି ସୋଫାରେ ବସିଲେ ।

"ବସନ୍ତୁ ନା ମିଶ୍ରବାବୁ ! ଆପଣ ଯେମିତି ଠିଆ ହେଇଛନ୍ତି, ସେଥିରେ ତ ଗଡି ପାହିଯିବ । ଆପଣ କାହିଁକି ଏତେ ଲାଜ ସଙ୍କୋଚ କରୁଛନ୍ତି ?"

ସ୍ତ୍ରୀକୁ ଚାହିଁ ସେ ଛୋଟ ହସ ଭିତରେ କହିଲେ, "କିଓ ଏତେ ସମୟ ପାଇଲ, ଯାଙ୍କ ଲାଜ ଛଡ଼େଇ ପାରିଲ ନାହିଁ ?"

"ତୁମର ସବୁଯାକ ସାଙ୍ଗ ତମରି ଭଳି ନିଦାବିଷ୍ଟ । ବୁଝିଲେ ସିନା ପାରିବ ?"

ଇସ୍ ! ମୋ ଗୋଡ଼ ହାତ ଥରିଲା । ଆଉ କ'ଣ ରହିଲା ବୁଝିବାକୁ ? ମୁଁ ହଠାତ୍ ମନୁ ଗୋସ୍ୱାମୀଙ୍କୁ ଭୟଙ୍କର ଘୃଣା କରି ଉଠିଲି । ସେଇଟା ସତେ ଏତେ ଖୋଲାଖୋଲି ବ୍ୟବସାୟ କରିପାରେ ?–

ମୁଁ କଥାଟାକୁ ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପରୀକ୍ଷା କରି ନେବାକୁ ବସିଗଲି । ମୋ ଭିତରେ ଭୟ ଯେତିକି, ଆଗ୍ରହ ସେତିକି । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ବୋଧହୁଏ ସେତେବେଳେ କ୍ରୋଧ ଏବଂ ଘୃଣାରେ ଥରୁଥିଲି ।

ନିଜକୁ ନିଜେ ବିସ୍ମିତ କରି ମୁଁ କହିଲି, "ଏମିତି କଣ ଆପଣ ବୁଝେଇବାକୁ ଚାହିଁଛନ୍ତି ଯାହା ବୁଝିପାରି ନାହିଁ ବୋଲି ଆପଣଙ୍କ ଧାରଣା ହେଉଛି ?"

"ଆପଣ କିଛି ଖରାପ ଭାବିଲେ କି ? ପ୍ରକୃତରେ ସେ ଆପଣଙ୍କୁ ପ୍ରଶଂସା କରିବାକୁ ସେମିତି କହିଥିଲା ।"

ମୁଁ ମନୁ ଗୋସ୍ୱାମୀର କୈଫିୟତ୍‌କୁ ଖାତିର୍ ନ କରି ସେ ମାଇକିନାକୁ କହିଲି, "ଅନ୍ୟପକ୍ଷେ ମୁଁ ସବୁ ବୁଝି ପାରିଛି ଏବଂ ସେଥିପାଇଁ ଆପଣଙ୍କୁ କ୍ଷମା କରିଛି !"

"ଆରେ ଆରେ, ଏ ତାହେଲେ କ'ଣ କିଛି ନୈତିକ ଅପରାଧ କରି ପକେଇଛି ଯା ଭିତରେ ?"

ମନୁ ଗୋସ୍ୱାମୀ ଛଳ ଅନୁତାପ କରିବା ଭଙ୍ଗୀରେ କହିଲେ । ସେ ଦୁଇଁ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ଗୁହାଁଗୁହିଁ ହୋଇ ସାମାନ୍ୟ ଆମୋଦିତ ହେବାର ମୁଁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲି । ମୋ ସର୍ବାଙ୍ଗରେ ନିଆଁ ଲାଗିଗଲା ।

"ଦେଖନ୍ତୁ ମିଷ୍ଟର ଗୋସ୍ୱାମୀ, ଯଦି ଆପଣ ମୋତେ ବୋକା ବୋଲି ଭାବୁଥାନ୍ତି ମୁଁ ତାହା ନୁହେଁ । କ'ଣ ଅପରାଧ ଏବଂ କ'ଣ ଅପରାଧ ନୁହେଁ ତାହା ମୁଁ ଜାଣିଛି ଏବଂ ଆପଣ ବି ଜାଣନ୍ତି ବୋଲି ଭାବୁଛି । ଆପଣ ପ୍ରକୃତରେ କ'ଣ ଚାହାଁନ୍ତି ?"

"ମିଶ୍ରବାବୁ ଖୁବ୍ ଉତ୍ତେଜିତ ଜଣାଯାଉଛନ୍ତି । ବରଂ ତୁମେ ତାଙ୍କ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଦିଅ ।" ମନୁ ଗୋସ୍ୱାମୀ ଅତି ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ କହିଲେ ।

ମୁଁ ବୋଧହୁଏ ନିଶ୍ୱାସ ମାରି ପାରୁନଥିଲି ।

ଧନ୍ୟ ସେ ମାଇକିନା ! କହିଲା' "ଆମେ ଚାହୁଁ ଆପଣ ଆଜି ରାତିରେ ଆମ ଘରେ ଖାଆନ୍ତୁ ଏବଂ......"

ଏବଂ......ଏବଂ......ଏବଂ.........

ଓଃ, କହିଦେ ବାକିତକ, ବେ ହାଟୋଇ ବେସରମ୍ ମାଇକିନା !– କହିଦେଇ ସବୁ ସାରିଦେ !.........

ମୁଁ ଦାନ୍ତକୁ ଦାନ୍ତ ଚାବି ଧରି ରଖିଲି । ମୋର ସ୍ନାୟୁ ନାଡ଼ି ସବୁ ଟଣକି ରହିଥିଲେ । ବୁକୁ ଧାଉଁ ଧାଉଁ ପିଟି ହେଉଥିଲା ।

ବାକ୍ୟଟି ସରିବା ପୂର୍ବରୁ ମୁଁ ଗୋଟାଏ ସଲାମ୍ ମାରି ଏକ ମୁହାଁ ଦୌଡ଼ି ଆସିଲି । କଣ ସବୁ ଝୁଣ୍ଟି ପଡ଼ିଲି, କଣ ବୁଣି ବିଞ୍ଚି ହୋଇଗଲା, କଣ ଭାଙ୍ଗି ରୁଜି ଗଲା, ମୋର ଖିଆଲ୍ ରହିଲା ନାହିଁ । ମୁଁ ରାସ୍ତାକୁ ବାହାରି ଗଲା ବେଳେ ମୋର ଝାପ୍‌ସା ମନେ ପଡ଼ୁଛି ପିଲାଟିଏ ବସ୍ତାନି ଧରି ପାହାଚ ଉଠି ଆସୁଥିଲା ।

× × × ×

ଆଜି ସକାଳେ ଶିବୁ ପଢ଼ିଆରୀ ଆସିଥିଲା । ତା ଢଙ୍ଗରେ ସେ ଅସଂଖ୍ୟ କଥା ବଖାଣିଗଲା । କହିଲା, "ଶୁଣିଲଣି ବାଲୁଙ୍କେଇ, ସେ ଡମ ମନୁ ଗୋସ୍ୱାମୀ ମ !

ବଡ଼ ଅଜବ ଲୋକ । ମାଇକିନାଟାକୁ ତ ଗୋଟେଇ ଆଣିଥିଲ । ମୁଁ ଭାବିଥିଲି ଗାଈ ବାଛୁରୀ ଓଡ଼େଇ ଆଣିଥିଲ ବୋଲି । ମାତ୍ର ତା ନୁହେଁ । ସେ ଟୋକାଟାକୁ ଦାଣ୍ଡରୁ ଗୋଟେଇ ଆଣି ସେ ମାଇକିନା ଆଗରୁ ପାଳିଥିଲ । ସେଇଟା ବି ତାଙ୍କ ଦିହିଙ୍କ ଭଳି ଉଦ୍‌ବାସ୍ତୁଟାଏ !.........ଆଉ ଶୁଣ, ମଜା କଥା । ଏବେ ଗୋଟେ ଭିଖାରୁଣୀ ବୁଢ଼ୀ ଆଉ ସେମିତି ଗୋଟେ ବୁଢ଼ା କାହୁଁ ଆଣି ପାଖରେ ରଖିଲେଣି । ସେମାନଙ୍କୁ ବାପ ମା କରିଛନ୍ତି । ଦିନରତି ସେମାନଙ୍କ ସେବାରେ ଲଗିଛନ୍ତି । —ମନୁ ଗୋସ୍ୱାମୀ କହୁଛି, ତାର ପରିବାର ଏଇନା ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଇ-ଗଲ । —ଶଳା ଅଲକ୍ଷଣ......ହା......ହା......ହା । ......ଆଉ ଶୁଣ, ସେ କହୁଥିଲ ଯେ ତୁମେ ଯେଉଁଦିନ ଗ୍ଲଲିଆସିଲ ସେ ତୁମ ପାଇଁ ଖଣ୍ଡେ ହାତବୁଣା ସ୍ୱେଟର ଦବାକୁ ରହୁଁଥିଲେ । ସେଇଟା ସେମାନେ ତମରି ପାଇଁ ଜୁଆଡ଼େ ସାଇତି ରଖିଛନ୍ତି ।”

ଇସ୍, ମନୁ ଗୋସ୍ୱାମୀ । ତୋ ପାଖରେ ଏତେ ଆପଣାପଣ ଅଛି ? ତୁ ଏତେ ଆପଣାପଣ ବାଣ୍ଟିପାରୁ ?

ଏକଥା ଶୁଣିଲ ବେଳୁ ମୋ ଭିତର ଘୁରଣି ହେଉଛି । ମୁଁ କ’ଣ ଯାଇ ସେମାନଙ୍କୁ ହାତ ଯୋଡ଼ି କ୍ଷମା ମାଗି ପାରିବି ?—କଣ ବୋଲି ମାଗିବି ?

ମୁଁ ଜମା ସ୍ଥିର କରି ପାରୁନାହିଁ କେମିତି ତାଙ୍କ ଘରେ ଆଉଥରେ ଯାଇ ଠିଆ ହେବି ।

—୦—

ସମର

ପ୍ରଥମେ ମୁଁ ସେକଥାକୁ ଜମା ବିଶ୍ୱାସ କଲି ନାହିଁ । ଭାବିଲି, ସେ ଦରବୁଢ଼ା ଟେଲିଫୋନ ସଜାଡ଼ି ମୋତେ ମିଛ ଗପ କହି ତାଜୁବ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛି । ଟିକିଏ ନରମ ଧରିଗଲେ, ମୋଠୁ ବକ୍‌ସିସ୍ ଖସେଇ ନେବ । ମୁଁ ମୋ କିଲ ପାଚେରୀର ପଥରଖୋପ ଭିତରୁ ଖୁବ୍ ସତର୍କ ରହି ପଚାରିଲି–

"ଏଇଟା କ'ଣ ଆଖିରେ ଦେଖିଛ, ନା, କାହାଠୁ ଶୁଣି କହୁଛ ?"

ଲୋକଟି ତା ସାମଗ୍ରୀ ସବୁ ଏକାଠି କରୁ କରୁ ମୋତେ ଖାଲି ଥରୁଟେ ଅନେଇଲା । କିଛି କହିଲା ନାହିଁ । ଅବିଶ୍ୱାସକୁ ବୃଥାରେ ପରିଶ୍ରମ କରି ମନେଇବାର କିଛି ଅର୍ଥ ନାହିଁ । ନାସ୍ତିକ ତ ସଦାନାସ୍ତିକ । ସେଥିରୁ ଗୋଟାଏ ବିଶ୍ୱାସ କଲେ କେତେ ନକଲେ କେତେ । ଯାଉନ୍ତୁ, ମୋର କି ପଡ଼ିଛି ଏଇଟାକୁ ବୁଝେଇବାକୁ ! –ପ୍ରାୟ ଏହିପରି ସେ ଚାହାଣିର ଅର୍ଥ ।

ମୁଁ ତଥାପି ଦୁଇପାଦ ଆଗେଇ ଆସି ପଚାରିଲି ଅତି ବିଚିତ୍ର ଲାଗୁଛି ତ । ସେଥିପାଇଁ ବିଶ୍ୱାସ କରି ହେଉନାହିଁ ।

ସେ ସେହିଭଳି ନିସ୍ପୃହ ଭାବରେ ସାମଗ୍ରୀ ସଜାଡ଼ୁଥାଏ । କହିଲା, "ଆପଣତ ବିଶ୍ୱାସ କରିବେ ନାହିଁ, ଆପଣଙ୍କୁ ଯେତେ କହିଲେ ଲାଭ କ'ଣ ? ଓଲଟି ପଚାରିବେ "କ'ଣ ଆଖିରେ ଦେଖିଛ ।"–ଆଜ୍ଞା, "ନ ଦେଖି ନ ଜାଣି କ'ଣ ଆପଣଙ୍କୁ ମୁଁ ମିଛ କହୁଛି ?"

ତା ସ୍ୱରରେ ସାମାନ୍ୟ ଆହତ ।

ମୁଁ ଆଉ ଦୁଇପାଦ ଆଗେଇ ଆସି କହିଲି, "ଆରେ, ମୁଁ କ'ଣ ତମକୁ ଅବିଶ୍ୱାସ କରୁଛି ବୋଲି ଭବୁଛ କି ? ତମଠୁ ଆହୁରି ଶୁଣିବାକୁ ପଗ୍ଋରୁଛି ନା !"

"କୁଆମାନେ ଟେଲିଫୋନ ତାର ଛିଣ୍ଡାଇ ନେଉଛନ୍ତି, ଆଜ୍ଞା ! ମୁଁ ଦେଖିଛି, ମୋ ସାଙ୍ଗମାନେ ଦେଖିଛନ୍ତି । କେମିତି ନେଉଛନ୍ତି ଆପଣ ଦେଖିଲେ ସିନା ଜାଣିବେ; ନଦେଖିଲେ କ'ଣ ଜାଣିବେ ? ଠିକ୍ ଏହି ସମୟରେ, ଚତୁର୍ମାସ୍ୟା ଆଗକୁ ଥିବ, ଚଢ଼ ପାଞ୍ଚେଇ ଆସୁଥିବ, କୁଆ ଖୁଣ୍ଟ ଉପରେ ବସି ଚଳକା ତାରକୁ ଥଣ୍ଟରେ ଟାଣେ । ଆମେ ଯେମିତି ତାରକୁ ମୋଡ଼ୁ, ଛିଣ୍ଡେଇବା ପାଇଁ ଆଗପଛ କରୁ, ସେ ସେଇଆ କରେ । ଏମିତି ଓଳିଏ କାଳ ଲଗିଲା ପରେ ଖଣ୍ଡିଏ ତାର ସଂଗ୍ରହ କରି କୁଆ ଉଡ଼ିଯାଏ ।"

"କାହିଁକି ସେ ସେମିତି କରେ ? କ'ଣ କରେ ତାକୁ ନେଇ ? ଏଇଟା ବୋଧେ କୁଆମାନଙ୍କର ଗୋଟାଏ ଖୋଇ । ଯେମିତି ଧର, ଘରଚଟିଆ ଦର୍ପଣ ଭିତରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଚଢ଼େଇକୁ ଦେଖି ତା ସାଙ୍ଗରେ ଲଢ଼େଇ କରେ । ସେହି-ଭଳି ବୋଧେ ଟେଲିଫୋନର ନରମା ତାର ଛିଣ୍ଡେଇବାରେ କୁଆମାନଙ୍କର ଗୋଟିଏ କ'ଣ ଅଭିମାନ ମେଣ୍ଟୁଥିବ; ବଳ ପରାକ୍ରମ ପ୍ରମାଣିତ ହେଉଥିବ ।

"ନାଇଁ ଆଜ୍ଞା, ସେ ସବୁ କିଛି ନୁହେଁ । ସେ ସେହି ତାରକୁ ନେଇ ତା ବସା ବାନ୍ଧେ । କୁଆ ଶୁଖିଲା ଡାଙ୍ଗରେ ଘର କରେ । ଏ ସହର ଅଞ୍ଚଳରେ ତ ଦଂଝା ଦଂଝା ମଣିଷ ଛୁଆ ଖଣ୍ଡିଆ ଅଖାରେ ଅସରା ଗଦାରୁ, ଗଛମୂଳରୁ ସବୁ ଗୋଟେଇ ନେଉଛନ୍ତି । ଡାଙ୍ଗଟିଏ କାହିଁ କୁଆ ପାଇଁ ? ସହରୀ ଗାଈ କାଗଜ ଗ୍ରେବେଇ ପେଟ ଭର୍ତ୍ତି କରେ । କୁଆ ଟେଲିଫୋନ ତାର ଛିଣ୍ଡେଇ ତେନ୍ତୁଳି ଗଛରେ ବସା ବାନ୍ଧେ ।"

ସେ ଗ୍ଲଲିଗଲା । ବକ୍‌ସିସ୍ ମାଗିଲା ନାହିଁ । ସେ ନିଶ୍ଚୟ ସତ କହୁଥିଲା ।

କୁଆଗୁଡ଼ାକୁ ଭୟଙ୍କର ଘୃଣା କରେ । ସେମାନେ ଗଭ ଘଭ ବୋବାନ୍ତି । ବଙ୍କେଇ ଗ୍ଋହାନ୍ତି । କଳା କଟକଟ ଅସୁନ୍ଦରୀଆ ପକ୍ଷୀ । ଏଡ଼େ ବଡ଼ ଥଣ୍ଟ । ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଖଳ ପୁରୁଷଙ୍କ ପରି ପକ୍ଷୀଙ୍କ ଭିତରେ ସେ ସବୁଠୁ ନିକୃଷ୍ଟ ବୋଲି ମୋର ଧାରଣା । ବାଜ ପକ୍ଷୀର ବୀରତ୍ୱ ନାହିଁ । କୋଇଲିର ସ୍ୱର ନାହିଁ । ହଳଦୀ ବସନ୍ତର ଚେହେରା ନାହିଁ । ଏପରିକି ଟେଣ୍ଟୋଇ, ବଣି, କାଣ୍ଡିଆ ବଗ ବି ତା'ଠୁ ଶହେଗୁଣ ଭଲ । କ'ଣଟାଏ ସତେ ଏଇଟା, ପକ୍ଷୀକୁଳର କଳଙ୍କ ! —ଯାପ ଭୁଷଣ୍ଡ କାକ !

କୁଆ ଦେଖିଲେ ମୁଁ ଚିଡ଼ିଯିବାର ଅନେକ କାରଣ ଥାଇପାରେ । ଖୁବ୍ ପିଲାବେଳେ ମୋ ଜନ୍ମଦିନ ଜାମା ଉପରେ କୁଆଟିଏ ହଗି ଦେଇଥିଲା । ସମସ୍ତେ ମୋତେ ବୁଝେଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲେ । କହିଥିଲେ ସେଇଟା ଶୁଭ ଲକ୍ଷଣ । ମୁଁ ରାଗରେ ସେ ଜାମାଟିକୁ ଯୋଗ ଯୋଗ ଚିରି ପକେଇଥିଲି । ଆଉଦିନେ ସେମିତି

ଭଜା କରେଇରୁ ହାଉ ବାହାରୁଥିବା କୁକୁଡ଼ା ଗୋଡ଼ଟିଏ ନେଇ ଛାତ ଉପରେ ନିରୋଳାରେ ଗ୍ରେବେଇବାକୁ ଯାଉଥାଏ । ଫୁଙ୍କି ଫୁଙ୍କି ବୋଧହୁଏ ପୁଚ୍ଛାଏ ଗ୍ରେବେଇ ରଖି ଦେଇଥାଏ । କାହିଁଥିଲା କଣା କୁଆ, ତାକୁ ଝାମ୍ପି ନେଇଗଲା । ମୋର ସେଇଦିନ ପ୍ରଥମ ଇଚ୍ଛା ହେଲା କୁଆମାଂସ ଖାଇବାକୁ । ସମସ୍ତଙ୍କୁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତେଇବାକୁ ଯେ କୁକୁଡ଼ାଠୁ କୁଆ ଭଲ । ସେଗୁଡ଼ାକୁ ମାରି ଖାଉଯାଅ, ନିପାତ କରିଦିଅ ସେମାନଙ୍କ ବଂଶ । ଏବେ ବି ମୁଁ ଭାବେ ଯେ ଗଧ, ଗଣ୍ଡାର ପାଇଁ ଈଶ୍ୱରଙ୍କୁ କ୍ଷମା ଦିଆଯାଇ ପାରେ । କିନ୍ତୁ କୁଆ ପାଇଁ କଦାପି ନୁହେଁ । ଈଶ୍ୱର ଏତେଦୂର ରୁଚିହୀନ ହେବାର କିଛି ଅର୍ଥ ନଥିଲା । ଧେତ୍ତେରି, ଦୁଷ୍ଟ ବ୍ରଣ ପରି ଏ ଅସୁନ୍ଦର ପକ୍ଷୀଟା ଧ୍ୱଂସ ନହେଲେ ଏ ସୃଷ୍ଟିର ମଙ୍ଗଳ ନାହିଁ ।

ଶେଷକୁ କ'ଣ ନା, ତା'ର ବସା ବାନ୍ଧିବ ବୋଲି ମୋ ଟେଲିଫୋନ ତିନିଦିନ ହେବ ଅଚଳ । ସେ ଦରବୁଢ଼ା ଲାଇନ୍‌ମେନ୍‌ଟି କହିଦେଇ ଚାଲିଗଲା ପରେ, ମୁଁ ଖୁବ୍ ଉତ୍ୟକ୍ତ ଅବସ୍ଥାରେ ଥାଏ । କଥା ହେବା ମାତ୍ରେ କଳି ହୋଇଯିବାର ଆଶଙ୍କା ଥାଏ ବୋଲି ମୁଁ ସବୁ କ୍ରୋଧକୁ ଭିତରେ ରଖି ଗୁମ୍‌ମାରି ବସିଥାଏ ।

"କ'ଣ ଟେଲିଫୋନ ସଜଡ଼ା ହେଲା ? ଆଜି ପରା ସ୍ୱାମିକୁ ଫୋନ କଲେ ସେ ଆସିବ । ନ ହେଲେ ତା ଜାଗାଖଣ୍ଡକ ଆଉ କିଏ ନେଇଯିବ ନାଇଁ ? ବେଗି ଲଗାଅ । କ'ଣ କରୁଛ ସେଇଠି ବସି !"

ସ୍ୱାମି ଆମ ପନ୍ନାଙ୍କ ସାନ ଭଉଣୀ । ଉଗ୍ରଚଣ୍ଡା ପ୍ରଚଣ୍ଡା, ଦୁଇ ଭଉଣୀ ମିଶି ରାଜଧାନୀରୁ ଅଧେ ଅଧିକାର କଲେଣି । ଏ ଯେଉଁ ଡିହ ଖଣ୍ଡିକ କଥା ପଡ଼ିଥିଲା, ସେଇଟା ହେଲା ତେର ନମ୍ବର, ବାକି ଯା'ଙ୍କର ଛ'ଖଣ୍ଡ ତାଙ୍କର ଛ'ଖଣ୍ଡ ଡିହ ସାରା ସହରରେ ବିଛେଇ ହୋଇ ପଡ଼ିଛି । ଗଛ ପାଳିଲା ପରି ସେ ସେମାନଙ୍କୁ ପାଳୁଛନ୍ତି । ପାଞ୍ଚବର୍ଷରେ ବିକିଦେଲେ ଦଶଗୁଣ ପଇସା ମିଳୁଛି । ପିଲା ନଅଣ୍ଟିବାରୁ ଶେଷକୁ କୁକୁର ଟିମି ନାଁରେ ଏ ଡିହଟା କିଣିବାକୁ ଯୋଜନା ଚାଲିଛି ।

ମୁଁ ଜମା କିଛି କହିଲି ନାଇଁ କି ବସିଲାଠୁ ଘୁଞ୍ଚିଲି ନାହିଁ । ମୋତେ ତାଙ୍କ ସ୍ୱର କୁଆ ରାବିଲା ପରି ରଉ ରଉ ଶୁଭିଲା । ମୁଁ ଭିତରେ ଭିତରେ ଆହୁରି ଚିଡ଼ିଗଲି ।

ଭୁସ୍‌କିନା ଉଠି କାହାକୁ କିଛି ନକହି ଚାଲିଗଲି ଛାତକୁ ।

ସବୁ ପ୍ରକାର ବିପତ୍ତିରେ ଏଇ ଛାତଟି ମୋର ପରମାଶ୍ରୟ । ଏଇଠି ଠିଆ ହେଲେ ଆକାଶ ଆଉ ଏଗାରଫୁଟ ପାଖେଇ ଆସେ । ମାଟି ଉପରେ ଲଟେଇଥିବା ସେ ଭେଜି ବାଇଗଣ ଗଛ ଆଉ ସେ କାଉମୁହାଁ ଟାଉଟର ଧନି ସାଇଁକୁ ଷୋଳଫୁଟ୍ ଡାଏ ଉଚ୍ଚର ନିରାପଦ ଉଚ୍ଚତାକୁ ଦେଖିହୁଏ । ମଣିଷଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ଗଛଙ୍କ ସାଙ୍ଗେ ଦୋସ୍ତି କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହୁଏ । ପକ୍ଷୀମାନେ ଅନେକ ବେଶୀ ଆପଣାର ମନେ ହୁଅନ୍ତି ।

ମୁଁ ଅନ୍ୟମନସ୍କ, ଛାତ ଉପରକୁ ଗ୍ଷଲିଗଲି । ସେଇଠୁ ଗ୍ଷହିଁଲି ଦୂରକୁ । ସାମ୍ନା ବଡ଼ ହତା ଭିତରେ ଗୋଟାଏ ଅଚିହ୍ନା ଗଛରେ ପାତଳ ବାଇଗଣି ରଙ୍ଗର ପେଣ୍ଡା ପେଣ୍ଡା ଫୁଲ ମଣ୍ଡି ହେଇଥିଲା ।

ଏତିକବେଳେ ମୁଁ ଚମକି ପଡ଼ିଲି । ଛାତର ଅଧାବାଡ଼ ଉପରେ ମୋ ସାମ୍ନାରେ ଖପ୍‌କିନା ଗୋଟାଏ ଧୂସର କାକ ବସି ମୋତେ ଗ୍ଷହିଁ ଗବିଲା । ଅତି ବିକଟାଳ ସ୍ୱର । ଅତି କୁତ୍ସିତ ରୂପ ।

ମୁଁ ମୁହଁ ବୁଲେଇ ଆଣି ଅନ୍ୟଦିଗକୁ ଗ୍ଷଲିଲି । ମୋର ମନେହେଲା ମୋ କାନ୍ଧ ଉପର ଦେଇ ଡେଣା ଝାଡ଼ି ଉଡ଼ିଗଲା ସେ କୁଆ । ପୁଣି ଆଗରେ ବସି ଗଉ ଗଉ ଗବିଲା ।

ତା ବେକରେ ଶଟା ପରି ପର ସବୁ ଠିଆ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ତା'ଡେଣା ସାମାନ୍ୟ ଦୋହଲୁଥାଏ । ସେ ବୋଧହୁଏ, ଯୁଦ୍ଧ ଘୋଷଣା କରୁଥାଏ । ମୋତେ ମୁକାବିଲା କରି ମୋ ନିଜ ଛାତ ଉପରୁ ତଡ଼ିବାକୁ ସେ ଗ୍ଷହୁଁଥାଏ ।

ମୋର ଆହତ ପୌରୁଷ କ୍ରୋଧରେ ଜର୍ଜରିଲା । ମୋର ଭ୍ରୂମ ଟାଙ୍କୁରି ଗଲା । ଛାର ପକ୍ଷୀ, ତୋର ଏଡ଼େ ସାହସ । ମୋ ମୁହଁକୁ ଗ୍ଷହିଁ ତୁ ଏମିତି ଡାକିବୁ ? ତୁ ପୁଣି କୁଆଟାଏ !

ମୁଁ ହାତ ଉଞ୍ଚାଇ କ୍ଷେପିଗଲି । ସେ ମୋ ମୁଣ୍ଡର ମାତ୍ର ହାତେ ଉପରକୁ ଉଠିଗଲା । କିଛି ଦୂରରେ ସେଇ ଅଧାକାନ୍ଥ ଉପରେ ବସି ଗବିଲା । ମୁଁ ଦଉଡ଼ି ଗଲି—ସେ ମାତ୍ର ମୋର ଅପହଞ୍ଚ ଗାର ଯାଏ ଘୁଞ୍ଚିଗଲା ।

ଗୋଟାଏ ଛାର କୁଆ ହେଇ ସେ ମୋତେ ଏମିତି ଅବଜ୍ଞା କରିପାରେ, ଏମିତି ବେଖାତିର ଢଙ୍ଗରେ କୁତ୍ସିତ ଭବରେ ଗଉ ଗଉ ଗବିପାରେ ?

ସେ ବୋଧହୁଏ କାକ ଭଷାରେ ମୋତେ ଗାଳି ଦେଉଥିଲା । ଅଜସ୍ର ଅଶ୍ରାବ୍ୟ ଗାଳି । ସେ ମୋତେ ରେ ରେ କାର କରୁଥିଲା । ମୋତେ ତାଚ୍ଛଲ୍ୟ କରି ଗାରଡ଼େଇ ଗ୍ଷହୁଁଥିଲା । ଆଲେ ଯା, ରଖିଥା ତୋ ଗଉରବ, ତୁଟା ଗୋଟାଏ ମାଉଁସ ମୁଦା ! ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ପୋକ । ତୋର ଡେଣା କାହିଁ ? ଥଣ୍ଟ କାହିଁ ? ତୁ ମୋର କ'ଣ କରିପାରିବୁ ?

ମୁଁ ତଳୁ ଗୋଟେଇ ତା' ଆଡ଼କୁ ଫିଙ୍ଗିବା ଅଭିନୟ କଲି । ସେ ଚତୁର କାକ କେଉଁ ବାଗେ ଜାଣିଗଲା ଯେ ମୋ ହାତ ଖାଲି । ସେ ବୋଧହୁଏ ଆହୁରି ଅନେକ କିଛି ଜାଣି ପାରୁଥିଲା । ମୋର କ୍ରୋଧ ମୋର ଅସହାୟତା ମୋର ନିପାରିଲା ପଣ ! ସେ ଜମା ଘୁଞ୍ଚିଲା ନାହିଁ ।

ମୁଁ ଦାନ୍ତ କାମୁଡ଼ି ଏ ଆଡ଼କୁ ସେଆଡ଼ ଅନେଇ କରି, ମନେ ମନେ ଗୋଟାଏ ତଲଓ୍ୱାର କିମ୍ବା ଗୋଟାଏ ବନ୍ଧୁକ ଗ୍ଷହୁଁଥିଲି । ଗୋଟାଏ ପାଞ୍ଚହାତ

ଠେଙ୍ଗା କିମ୍ବା କିଛି ନହେଲେ ପୁଞ୍ଜାଏ ବୋଲୁଅ ହେଲେ, ମୁଁ ଏ ହାବନି ସୁଅର୍‌କା ବଛାକୁ ଶିଖେଇ ଦିଅନ୍ତି । ମୁଁ କେବଳ ଜୋରରେ ଭୁଇଁକୁ ଲତ ମାରିଲି ।

କୁଆ ଖତେଇ ହେଲପରି ଗବୁଥିଲା । ଆଦେଶ ଦେଉଥିଲା "ନିକଲ ଯା ଏଇଠୁ, ନ ହେଲେ ତୋ ଆଖି ଖୁମ୍ପି ଦେବି । ତୋ ମୁଣ୍ଡରୁ ଚୁଟି ଉପାଡ଼ି ଦେବି ।"

ମୁଁ ଇତସ୍ତତ ଧାଇଁଲି ଏବଂ ସେ କୁଆ, ଡଳକୁ ପଙ୍କା ମେଲେଇ ଝାମ୍ପିବା ଭଙ୍ଗୀରେ ମୋ ଗ୍ରଡିଆଡ଼େ ଚକ୍‌କର କାଟିବାରେ ଲଗିଲା ।

ତା'ପରେ ତା'ପରେ ମୁଁ ସତକୁ ସତ ତାକୁ ଡରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲି । ସେ କେତେବେଳେ ପଛରୁ ଆସି ପୁକାଏ ବାଳ ଟାଣି ନେବ, ସେଥିପାଇଁ ମୋ ପିଠି ସାଗ ଶୀତେଇ ଯାଉଥିଲା । ଏଣେ କୁଆ ଭୟରେ ଛାତଛାଡ଼ି ଗ୍ରଲିଯିବାକୁ ମଧ୍ୟ ଉପାୟ ନ ଥିଲା । ଏଠି ବରଂ ଯାହା ହେବାର ହେଇଯାଉ । ଏ ଛାର ଭୁଷଣ୍ଡା ଭୟରେ ମୁଁ କଦାପି ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇବି ନାହିଁ......କୌଣସି ଉପାୟ ନ ଦେଖି ମୋ ଜାମାଟିକୁ ଖୋଲି ତାକୁ ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ବୁଲେଇଲି । ସେ ଉଡ଼ନ୍ତା ଜନ୍ତୁ ପୁଣି ଅପହଞ୍ଚ ଗାର ସେପାରି ଉଡ଼ି ବୁଲିଲା । ଏକା ରହାରେ ରବି ଲଗିଲା ।

ସେତେବେଳକୁ ଅନ୍ଧାର ମାଡ଼ି ଆସୁଥାଏ । ମେଘ ବି ଟେକିଥାଏ ଗୋଟାଏ କୋଣରୁ । ଆଉ ଗୋଟାଏ କୁଆ ଆସି ତା' ସାଙ୍ଗରେ ମିଶିଲା । ଦୁହେଁ ବୁଲି ବୁଲି ଖୁବ୍ ରବିଲେ । ଥରେ ଦୁଇଥର ସେମାନେ ମୋର ଅସତର୍କ ଅବସ୍ଥାରେ ମୋତେ ଖୁମ୍ପି ଦେଲେ । ମୋ ଦେହମୁଣ୍ଡ ଶୀତେଇ ଗଲା । ମୁଁ ତଥାପି ଲଢ଼ି ଗ୍ରଲିଥାଏ । ମୁଁ ତେଣିକି ବୋଧହୁଏ ଖୁବ୍ ପାଟିକରି ଦେଲି ।

ଛାତ ଉପରେ ଛୋଟ ବଡ଼ ମଣିଷଙ୍କ ଭିଡ଼ ଦେଖି ମୋର ଆକ୍ରମଣକାରୀମାନେ ପଡ଼ିଶା ଛାତକୁ ଉଡ଼ିଗଲେ । ସେଇଠି ବସି ଆଗଭଳି ଭର୍ତ୍ସନା କଲେ । ମୁଁ ସାହସ ପାଇ ସେଇ ଆଡ଼କୁ କ୍ଷେପିଗଲି । ଛାତଉପରୁ ପଡ଼ିଯାଇଥାନ୍ତି, ଖୁବ୍ କଷ୍ଟରେ ସମ୍ଭାଳି ଗଲି । ସେ ପକ୍ଷୀ ନା ଯମ, ତିଳେ ବି ଘୁଞ୍ଚିଲେ ନାହିଁ ।

ମୁଁ କ୍ରୋଧରେ ଜ୍ଞାନ ହାରି ଦେଇଥିଲି । ମୁଁ ଶିକାରିଲା ପରି ଯେତେ ଯୋର୍ ସମ୍ଭବ 'କା', 'କା' ରବିଲି, ସେଭଳି ଗର୍ଜିଲି ।

ମୋତେ ସେ ଅବସ୍ଥାରେ ଦେଖି ମୋ ସ୍ତ୍ରୀ ହସି ଉଠିଲେ । ତାଙ୍କ ଦେଖା ଦେଖି ପିଲାଏ । କେବଳ ଜଣେ ଖୁବ୍ ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ ଜଣାଗଲେ । ସେ ମୋ ବାପା ।

"ଆରେ କ'ଣ ହେଲା ତୋର ! ଆ, ଏଠି ବସ । ତୋର କ'ଣ ମୁଣ୍ଡ ଖରାପ ହୋଇଗଲା !"

ମୋତେ ଭିଡ଼ିଆଣି ଅଧାକାନ୍ଥ ଉପରେ ବସେଇଲେ । ପାଖରେ ତାଙ୍କ ବଙ୍କା ବାଡ଼ିଟି ଧରି ବସିଲେ । ଅନ୍ୟମାନେ ତଥାପି ହସି ହସି ଗଡ଼ୁଥାନ୍ତି । ମୁଁ ହାଲିଆ ହୋଇ ଧକଉଥାଏ ।

ବାପା ଜାଣିବାକୁ ଚାହୁଁଥାନ୍ତି ଘଟଣାଟା କ'ଣ ।

ମୋ ସ୍ତ୍ରୀ ପ୍ରଥମେ ସଙ୍କୋଚ ହୋଇ କହିଲେ, "ଆପଣଙ୍କ ବାହାଦୂର ପୁଅ କୁଆଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଲଢୁଥିଲେ ।"

ବାପା ହଠାତ୍ ଠିଆ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ବଙ୍କା ବାଡ଼ି ଧରି ଶୂନ୍ୟକୁ କାଟିଲା ପରି କହିଲେ "ହୁଆ'ସ୍' ।

ମୁଁ ଦେଖି ଆଶ୍ୱସ୍ତ ହେଲି ଯେ ଏଥର ସେ ଦୁର୍ଦାନ୍ତ ପକ୍ଷୀ ଉଡ଼ିଗଲେ । ବୋଧହୁଏ ଅନ୍ଧାରରେ ତାଙ୍କୁ ଆଉ ବିଶେଷ ଦେଖାଯାଉ ନଥିଲା । ବୋଧହୁଏ ସେ ଆମ ପକ୍ଷର ଥାଟ ଦେଖି ଯୁଦ୍ଧ ସ୍ଥଗିତ ରଖିଲେ ।

ମୁଁ ସାମାନ୍ୟ ସ୍ୱାଭାବିକ ଢଙ୍ଗରେ କହିଲି, "ଏ ଶଳା କୁଆଙ୍କ ଜ୍ୱାଳାରେ ମଣିଷ ଆଉ ବଞ୍ଚି ପାରିବ ନାହିଁ । ! ମୁଁ କାଲି ଚୌଧୁରୀ ପାଖରୁ ବନ୍ଧୁକ ଆଣି ଏଗୁଡ଼ାଙ୍କୁ ଗୁଳି ନ କଲାଯାଏଁ ପାଣି ଛୁଇଁବି ନାହିଁ ! ଖାଲି ମଣିଷକୁ ଦି'କଡ଼ାର କରି ଦେଉଛନ୍ତି ।"

"ଆରେ କ'ଣ ହେଲା ? କୁଆଙ୍କ ଉପରେ ଏତେ ରାଗୁଛୁ କାହିଁକି ?"

ମୁଁ ଅସମ୍ଭାଳ ବକିଗଲି, "ରାଗିବ ନାହିଁ କ'ଣ ଶରଣ ପଶିବ ? ସେମାନେ ସବୁ ଭଲ ସୁନ୍ଦର ପକ୍ଷୀଙ୍କୁ ଆକାଶରୁ ତଡ଼ିବେ । ଆମ ଟେଲିଫୋନ ତାର କାଟି ଆମକୁ ଆମ ଘରୁ ତଡ଼ି ଏ ବାଡ଼ିବଗିଚା ଘର ଦ୍ୱାର ଅଧିକାର କରିବେ ! କ'ଣ ନା ଭୁଷଣ୍ଡ କାକ ! ତାକୁ ମାରି ଟିକି ଟିକି ନକଲେ ମୋ ମନରେ ଶାନ୍ତି ନାହିଁ !"

"ହଁ ବାପା, ଆମେ ପରା ଛାତକୁ କେତେ ଦିନ ହେଲା ଆସିବା ବନ୍ଦ କରି ଦେଇଛୁ ! ସେ ତେନ୍ତୁଳି ଗଛରୁ ଗୋଟାଏ କୁଆ ଏଠି କାହାକୁ ରଖେଇ ଦଉ-ନାହିଁ । ତଡ଼ି ନଉଚି !"

ମୁଁ ଆହୁରି ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇଗଲି । "ଦେଖିଲ, ତା'ର ପୁଣି ଏଡ଼େ ସାହାସ । ମୁଁ କାଲି ଗୋଟାଏ ଛିଟିକିଣି ଆଣି ଦଉଚି । ଗୋଟାଧ ଗୋଡ଼ି ଗୋଟେଇ ରଖିଥିବ, ଦେଖିଲେ ଖାଲକୁ ମାର !"

ମୁଁ ଯୁଦ୍ଧକାଳୀନ ଘୋଷଣା କଲାବେଳେ ସେନାପତି ପରି ପଇଁତରା କାଟୁଥିଲି । ପିଲାଏ ଛିଟିକିଣି ନାଁ ଶୁଣି ଖୁସିରେ ଡେଇଁଲେ । ପତ୍ନୀ ଖୁବ ଉତ୍ସାହିତ ଜଣାଗଲେ କାରଣ ତାଙ୍କ ଇଜ୍ଜତ ରକ୍ଷିବାକୁ ଏ ଘରେ ଏତେ ଯୋଦ୍ଧା ଏବେ ଅଣ୍ଟା ଭିଡ଼ି ବାହାରି ଆସିଲେଣି !

କେବଳ ବାପା କିଛି ନ କହି ଅପେକ୍ଷା କରିଥାନ୍ତି ।

ଆମ ଯୋଜନା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଗଲା । କଥାରୁ ବାରୁଦ ଝରି ଆସିଲା । ମୋ ଦେହରୁ ଝାଳ ଶୁଖି ଆସିଥିଲା—

ଈଷତ୍ ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ ବାପାଙ୍କ ସ୍ୱର ଶୁଭିଲା—

"ଶୁଣ ସମସ୍ତେ ମୁଁ ଯାହା କହୁଛି । ମୋ ବୋଇମାନି କୁଆଙ୍କ ସାଙ୍ଗେ ଲାଗ ନାହିଁ । ମୋର ମନେ ହେଉଛି ସେ କୁଆ ଏଇ ଗଛରେ ବସା ବାନ୍ଧି ଡ଼ିମ୍ବ ପକେଇଛି । ଏତିକି ବେଳେ ଯେ କାହାକୁ ଏ ପାଖେ ଆସେ୍‌ଖ ରଖେଇ ଦବ ନାହିଁ । ତା' ବାହାରେ କୁଆଠାରୁ ଆଉ ଚତୁର, 'ଇଡ଼ୁଆ ପକ୍ଷୀ ନାହାନ୍ତି—ସେଇମାନେ ବଣରେ ରହନ୍ତି ନାହିଁ । ମଣିଷଙ୍କ ପାଖେ ପାଖେ କୋଉକାଳୁ ରହି ସେମାନେ ତା'ର ସବୁ ଚାଲବି ଶିଖିଗଲେଣି ! ସେମାନେ କଦାପି ମରିବେ ନାହିଁ । ମଣିଷ ଥିବାଯାକ ତା' ପାଖେ ପାଖେ ରହୁଥିବେ ! ଏ ପୃଥିବୀକୁ ଓମେ ଅଧିକାର କଲେ ଅଧେ ଭୂମି ତାଙ୍କୁ ଦେଇ ବାକି ଅଧକରେ ରହିବ !"

"ଅସମ୍ଭବ !"—ମୁଁ ଯୋଦ୍ଧାଠାଣିରେ ଗର୍ଜି ଉଠିଲି ।

ବାପା ଅଳ୍ପ ହସିଲେ, "ଆରେ କଥାଟା ଶୁଣ୍—ଏମିତି ଗର୍ଜୁଛୁ ? ତୋରି ଭଳି ମୁଁ ବି ସେମାନଙ୍କ ସାଙ୍ଗେ ଲଢ଼ିଥିଲି । ମୋର ସେତେବେଳକୁ ଟୋକା ବୟସ । ଏମିତି ଗୋଟାଏ କୁଆ ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ଗୁରେଇ ଚୁଲେଇ ହୋଇ ଲାଗିଲା । ମୁଁ ଖପ୍‌କିନା ତା' ପୁଚ୍ଛକୁ ଧରି ପକେଇଲି । ସେ ଛାଟିପିଟି ହୋଇ ମୋତେ ଗର୍ଜି ପକେଇଲା । ମୁଁ ତାକୁ ଯୋର୍‌ରେ ବାଟୁଳିଖଡ଼ା ପରି ସାଇଁ ସାଇଁ ବୁଲେଇଲି । କ'ଣ ହେଲା ନା', ମୋ ମୁଠାରେ ତା' ଲାଞ୍ଜର ସବୁଯାକ ପର ଭାଙ୍ଗି ହୋଇ ରହିଗଲା । ସେ ଛାଟିହୋଇଗଲା ଦୂରକୁ । ସେଇଠି ଘାଲେଇ ପଡ଼ି ରହିଲା କିଛି ସମୟ । ତା' ଉତ୍ତାରୁ ସେ ରଡ଼ିଲା ! ଓଃ, ସେଇଟା କୁଆଡାକ ନୁହେଁ; ଗୋଟାଏ କେମିତି ବିକଟାଳ ରଡ଼ି । ସେ ଆକାଶରେ ରହି ଡାକିଲା । ସେଇଟା ବୋଧେ ଯୁଦ୍ଧ ଡାକରା । ଗ୍ରହୁଁ ଗ୍ରହୁଁ ଅସଂଖ୍ୟ କୁଆ ରୁଣ୍ଡ ହୋଇଗଲେ । ସେମାନେ ମୋତେ ଚିହ୍ନଟ କରିନେଲେ । ମୋତେ ଘେରିଗଲେ ଶୂନ୍ୟରେ । ମୁଁ ଡରିଗଲି, ସେମାନଙ୍କ ଥଣ୍ଟକୁ ଦେଖି । ସେମାନଙ୍କ ରାଉ ରାଉ ଡାକଶୁଣି—ମୋ ପିଳେହିପାଣି । ମୁଁ ସେ ମୁଠାକ ଯାକ ପର ଫିଙ୍ଗିଦେଇ ଘରେ ପଶି କବାଟ ପକେଇ ଦେଲି । ସେମାନେ ଖେଦି ଆସିଲେ ଆଗ ଘରଯାଏଁ । ଗଛ ଉପରେ ହଜାରେ କୁଆ ଆସି ଡାକିଲେ । ପାଙ୍କ ବାଟେ ଅନେଇଲେ । ସବୁଯାକ ପର ଗୋଟେଇ ଥଣ୍ଟରେ ଧରି ଉଡ଼ିଗଲେ ସେଥିରୁ କେଇଟା । ସେମିତି କୁଆମେଳି ଆଉ ହେବାର ମୁଁ ଦେଖିନାହିଁ ।"

ମୋ ପୁଅ ପଚାରିଲା ଆଗ୍ରହରେ, "ସେଇଠୁ କ'ଣ ହେଲା କହେ ?" ବାପା ମୋତେ ଗ୍ରହିଁ ଉତ୍ତର ଦେଲେ, "ସେଇଠୁ ମୋର ଅବସ୍ଥା ଆଉ କହନା ! ବାହାରକୁ ବାହାରିବା ମାତ୍ରେ ସେ ଲାଞ୍ଜ ଖଣ୍ଡିଆ କୁଆ ଡେଣା ମେଲେଇ ବାଦୁଡ଼ି ପରି ମୋ ପିଛା ଧରେ । କୁଆ ମାଡ଼ି ଆସନ୍ତି ଗ୍ରରିଆଡ଼୍ । ମୁଁ ମୁଣ୍ଡରେ ଠେକା ଭିଡ଼ି ବାଡ଼ି ବୁଲେଇ ବୁଲେଇ ଯାଉଥାଏ । ଏମିତି ଚ୍ଳିଲା ମାସ ସଂଖ୍ୟା । ଗାଁ'ର ସବୁ ଭେଣ୍ଡିଆ ମିଶି ସାହାପକ୍ଷ ହୋଇଚନ୍ତି । ହେଲେ, ଲେକ ଗହଳି ଭିତରେ

ସୁନ୍ଦା କୁଆ ମତେ ବାଛି ଖୁର୍ମି ଲଗିଥାନ୍ତି । ସୁବିଧା ପାଇଥିଲେ ମୋତେ ସେମାନେ କଞ୍ଚା ଖାଇ ଯାଇଥାନ୍ତେ !"

ବାପାଙ୍କ ସ୍ୱର କୋହଲ ପବନ ପରି ଦେହ ଶୀତେଇ ଦେଉଥିଲା । କୁଆଟାଏ ବାଦୁଡ଼ି ପରି ଦୁଶି ଯାଉଥିଲା—ଆକାଶ ଭରି ଯାଇଥିଲା କଳା କଳା ପକ୍ଷୀ ଥାଟରେ । ଗଉ ଗଉ ଡାକୁଥିଲା ସମୁଦ୍ର !

ମୁଁ ଅଣାଯତରେ ଛେପ ଢୋକିଲି ।

ବାପା ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସ ଛାଡ଼ି କହିଲେ, "ଦିନେ ସକାଳୁ ସଜ ହୋଇ ଅନାଇଲା ବେଳକୁ ଖଣ୍ଡିଆ କୁଆ ଦୁଶିଲା ନାହିଁ । ଗୋଟିଏ ହେଲେ କୁଆ ସେ ଆଖ ପାଖ କୋଉଠି ଦୁଶିଲେ ନାହିଁ । ମୁଁ ବିଶ୍ୱାସ କରି ପାରିଲି ନାହିଁ । ମୁଁ ବଲ ବଲ କରି ଗ୍ରହିଲି—ଆସ୍ତେ ଠେକା ଫିଟେଇ କାନ୍ଧରେ ପକେଇଲି । ବାଡ଼ିଟିକୁ ନୂଆଇଁ ଆଣି ଉଶ୍ୱାସରେ ଆଗ କିଛି ସମୟ ସହଜଂରେ ନିଶ୍ୱାସ ମାରିଲି ।......ମୋର ସାଙ୍ଗ ସୁଖ ସବୁ ଆସିଲେ । ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ସେମିତି ଆବା କାବା ହୋଇ ଅନେଇଲେ ଘରି ଆଡ଼କୁ । ଗୋଟାଏ ସେଥିରୁ କହିଲା, କିରେ ଆମ ଗାଁଟାରେ କ'ଣ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ଗଣ ଲଗିଗଲା କିରେ ? ବଡ଼ ଦେଉଳରେ କୁଆ ଗୋଟିଏ ହେଲେ ନାହିଁ । ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଉଶ୍ୱାସ ଲଗିଲା । ଯାଇ ସେ ପୁରୁଣା ଆମ୍ବ ଗଛ ମୂଳେ ପହଞ୍ଚିଲୁ । ତା ମୂଳଯାଏଁ ଯିବାପାଇଁ କେହି କେବେ ସାହାସ କରି ନ ଥିଲେ । ଦେଖିଲା ବେଳକୁ କୁଆ ବସାରୁ ଅଧେ ଲଗି ରହିଛି । ଉପରେ ଡୁଳେ ଏଠି ସେଠି ହୋଇ ପୁଛର ପରସବୁ ପଡ଼ିଛି ।......କୁଆ ସେଇଠି ଡିମ୍ବ ଦେଇଥିଲା, ତାକୁ ଫଟେଇ ଛୁଆ ଉଡ଼େଇ ନେବାଯାଏ, ସେମାନେ ସେ ଅଞ୍ଚଳକୁ ଘେରିଥିଲେ । ତା ପୂର୍ବଦିନ ବୋଧେ ଭାଡ଼ିଗଲେ ଆଉ କୁଆଡ଼େ !...ସେହିଦିନୁ କୁଆମେଳି ହେବାକଥା ଭବିଲେ ମୋ ଭିତରେ ଡର ପଶିଯାଏ । —ତମେ କେହି ସେ କୁଆ ସାଙ୍ଗେ ଲଗନାହିଁ । ସେଇଟା ଭରି ସୁଜାଣ ପକ୍ଷୀ । ଦେଖିବ ସେ ତା କାମ ପୁରିଗଲେ ଆଡ଼େଇ ହୋଇଯିବ । ...ତାକୁ ସହିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଏ ବର୍ଷାରେ ତା ବସା ଭଙ୍ଗି ଦେଲେ ସେ କୁଆଡ଼େ ଯିବ କହିଲୁ ? ସେ ଯଦି ସେଇ ଆଶଙ୍କାରେ ଏଇଠି ପହରା ଦେଲା, ସେଇଟା କ'ଣ ଦୋଷ !"

ଅନ୍ଧାରରେ ନନାଙ୍କ ମୁହଁ ସ୍ପଷ୍ଟ ଦେଖାଯାଉ ନଥିଲା......ଆମେ ସବୁ କିଛି ନ କହି ଆସ୍ତେ ଛାତର ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇ ଆସିଲୁ ।

× × ×

ତା ଆରଦିନ ସକାଳୁ ଆମ ଘର ପଡ଼ିଶାରେ ଗୋଳ ହେଲା । ପୁଲିସ ପଲଟଣ ଲୋକ ବାକ ଆର ଛକରେ ରୁଣ୍ଡ ହୋଇଥାନ୍ତି । ମୁଁ ବଜାରକୁ ଯିବା ବାଟରେ ସେଇଠି ଟିକିଏ ଅଟକି ଗଲି ।

ପୋଲିସ ବାବୁ ଜଣେ ଗୋଡ଼ ଫରକଟେଇ ଠିଆ ହୋଇଥାଏ । ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଲଗି ଲଠିଆଳ ପଛଟଣ । ଟିକିଏ ଆଗକୁ ଗୋଟେ ଖୁକୁଟା କାଳିଆ ମାଇକିନିଆ ଡେଉଁଥାଏ । ତା ହାତରେ ଛୋଟିଆ ପାତି ହୋଇଯାଇଥିବା ପନିକି-ଟିଏ । ସେ ଗର୍ଜୁଥାଏ । ପନିକିଟାକୁ ଧରି ପବନକୁ ଛିଆଇ ପକଉଥାଏ । ଏତିକି ଟିକିଏ ବେଙ୍କେଶ୍ୱେଟ ରେଗିଣା ମାଇକିନା । ବୟସ ପଂଗ୍ରଲିଶ୍ । ଆମ-ମାନଙ୍କ ଘରେ ବାସନ ମାଜେ । ......ସେମାନେ ସବୁ ଛୋଟିଆ ବସ୍ତିଟିଏ କୁଡ଼ିଆ ବାନ୍ଧି ସେଇଠି ଥାଆନ୍ତି । ସରକାରୀ ଜାଗାରୁ ସେମାନଙ୍କୁ ବେଦଖଲ କରିବାକୁ ଫଉଜ ଆସି ଠିଆ ହେଇଥାନ୍ତି ।

ମୁଁ ରଙ୍ଗିଣୀକୁ ଋହିଁ ରହିଥାଏ । ମୋତେ ଦିଶିଲା କୁଆଟାଏ ବାଦୁଡ଼ି ପରି ଖଣ୍ଡି ଉଡ଼ା ଦେଉଚି । ଖପର ଖପର ହେଉଛି, ଆତଙ୍କରେ, କ୍ରୋଧରେ । ମରିବ କିମ୍ବା ମାରିବ ଢଙ୍ଗରେ......ମୁଁ ପୋଲିସ୍ ସାଇବ ପାଖକୁ ଯାଇ କହିଲି ।

"ମୁଁ ଶୁଣିଛି, ଏ ମାଇକିନାର ବୋହୂକୁ ଆଠ ମାସ ଗର୍ଭ । ଏ ବର୍ଷାଟା ଯାଉ । ସେ ବଳେ ତା'ପୁଅ ନାତିକୁ ଧରି ଏଇଠୁ ଉଠିଯିବ ।......ନହେଲେ ...ନହେଲେ ସେମାନେ ମାତିଯିବେ ।" ମୁଁ କ'ଣ କହିଲି, କେମିତି କହିଲି ମନେ-ନାହିଁ । ଲଜ ଲଜ ହୋଇ ବଜାରକୁ ଋଲିଗଲି ।

ଆସିଲା ବେଳକୁ ପୋଲିସ୍ ଗାଡ଼ି ଋଲି ଯାଇଥିଲା । ମାଟି ଝାଟି ତାଳ ବାରଡ଼ାରେ ତିଆରି ସେ କୁଆ ବସା ଗୁଡ଼ିକ ଅକ୍ଷୁର୍ଣ୍ଣ ରହିଥିଲା ।

ଅଜସ୍ର ମେଘ ଜମି ରହିଥିଲା ଆକାଶରେ !!

—o—

ଅପସାରଣ

ଆଣ୍ଠୁ ଯାଏ ଲୁଗା ଟେକି, ଗୋଟିଏ ଛତା ତଳେ ଜାକିଜୁକି ହୋଇ ଯେଉଁ ଦୁଇ ଜଣ ବର୍ଷା ଅନ୍ଧାରରେ ବାଟ ବାରି ଚାଲୁଥିଲେ, ସେମାନେ କିଏ କେଜାଣି । ଜଣେ କିନ୍ତୁ ଏଇ ସାମ୍ନାରେ ପାରି ହେଲା ବେଳେ ଖୁବ୍ ସ୍ପଷ୍ଟ ସ୍ୱରରେ କହିଲା, "ଏମିତି ଆଉ ବଞ୍ଚିବାର ଅର୍ଥ କଣ ?"

କାହିଁକି ଏଭଳି ବାକ୍ୟ ସେ କହିଥିଲା, କେଉଁ ପରିସ୍ଥିତିରେ ସେ ଜୀବନ ପ୍ରତି ଏତେ ବିମୁଖ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା, ଏ ବଞ୍ଚିବା ତାକୁ ଏତିକି ଅର୍ଥହୀନ ବୋଧ ହେଉଥିଲା, ଅନୁମାନ କରି କହିବା କଷ୍ଟ । ସେ କିନ୍ତୁ କଦାପି ଜାଣି ନ ଥିଲା ଯେ ବଜ୍ର ପରି ସେ ବାକ୍ୟ ଓହ୍ଲେଇ ଆସିଲାବେଳେ ମାତ୍ର ପାଞ୍ଚ ହାତ ବ୍ୟବଧାନରୁ "ଧନିଅଜା" ତାକୁ ମୁଣ୍ଡ ପାତି ସ୍ୱୀକାର କରିନେବ—ଏବଂ ସେତିକି ବେଳୁ ସେଇ ବାକ୍ୟଟିକୁ ଗୁରୁମନ୍ତ୍ର ପରି ଘୋଷି ଲାଗିଥିବ ।

ଲଣ୍ଠନଟିଏ ଧରି ବାଡ଼ିଆଡ଼ୁ କେହି ଜଣେ ସେ ବଖରାକୁ ଖାଲି ପାଦରେ ପଶିଆସିଲା । ଟୁପ୍ ଟୁପ୍ ଗଳି । ଲୁଗାପଟା ଆଡ଼େଇ କଣଟାଏ ଟାଣିନେଇ ଧାଇଁ ପଳେଇଲା ! କାହିଁ କିଛି କହିଲା ନାହିଁ ତ । ସେଇ ଟୁପି ଚଟଲଇ ହେଉଥିବ । ପବି ! 'ପବି'ର ଆଇର ଅଜା ହଉଚି ଧନି ଅଜା । ପବି ମଧ୍ୟ ତାକୁ 'ଅଜା' ଡାକେ । 'ଅଜା' ଉପରକୁ ଆଉ ତ କିଛି ନାହିଁ ଡାକିବାକୁ । ପୁଣି ଅଜା, ବୁଢ଼ା ଅଜା, କ'ଣଟାଏ ଡାକିଲେ ଚଳନ୍ତା । ଇଟା, ଗୋଡ଼ି, ପଥର ଡାକିଲେ ବି ତେଣିକି ଚଳନ୍ତା—କିନ୍ତୁ ସେଗୁଡ଼ାକ ତୁଣ୍ଡରେ ପଇଟେ ନାହିଁ ! 'ପବି' ସେ ଲେଉଟା ଲୁଢ଼ିଆ ମୁହଁକୁ ଅନାଏ । ପାକୁଆ ପାଟିଦାଢ଼ରୁ ଆଖି କୁଣଯାଏ ପାଣି ଲହଡ଼ି

ପରି ହଠାତିଏ ଓସାରି ହୋଇଯିବାର ଦେଖେ । ତାକୁ ଲଗେ ଅଜା ସତେ ଘରର ବାକି ସମସ୍ତଙ୍କଠୁ ଭିନ୍ନ । 'ପବି' ଆସି ଏମିତି କିଛି ନ କହି ସେଦିନ କାହିଁକି ଗ୍ଲାଇଗଲା ? ଧନିଅଜା କିଛି ସମୟ ଭବିଲା ପରେ ଚିନ୍ତା ହୁଗୁଳା ଧରିଗଲା । ଗୋଟାଏ କଥାକୁ ମନ ଭିତରେ ବେଶୀ ସମୟ ସେ ରଖି ପାରୁ ନ ଥିଲା ।

ଧନିଅଜାର ବୟସ ଅସୁମାରି । ତା ସାଙ୍ଗର ଆମ୍ବ ପଣସ ନଡ଼ିଆ ଗଛସବୁ ମରିଗଲେଣି । ବଟ ଗଛଟାଏ ବଞ୍ଚିଛି, ହେଲେ ତା ଓହଳରୁ ଓହଳ ପଡ଼ିଗଲଣି । ଧନି ଅଜାଠୁ ବୟସରେ କେବଳ ସେ ଖଡ଼ି ମୁଣ୍ଡିଆଟା ବଡ଼—ନ ହେଲେ ଆଉ କେହି ନାହିଁ । ତା ଭିତରେ ବାହାରେ ଅଙ୍ଗସବୁ କାଠ ପାଷାଣ ହୋଇଗଲଣି । ବଧିର ହୋଇଗଲଣି । ଏମିତି ବୋଧହୁଏ ସେ ପଥର ପାଲଟିଯିବ । ଅମର ହୋଇଯିବ ।

ନହେଲେ ଭେଣ୍ଟା ବୟସରେ ନାତୁଣୀର ନାତିଟୋକା ଆଜି ମରି ଯାଇଥାନ୍ତା, ଅଥଚ ଏ ଥୁଣ୍ଟା ବୁଢ଼ା ଶକୁନା ଏମିତି ବଞ୍ଚି ରହିଥାନ୍ତା ? ଏମିତି ବଞ୍ଚିବାର ଅର୍ଥ କଣ ? "ଏ ଅମଙ୍ଗୁଳିଆ ବଉଁଶଖିଆ ସମସ୍ତଙ୍କର ମରଣ ଦେଖିବ—ଚେଣିକି ଯାଇ ମଲେ ମରିବ, ନ ହେଲେ ନାହିଁ । "ଯା ଛାଇରେ ଏ ଘରେ କେହି ଉଧେଇ ପାରିବେ ନାହିଁ । କାଇଁ ଏଇଟା ଏମିତି ପୋଷ୍ୟ କୁକୁର ପରି ବଞ୍ଚିଚି କେଜାଣି । ଏଇଟା ଗଲେ ଏ ଘରୁ କଳଙ୍କ ଯିବ !"

କାନ ବଧିର ନ ହେଲେ, ବୁକୁ ପଥର ନ ହେଲେ, ଛି' କହି ଦିଅନ୍ତା ଆତ୍ମାପୁରୁଷ ଏତକ ଶୁଣି ଦେଇ । ଅଥଚ ଧନିଅଜା ସବୁ ଶୁଣେ ଏବଂ ତୁନି ପଡ଼ି-ଯାଏ । ତାର ଆଉ କିଛି ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ହେଉ ନାହିଁ ! ତା ଭିତର କାଠେଇ ଯାଇ ଥିଲେ ଏମିତି ଲୁଣ ପାଣିର ଲହଡ଼ି ମାଡ଼ ସେ କଣ ସହି ପାରନ୍ତା ? ସେ ଏମିତି ସହିଯାଉଛି ବୋଲି ବଞ୍ଚିଛି ନା, ବଞ୍ଚିଛି ବୋଲି ଅଗତ୍ୟା ସହି ଯାଉଛି ? କେଜାଣି !

ନାତୁଣୀର ନାତି ମରିଗଲା । କିଏ ସେ ଟୋକା ? ଧନିଅଜା ଚେଷ୍ଟା କରୁଛି ଘଟଣାଟାକୁ ମର୍ମ ଭିତରେ ଥାପନା କରିବାକୁ । ଜମା ହଉ ନାହିଁ । ହୁଗୁଳି ଯାଉଛି । ଏବେ ବୋଧେ ବଞ୍ଚିବା କିମ୍ବା ମରିବା ସେ କିଛି ଅନୁଭବି ପାରୁନାହିଁ— 'ଦେବୁ' ନାଁ ଧରି ତା ମା' ଘଡ଼ାଟେକି କାନ୍ଦୁଛି । ଘରେ ଗେଳ ଉଠୁଛି । ଧନିଅଜାର ମନେ ପଡ଼ୁଛି ଭରି ସୁନ୍ଦରିଆ ବକ୍‌ବାଜିଆ ପିଲାଟିଏ । ତା ସଙ୍ଗେ ସେ ଟାହି-ଟାପର ଲଗୁଥିଲା । ହେଲେ, ଅଳ୍ପ କେତେଥର ମାତ୍ର ସେ ଦେଖିଛି ପିଲାଟିକୁ, ଭିତରେ ମିଞ୍ଜେଇ ପାରିନାହିଁ । ତାକୁ ଆଉ ସାହିର ସୁନ୍ଦରିଆ ଟୋକା ବୋଲି ପରିଚୟ ଦେଇଦେଲେ ମଧ୍ୟ କିଛି ଯାଏଆସେ ନାହିଁ । ସେ ଆଦୌ ଜାଣିପାରୁ ନାହିଁ ଯେ ସେ ତା' ରକ୍ତନାଳିରୁ ଜାତ ହୋଇଚି । ସେ ଟୋକାର ମରଣ ଏମିତି, ଆହା କଲଭଳି ଘଟଣାଟିଏ ନିଶ୍ଚୟ; ମାତ୍ର ଭିତରେ କିଛି ହେଲଭଳି ଯନ୍ତ୍ରଣା

ସେଥିରେ ସେ ପାଉନାହିଁ ବରଂ ତା ଡାହାଣ ଆଣ୍ଠୁର ଯନ୍ତ୍ରଣା ଆହୁରି ବଢ଼ିଯାଉଛି !

ଧନିଅଜାର ଆଠଟା ନାତୁଣୀ । କୋଉ ନାତୁଣୀର ଝିଅ ଏ ସେ ଜାଣୁଛି । 'ପବି'ର ମା' । ସେ ଟୋକାର ମା' ସେଇ କାନ୍ଦୁଚି । ମିଛିମିଛିକା କଣ୍ଢେଇ ଖେଳରେ ନାତୁଣୀମାନେ ବିଭଘର କରନ୍ତି । ଅଜାଙ୍କୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ ଘର ଯିବା ପାଇଁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରନ୍ତି । ସେଇଠି ଶିମପତ୍ରରେ ମିଛିମିଛିକା ଭୋଜି ହୁଏ । ଝିଅ ଶାଶୁଘରକୁ ଯାଏ । କନ୍ଦାକଟା ହୁଏ । ତା' ପରେ ପ୍ରକ୍ରିୟା ନାତୁଣୀ ଗୁଡ଼ିଏ ଖେଳ ଛାଡ଼ି କଅଁଳା ବାଛୁରୀ ପରି ଡେଇଁ ଡେଇଁ ଗ୍ରଲିଯାନ୍ତି ମନଇଚ୍ଛା ।

ଏଇ 'ପବି' ମା' ଗୋଟାଏ ସେଇ ନାତୁଣୀର ଝିଅ । ନିଜେ ଗୋଟେ ସଖୀ କଣ୍ଢେଇ । ସେ କଣ ପୁଅ ମରିଗଲା ବୋଲି କାନ୍ଦୁଚି ମ ! ତାର କ'ଣ ସତକୁ ସତ ପୁଅ ହେଇଚି,—ଆଉ ସେ ପୁଅଟା ସତକୁ ସତ ମରିଯାଇଛି ? ଧନିଅଜା ବୁଝିବାକୁ, ବିଶ୍ୱାସ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକରି ଗ୍ରଲିଥାଏ, ତା ନିରେଜା ବଖରଟାରେ । ଘରସାରା ଆନ୍ଦୋଳିତ ହେଉଥାଏ ଶୋକୋଚ୍ଛ୍ୱାସରେ !

ରାସ୍ତାରେ ଆଉ କିଏ ସବୁ ପାଣି ଚବର ଚବର କରି ଗ୍ରଲିଗଲେ । ନୀରବ ମଣିଷମାନେ ଏମିତି ଗ୍ରଲିଲେ ଜନ୍ତୁ ଗ୍ରଲିଲା ପରି ଶୁଭେ ! ବର୍ଷା ଭିତରୁ ସତକୁସତ ଜନ୍ତୁଯାକ ସିଡ଼ି ଘରକୁ ଉଠି ଆସୁଥିଲେ—ଗୋରୁ, କୁକୁର, ବେଙ୍ଗ । ଧନିଅଜା ସମ୍ଭାଳି ନପାରି ଖୁସ୍ ଖୁସ୍ ହେଲା । ଗଳା ଖଙ୍କାରିଲା । ତାକୁ ବଡ଼ ବିଚିତ୍ର ବୋଧ ହେଉଥିଲା । ହୁଏତ ଏକ ପ୍ରକାର ଅସ୍ୱସ୍ଥ ଲାଗୁଥିଲା ।

କେହି ଜଣେ ଘର ଭିତରକୁ ପଶି ଆସିଲା । କଣ ଏଠି ସେଠି ଜିନିଷ ଘାଣ୍ଟିଲା । ଧନିଅଜାକୁ ଡୁଣ୍ଡେଇଲା ନାହିଁ, 'କିଏ' ବୋଲି ପଗ୍ରରିବାକୁ ଧନିଅଜା ବୋଧହୁଏ ବିଳମ୍ବ କରିଦେଲା—କାରଣ ସେ ଜଣକ ସେତେବେଳକୁ ଗ୍ରଲି ଯାଇଥିଲା ।

ସେ ଘରର ପୁରୁଣା ଆସବାବ, ଲୁଗାପଟା, ଭଙ୍ଗା ଆଇଣା, ଉସଥାଳି, ଥାଳିଆ, ଡବା ଆଦି ନିଶ୍ଚଳ ପଡ଼ି ରହିଲା, ପୁରୁଣା ପଲଙ୍କଟା ଉପରେ ।

ଏଇ ପଲଙ୍କ କୁଆଡ଼େ ଧନିଅଜା ବିଭଘର ଯୌତୁକରେ ପାଇଥିଲା । ଆଇଟି ଗୋରୀ, ଚକାମୁହଁୀ, ପେଣ୍ଟିପାଣ୍ଟି ବାଙ୍ଗୁରୀଟିଏ । ଏଇ ପଲଙ୍କରେ ଦର୍ପଣ ବାଡ଼ ବସିଥିଲା । ଶିଶୁଆ କାଠର କୁନ୍ଦା ଖୁର କାଚପରି ଦାଉ ଦାଉ କରୁଥିଲା ! କେବଳ ଧନିଅଜା ସେ ପଲଙ୍କର ପ୍ରଶସ୍ତି ମନେହେଲେ ଗାଏ । ବାକି ସବୁ ଶୁଣନ୍ତି, କୁହାକୁହି ହୁଅନ୍ତି । —ଆଉ କିଏ ତାକୁ ସେକାଳେ ଦେଖିଛି ଯେ କହିବ ? ଆଇ ଥିଲେ କହିଥାନ୍ତା । ସେ ତ' ମଲାଣି ପଗ୍ରଶ ବର୍ଷ ହେଲା ।

ଧନିଅଜାର କିନ୍ତୁ କାଲିକା କଥା ପରି ମନେଅଛି । ଥରେ ସଞ୍ଜବେଳେ କାମରୁ ଫେରିଲା ବେଳକୁ ତା ସ୍ତ୍ରୀ ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷର ଝିଅକୁ କୋଡ଼ରେ ଧରି ଏଇ ପଲଙ୍କ

ଉପରେ ବସିଥାଏ, ଝିଅକୁ ପ୍ରବଳ ଜ୍ୱର । ସେ ଆଖିବୁଜି କୁନ୍ଥଉଥାଏ । ଜ୍ୱର କୋଉ ନୂଆ କଥା । ରୋଗ କୋଉ ନୂଆ କଥା । ହେଲେ ଧନିଅଜା ଔଷଧପତ୍ର ବୁଝି ନେଇ ଥୟ ଧରି ରହିପାରୁ ନ ଥାଏ । ସେଇଠି ଲଙ୍ଗରପଙ୍ଗର ହେଉଥାଏ । ଝିଅର ନାଡ଼ି ଦେଖୁଥାଏ । ଜ୍ୱର ଦେଖୁଥାଏ । ଧନିଅଜାର ଏମିତି କଛାହଗୁର ଗୁଣ ତା ସ୍ତ୍ରୀ ଜାଣି ସାରିଥାଏ । ନିଆଁ ପିଣ୍ଡୁଳା ପରି ଝିଅକୁ ଚାଦର ଘୋଡ଼େଇ ପଲଙ୍କର ଗୋଟେ ପାଖକୁ ଗଡ଼େଇ ଦେଇ ସେ ଦେହମୁଣ୍ଡ ସଳଖିଲା । କିଛି ନ ଜାଣି ଝିଅକୁ ପୁଣି ଆଉଁସି ସାଉଁଳି ବ୍ୟସ୍ତହେଲା ଧନିଅଜା । ମୁହଁଟେକି ଅନେଇଲା ସ୍ତ୍ରୀକୁ । ତା ସ୍ତ୍ରୀ ତାକୁ ଏବଂ ତା ଓଲପଣକୁ ଚାହିଁ ହସୁଥିଲା । ସ୍ତ୍ରୀର ହସ ଦେଖି ତାକୁ ଅନେକ ଉଶ୍ୱାସ ଲାଗିଲା । ତଥାପି, ଭାରି ମଞ୍ଜପାତଳ ମଣିଷଟାଏ ଧନିଅଜା । ରାତି ସାରା ତା ଆଖିରେ କଷା ପଡ଼ିଲା ନାହିଁ ।

ସକାଳୁ ଧନିଅଜାର ମନେହେଲା ଯେ ପୃଥିବୀ ସାରା ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ହୋଇ ଝଡ଼ିପଡ଼ୁଛି । ଅସଂଖ୍ୟ ଲୋକ ରୋଳ କରୁଛନ୍ତି । କେହି ଜଣେ ନଇଁପଡ଼ି ତା ଝିଅକୁ ଶୂନ୍ୟରେ ଟେକିନେଇ ଯାଉଛି । ସେ ଝାଙ୍କି ହେଲା । ଗୁଡ଼ାଏ ପାଟିତୁଣ୍ଡ କଲା । ଘରଲୋକେ ପଛେ କହିଲେ ଯେ କେହି କୁଆଡ଼େ ନ ଥିଲେ । ଧନିଅଜା ଛାଇ ନିଦରେ ମନକୁ ମନ ବିଡ଼୍ ବିଡ଼୍ ହେଉଥିଲା । ତା ପରେ ଚେତାହରି ପଡ଼ିଗଲା । ସେତିକିବେଳେ ତା ଝିଅ ମରି ଯାଉଥିଲା—ଧନି ଅଜା ଝିଅର ମରଣ ଦେଖିଲା ନାହିଁ । ତଥାପି ତା ଭିତରୁ ମଞ୍ଜ ଶୁଖିଗଲା । ରକ୍ତ ଶୁଖିଗଲା । ତା ଆତ୍ମା ପୁରୁଷ ଉଶ୍ୱାସ ହୋଇ ପହଁରିଥିଲା କିଛିକାଳ । ତା ବୁକୁ ଥୟ ହେବାକୁ କାହିଁ କେତେଦିନ ଲାଗିଗଲା । ଯୁଆଡ଼େ ଆଖି ପକେଇଲେ ସେଇଆଡ଼େ ସେଇ ଝିଅମୁହଁ ଦିଶୁଥିଲା । ଝିଅ ମଲେ ଏତେ ନିଦାରୁଣ କଷ୍ଟ ହୁଏ—ଧନିଅଜାର ଜମା ବିଶ୍ୱାସ ନାହିଁ ଯେ କଣ୍ଢେଇ ଖେଳର ଏ ନାତୁଣୀଯାକ କେବେ ସେ କଷ୍ଟ ଅନୁଭବ କରି-ପାରିବେ ! ଧୁତ୍, କଣ୍ଢେଇଟାଏ କଣ ମରେ ?

ମରଣ କଣ ଏମାନେ ବୁଝିବେ ? ଆଜିକାଲିକା ଡିମ୍ବ—ତାଙ୍କୁ ଲାଗିଛି ଖେଳଘର ! ଏମାନେ କଣ ସଂସାର କଲେଣି ନା ସଂସାରକୁ ବୁଝିଲେଣି ? ପୁଅଟାଏ କେମିତି ବାପ ମା'ଙ୍କୁ ଚିପୁଡ଼ି ତାଙ୍କୁ ଶେଷକୁ ଖୋଳପା କରିଦିଏ, ପୁଅକୁ ତଥାପି କେତେ ପ୍ରାଣଦେଇ ପାଳିବାକୁ ହୁଏ—ଏମାନେ କଣ ବୁଝିଛନ୍ତି—

ଥରେ ରାତିରେ ଅଝଟ ଲଗେଇଲା ବଡ଼ପୁଅ ଝିଲେବି ଖାଇବ ବୋଲି । ବର୍ଷା ରାତି । ସାଇବ ଅମଲ କଥା । ଧନିଅଜାର ନୂଆ ବିଭା ହୋଇ ଆଗମୁହଁରେ ପୁଅ ପାଇବା କାଳ । ନୂଆ ହୋଇ ଯୁଦ୍ଧ ଲାଗିଥାଏ । ମହର୍ଗ କାଳ । ଅନ୍ଧାର କାଳ । ରାତିରେ ଆଲୁଅ ଜାଳିବାକୁ ମନା । ମାଟିତେଲ ମିଳେ ନାହିଁ । ଲୁଣ ଚିନି ମିଳେ ନାହିଁ । ସେଇଥର ମହରଗ ହୋଇଗଲା ଯେ କାହିଁରେ କ'ଣ । ପଇସାଟାରେ ଆଉ ଚାରି ପୁଞ୍ଜା ଝିଲେବି ମିଳିଲା ନାହିଁ । ପୁଞ୍ଜାକୁ ପଡ଼ିଲା ପଇସେ ।

କଞ୍ଚାପଇସା ସେତେବେଳେ ଦେଖିବାକୁ ସ୍ୱପ୍ନ । ତଥାପି ଧନିଅଜା ପୁଅ ମୋହରେ ସେ ଅନ୍ଧାର ରାତିରେ ଛତାଟେକି ବାହାରିଥିଲା । ମଦନା ସାହୁ ଦୋକାନରୁ ଝଲେବି ଆସିଥିଲା । ସେ ଟୋକା ଗୋଟାଏ ଖାଇଲା ଲୁହସିଂଘାଣି ମୁହଁରେ ଖଣ୍ଡିଆଦାନ୍ତ ଦେଖେଇ ହସି ଦେଇଥିଲା । ଧନିଅଜାକୁ ସ୍ୱର୍ଗସମ୍ପତ୍ତି ପାଇଲା ପରି ଲାଗିଥିଲା । ଏମାନେ କଣ ଏବେ ପିଲାଙ୍କୁ ଏମିତି ପାଳିଛନ୍ତି ! ସେଇ ପୁଅ ପୁଣି ବଡ଼ ହେଲା । ବୁଢ଼ା ସାଲୁବାଲୁ ମୁହଁରେ ଆଉ କିଏ ଭଳି ଦିନେ ସେ ଠିଆହେଲା । ଟା ମନକୁ ଖାଇଲା ପିନ୍ଧିଲା, ଗୁକିରୀବାକିରି କଲା—ତାର ପିଲାଝିଲା ହେଲେ । ଏଇ ପବିର ମା'ଟା ସବା ସାନ ନାତୁଣୀ !—ହଁ ହୁଁ—ପବିର ମା' ନାଇଁ ମ'—ତା' ମା'—କଣ ତା' ନାଁ ଟି-କାନରେ ନୋଳି ପିନ୍ଧି ଏଡ଼େ ଚିକିଟିଏ ହୋଇଥାଏ । ସବୁ-ବେଳେ ଗଲର ଗଲର ଗୀତ ଗାଉଥାଏ—ସେଇ ।

ବଡ଼ ପୁଅକୁ ଧନିଅଜା ଖୁବ୍ ଭଲ ପାଉଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ତାକୁ ସେ ଡରିବାକୁ ଲାଗିଲା । ପୁଅର ତେଜ ବଢ଼ି ଆସିଲା; ଧନିଅଜା ମଉଳି ଆସିଲା । ପୁଅ ରାଗରେ ପଡ଼ିଲେ ତାକୁ ଆଉ ସେମିତି ଘାଣ୍ଟି ଲାଗିଲା ନାହିଁ । ଭଲ ହୋଇ-ଯିବ ନାଇଁ କି ?

ଆଈ ଯେତେବେଳେ ମରିଗଲା ଧନିଅଜା ମୂକ ହୋଇ ବସି ରହିଲା କିଛିଦିନ । ତା' ଉପରକୁ ଆଉ କୋଉ କଥାରେ ତା'ର ବିଶ୍ୱାସ ରହିଲା ନାହିଁ । ଯାହା ଖାଣ୍ଟି ଯାହା ସାର, ସେ ସବୁ ସରିଗଲା । ତା' ପାଇଁ ଏଣିକି କେବଳ କଣ୍ଢେଇ ଖେଳ । ଆଉ କେହି ବଞ୍ଚିଛନ୍ତି ବୋଲି କିମ୍ବା ମରୁଛନ୍ତି ବୋଲି ସେ ବିଶ୍ୱାସ କରିପାରିଲା ନାହିଁ । ସବୁ ମିଛିମିଛିକା । ଛୁଆ ଖେଳ ।

ତା' ପୁଅ କାମରୁ ଅବସର ନେଲା । ଘରେ ସେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ବୁଢ଼ା ଚଳପ୍ରଚଳ ହେଲେ । ବାହାର ଲୋକେ 'ବୁଢ଼ା ବା'ବୁ କହିଲେ ତାକୁ ହିଁ ବୁଝୁଥିଲେ । ଅଜା କହିଲେ , ମାଲିକ କହିଲେ ତାକୁ ହିଁ ବୁଝିଲେ । ଧନିଅଜାଟି କ'ଣ କେଜାଣି ! ବୋଧହୁଏ ଗୋଟିଏ ଖେଳର ସାମଗ୍ରୀ ।

ତା'ପରେ ଦିନେ ଧାଁଧଉଡ଼ ଲାଗିଲା । ସତୁରି ବର୍ଷର ପୁଅକୁ ଘେରି ତା'ର ବିସ୍ତୃତ ପରିବାର ଠିଆ ରହିଲେ । ଧନିଅଜା ଗୃହିଁଲା ସେ ବୁଢ଼ାର ଲୋତଗ ମୁହଁ-ଟିକୁ । ତାକୁ ଅଚିହ୍ନା ବୋଧ ହେଲା । ସେ ଜମା ମନେ ପକାଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । ଏଇ ସେ ବର୍ଷା ରାତିରେ ଝଲେବି ଖାଇବାକୁ ଅଝଟ ଲଗେଇ ଥିଲା । ତା' ଗ୍ରରିପଟେ ବାଳ ମୁକୁଳା କରିଥିବା ପୁରୁଷ ସ୍ତ୍ରୀ ପିଲାଗୁଡ଼ିକ ସମସ୍ତେ ଅଚିହ୍ନା ଲାଗିଲେ । ଆଗକୁ ଯିବା ଚେଷ୍ଟାରେ ସମସ୍ତେ ତାକୁ କହୁଣେଇ ପଛକୁ ପେଲି-ଦେଲେ । ସେ ଅନୁଭବ କଲା ଆଉ କାହା ଘରକୁ ପଶି ଆସିଛି । ମୃତ୍ୟୁ ଶଯ୍ୟାରେ ସେ ବୁଢ଼ାଟିକୁ ସେ ଜାଣେ ନାହିଁ । ଏମାନେ ବୋଧେ ତା'ର ପରିବାର ହେବେ । ତା' ସ୍ତ୍ରୀ, ପୁଅ, ଝିଅ, ବୋହୂ, ନାତିନାତୁଣୀ, ବନ୍ଧୁକୁଟୁମ୍ବ—ତା'ର କ'ଣ ବ୍ୟାପଟାଏ ଥାଇପାରେ । ଧୁତ୍ !...ହୁଏତ କେବେ ଥିଲା...ସେ କୋଉକାଳୁ ମରିଯିବଣି ନା !

...ଧନିଅଜାର ଆଣ୍ଠୁ କଟକଟ ହେଲା । ସେ ନଡ଼ଥଡ଼ ଗୋଡ଼ କାଡ଼ି ମୁହଁ ଫେରେଇ ନେଇଥିଲା...ତା' କାନରେ କେତେ କଥା ପଡୁଥାଏ । ..."ହେ, ବୁଢ଼ାକୁ ବାଟ ଛାଡ଼ିଦିଅ । ଓଃ..ଏ ବୟସରେ ପୁଣି ଏଡ଼େ ଦୁଃଖ ! ...ବୁଢ଼ାଟା କେମିତି ବଞ୍ଚିଗଲା ଏ ଯାଏ ! ଏମିତି ବଞ୍ଚିବାର ଅର୍ଥ କ'ଣ ?

ସେମାନେ ହୁଏତ ଆଉ ବୁଢ଼ା କଥା କହୁଥିଲେ । ଧନିଅଜାକୁ ସେମାନେ ତ' କେହି ଚିହ୍ନି ନ ଥିଲେ ସେ ତା' ଆଣ୍ଠୁର ଯନ୍ତ୍ରଣାକୁ ଆଶ୍ରା କରି ତା'ର ପୁରୁଣା ପଲଙ୍କ ଏବଂ ଆଳୁମାଲୁ ବଖରକୁ ପଶି ଯାଇଥିଲା ।

ଆଉ ତୁହାଏ କାନ୍ଦ ବୋବାଳି ଶୁଣାଗଲା ।

ପାଣି ବର୍ଷୁଥାଏ ବାହାରେ । ଧନିଅଜା ଘୁମେଇଲା ପରି ଶୁଣୁଥାଏ । କାନ୍ଦଟା ଏମାନେ ଅବିକଳ ନକଲ କରି ନେଇଛନ୍ତି । ପ୍ରକ୍ସିଆ ନାତୁଣୀମାନେ ଶିମ୍ବପତ୍ରରେ ଖିଆପିଆ ସାରି ଜଣକୁ ମିଛିମିଛିକା ଆଖିବୁଜି ଶୋଇବାକୁ କହିଦେଇ ତା' ଘରିଆଡ଼େ ବେଢ଼ି କାନ୍ଦି ଲାଗିଛନ୍ତି । କି ଅଶୁଭ କଥା । କାହିଁ ଭଲା କିଏ ମରନ୍ତା ! ଏ ପଦ୍ମବନ ପରି ପରିବାରରେ ଯେ ମରିବା କଥା ସେ ସବୁ ମରି ସାରିଛନ୍ତି । ଏଇଟା ନିଶ୍ଚୟ ଗୋଟାଏ ଖେଳ । ଆଉ ଟିକକୁ ସରିଯିବ !

ଧନିଅଜା କାନ୍ଧ ପାଖରେ କିଏ ଗୋଟାଏ ଧକେଇ ଧକେଇ ସକ୍‌ସକ୍ ହେଲା । ସେ ବୁଲି ଚାହିଁଲା । ହାତ ବଢ଼େଇ ଦଉଡ଼ିଲା । କେହି ନାହିଁ ତ ।

ପୁଣି ଶୁଭିଲା ସୁକ୍‌ସୁକ୍ !

"ଆରେ କିଏସ୍ ?"

"ମୁଁ...ଉଁ, ଉଁ, !"

"ପବି ! ଆଇଲୁ ଆଇଲୁ, ମୋ ପାଖକୁ ଆ' ।"

ଧନିଅଜା ପବିକୁ ଆସ୍ତେ ବାଁ ବାହୁ ବେଢ଼େଇ ପାଖକୁ ଟାଣି ଧରିଲା । ତା' ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ବୁଢ଼ିଆ ଥୋଡ଼ି ରଖି କାନେଇଲା । ମିଟିମିଟି ଅନେଇଲା ବାହାର ଅନ୍ଧାର ଓ ବର୍ଷାକୁ ।

ପବିକୁ ଧରି ଆସ୍ତେ ଝୁଲିଲା ଧନିଅଜା ।

ଏମିତି ଝୁଲେଇଲାବେଳେ ଧନିଅଜା ଆଗେ ଗେଲେଇହେଲା ପରି ଗାଉଥିଲା —"ମୋ ଚତୁରୀ ଚମ୍ପାଲୋ; ମୋ ସହି ସଙ୍ଗାତ ଲୋ; ମୋ ପତ୍ରଚି ମାଳ ଲୋ; ମୋ ଗେଲବସରୀ ଲୋ...।" ତା'ର କେଜାଣି କାହିଁକି ସ୍ୱର ଫିଟିଲା ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ସେ ବୋଧହୁଏ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲା ସେ ମିଛିମିଛିକା ଖେଳିଭଳି ପରି ଏଇଟା କାନ୍ଦଣା ଖେଳ ଲଗେଇଛନ୍ତି । କଣ୍ଢେଇ ପୁଅକୁ ମଲା ବୋଲି ଭାବି ଏତେ ଲୁହଶିଙ୍ଘାଣି...କାନ୍ଦନା ଲୋ...କଣ୍ଢେଇଟା ପରା !!"

ଧନିଅଜା ଖେଳରେ ବି କାନ୍ଦି ପକାଏ ! ମଞ୍ଜପାଚଡ଼ ମଣିଷଟା ତ' ! ପବିର କାନ୍ଦ ତାକୁ ସତ କାନ୍ଦ ପରି ଲାଗିଲା । ତା' ଆଖି ଜକେଇଗଲା । ନାକପୁଡ଼ା ଜଳିଲା ।

ସେ ସେମିତି ଖେଳରେ ମାତିଗଲା । "ଆରେ ପବି...ମୋ ଗୁଲୁରି ପବି, ବାଳୁରି ପବି... ତୋ'ରି ପୁଅ ମରିଗଲା କି ! ଆହା, ଆହା, ମୁଁ ମରିଯାଏଟି !"

କାନ୍ଦ ଭିତରୁ ପବି କହିଲା, "ପୁଅ ନାହିଁ, ଭାଇ ମରିଗଲା !...ଉଁ, ଉଁ...ଦେବୁ ଭାଇ ମରିଗଲା !·-"

ଧନିଅଜାକୁ ନୂଆ ଲାଗିଲା । ଭାଇକୁ ନେଇ ତ' କୁଣ୍ଢିକାଛି ଖେଳ ହୁଏ ନାହିଁ । ଏ ନାତୁଣୀଗୁଡ଼ାକୁ ଆଉ ପାରି ହେଲା ନାହିଁ......

ଧନିଅଜାକୁ ଅସୁସ୍ଥ ଲାଗିଲା ।

"ଦେବୁ ମରିଗଲା ବୋଲି କ'ଣ କହୁଚି ଏ ଓଲିପାର୍ଣ୍ଣି ! ସତସତକା-ଗୁଡ଼ାକୁ ନେଇ କଣ ଖେଳନ୍ତି ! କେଡ଼େ ଅଲକ୍ଷଣିଆ କଥା !"

ତାକୁ ଆହୁରି ଅସୁସ୍ଥ ଲାଗିଲା ।

ସେ ଢେପ ଢୋକିଲା...

"ପବି ଲୋ, କାନ୍ଦନା...ଆଉ କାନ୍ଦନା, ...ଘଡି ହେଲାଣି ପରା । ଏଥର ଖେଳ ଭାଙ୍ଗିଦବା ! ତୋ' କଣ୍ଢେଇ ପୁଅକୁ ଜୀଆଇଁ ଦବା !"

"ନାହିଁ ଅଜା...ଉଁ...ଉଁ...ଖେଳ ନାହିଁ...ଦେବୁଭାଇ ମରିଗଲା ।"...

ଧନିଅଜା ଦବିଗଲା । ଦେବୁ...ଦେବୁ...କେତେବେଳ ହେଲା ଏଇ ନାଁ ସେ ଶୁଣି ଆସୁଛି—ତା'ର ଗୋଟେ ଶଢା ଥିଲା—ସେଇଟା ତ କୋଉକାଳୁ ଗଲାଣି...ଆଉ ଗୋଟାଏ ଦେବୁ—ବଡ଼ ଢୋଇଁର ସାନଭାଇ—ସେଇଟା କୋଉଠି ଅଛି କେଜାଣି...

ଧନିଅଜା ଆଉ କୁଆଡ଼େ କଥା ବାଆଁରେଇ ନେଇଥାନ୍ତା ନା କ'ଣ ।

ପବି ଭିଡ଼ି ହେଲା ପଳେଇଯିବାକୁ ।

ସେ ଧନିଅଜାଠୁ ଆଡ଼େଇ ହେଇଗଲା । ମୁହଁ ଘୋଡ଼େଇ କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ଧାଇଁଗଲା ପିଣ୍ଡାବାଟେ ମଝି ବଖରାର ଖେଳ ଭିତରକୁ ।

ଧନିଅଜାକୁ ବଳ ପାଇଲା ନାହିଁ ସେଇଠୁ ଉଠି ଯିବାକୁ । ଆଣ୍ଠୁ ଭିତର ଉଟ୍‌ଉଟ୍ ହେଲା । ସେ ଯେଉଁ ବକ୍‌ବାଜିଆ ଟୋକା ବେଳେ ବେଳେ ପବି ସାଙ୍ଗରେ ଆସେ, ସେଇ ନାହେଲେ ଦେବୁ—ଆରେ, ସେଇଟା କଷି ଟୋକାଟାଏ, ସେଇଟା ମରିଯିବ କେମିତି ? ଅସମ୍ଭବ କଥା । ଅବିଶ୍ୱାସରେ ଧନିଅଜା ଅନ୍ଧାରରେ ଟିକିଏ ହସି ପକେଇଲା । ତାକୁ ଜମା ଲାଗିଲା ନାହିଁ ସେ ମଜାପରି ।

ଆରେ, ମରିଯିବାଟା କ'ଣ ଏମିତି ଖାଲି ପଡ଼ିଛି ! କ'ଣ ହେଇଛି ଧନି-ଅଜାର ? ସେ କ'ଣ ଜାଣି ପାରୁ ନାହିଁ କିଛି !

ନାଁ, ସବୁ ଜାଣୁଛି, ମାତ୍ର ବହୁ ଦୂରର ଡାକ ପରି ତାକୁ ଏ ଘଟଣା ଚହଲେଇ ପାରୁନାହିଁ ।

ତା' ନାତୁଣୀର ନାତି ଏଇ ଦେବୁ । ତା'ରି ରକ୍ତ ! ତା'ରି ଡାକର ଡାକ ! ତେବେ ତାକୁ ବାଧୁ ନାହିଁ କାହିଁକି ?

ଧନିଅଜା ଘୁରିଆଡ଼େ ବୋଧହୁଏ ଗୋଟାଏ ଖୋଳ ମଡ଼େଇ ହୋଇ-ଯାଇଚି । ତା' ମର୍ମ ଲୁଚି ଯାଇଚି କାହିଁ ଭିତରେ । ସେଠିକି କିଛି ହେଲେ ଭେଦି ପାରୁନାହିଁ ।

ସେ ଅନ୍ଧାରରେ ଅଣ୍ଡାଳି ତା' ମସିଆ ଘୁଦର ଆଉ ତକିଆ ଏକାଠି କରି ତା' ଉପରକୁ ଗଡ଼ି ପଡ଼ିଲା । ଯଦି ଦେବୁ ସତକୁ ସତ ମରିଗଲା ଆଉ ସେ ମଲା ନାହିଁ, ସେଥିପାଇଁ ଧନିଅଜା କ'ଣ କରି ପାରିବ ?

ଏମିତି ବଞ୍ଚିବାର ଅର୍ଥ କଣ ? ଅର୍ଥ କିଛି ନାହିଁ । ତେବେ ଧନିଅଜା ହାତରେ କଣ ଅଛି–ବଞ୍ଚିବା ନା ମରିବା ? ଦେବୁ ତା' ଠୁ ଘରି ପୁରୁଷ ତଳେ ଜନ୍ମିଛି–ତାଠୁ ଘତୁରି ବର୍ଷ ପଛରେ ଜନ୍ମିଛି–ଧନିଅଜା ବୁଝୁଛି–ସେ ତା' ନାତୁଣୀର ନାତି । ହେଲେ ସେ କଣ କରି ପାରିବ !

ବର୍ଷାରେ ଗୋଟାଏ ଗାଡ଼ି ଆସି ଦୁଆରେ ଠିଆହେଲା ।

କାହିଁକି ଆସିଲା କେଜାଣି ?

ସମସ୍ତେ ମିଶି ମଝି ବଖରେ ଗହା ଟେକି କାନ୍ଦିଲେ ।

ଏ ବଖରେ ଧନିଅଜା ଆଖିବୁଜି ପଡ଼ି ରହିଲା । ଉଠିଲା ନାହିଁ କି ଗଲା ନାହିଁ ।

ଓହୋ, କେଡ଼େ ପଥର ହୃଦୟ ସତେ ! ରଜାପୁଅ ପରି ପୁଅ ମରି ଶୋଇ ଥିବାର ଦେଖିଲେ ଯାହାର ହେଲେ ଛାତି ଫାଟିଯିବ ।......ଏ ବୁଢ଼ା କେମିତି ସମ୍ଭାଳିଚି ?

ଜଣେ ବୟସା ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକ, ବାହୁନି ବାହୁନି ଏ ବଖର ଆଡ଼େ ଆସିଲା ।

"ମୋର କେଡ଼େ ସୁନ୍ଦର ପୁଅ ଲୋ, ମୁଁ ମରି ଯାଇଥାଏ ଲୋ...ମୁଁ ହାନ-କପାଳୀ କିଆଁ ନ ମଲି ଲୋ......।"

ଏ ବଖର ଭଇଟ୍ ଲଗେଇ ସେ ଏଣେତେଣେ ଆଗ ଗୁହିଁଲା । କ'ଣଟିଏ ସେ ଖୋଜୁଥିଲା ।

"ହଇ ହେ ଅଜା, ତମକୁ ଏତିକି ବେଳେ ଶୋଇବାକୁ ଥିଲା ? ଘରେ ଆସି ପ୍ରଳୟ ହେଲାଣି, ଘରର ଶ୍ରୀ ଗୁଲିଗଲା, ତମେ କଣ ଟିକିଏ ହେଲେ ତରଳିଲ ନାହିଁ–

ତମକୁ ଟିକିଏ କାଟିଲ ନାହିଁ—ଆଉ ବଞ୍ଚିଲେ ତମର କଣ ହବ ? ତମେ ହେଲେ ମରିଥାନ୍ତ—ମୋ' ଦେବୁ ବଞ୍ଚିଥାନ୍ତା !"

ଆଉ ଜଣେ ସେମିତି ବାହୁନି ବାହୁନି ଆସିଲା ପିଣ୍ଡାଆଡ଼ୁ । ଶେଷ କଥା ବୋଧହୁଏ ତା କାନରେ ପଡ଼ିଗଲା । ସେ କହିଲା—

"ସେ ଅଲକ୍ଷଣିଆ ବୁଢ଼ା କିଆଁ ମରିବ, ସେ ତ ତମ୍ବାମୁଣ୍ଡ ବାନ୍ଧି କଳିକାଳ ଭୋଗିବାକୁ ବସିଚି । ନ ହେଲେ ତାର ପୁଅ ନାତି ସବୁ ତା' ଆଗରେ ଜନ୍ମିଥାନ୍ତେ ମରିଥାନ୍ତେ, ସେ ସେମିତି ଜୀଇଁଥାନ୍ତା ! ତାକୁ ଯମ ସୁଦ୍ଧା ଡରିଗଲାଣି । ......ମୋ ଦେବୁ, କୁଆଡ଼େ ଗଲୁ ଲୋ, ମୁଁ କି କରିବି ଲୋ...।"

ଧନିଅଜା କ'ଣ ସେଇଠୁ ଉଠି ସେମାନଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ମଝି ବଖରର ଭେଳ ଭିତରକୁ ପଶି ଯାଇଥାନ୍ତା ? ହାଡ଼ରୁ ମାଉଁସ ଝାଡ଼ିଲା ଭଳି ସେ କଟୁ କଥାରେ ବୁକୁ ବାଡ଼େଇ ପ୍ରାଣ ହାରି ଦେଇଥାନ୍ତା ? ସେ କେବଳ ଚୁପ୍‌ଚାପ୍ ପଡ଼ି ରହିଲା । ଏସବୁ ବି ଖୁବ୍ ଦୂରରେ ଘଟୁଥିବା କ'ଣ ଗୁଡ଼ିଏ ଘଟଣା । ଧନିଅଜା ଦେହରେ ବାଜି ଝଡ଼ି ପଡ଼ୁଛି । ସେ ଦେଖୁଛି, ଶୁଣୁଛି କେମିତି ଗୋଟାଏ ଅଚିହ୍ନା ଢଙ୍ଗରେ ।

ସେମାନେ ଗଲାବେଳେ ଆଲୁଅଟାକୁ ଲିଭେଇଲେ ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କୁ ଡର କାହିଁ । ଧନିଅଜା ମିଟିମିଟି ଅନେଇଥାଏ ସେ ବଖରର ସାମଗ୍ରୀ କୁଢ଼କୁ । ଗୋଟି ଗୋଟି ଜିନିଷ ବାରି ପାରିବାର ଦୃଷ୍ଟି ତା'ର ନାହିଁ । ଖାଲି ସେତିକି ବେଳେ ନୁହେଁ, ପ୍ରାୟ ସବୁବେଳେ ତା ଆଖିରୁ ପାଣି ବୋହୁଥାଏ । ସେଥିପାଇଁ ସବୁ ତଳତଳ ଆକୃତି କେବଳ ଦିଶୁଥିଲା । କାହାକୁ ଚିହ୍ନଟ କରିବା ଧନିଅଜା ପାଇଁ ସହଜ ନଥିଲା ।

କିନ୍ତୁ ଶୁଣିବାରେ ତାକୁ କୌଣସି ଅସୁବିଧା ନ ଥିଲା । ସେ ପରିଷ୍କାର ଶୁଣି ପାରିଥିଲା ଉତ୍ତାର ସେ ଲେକଟା କଥା—"ଏମିତି ବଞ୍ଚିବାର ଅର୍ଥ କଣ ?" ଧନିଅଜା ତା'ପରେ ଖୁବ୍ ଉଦାସ ଏବଂ ଅସୁସ୍ଥ ବୋଧ କରୁଥିଲା । ଆରେ, ସେ କଣ ଚାହୁଁଚି ଏମିତି ବଞ୍ଚିବା ପାଇଁ ? ସେ ମରି ଯାଇଥିଲେ ଏ ଦେବୁ ଟୋକାଟି ଯଦି ବଞ୍ଚିଥାନ୍ତା ତେବେ ସେ ମରିବା ପାଇଁ ଆପତ୍ତି କରି ନଥାନ୍ତା । ହେଲେ କଣ ହେବ ? ପ୍ରାଣଟା ତ ପାଳଦଉଡି ନୁହେଁ ଯେ ଛିଣ୍ଡେଇ ଦେଲେ ଛିଡ଼ିଯିବ ବା ଯୋଡ଼ି ଦେଲେ ଯୋଡ଼ି ହୋଇଯିବ ।

କାହିଁକି ସତେ ତାର ସେ ପୁରୁଣାକାଳିଆ ବାପମା' ସେଇ ପୁରୁଣାକାଳିଆ ଖାଣ୍ଟି ବିଶ୍ୱାସରେ ମହାଦେବଙ୍କୁ ଲକ୍ଷେ ଚମ୍ପା ଚଢ଼ଉଥିଲେ, କାହିଁକି ମାଗୁଥିଲେ "ପୁତ୍ର ସମ୍ପତ୍ତି ଦିଅ ପ୍ରଭୁ । ତାକୁ ଶହେ ବର୍ଷ ପରମାୟୁ ଦିଅ । "—ଏବେ ଆଉ ଷ୍ଠରିବର୍ଷ ଭରଣା ହେଲେ ସିନା ସେ ଲକ୍ଷେ ଚମ୍ପାର ମାପଣ ମେଣ୍ଟିବ ।

ଧନିଅଜା ଏମିତି ମଟକା ମାରି ଆଖିରୁ ପାଣି ନିଗାଡ଼ୁଥାଏ । ତାକୁ ଦିଶିଲା କେହିଜଣେ ବଖରା ମଝିରେ ଆସି ଠିଆ ହେଇଗଲା । ଆକୃତି ତା ବାପର ଆକୃତି ଭଳି । ନାଇଁ ମ'—ସେ ମରି ହଜି କାହିଁ କେତେକାଳ ଗଲଣି—ସେ କାହିଁକି ଆସିବେ । ଆସିଲେ ଆସିବେ ଦିନେ ପାଛୋଟି ନେବା ପାଇଁ ! କିଏ ତା'ହେଲେ ଠିଆ ହେଇଛି ?

ଧନିଅଜା ଗାମୁଛାରେ ଆଖି ପୋଛି ଚାହିଁଲା । କାହିଁ ? କେହି ନାହିଁ ତ ! କିଏ ଆସି ପୁଣି ଫେରି ଯାଇଥିବ ! ଧନିଅଜାର ଗାମୁଛାଟା ପଲଙ୍କ ଆଉ କାନ୍ଥ ଫାଙ୍କରେ ଗଳି ପଡ଼ିଲା । ସେ ଉଠି ହାତ ଗଳେଇଲା ତଳକୁ ! କ'ଣ ନୂଆ ଜିନିଷ-ଟାଏ ଉପରେ ଟିପ ବାଜିଗଲା । ସେ ଚିହ୍ନିଗଲା । କଣ ମନ ପାଇଲା କେଜାଣି ତାକୁ ଉପରକୁ ଉଠାଇ ଆଣିଲା । ଗୋଟିଏ ମଧ୍ୟମ ଆକାରର ନଟେଇ । ବେଲ ଅଠା କାଚଗୁଣ୍ଡଦିଆ ହୋଇଥିବା ତାର ଭଳି ଟାଣ ସୂତା !...ସେ ଚାହିଁ ରହିଲା ସେ ନଟେଇଟାକୁ କିଛି କାଳ ! ତାର ମନେ ହେଲା, ନଟେଇଟିର ମଝି ଡାଙ୍ଗଟିକୁ, ଦୁଇଆଡ଼ୁ କିଏ ଜଣେ ଛୋଟ ହାତରେ ମୁଠେଇ ଧରିଚି ।

"ଅଜା, ବାଟରୁ ଘୁଞ୍ଚିଯା...ମୁଁ ପଗ ଘୁଡି ଲଢ଼େଇ କରୁଚି । ଓଃ...

ଧନିଅଜାକୁ ପଛଆଡ଼ିଆ ଝୁଣ୍ଟି ପଡ଼ି ସେ ନଟେଇ ହାତରେ ଛେଚି ହେଇ-ଗଲା ଛାତ ଉପରେ । ଧନିଅଜା ଡରି ଯାଇଥିଲା । ସେ ଟୋକା ବୋଧେ ବୋବାଳି ଛାଡ଼ି କାନ୍ଦିବ—ଏବଂ ତା ମା' ବାପ ଭଉଣୀ ସଭିଏଁ ଆସି ବୁଢ଼ାକୁ ପରସ୍ତେ ଶୋଧି ଦେଇଯିବେ । କିନ୍ତୁ ସେ ଟୋକାଟା ବଢ଼ିଆ । ମୁହଁ ଆଣ୍ଠିକେଇ ଆଣୁଆଣୁ ହସିଦେଲା ଅଜାକୁ ଚାହିଁ । ତା ମୁହଁଟି ସୁନ୍ଦର । ଚୌଦ କି ପନ୍ଦର ବର୍ଷ ବୟସ ହବ । ବାଙ୍ଗୁରା ଗୋରା ତକ୍‌ତକ୍ ଗଢ଼ିଲା ପରି ଚେହେରା ।

ସେଇ ବୋଧହୁଏ ଦେବୁ ନା କଣ ?

ସେଇ ଦେବୁ କି ??

ଧନିଅଜା ପଲଙ୍କ ଉପରେ ନଟେଇଟିକୁ ଥୋଇଦେଇ ଏକା ଲୟରେ ଚାହିଁ ରହିଥାଏ । ସେଇ ଟୋକା ସେମିତି ବାଙ୍ଗୁରା—ଗୋରା—ଚାରି ଚଉରସ ! ଧନି-ଅଜାର ବାପ ପରି । ଧନିଅଜାର ପୁଅ ପରି । କିଏ ସେ ଟୋକା ? ଧନିଅଜାର ବଡ଼ ଝିଅ 'ରୁଚିରା'—ରୁଚିରାର ନାତି ସେ ଟୋକା, ତା' ଝିଅର ପୁଅ !

ଧନିଅଜା ଆଖି ପୁଣି ଟଳମଳ ହେଲା । ତାକୁ ଦିଶିଲା ସେ ସେଉଁ ବାଙ୍ଗୁରା ଜଣକ ଆସି ପଲଙ୍କ ଦାଢ଼ରେ ବସିଲା, ସେ ଆଖିମଟକା ମାରି ଚାହିଁଲାବେଳକୁ କେହି ନାହିଁ ।

କେମିତି କେଜାଣି ଧନିଅଜାକୁ ଲାଗିଲା ଯେ ସେ ନିଶ୍ଚେ ସେ ଦେବୁ ଟୋକା—ସେ ତା' ନଟେଇଟାକୁ ନବାକୁ ଆସୁଚି । ପୁଣି ଲୁଚି ଯାଉଚି !—ଗଲା

ଖଙ୍କାରି ଧନିଅଜା ତାକୁ ଡାକି ଦେଇଥାନ୍ତା । ମନେ ପଡ଼ିଗଲା, ଆରେ, ସେ ପର ମରିଗଲା ! ଆଉ ବଖରାରୁ କାନ୍ଦଣା ଶୁଭିଲା ବିଭିନ୍ନ ସ୍ୱରରେ ।

ଧନିଅଜା ହାତରେ ସେଇ ନଟେଇଟିକୁ ଧରି ଶୂନ୍ୟକୁ ଚାହିଁ ବସିଥାଏ । ଏଇ ନଟେଇଟି ଧରି ସେ ଛାତରେ ଘୁଡ଼ି ଉଡ଼ାଉଥିଲା । ତାକୁ ଝୁଣ୍ଟିପଡ଼ି ମରି ଗଲା । ସମସ୍ତେ ସେମିତି ତାକୁ ଝୁଣ୍ଟି ମରିଗଲେ । ଛୟାଣୋଇ ବର୍ଷ କାଳ ଧନି ଅଜା କଣ ସମସ୍ତଙ୍କ ବାଟ ଜଗି ବସିଚି—କେହି ତାକୁ ଦେଖିପାରୁ ନାହାନ୍ତି—ଝୁଣ୍ଟିପଡ଼ି ମରି ଯାଉଛନ୍ତି ?

ବାହୁନି ବାହୁନି ଗୋଟାଏ ମାଇକିନିଆ ପୁଣି ପଶିଆସିଲା । କିଏ ସେଇଟା କେଜାଣି ! ପଶୁ ପଶୁ ଧନିଅଜା ହାତରୁ ସେ ନଟେଇଟାକୁ ଝାମ୍ପିନେଲା ।

"ଆଲେ, ଧାଇଁ ଆସ ଲେ ! ଏଇ ଅଲକ୍ଷଣିଆ ବୁଢ଼ା ମୋ ଦେବୁକୁ ମାରି ଦେଲା ଲୋ; ଏଇ ନଟେଇ ପାଇଁ ଏତେ ଗୋଳ । ମା' ପଇସା ଦେଲା ନାହିଁ ବୋଲି ସିନା ମୋ' ପିଲା ରୁଷି କରି ଘରୁ ବାହାରିଗଲା । ରାସ୍ତାରେ ଗାଡ଼ି ମାଡ଼ି- ଗଲା, ସବୁ ଏଇ ନଟେଇ ପାଇଁ ।

ଆଉ କିଏ ଦି'ଜଣ ଆସି ବୁକୁ ବାଡ଼େଇ କାନ୍ଦିଲେ । କିଏ ସେ କେଜାଣି । ଗୋଟାଏ ସେଥିରୁ କ୍ଷେପିଆସି କ'ଣ ସବୁ ବକି ଦେଇ ଗଲା ଧନିଅଜା ମୁହଁ ପାଖରେ । ତା ପାଟିର ଛେପ ଧନିଅଜା ମୁହଁରେ ପଡ଼ୁଥିଲା, ଧନିଅଜା ମୁଣ୍ଡରେ ଫୁରୁଫୁରୁ ଉଡ଼ୁଥିବା ଧଳା ବାଳ କେଉଁକ ଧରି ସେ ଝିଙ୍କି ନେଇଥାନ୍ତା ! କଣ ହେଲା କେଜାଣି ଓହରିଗଲା । ଧନିଅଜା ସେ ନଟେଇଟାକୁ ଲୁଚେଇ ରଖିଦବାରୁ ଏତେ କାଣ୍ଡ ହେଇଗଲା ବୋଲି ସେମାନେ ପାଟିତୁଣ୍ଡ କରି ସେ ବଖରାରୁ ବାହାରିଗଲେ । ତେଣେ ଆହୁରି ଲୋକଙ୍କୁ ନେଇ ଆହୁରି ପାଟି କରିବାକୁ ଆହୁରି କାନ୍ଦିବାକୁ ।

ସେମାନେ ସବୁ କିଏ ? ଧନିଅଜାର କିଏ ସେ ସବୁ ?

ଦେବୁର ସେମାନେ ସବୁ କିଏ ?

ଧନିଅଜା ଦେବୁର କିଏ ?

ସେ ପର ତା ଆଈର, ମା'ର...

ଚୁଲି, ରଡ଼, ନିଆଁ......

ଧନିଅଜାର ଡାହାଣ ଆଣ୍ଠୁ ଜଳଜଳ ହେଇ ଫୁଲିଥିଲା । ତା ଆଖି ସବୁ- ବେଳେ ଜଳେଇଥାଏ । ହେଲେ ସେମିତି ଧାର ଧାର ଲୁହ କାହିଁକି ବୋହୁଥିଲା ? ଧନିଅଜା କ'ଣ କାନ୍ଦୁଥିଲା ? ତାକୁ କ'ଣ ଏମିତି ବାଧୁଥିଲା କି ?

—o—